PROF. ST. ŠALKAUSKIS

# ATEITININKŲ IDEOLOGIJA

## PASKUTINIŲ LAIKŲ FORMAVIMOSI VYKSME

ŠV. KAZIMIERO DRAUGIJOS LEIDINYS Nr. 541
KAUNAS . . . . . 1933 . . . . . METAI

ŠV. KAZIMIERO DRAUGIJOS LEIDINYS Nr. 541

PROF. ST. ŠALKAUSKIS

# ATEITININKŲ IDEOLOGIJA

## PASKUTINIŲ LAIKŲ FORMAVIMOSI VYKSME

KAUNAS . . . . . 1933 . . . . . METAI

- 38

Nihil obstat.
Praelatus *A. Dambrauskas*

IMPRIMATUR.

Nr. 1460

Datum Kaunae, die 20. VI. 1932 anni.

*C. Šaulys,*
Vicarius Generalis,
(L. S.) Praelatus S. S.

35897

Kauno Tarpdiecezinės
Kunigų Seminarijos
BIBLIOTEKA

K

„Šviesos" spaustuvė, Kaunas, Jakšto g. Nr. 2

# Pratartis

Ateitininkų ideologija penktame organizacijos gyvavimo penkmetyje yra jau tokia idėjų visuma, kuri negali būti vienu pažvelgimu aprėpta ir pasisavinta. Jau vienas tik tas faktas, kad ateitininkų ideologijos pagrinde glūdi universalinė katalikų pasaulėžiūra, padaro tai, kad ši ideologija giliausioje savo esmėje ir išsivystyme nėra apribota nei į platumą, nei į gilumą, nei į aukštumą. Vadinasi, nežiūrint į tai, kokia yra aktuali ateitininkų sąmonė ideologinio susipratimo klausimuose, jų ideologija, atremta į katalikiškąją pasaulėžiūrą, kuriai sudaryti dirbo ištisi amžiai ir nesuskaitomos žmonių kartos, principialiai yra neišsemiama savo turtingumu ir tolimesnės pažangos galimybėmis.

Antra priežastis, kuri didina ateitininkų ideologijos sudėtingumą, yra reikalas pritaikyti universalinę katalikų pasaulėžiūrą prie vietos ir laiko aplinkybių. Ateitininkai gyvena Lietuvos krašte, sudaro lietuvių tautos dalį ir dargi gyvuoja XX šimtmetyje. Universalinė sudėtinga pasaulėžiūra, pritaikyta prie šių konkretinių aplinkybių, sudaro sudėtingus sintetinius nusistatymus, kurie nėra paprasto primityvumo padaras. Šituose nusistatymuose pasireiškia arba bent privalo pasireikšti ilgos tradicijos, dideli kultūriniai laimėjimai ir kilnios religinės intencijos. Žodžiu tariant, ir nusistatymai gyvenimo statomuose konkretiniuose klausimuose yra katalikams subtilūs ir sudėtingi dalykai.

Dauguma eilinių ateitininkų nė nespėja net, kiek svarbu ideologiniai ateitininkų klausimai tinkamai išspręsti akivaizdoje iš vienos pusės universalinės katalikų pasaulėžiūros, o iš antros pusės — tų konkretinių gyvenimo aplinkybių, kuriose ateitininkams tenka gyventi. Juk yra aišku, kad čia negali būti įžeista nei katalikiškoji pasaulėžiūra nei normali gyvenimo eiga. Nusidėję katalikiškajai pasaulėžiūrai, ateitininkai negalėtų pretenduoti į katalikiškosios jaunuomenės titulą; apsilenkę su teisėtais gyvenimo reikalavimais, jie savaime būtų išbraukti iš gyvenimo.

Taigi iš vienos pusės ateitininkų ideologijos sudėtingumas, o iš antros pusės teisingo ideologinio jų susipratimo bei nusistatymo svarbumas reikalauja iš jų ypatingo susirūpinimo ideologiniais klausimais ir atsidėjimo ideologinėms studijoms. Tuo tarpu iki šiolei nėra dar nė vieno veikalo, kuris maždaug pilnai apimtų jų ideologijos visumą, kad ir tame netobulame stovyje, kokiame ji šiuo metu yra. Tą trūkumą šio rinkinio sudarytojas tikisi bent iš dalies užpildyti.

Jam teko kiek specialiau padirbėti ateitininkų ideologijos srityje, einant, taip sakant, pašauktuoju savo palinkimu. Jis su pamėgimu dirbo šitą darbą ir dabar tik gailisi, kad leido save nuo jo atitraukti prie labiau praktinio vadovavimo darbo, kuris netiko nei išvidiniam jo pašaukimui nei silpnoms jo jėgoms. Šitas nukrypimas tikriausiai bus žymiose dalyse kaltas, kad ateitininkų ideologija tegali šiuo metu pasirodyti vien tik gana žalios medžiagos išvaizdoje, bet ne susistemintu ir sukodifikuotu pavidalu. Laukti, kol tokiu pavidalu galima būtų paleisti viešumon ateitininkų ideologija, gal, reiktų dar gana ilgai, juo labiau, kad nepadarius menkos pradžios, negalima tikėtis ir geresnės ateities.

Į šį rinkinį įėjo ne tik grynai asmeniški rinkinio sudarytojo raštai, bet ir tie mažiau ar daugiau oficialūs sutelktiniai aktai, kurių projektavime ir redagavime jam artimai teko dalyvauti. Prie aktų, į kuriuos rinkinio sudarytojas neturi autoriškumo teisių, visų pirma priklauso visi aktai, įėję į antrąjį rinkinio skyrių, įvardytą „Oficialioji ateitininkų ideologija“. Šiame skyriuje pirmuodu skirsniu, išplėstoji ir sutrauktoji ateitininkų principų bei pareigų redakcija, sudaro, taip sakant, įstatymo leidžiamojo organo, būtent, Reorganizacinės Palangos Konferencijos, aktus. Einą toliau keturi Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos atsišaukimai yra taip pat oficialieji ateitininkų organizacijos aktai, nors ir sudaryti vykdomojo vadovavimo tvarkoje.

Tarp neoficialiųjų aktų yra tik du, į kuriuodu rinkinio sudarytojas neturi autoriškumo teisių, t. y. „Romuvos pradmens“ pirmajame skyriuje ir „Bendroji Politinio Centro Ideologija“ trečiajame skyriuje. Šitų dviejų aktų svarstyme ir redagavime yra dalyvavęs ateitininkų sendraugių būrelis, kuris buvo net susiorganizavęs į Romuvos Draugiją, kuri dėl savo neveiklumo yra jau dabar susilikvidavusi. „Romuvos pradmens“ pirmoje savo redakcijoje buvo suformuluoti 1918-1919 m. Šveicarijoje be są-

ryšio su ateitininkų organizacija. Radę paskui pritarimo rinktinių ateitininkų sendraugių grupėje ir naujai pataisyti, jie yra įgavę didesnės ideologinės reikšmės ateitininkų gyvenime. „Bendroji politinio centro ideologija“ buvo tos pačios sendraugių grupės apsvarstyta ir pataisyta, kaipo grynai teorinė platforma, kurioje, grupės supratimu, galėtų sueiti didžiausia katalikų dauguma, ir iš kurios katalikai neturėtų išsilenkti politiniame savo veikime. Šitas ideologinis aktas turi todėl grynai idėjinės reikšmės ir jokia prasme nėra surištas su organizaciniu ateitininkų gyvenimu. Tas pats reik pasakyti ir apie anksčiau paminėtus „Romuvos pradmenis“. Jei jie rado vietą pirmajame skyriuje tarp „Paruošiamųjų ideologinių formulavimų“, tai vien todėl, kad jų dvasioje buvo parašytas autoriaus straipsnis „Ateitininkų principai bei pareigos“, kuris paskui patarnavo platesniu pagrindu, ant kurio galėjo susidaryti pirma oficialioji ateitininkų principų bei pareigų redakcija. Todėl visai teisinga „Romuvos pradmens“ ir rinkinio sudarytojo straipsnis „Ateitininkų principai bei pareigos“ laikyti artimesniais paruošiamaisiais ideologiniais formulavimais, kurie, žinoma, savo ruožtu remiasi visu ankstybesniu ideologiniu ateitininkų išsivystymu. Faktinai šis rinkinys yra ne kas kita, kaip tęsinys rinkinio „Mūsų idėjos“, kuris pasirodė Kaune 1922 m., kaipo „Ateities“ leidinys 25.

Visi trečio ir ketvirto skyriaus aktai, kaipo susidariusieji laisvos privatinės iniciatyvos ir ideologinio projektavimo tvarkoje, neturi oficialinės reikšmės, nors, rinkinio sudarytojo giliu įsitikinimu, ir yra surašyti katalikų pasaulėžiūros ir nuoseklios ateitininkų linijos dvasioje.

Beveik visi spausdinami čia rašiniai, išskyrus keturis iš jų, būtent: „Bendroji politinio centro ideologija“, „Vedamosios idėjos moterų klausimui spręsti“, „Ateitininkų vėliavą pašventinant“ ir „Vedamosios idėjos naujų tautinių šokių reikalu“, buvo įdėti įvairiais laikais į įvairius spaudos organus, kuriuos rinkinio sudarytojas laikė dabar reikalinga tiksliai nurodyti atitinkamuose išnašuose. Rašiniai dedami į šį rinkinį be esminių pakeitimų. Jo sudarytojas tesistengė vien, tiesa — ant greitųjų, išlyginti rašybą, terminologiją ir šiaipjau visai aiškius formalinius teksto trūkumus.

Baigdamas šitą pratarties žodį, rinkinio sudarytojas negali nepareikšti pageidavimo, kad iki jubiliejinio 25 metų ateitininkų

gyvavimo kongreso, kuris turi įvykti 1935 metais, ateitininkų ideologija būtų labiau susisteminta, sukodifikuota ir sukonkretizuota, kad kongresas galėtų priimti oficialioje redakcijoje pilnesnę ir tobulesnę ateitininkų ideologiją. Tuo tarpu tegul šis rinkinys tarnauja ideologiniam ateitininkų susipratimui ir nusistatymui.

Pirmasis skyrius

# Paruošiamieji ideologiniai formulavimai

# I. Romuvos Pradmens *)

## 1. Romuvos pagrindas ir tikslas

Kilusi iš tautinės lietuvių kultūros pagrindo Romuva yra savo siekimu pilnutinio gyvenimo draugija: ji spiečia artimo nusistatymo žmones ir stengiasi laisvo susidraugavimo keliu pakelti į aukščiausią laipsnį individualinį bei kolektyvinį lietuvių visuomenės kuriamąjį veiklumą, kiek to reikalauja tobūlas Tautos, Valstybės ir Katalikų Bažnyčios klestėjimas.

## 2. Romuvos idealas

Idealas, prie kurio Romuva eina, yra pilnutinis gyvenimas, t. y. toks, kuris, jungdamas prigimtuosius ir antgamtinius veiksnius, derina sutartinėje prigimtį, kultūrą ir religiją. Romuvietis tad privalo būti sykiu kūnininku, kultūrininku ir dvasininku gerąja šitų žodžių prasme.

## 3. Prigimtis

Romuva aukštai vertina prigimties dovanas žmogaus gyvevenime ir todėl stengiasi jas ugdyti sutartinai su idealiniu žmogaus uždaviniu. Šitam tikslui ji saugoja ir gaivina lietuvių tautoje teigiamąsias padermės ypatybes, besireiškiančias: a. sekant kosminį ritmą, b. valdant materialinį pasaulį, c. kuriant savaimingu būdu.

## 4. Kultūra

Romuva stengiasi kurti bei vykdyti visuotinę kultūros sintezę. Joks kultūrinis žmogaus dvasios laimėjimas, nežiūrint į tai, kada ir kame jis yra apsireiškęs, neprivalo būti romuviečiams svetimas, nes tautinė lietuvių kultūra pašaukta būti savo

---

*) Spausdinti 1921 m. Romuvos 1 nr., 15—19 p. Vėliau kiek taisyti ateitininkų sendraugių būrelio.

turiniu tiek pat universalinė, kiek savo lytimi jinai yra individualinė.

a. *Žinija.* — Plačioje žinijos dirvoje Romuva nusistato tąja sintetine linkme, kuri eina nuo Aristotelio per šv. Tomą Akvinietį ir pasiekia mūsų laikų atnaujinto integralinio sintetizmo pavidalu.

b. *Praktinis veikimas.* — Griežtai laikydamasi savo veikime krikščioniškosios etikos, Romuva lygiai rūpinasi tiek individo, tiek ir visuomenės reikalais. Šituo tikslu ji deda sintezėn tai, ko yra teisingo ir individualizme (individo pirmenybė), ir kolektivizme (visuomenės pirmenybė). Šitokiu būdu Romuva yra pasiryžusi tarnauti tikram demokratizmui, kuris, nesitenkindamas viena katra iš šitų dviejų kraštutinių pakraipų, privalo vykdyti tokią visuomenės santvarką, kur jos nariai, visi drauge ir kiekvienas skyrium, turėtų daugiausia lygių, laisvės bei gerovės, teisių.

c. *Menas.* — Matydama mene aukštesnę materialinio gyvenimo lytį, būtent — tokią, kur tarsi apčiuopiamai apsireiškia grožis, t. y. ta pati ideali pirmapradė, kuri kitaip vertus yra tiesa ir gėris, — Romuva kelia aikštėn tikrą meno reikšmę. Ji laiko dailiąją kūrybą trečia kultūrinio veikimo sritimi, lygiai teisėta su kitom dviem (religija ir dora), ir jos organizacijai nesigaili pastangų. Atsižvelgdama tarp kitko į auklėjamąją meno rolę visuomenės gyvenime, Romuva ypatingai vertina tą simbolinį doros ir meno derinimą, kuris sudaro religinio meno pagrindą ir kuris taip yra artimas tautinei lietuvių dvasiai.

## 5. Religija

Kaip prigimtis, kultūros netvarkoma, virsta neproduktyvia jėga, taip kultūra, nustojusi religijos, tampa lytimi be tikro turinio. Matydama tad religijoje aukštesnę kultūros prasmę, Romuva laiko vieninteliai tikra tą religinės organizacijos lytį, kuri reiškiasi Katalikų Bažnyčioje. Pagal tris pagrindines kultūros sritis, jai lygiai rūpi gaivinti lietuvių visuomenėje šiuos tris bažnytinio gyvenimo apsireiškimus:

a. *Dogmų išpažinimas.* — Laikydama Katalikų Bažnyčią neklaidinga apreikštųjų tiesų saugotoja bei skelbėja, Romuva žadina lietuvių visuomenėje tikybinę katalikybės sąmonę, kuri privalo apimti visas žmogaus gyvenimo sritis. Tai, kas gamtos srityje įgaunama jusliniais kosmiškųjų apraiškų patyrimais, kas

kultūros srityje organizuojama proto galia, kaipo moksliškoji žinija, ir kas pagaliau religijos srityje apreiškimo skelbiama, — visa tai romuvietis stengiasi suvesti sutartinėn aukščiausioje visuotinės žinijos sistemoje.

b. *Šventųjų bendravimas.* — Atsižvelgiant į tai, kad Katalikų Bažnyčia yra tikriausia visuotinio susidraugavimo lytis, Romuva gaivina lietuvių visuomenėje religinio bendravimo jausmą bei įpročius. Romuvietis tad stengiasi būti nevien vardu, bet ir visa savo būtybe gyvu nariu tos idealios visuomenės, kur žmonės protingai valdo materialinį gamtos gaivalą, tarpusavy tvarkosi laisvės, lygybės ir meilės principais, ir sykiu patys laisvai pasiduoda religiniam autoritetui, kurio aukščiausiu individualiniu apsireiškimu yra vyriausioji Romos popiežiaus valdžia.

c. *Sakramentalinė praktika.* — Tikėdama, kad sakramentalinė praktika keičia pasaulį pagal aukščiausius religijos reikalavimus, Romuva laiko ją privalomą kiekvienam romuviečiui ir prie jos skatina lietuvių visuomenę. Tai, kas gamtos srityje apsireiškia kaipo savaimingos kūrybos versmė, kas kultūros srityje įgauna dailiojo meno lytį, tai religijos srityje vainikuojama sakramentaliniu gyvenimu. Šituo vardu pareiškiama tiek sakramentų, tiek ir sakramentalijų praktika, nes abiejuose atvejuose materialinis prigimtasis gyvenimas keičiamas pagal aukštesnę religinę idėją.

## 6. Veiksena

Sudarydama vieną laisvo susidraugavimo lytį, Romuva atlieka padedamąją rolę tiek atžvilgiu į individus, tiek ir atžvilgiu į tokias organizacijas, kokiomis yra ekonominis organizmas, valstybė, Bažnyčia. Ji stengiasi padidinti pirmųjų veiklumą ir teikia pagalbos antrosioms, kiek jųjų klestėjimas reikalauja bei priklauso nuo laisvai suorganizuotos iniciatyvos. Savo veikime Romuva yra tvirtai pasiryžusi griežtai laikytis visose gyvenimo srityse krikščioniškosios etikos principų.

a. *Socialinė akcija.* — Laikydamasi socialinio gyvenimo srityje krikščioniškojo solidarizmo principų, Romuva norėtų matyti ekonominiame žmonijos gyvenime solidarinio gamtos valdymo lytį, kur bendromis jėgomis intensyviai gaminama ir teisingai išdalijama tarp žmonių materialinės gėrybės. Norėdama

eiti šita linkme, Romuva remia ir steigia visokių rūšių kooperatyvus, lavindama sykiu darbininkuose ir vartotojuose solidarinius gamybos bei suvartojimo įpročius. Be to, laikydama socialinę šių dienų santvarką ne tik netobulą, bet dažnai ir neteisingą, Romuva dirba naudai gilių socialinių reformų, kurios turėtų paremti visuomenės santvarką liaudies (fizinis triūsas) ir šviesuomenės (intelektualinis darbas) solidarumu.

b. *Politika.* — Romuva kelia krikščioniškosios politikos įbalsius, t. y. pagrindžia visą politinį savo veikimą krikščioniškosios etikos principais. Romuvos supratimu, krikščioniškoji politika yra iš pagrindo demokratinė politika, nes vien krikščionybė tepajėgia visiškai suderinti nelygstamąją individo vertę, bendrą visiems žmonėms, su visuomenės autoritetu. Todėl Romuva lygiai rūpinasi ir laisvės ir tvarkos reikalais, stengdamasi juos derinti prigimtosios ir apreikštosios teisės dėsniais. Norėdama matyti valstybės valdžioje tvirtą visuomenės autoritetą, kuris tikrai laiduotų laisvę ir palaikytų tvarką, ji dirba demokratiniam valstybinės valdžios sutvarkymui.

c. *Religinė akcija.* — Dogmų srityje, ir apskritai religinio bei dorinio gyvenimo dalykuose, Romuva visiškai pasiduoda Katalikų Bažnyčios autoritetui, jo kompetencijos ribose. Ji nesisavina jokių Bažnyčios prerogatyvų ir, jei siekia religinių tikslų, tai vien tiek ir taip, kiek ir kaip pati Bažnyčia reikalauja savo akcijai kultūrinės pagalbos. Romuva tad rūpinasi, kad kultūrinis jos veikimas stiprintų plačioje visuomenėje religinę iniciatyvą.

## 7. Tautinis gyvenimas

Būdama savo pagrindu tautinės lietuvių kultūros reiškėja, Romuva derina liaudies kultūrą, patiekiančią individualinę tautybės lytį, su šviesuomenės kultūra, suteikiančia šitai lyčiai visuotinio turinio, t. y. stengias apreikšti visuotinį pilnutinio gyvenimo idealą tautinės lietuvių individualybės lytyse.

## 8. Moterų uždaviniai

Romuva pripažįsta ir vyrams ir moterims lygias moralines bei politines teises, nors sykiu nepamiršta, kad vyrų ir moterų pašaukimas nėra vienodas, ir kad jų uždaviniai dažnai esti skirtingi. Kad moterys lemtai atsakytų savo pašaukimui ir atliktų

savo uždavinius, Romuva laiko būtinu dalyku tinkamai sutvarkyti jų auklėjimą bei lavinimą. Be to, matydama svarbią moterų reikšmę šeimos ir visuomenės gyvenime, Romuva kelia jų iniciatyvą, tikėdamasi, kad sąmoningas moterų veiklumas jų pašaukimo dalykuose yra viena iš svarbiausių sąlygų, nuo kurių pareina Romuvos idealų laimėjimas tikrovėje.

# II. Ateitininkų principai ir pareigos *)

*Įžanga.* — Įvedamosios pastabos apie principus bei pareigas.

I. *Ateitininkų principai bei pareigos Ateities organizacijos tikslų atžvilgiu.*

1. Ateitininkų principai bei pareigos, surišti su Ateities organizacijos kilme.

2. Ateitininkų principai bei pareigos, surišti su idealine Ateities organizacijos esme.

II. *Ateitininkų principai bei pareigos Ateities organizacijos uždavinių atžvilgiu.*

1. Patriotizmo principai bei pareigos tautiniame gyvenime.

2. Katalikiškumo principai bei pareigos religiniame gyvenime.

3. Inteligentiškumo principai bei pareigos intelektualiniame gyvenime.

4. Veiklumo principai bei pareigos visuomeniniame gyvenime.

*Pabaigos žodis.* — Šis tas apie Ateities organizacijos reikalą.

## Įžanga

### Įvedamosios pastabos apie principus ir pareigas

Kalbėti apie principus bei pareigas, reiškia kalbėti apie dalykus, kurie labai dažnai yra žmonėms įkyrūs tuo, kad jie yra atitrauktiniai, vadinasi, jie verčia galvoti, ir kad jie ragina daryti ne tai, kas norima, kas malonu ir naudinga, bet tai, kas privaloma, vadinasi, — jie verčia kovoti visų pirma su savimi. Šitų

---

*) Referatas, skaitytas Kaune 1925 m. rugpiūčio 12 d. per jubiliejinį Ateitininkų Sąjungos Kongresą, 15 metų sukakus nuo organizacijos įsikūrimo. — Spausdinta 1925 m. Ateities jubiliejiniam numeryje 1910—1925 m., 33—79 p. ir Židinio 1925 m. 8—12 nr., 225—268 p.

dviejų priežasčių pakanka, kad žmonės, paskendę gyvenimo praktikoje ir kasdieniniuose įpročiuose, jaustų nesąmoningą palinkimą niekinti įkyrias jiems kalbas apie principus bei pareigas. Todėl iš žmonių, vienašališkai įsivariusių į veikimo karštį, taip dažnai tenka patirti keistas nusistatymas kalbamuoju klausimu: jie su išdidžiu pasigailėjimu laiko teoretikais idealistais tuos, kurie rimtai yra susirūpinę principų bei pareigų klausimu, — ir faktinai mato realinį praktiškumą atsipalaidavime nuo principų ir, kas seka neišvengiamai toliau, lengvabūdžiame apsidirbime su savo pareigomis.

Savo laimei šiandien neturiu reikalo įtikinėti panašius gyvenimo bei veikimo filisterius, t. y. pasenusius dvasia žmones, nes turiu prieš save žmones, kurie susirinko čia į Ateities kongresą kaip tik todėl, kad jų širdyse dega jaunasis idealizmas, nesugundytas tamsiais gyvenimo viliojimais. Šitas jaunasis idealizmas, gimstąs savaimingai iš jaunatvės prigimties, jei ir neatneša su savimi tikslaus teorinio principų bei pareigų supratimo ir praktinio sugebėjimo juos realizuoti gyvenime bei veikime, tai iš kitos pusės jo prigimčiai taip pat nepritinka tasai ciniškas paneigimas principų bei pareigų, kuris charakterizuoja surūgusius filisterius. Todėl tikiuosi, kad kalbamasis nusiteikimas leis mano gerbiamiesiems klausytojams ryžtis kiek patverti tame gana sausame minties darbe, kurio reikalauja principų bei pareigų klausimas.

Visų pirma svarbu tinkamai suprasti, mūsų atveju, principo bei pareigos prasmė. Taigi, kas yra principas ir kas yra pareiga? — Principas turi įvairios prasmės įvairiose žmogaus protinio gyvenimo srityse. O mums ypatingai turi rūpėti praktinis gyvenimo bei veikimo principas, kaipo jų dviejų pradžia, arba pradas: p r i n c i p i u m, iš kur yra kilęs principo terminas, kaip žinome, lotyniškai reiškia pradžią. Šitoje *praktinėje srityje principas yra bendras proto teigimas, kuriuo nustatoma tai, kas privalo būti.* Tai, kas privalo būti dažniausiai, bet ne visuomet, yra tikslas. O tikslas yra veiksmo pradžia ta prasme, kad tikslas stumia žmogų veiksmą atlikti. Todėl, jei tikslo atsiekimas yra vykdymo tvarkoje veiksmo galas, tai sumanymo ir pasiryžimo tvarkoje tikslas yra jo pradžia. Štai kokia prasme principas, nustatąs paprastai veiksmo tikslą, yra veiksmo pradas. Ir iš tikro, joks žmogiškasis veiksmas, sąmoningas ir tikslingas, negali apsieiti be protingo prado, kuris yra ne kas kita, kaip idėja, arba plačiai suprantamas principas. Žmogaus veikimas, neturįs savo prade-

35897

damuoju punktu protingos minties, yra instinktyvus arba automatiškas krutėjimas, kuris atsitiktinai gali būti naudingas, bet niekados negali būti protingas bei tikslingas veikimas, kuris tik vienas tepritinka protingai bei laisvai žmogaus prigimčiai. Žmogiškasis veikimas, iš esmės esąs kultūrinis veiksmas, tuo ir skiriasi nuo neprotingo gyvulio veiksmų, kad jo pagrinde glūdi proto mintis, arba bendra idėja. —

*Principas yra vadovaujamasis pradas, turįs bendros reikšmės.* Vadovaujamoji reikšmė ir bendrumas yra dvi esminės principo savybės. Sakysime, turime principą, kuris mums skelbia, kad yra gera mylėti savo artimas, ir kad todėl yra bloga jo neapkęsti. Nustatydamas tai, kas privalo būti mūsų santykiuose su kitais žmonėmis, t. y. nustatydamas meilę, kaip tikslą, šitas proto teigimas įgauna mums tos vadovaujamosios reikšmės, kokios kad turi praktinis elgimosi principas. Sykiu šitas principas pasižymi tikra reikšme tik tol, kol jis yra imamas kuo bendriausia prasme. Jei pasakysime, jog gera yra mylėti tik tuos, kurie mums yra malonūs, tai principo grynumas bus jau sudrumstas simpatijos sąlyga ir tuo pačiu žymiai prisiartins prie pataikavimo mūsų užgaidoms. Panašiai yra su bent kuriais praktinio veikimo principais: principai tik tol yra tikrai vertingi, kol jie imami bendra prasme, ir kol jie turi tikros vadovaujamosios reikšmės. Bet kaip tik principo išlaikymas su šitomis pagrindinėmis savybėmis sudaro visą jo realizavimo sunkumą. Yra juk lengva skelbti demokratizmo principas, stengiantis įsigyti lygybės teisių, bet daug yra sunkiau pripažinti lygios teisės savo priešininkams, esantiems mažumoje. Lengva yra pripažinti proporcionalumo principas, kai jis išeina mūsų naudai, bet daug sunkiau išlaikyti šitas principas tada, kai tenka atiduoti keletas vietų parlamente mažumoms. Lengva yra skelbti laisvo žodžio ir susirinkimų principas, kai su šitos laisvės pagalba tikimės nugalėti savo priešus, bet daug sunkiau pagerbti žodžio ir susirinkimų laisvės principas, kai šita laisvė turi būti pripažinta opozicijai ir tt. ir tt. Tariamieji praktikai dažnai pateisina principų susiaurinimą nurodytose aplinkybėse, vadindami jį realiosios politikos reikalavimu; bet pažiūrėjus drąsiai tiesai į akis, dera tai pavadinti nekultūringu principo supratimu, arba net tuo atsipalaidavimu nuo principų, kuris anaiptol nereiškia realiosios politikos tikra to žodžio prasme, kadangi, regimai patogus iš arti, jis pasirodo kenksmingas plačioje visuomeninio gyvenimo perspektyvoje.

Pareigos sąvoka yra artimai susijusi su principo sąvoka. Jei principas yra bendras proto teigimas, kuriuo sustatoma tai, kas privalo būti, tai *pareiga yra tai, kas yra darytina, kad įvyktų tai, kas privalo būti.* Jei, pav., principu konstatuojama, kad gera yra mylėti savo artimas ir bloga jo neapkęsti, tai mūsų pareiga bus vengti visa tai, kuo reiškiasi artimo neapykanta ir stengtis įsigyti visa tai, kuo reiškiasi artimo meilė. Taigi, pareiga yra tai, kas privalu daryti pagal principą, kuris mums nurodo tai, kas privalo būti. Jei principas dažniausiai mums nurodo tikslą, tai pareiga paprastai mums stato uždavinį. Pav., principas mums sako, kad protingai žmogaus prigimčiai tepritinka geri tikslai ir kad sykiu nepritinka blogos priemonės. Tada pareiga mums stato uždavinį rinktis gerų tikslų ir aplenkti blogas priemones. — Pasirodo tokiu būdu, kad kalbėti apie principus bei pareigas yra faktinai beveik tas pat, ką kalbėti apie tikslus bei uždavinius. Todėl žmogus, neturįs aiškaus susipratimo principų bei pareigų atžvilgiu, negali būti visai sąmoningas savo tikslų bei uždavinių klausimuose.

Tuo tarpu sąmoningumas tikslų bei uždavinių klausimuose yra viena iš sąlygų veikimo sėkmingumui, kadangi normaliame veikime yra neišvengiamas sąmoningas suderinimas tikslo, uždavinio ir dargi priemonių. *Tikslas yra gėrybė, siekiama kaipo tai, kas privalo būti. Uždavinys yra užduodamas tikslo atsiekimas. Priemonė yra tai, su keno pagalba uždavinys yra atliekamas ir tikslas atsiekiamas.* Išimkime iš veikimo nors vieną iš nusakytų pradų, ir tikrai žmogiškasis veikimas negalės įvykti. Jei nėra tikslo, negali būti ir tikslingo veikimo, kuris tepritinka žmogui. Jei nesistatoma uždavinio, nesiryžiama atsiekti tikslas. Jei nevartojamos priemonės, negali būti atliktas uždavinys.

Šitoje normalioje veikimo eigoje *principas turi normuojamosios reikšmės,* tuo tarpu kai *pareiga turi vykdomosios galios.* Kitaip tariant, principas veda veikimą normaliomis vėžėmis, o pareiga daro uždavinius vykdytinus. Todėl žmogus, nesivadovaująs principais, neišvengiamai iškryps savo veikime iš normalių vėžių, o žmogus, nesiskaitąs su pareigomis, nesistatys jam privalomų uždavinių. Iš čia jau matyti, kad susipratimas principų bei pareigų atžvilgiu yra vienas reikiamų laidų, kad veikimas būtų sąmoningas, tikslingas ir sėkmingas.

Su principų bei pareigų supratimu tampriai yra surištas klausimas, kas yra veikime teoriškumas ir praktiškumas, idea-

lizmas ir realizmas, maksimalizmas ir reliativizmas. Paprastai žmonės yra linkę laikyti geromis savybėmis vieną tik pusę iš minėtų dvejetų: idealizmą arba realizmą, maksimalizmą arba reliativizmą, teoriškumą arba praktiškumą. Tuo tarpu šitokiame vienašališkajame nusistatyme yra nelemto nesusipratimo, ir, būtent, todėl, kad normalus veikimas nėra imamas su visu savo sudėtingumu, kuris faktinai pateisina vienu atžvilgiu idealizmą, antru atžvilgiu — realizmą, trečiu atžvilgiu — maksimalizmą, ketvirtu atžvilgiu — reliativizmą, penktu atžvilgiu — teoriškumą, šeštu atžvilgiu — praktiškumą. — Nesigilindamas į šitą veikimo sudėtingumo analizę, tepažymėsiu vien labai trumpai atitinkantį kiekvieną sąvoką atžvilgį. I d e a l i z m a s turi pasireikšti veikime, pasirinkime gerų tikslų ir įsitikinime, kad šitie tikslai yra atsiekiami vadovaujantis teisingais ir padoriais principais. R e a l i z m a s turi charakterizuoti veikimą, statantis eilinių uždavinių ir renkantis sėkmingų priemonių. Kitaip tariant, tikslus ir principus nustato visų pirma i d ė j o s; tuo tarpu vykdomieji uždaviniai ir priemonės pareina visų pirma nuo r e a l y b ė s, arba tikrovės. Toliau, m a k s i m a l i z m a s turi charakterizuoti galutinius tikslus, kas politiniame veikime dažnai vadinama p r o g r a m a - m a k s i m u m a s. R e l i a t i v i z m a s turi pasireikšti prisitaikyme prie realių gyvenimo reikalavimų, statantis eilinius uždavinius, ir sėkmingame parinkime vartotinų priemonių, kas politiniame veikime dažnai vadinama p r o g r a m a - m i n i m u m a s. Savaime suprantama, kad programa-minimumas neprivalo principialiai prieštarauti p r o g r a m a i - m a k s i m u m u i, nes pastaroji kaip tik turi nustatyti veikimo pakraipą pirmajai. Nedera taip pat matyti veikime principialaus prieštaravimo tarp teoriškumo ir praktiškumo. Gerai suprastas t e o r i š k u m a s yra apsipažinimas su ilgesniu kitų žmonių patyrimu, sukodifikuotu į tam tikrą veikimo t e o r i j ą. Gerai suprastas p r a k t i š k u m a s yra nuosavas patyrimas, leidžiąs sėkmingai realizuoti veikimo uždavinius p r a k t i k o j e. Tikras teoriškumas ir tikras praktiškumas viens antro reikalauja, nes blogas yra teoretikas, kuris nenori skaitytis su praktika, ir blogas yra praktikas, kuris nenori pažinti teorijos. Taigi teorija ir praktika toli gražu nestovi principialaus tarp savęs prieštaravimo santykyje.

Kaip matome, normalus bei sėkmingas veikimas yra daug sudėtingesnis dalykas, kaip kad jis paprastai atrodo diletantui teoretikui ar diletantui praktikui, sentimentaliam idealistui ar

pasenusiam dvasia praktikui, revoliucingam maksimalistui ar nesiskaitančiam su priemonėmis etikos minimalistui.

Štai keletas pastabų apie privalomas normalaus veikimo savybes.

Po šitų įvedamųjų pastabų, kurios savaime piršosi kalbant bendrai apie principus bei pareigas, turime jau specialiai susidomėti at-kų principais bei pareigomis. Klausimai, į kuriuos čia turime sau atsakyti, yra šitokie: kokie yra ateitininkų vedamieji, arba normuojamieji, principai, ir kokios yra vykdomosios jų pareigos. Į tuos klausimus tegalima atsakyti vien ryšyje su ateitininkų organizacijos bendrais tikslais ir su jų veikimo vykdytinais uždaviniais. Pagal tai mano referatas ir turi susiskirstyti į dvi dalis, iš kurių pirmojoje eis kalba apie ateitininkų principus bei pareigas Ateities organizacijos tikslų atžvilgiu, o antrojoje bus nustatomi ateitininkų principai bei pareigos jų vykdomųjų uždavinių atžvilgiu.

## I. Ateitininkų principai bei pareigos Ateities organizacijos tikslų atžvilgiu

Bendrieji Ateities organizacijos tikslai pareina nuo dviejų pagrindinių dalykų, būtent, pirma, nuo to, koks realinis reikalas yra pašaukęs Ateities organizaciją į gyvenimą, ir, antra, nuo to, koks idealinis organizacijos tipas privalo atitikti minėtąjį realinį gyvenimo reikalavimą. Kitaip tariant, *Ateities organizacijos tikslai pareina iš vienos pusės nuo jos faktinos kilmės ir iš antros pusės — nuo jos idealinės esmės.* Tokiu būdu galima kalbėti, iš vienos pusės, apie ateitininkų principus bei pareigas ryšyje su genetine Ateities organizacijos kilme, o iš kitos pusės — ryšyje su idealine jos prigimtimi, kuri turi būti sistemingai išvystoma.

### 1. Ateitininkų principai bei pareigos, surišti su Ateities organizacijos kilme

Taigi visų pirma kyla klausimas, kas yra ypatingo faktiname Ateities organizacijos atsiradime, kas turi realios reikšmės jos tikslus statant, ir kas todėl taip pat sprendžia apie ateitininkų principus bei pareigas. Stropiai besidomint Ateities organizacijos atsiradimo aplinkybėmis galima pastebėti du reikšmingu dalyku: pirma, kad Ateitis atsirado vienos kartos atstumoje nuo mūsų tautinio atgimimo pradžios, t. y. tada, kai šitas atgimimas ne tik pusėtinai įsigalėjo lietuvių visuomenėje, bet ir laimėjo minima-

lines laisvo išsivystymo sąlygas; ir, antra, kad Ateitis buvo savo kilme protestu prieš tą demoralizuojančią rusų mokyklų ir valdžios įtaką, kuri nešė su savimi dechristianizaciją, nihilizmą ir anarchiją. Jei mūsų tautinis atgimimas buvo visų pirma ir labiausiai protestu prieš mūsų šviesuomenės sulenkėjimą ir suaristokratėjimą, tai mūsų religinis atgimimas buvo visų pirma ir labiausiai protestu prieš mūsų šviesuomenės religinį, dorinį ir visuomeninį sumenkėjimą rusiškojo nihilizmo įtakoje. Todėl, *jei su Aušra yra surištas mūsų tautinis atgimimas, tai su Ateitimi dera rišti dvasinis mūsų atgimimas.* Pirmasis suteikė mūsų šviesuomenės gyvenimui individualinės tautinės lyties, antrasis veda šviesuomenę į pilnutinį krikščioniškojo gyvenimo turinį. Aušra nušvietė mūsų žemiškąjį gyvenimą gimtajame krašte; Ateitis žada mus vesti į amžinąjį gyvenimą dieviškoje mūsų tėvynėje. *Be Aušros mūsų tėvynėje nebūtų galėję būti ir kitokios Ateities, kokia ji dabar yra; o be Ateities Aušra nebūtų įgavusi tikros savo prasmės.* Ateitis taip laikosi Aušros, kaip gyvenimo turinys laikosi gyvenimo formos, arba lyties. *Aušra pasistatė tikslą atnaujinti mūsų gyvenimą tautinėje lytyje; Ateitis ryžosi atnaujinti mūsų gyvenimą dieviškajame turinyje,* ir tai, o ne ką kitą, skelbia mums Ateities įbalsis: omnia instaurare in Christo. Žodžiu tariant, du mūsų atgimimu, tautinis ir dvasinis, yra organiškai su savimi surištu.

Iš to, kas pasakyta apie Ateitį, kaip apie antrąjį mūsų atgimimą, galima jau nustatyti principialus ateitininkų nusistatymas tautybės klausime. Jei tautinė gyvenimo lytis yra neatskiriama nuo gyvenimo turinio ir tarnauja šitam turiniui reiškimosi priemone, tai *ateitininkų, kaip ir visų katalikų, tautybė yra laikoma būtinu teigiamuoju gyvenimo veiksniu.* Bet sykiu tautinė lytis, kaip gyvenimo reiškimosi priemonė, negali būti imama gyvenimo tikslu. Yra savaime aišku, kad nelygstamasis gyvenimo turinys yra vertingesnis už gyvenimo lytį, kaip kad tikslas yra vertingesnis už priemonę, su kurios pagalba jis yra atsiekiamas, nors sykiu dera nusimanyti, kad normalus gyvenimas negali apsieiti nei be lyties nei be turinio, kaip kad joks veikimas negali apsieiti nei be tikslo nei be priemonės. Čia tik svarbiausia pastatyti gyvenimo lytį į tinkamus santykius su gyvenimo turiniu. Kosmopolitai internacionalistai vienašališkai įvertina gyvenimo turinį, nesiskaitydami pakankamai su tautine gyvenimo lytimi. Tautininkai nacionalistai vienašališkai įvertina tautinę gyvenimo lytį,

nesiskaitydami pakankamai su gyvenimo turiniu. Pirmieji atitrūksta nuo realinio tautos pagrindo; antrieji, užsiskleisdami tautiniame ekskluzivizme, nustoja deramo bendravimo su dvasiniu visos žmonijos turiniu. Vien išlaikant lemtą sintetinę pusiausvyrą tarp tautinės gyvenimo lyties ir bendro žmogiškojo gyvenimo turinio tegalima tinkamai išspręsti tautinis klausimas sutartinėje su visuotiniais žmonijos idealais. Štai, tarp kitko, kokia prasme katalikas gali būti ištikimas sykiu ir individualinei savo tautai ir visuotinei Katalikų Bažnyčiai, kuri geriausiai atvaizduoja amžinuosius žmonijos idealus.

Tautybė, imama tikslu, kaip kad yra linkę daryti tautininkai nacionalistai, įeina į neišsprendžiamą antagonizmą su kitomis tautybėmis. Tautybė, imama priemone vadovautis visuotiniam gyvenimo turiniui reikštis, pakenčia šalia savęs įvairias reiškimosi lytis. Tinkamai supratus šitas tautines reiškimosi lytis matoma, kad jos net negali sau prieštarauti, tuo tarpu, kad prieštarauja iš tikro įvairūs gyvenimo turinio supratimai, arba, plačiau tariant — įvairios pasaulėžiūros. Todėl katalikų idealas yra tai, kad visuotinė ir tikroji pasaulėžiūra, kuri tegali būti vienintelė, sutartinai reikštųsi įvairiose individualinėse tautinėse lytyse. Šitokis idealas, palyginus su kosmopolitų internacionalistų idealu, yra ne tik turtingesnis, bet ir realesnis, kaip besiremiąs gyvenimo faktais ir todėl lengviau įvykdomas.

Taigi, *tautybė yra būtinas teigiamasis gyvenimo veiksnys, kaip jo sutelktinė reiškimosi lytis; ji yra palenkta gyvenimo turiniui, kaip kad individualinė priemonė yra palenkta visuotiniam tikslui; sykiu įvairios tautybės gali ir privalo būti taip suderintos tarp savęs, kaip kad įvairios individualinės lytys gali reikšti vieną visuotinį turinį. — Iš šito katalikiškojo tautybės supratimo plaukia ateitininkams teigiamoji pareiga visomis leistomis priemonėmis dirbti gerai suprastos tautybės naudai ir neigiamoji pareiga — nelaikyti tautybės gyvenimo tikslu, vertingesniu už gyvenimo turinį, ir sykiu vengti tautinio ekskliuzivizmo, neleidžiančio tautoms sueiti į harmoningą visos žmonijos sąjungą.*

Nebūdami principe tautininkai nacionalistai, ateitininkai negalėjo pasitenkinti vienu tik įbalsiu: viskas atnaujinti tautinėje lietuvių gyvenimo lytyje. Kai tautinis atgimimas buvo jau tam tikrame laipsnyje įvykęs faktas, teko net visas savo dėmesys ir visa savo energija pakreipti visų pirma į dvasinį atgimimą, kuris tegalėjo vien ateityje įvykti. Štai kodėl buvo mestas dienos įbalsiu

posakis: Viskas atnaujinti Kristuje, — įbalsis, kuris svorio centrą perkėlė į dvasinį gyvenimo turinį. Pakartoju, antras dvasinis atgimimas ne tik neneigia, bet remiasi pirmuoju tautiniu atgimimu, suteikdamas jam net gilesnės prasmės. Tai, kaip tik, išreiškia kitas ateitininkams taip pat savas įbalsis, būtent, tarnauti sykiu: Dievui ir Tėvynei. Šitas įbalsis, jungdamas dvasinį gyvenimo turinį su tautine jo lytimi, jungia taip pat dvasinį mūsų atgimimą su tautiniu atgimimu ir sykiu išlaiko tarp jų dviejų tinkamą perspektyvą, statydamas pirmoje vietoje nelygstamąjį tikslą ir tik antroje vietoje — lygstamąją priemonę.

Suvedant krūvon abudu įbalsiu galima gauti vienas įbalsis, kuris pilniau išreikštų bendrąjį ateitininkų uždavinį. Tai yra: *Viskas atnaujinti Kristuje tarnaujant Dievui ir Tėvynei.* Tokį bent tikslą pasistatė antrasis mūsų atgimimas, pašauktas užbėgti už akių tai demoralizuojančiai įtakai, kuri ėjo iš barbariškos rusų valdžios ir iš ištižusios laisvamanybėje rusų inteligentijos. Savaime aišku, kad šito įbalsio realizavimas tegalėjo prasidėti nuo atitinkamo jaunosios kartos išsiauklėjimo bei išsilavinimo. Štai kodėl antrasis mūsų atgimimas, lėmęs mums ateitį, pasireiškė mokslą einančio katalikiškojo jaunimo organizacija. Žinoma, nuo jaunimo galima apskritai reikalauti, kad jis tik savo pajėgomis galėtų visuomenėje realizuoti tokį platų ir niekuomet visai neįvykdomą įbalsį, kaip „Viskas atnaujinti Kristuje tarnaujant Dievui ir Tėvynei". Tačiau yra visai naturalu ir reikšminga, kad šitasai dvasinis atgimimas buvo prasidėjęs jaunimo tarpe. Juk yra aišku, kad ateitis bus tokia, kaip galutinai išsiauklės bei išsilavins naujoji karta. Todėl visai pravartu pasistatyti klausimas, kokia privalo būti lietuvių mokslą einančio katalikiškojo jaunimo organizacija, kad ji kuo geriausiai atsakytų didžiajam savo įbalsiui. Atsakyti į šitą klausimą reiškia susekti ateitininkų principai bei pareigos ryšyje su idealine Ateities organizacijos esme.

## 2. Ateitininkų principai bei pareigos, surišti su idealine Ateities organizacijos esme

Trumpai tariant, *Ateities organizacija yra ne kas kita, kaip mokslą einančio lietuvių katalikiškojo jaunimo sąjunga.* Šitoje Ateities organizacijos aptartyje galima įžvelgti bent keturios esminės žymės: pirma, Ateitis yra l i e t u v i ų organizacija; antra, Ateitis yra k a t a l i k ų organizacija; trečia, Ateitis yra j a u n i m o organizacija, ir ketvirta, Ateitis yra m o k s l ą e i n a n č i ų ž m o -

n i ų organizacija. Kitaip tariant, iš visų lietuvių Ateitis renkasi katalikus; iš visų katalikų Ateitis renkasi jaunimą; iš viso jaunimo Ateitis renkasi mokslą einančius žmones. Kai yra sakoma, kad Ateitis yra lietuviškoji organizacija, tai reiškia, kad ji laiko tautybę teigiamuoju gyvenimo veiksniu ir statosi pareigą dirbti tautybės naudai. Kai yra sakoma, kad Ateitis yra katalikiškoji organizacija, tai reiškia, kad į savo pagrindą ji dedasi katalikiškosios pasaulėžiūros ir organizacijos principus bei pareigas. Kai yra sakoma, kad Ateitis yra jaunimo organizacija, tai reiškia, kad ji turi r u o š i a m o s i o s r e i k š m ė s, t. y. ruošia šitą jaunimą prie rimtų subrendusio gyvenimo tikslų. Kai yra sakoma, kad Ateitis yra mokslą einančio jaunimo organizacija, tai reiškia, kad ji yra b ū s i m ų j ų i n t e l i g e n t ų o r g a n i z a c i j a.

Kalbėti apie Ateities lietuviškumą nėra reikalo po to, kas yra pasakyta apie Ateities santykiavimą su Aušra, arba apie dvasinio mūsų atgimimo ryšius su tautiniu mūsų atgimimu. Trys kitos esminės žymės, analizuojamos ryšyje su Ateities tikslais, duos mums progos patirti visą eilę svarbių ateitininkams principų bei pareigų.

Visų pirma Ateities katalikiškumas turi kapitalinės reikšmės ateitininkų tikslams ir uždaviniams, principams ir pareigoms. Šitas katalikiškumas reiškia, kad *dvasinis mūsų atgimimas, pasistatęs tikslu viskas atnaujinti Kristuje, tegali įvykti vien sutartinėje su Katalikų Bažnyčia ir dargi su josios pagalba. Todėl kiekvienam Ateities nariui, jau kaip katalikui, yra privalomas katalikiškasis korektiškumas gyvenime bei veikime.* Smulkiai nagrinėti, kas yra šitas katalikiškasis korektiškumas ir kaip jis privalo reikštis gyvenime bei veikime, reikštų nagrinėti visas katalikiškasis katekizmas, kur yra suglausti svarbiausieji krikščioniškosios pasaulėžiūros principai ir katalikiškojo gyvenimo bei veikimo pareigos. Kalbant apie Ateities organizaciją tedera visų pirma bendrai konstatuoti, kad *ji, kaip katalikiškoji organizacija, turi be jokių rezervų pripažinti Katalikų Bažnyčią neklaidingą religijos ir doros klausimuose sykiu su jos individualiniu reiškėju šv. Tėvo asmenyje ir paskui padaryti visai nuoseklių ir todėl lojalių išvadų apie bažnytinės jierarchijos vadovybę religijos bei doros dalykuose.*

Tačiau tai, kas mums ypatingai turi rūpėti, kalbant apie Ateities katalikiškumą, yra ne bendri visiems katalikams prin-

cipai bei pareigos, bet tai, kokie principai ir kokios pareigos yra primygtinai pabrėžtini ryšyje su Ateities, kaip mokslą einančio jaunimo organizacijos, katalikiškumu. Yra juk savaime aišku, kad katalikiškumas reikalauja tam tikrų bendrų pažiūrų į pasaulį, palenkia religinį gyvenimą vieningos jierarchijos vadovybei, nurodo tam tikrą bendrą gyvenimo tikslą, nustato tam tikrą vienodą veikimo metodą, teleidžia vartoti tam tikras priemones ir tt. Šitokis pasaulėžiūros, vadovaujančios jierarchijos ir gyvenimo bei veikimo būdo vieningumas sudaro tarp katalikų tą visuotinį draugingumą, kuris antprigimtinėje tvarkoje turi savo idealu šventųjų bendravimą ir kuris, šiaip ar taip, turi pasireikšti katalikiškojo mokslą einančio jaunimo organizacijoje. Trumpai tariant, *katalikiškumo žymė sudaro mokslą einančiam katalikų jaunimui tiek svarbaus bendrumo, kad jo organizacija iš esmės gali ir privalo būti vieninga.* Jei suskirstysime katalikiškąją organizaciją į nepriklausomas organizacijas pagal amžius, katalikiškas jaunimas nustos nuoseklaus organiško išsivystymo per įvairius savo amžiaus laikotarpius. Jei suskirstysime katalikiškojo jaunimo organizaciją pagal atskiras veikimo sritis arba pagal įvairias pažiūras į antraeilius dalykus, katalikiškasis jaunimas nustos neišvengiamai to visuotinio draugingumo, kuris yra neatskiriama gerai suprasto katalikiškumo savybė.

Dėl nurodytos priežasties, *pagal vieningumo principą, Ateičiai kyla pareiga tokių statyti savo organizacijai tikslų bei uždavinių ir tokias vartoti savo veikimui priemones, kad į šitą organizaciją galėtų ir privalėtų įstoti visas katalikiškasis jaunimas.* Taigi, iš vienos pusės lietuvių mokslą einančio katalikiškojo jaunimo organizacija iš esmės privalo būti vieninga; pagal tai, iš antros pusės, Ateitis turi prievolės pasirūpinti, kad ji kaip tik ir būtų šitokia vienintelė lietuvių mokslą einančio katalikiškojo jaunimo organizacija.

Šita Ateities prievolė reikalauja, kad nei į jos įstatus nei į jos veikimo būdą nebūtų įvesta nieko tokio, kas galėtų suskaldyti katalikiškąjį jaunimą. Tai visų pirma reiškia, kad *Ateitis, kaip lietuvių mokslą einančio katalikiško jaunimo sąjunga, neprivalo būti jokia prasme partyvinė organizacija.* Socialinio bei politinio veikimo srityje katalikai gali skirtis savo pažiūromis, kadangi čia nėra dar vienos visiems katalikams privalomos programos, suformuluotos visose smulkmenose. Bet kaip tik socialinis bei politinis veikimas negali sudaryti vieno iš uždavinių

Ateities organizacijai, kuri, kaip mokslą einančio jaunimo organizacija, tegali vien ruošti savo narius prie tokio veikimo plačiose katalikiškumo ribose. Todėl *principialiai Ateitis turi iš vienos pusės drausti neturintiems brandos liudymo nariams priklausyti prie bet kurios partijos ir kištis į partijų veikimą, o iš kitos pusės palikti laisvę turintiems brandos liudymą nariams priklausyti prie partijų ir dirbti partijos darbą su sąlyga, kad priklausomoji partija neprieštarautų Katalikų Bažnyčios principams ir reikalams.*

Abudu apribojimu plaukia tiesioginiu būdu iš Ateities organizacijos tikslų. Per ankstybas įsikišimas į partijų gyvenimą padaro faktinai negalimą tą ateitininko išsiauklėjimą bei išsilavinimą, kurio Ateities organizacija siekia kaip vieno iš savo tikslų. Ir tai labai ryškiai išeina aikštėn tų ateitininkų fizionomijoje, kuriems teko per anksti dirbti partyvinis darbas. Jei jaunas partijos veikėjas ir įgauna tam tikro vikrumo, energijos ir sumanumo politiniams tikslams siekti, tai jis iš kitos pusės sustoja vietoje intelektualiniame savo išsilavinime ir aiškiai atžengia doriniame savo išsiauklėjime. Visiems yra žinoma politikos jaudinamoji veikmė ir tos gausingos pagundos, kurias ji stato žmogaus sąžinei. Šita jaudinamoji veikmė ir šitos pagundos turi fatališkos reikšmės nesubrendusiai asmenybei: jos beveik neišvengiamai pasirodo stipresnės už šitą pastarąją. Todėl jauno politiko lavinimasis paprastai užsiskleidžia partyviniame ekskliuzivizme, o dorinis auklėjimasis pasidaro auka to partyvinio oportunizmo, kuris stengiasi pateisinti visas priemones, regimai naudingas partijos tikslams.

Sakydamas tai, aš esu vis dėlto labai tolimas nuo noro, kad Ateities organizacija principialiai atitrauktų ateitininkus nuo politinio, socialinio ir apskritai visuomeninio gyvenimo. Kaip pamatysime vėliau, ruošimas savo narių prie socialinės, politinės ir apskritai visuomeninės akcijos yra vienas gyviausių Ateities uždavinių. Tik šitas ruošimas, vedamas plačiose katalikiškumo ribose, neprivalo per anksti nepasiruošusius ateitininkus pastumti į partyvinį veikimą, kuris tokiais atvejais labai lengvai gali išvystyti jaunamе veikėjuje protinį ekskliuzivizmą ir dorinį nihilizmą.

Iš kitos pusės, žinoma, negalima uždrausti subrendusiems ateitininkams naudotis savo pilietiškąja teise priklausyti prie partijų; bet tokiais atvejais Ateities organizacija gali reikalauti nuo savo narių, kad jie, norėdami pasilikti Ateities organizacijoje, nesidėtų prie partijų, kurių tikslai nesuderinami su Katalikų

Bažnyčios reikalavimais ir, tuo pačiu, su Ateities katalikiškumu. Tačiau, jei subrendęs ateitininkas dedasi prie kokios nors partijos, jis tai daro ne kaip Ateities organizacijos narys, bet kaip laisvas pilietis, kuriam dažniausiai neišvengiama surišti savo socialinis ir politinis veikimas su kokios nors partijos veikimu. Tik *susipratęs ateitininkas turi žiūrėti į partiją kaip į neišvengiamą socialinių, politinių ir šiaipjau visuomeninių uždavinių specializaciją, anaiptol nereikalaujančią iš jokio savo nario dvasinio ekskliuzivizmo ir brutalaus antagonizmo santykiuose su kitomis partijomis.*

Būdama vienintelė mokslą einančio katalikiškojo jaunimo sąjunga Lietuvoje, Ateitis tegali būti ne centralizuota, bet federatyvinė organizacija, susidaranti ne iš atskirų narių, bet iš įvairių jaunimo grupių, kurios susidaro pagal vietos, amžiaus ir specialių uždavinių ypatybes. *Šitokia decentralizacija yra reikalinga tam, kad bendri Ateities principai bei pareigos galėtų būti praktiškai pritaikyti prie realių reikalavimų, kurių stato įvairios vietos, įvairūs amžiaus laikotarpiai ir įvairūs specialūs uždaviniai.* Tokiu būdu viena federatyvinė iš savo pobūdžio mokslą einančio *katalikiškojo jaunimo sąjunga savo gyvavime bei veikime decentralizuojama pagal regionalizmo, koncentriškumo ir uždavinių specializavimo principus.* Pagal regionalizmo principą ateitininkai sueina į atskiras vietines Ateities draugijas, ir atkiros artimos ateitininkų draugijos sueina į regijonus, arba apygardas. Pagal koncentriškumo principą ateitininkai dalijasi į jaunesniuosius ateitininkus, vyresniuosius ateitininkus, ateitininkus studentus ir ateitininkus sendraugius. Pagal uždavinių specializavimo principą ateitininkai sueina į atskirus ratelius, kurie turi įvairių lavinimosi arba auklėjimosi tikslų.

Iš visų trijų principų tik vienas regionalizmo principas reikalauja tikslesnio paaiškinimo, kadangi klaidingai suprantamas jis gali būti kenksmingas organizacijos vieningumui. Nėra abejonės, kad regionalizmas apskritai reiškia tam tikrą sutelktinę individualybę, kad ir gana sunkiai pagaunamą ir aptariamą. Todėl kai kuriais bendrais bruožais ateitininkai žemaičiai skirsis nuo ateitininkų aukštaičių, ateitininkai suvalkiečai — nuo ateitininkų rytiečių ir tt. Bet jei net tautybė, pilniausioji sutelktinė individualybė, nesudaro gyvenimo tikslo, tai juo mažiau individualiniai vietiniai skirtumai gali būti apygardų ateitininkams tikslais, pagal kuriuos jie turėtų suskirstyti į nepriklausomas katalikiškas formacijas. *Gerai suprastas regionalizmas tepadeda*

*vien tikslingiau pritaikyti bendrus Ateities tikslus prie vietos reikalavimų ir tuo pačiu praktiškiau juos realizuoti konkretinėse gyvenimo aplinkybėse.* Organizacijos vieningumas laiduoja bendrų principų bei pareigų tvirtumą bei grynumą; regionalizmo principas laiduoja praktiškąjį principų bei pareigų realizavimą konkretinėse vietos aplinkybėse. Tarp šitų dviejų atžvilgių ne tik nėra prieštaravimo, bet dar yra sutarimas, kuris yra reikalingas oganizacijos galingumui.

Kai kam gali pasirodyti, kad Ateities Sąjunga nesistato savo tikslu sujungti visą lietuvių mokslą einantį katalikiškąjį jaunimą, kadangi Ateitis ir ateitininkas-ė yra vardai, kurie tarsi reiškia specialią šito jaunimo grupę. Faktinai šitie vardai yra atsitiktinės kilmės, nors ir gerai tinka praktiškai sutrumpinti lietuvių mokslo einančio katalikiškojo jaunimo pavadinimui. *Tai, kas yra svarbiausia jaunimui, kaipo tokiam, yra susirūpinimas savo ateitimi ir pasiruošimas prie savo gyvenimo bei veikimo tikslų.* Štai kodėl trečioji esminė Ateities organizacijos žymė yra tai, kad šita organizacija turi ruošiamosios reikšmės. *Ateities Sąjunga ruošia jaunimą tam, kad savo ateities gyvenime bei veikime jis būtų katalikiškas, lietuviškas, inteligentiškas ir aktyvus tikra šitų žodžių prasme.* Tik supratus ir laikant galvoje katalikiškojo jaunimo organizacijos ruošiamąją reikšmę, galima tinkamai suprasti ir lemtai vykdyti Ateities teikslus bei uždavinius.

Jaunimas, kaipo jaunimas, yra visuomet ūgėjimo brendimo tarpsnyje. Todėl ir jo visos organizacijos turi skaitytis su šituo faktu, norint, kad jų veikimas neiškryptų iš privalomų vėžių. Būtent, *jaunimo organizacijoms privalu skaitytis savo veikime su tuo, kad šitas veikimas normaliai tegali turėti auklėjimosi, lavinimosi ir prie subrendusio veikimo pratinimosi prasmės.* Jei iš vienos pusės tokie jaunimo ugdymo veiksniai, kaip šeima, mokykla ir Bažnyčia, auklėja, lavina ir veikdo jaunimą, tai iš kitos pusės, norint kad jaunimas pasiektų tikro ir pilnutinio subrendimo, reik, kad jis iš savęs auklėtųsi ir pratintųsi veikti. Todėl iš pedagogikos yra žinomas visai teisėtas reikalavimas, kad kiekvienas auklėjimas vestų prie auklėjimosi, kiekvienas lavinamas — prie lavinimosi, kiekvienas veikdymas — prie savarankiškojo veikimo. Tuo tarpu vienas iš stipriausių auklėjimosi, lavinimosi ir savarankiškojo veiklumo veiksnių yra jaunimui jo lavinimosi ir auklėjimosi rateliai, sportinės draugijos ir panašios jo organizacijos. Katalikiškojo jaunimo sąjunga jungia bendrais katalikiškosios

pasaulėžiūros principais, galima sakyti, visus auklėjimosi, lavinimosi ir savarankiškojo veiklumo veiksnius paruošiamuoju arba ugdomuoju tikslu. Tokiu būdu ir *Ateities Sąjunga turi papildyti šeimos, mokyklos ir Bažnyčios ugdomąją rolę tiek ir taip, kiek ir kaip to reikalauja jaunimo auklėjimasis, lavinimasis ir pratinimasis prie būsimojo subrendusio veikimo plačiajame visuomenės gyvenime.* Todėl būtų klaidinga manyti, kad Ateitis gali turėti savo veikimo tikslų, kurie išeina iš tinkamos mokslą einančio ir todėl brėstančio jaunimo veikimo srities. *Ateities Sąjungos veikimas tik ruošia kiekviename savo naryje lietuvį, kataliką, inteligentą protininką ir inteligentą veikėją, bet negali savo nario imti jau visai susiformavusiu lietuviu, kataliku, inteligentu protininku ir inteligentu veikėju.*

Nesiskaitymas su šituo organizacinio Ateities veikimo principu gali turėti nelemtų išdavų. Per ankstybas pastūmimas jaunimo į veikimą, išeinantį iš ruošimosi ribų, sutrumpina protinio, dorinio ir profesinio pasiruošimo laikotarpį, kuris tikram inteligentui iš gyvo reikalo turi būti gana ilgas, — ir tokiu būdu būsimąjį inteligento veikimą padaro mažiau vertingą intektualiniu, moraliniu ir specialiniu atžvilgiu. Tarp kitko dėl šitos priežasties politinis veikimas tokiu demoralizuojančiu būdu dažnokai veikia į mūsų pernelyg greit išdygusius politikus katalikus: protinis, dorinis ir profesinis jų pasiruošimas pasirodo nepakankamas, palyginant su darbo sudėtingumu ir jo teikiamomis pagundomis.

Kad ir ateitininkų kartais nėra tinkamai suprantama ruošiamoji Ateities reikšmė, įrodomuoju pavyzdžiu gali tarnauti kilusios jų tarpe porą metų atgal kalbos apie jaunimo diktatūrą, — kalbos, radusios pusiau rimto, bet vis dėlto gyvo atgarsio svajingose širdyse. Kalbėti apie jaunųjų diktatūrą gyvenime reiškia tą pat, ką kalbėti apie diktatūrą tų, kurie turi dar tik ruoštis prie gyvenimo bei veikimo. Nenuostabu todėl, kad tokia diktatūra tegali privesti prie panašių žygių, kokiu kad buvo Lietuvos gyvenime svetimų iškabų darkymas, įvykęs su fašizmo dvelkimu, labai gimininguu su jaunimo diktatūra. Panašus žygis, kaip iškabų darkymas, jei ir buvo padarytas su karšta širdimi ir bona fide, tačiau aiškiai liūdija apie nepakankamą protinį, dorinį ir politinį subrendimą tų, kuriems reik dar į šitą subrendimą sąmoningai eiti.

Nepasakysiu tačiau, kad jaunimo diktatūros koncepcijoje nebūtų jokios teisingos minties, nežiūrint to, kad šitos koncepcijos pagrinde glūdi didelis nesusipratimas. Kalbant visai abstrak-

tiniu būdu negalima nepageidauti, kad mūsų gyvenime bei veikime turėtų diktatoriškos valdžios jaunatvės dvasia. Šita dvasia pasižymi iš savo prigimties visa eile gražiausių žmogiškųjų savybių: ir materialiai nesuinteresuotu idealizmu, ir aukštųjų idealų meile, ir pasitikėjimu kilniais principais, ir paslankumu į kovą su neprotingais gyvenimo įpročiais, ir į pasiaukojimą, ir t.t. Kaip nepageidavus, kad šitos kilnios žmogaus dvasios savybės tvirtai valdytų žmogaus gyvenimą bei veikimą? Bet pirm reik, kad jos, pareinančios jaunimui iš prigimties, pasidarytų jo laimėto paruošiamuoju triūsu tvirto būdo ir jautrios sąžinės savybėmis; kad tai, kas pareina iš prigimties, būtų laimėta visam gyvenimui neprarandamu būdu. Patyrimas mums kaip tik parodo, kad didžiausioje daugumoje atsitikimų sykiu su kūno jaunumu prarandama ir dvasios jaunatvė, o sykiu su jąja ir visos kilnios jaunosios dvasios savybės. Rusų inteligentijos patyrimas mums liudija, kaip maža yra vertas nepagrįstas tvirtu būdu jaunasis idealizmas kovoje su gyvenimo inercija ir su visuomeninės santvarkos neteisybėmis. Revoliucinė rusų inteligentija kaip tik tikėjosi su mokslą einančio jaunimo pagalba laimėti politines laisves ir reformuoti visuomenės gyvenimą. Todėl ji jaudino ir egzaltavo šitą jaunimą politiniu atžvilgiu ir stūmė jį į reformatorišką veikimą kaip tik tuo laiku, kai šitas jaunimas turėjo bręsti protiniu, doriniu ir profesiniu atžvilgiu ir ruoštis prie politinio reformatoriško veikimo. Faktinai gyvenime pasirodydavo, kad juo aukštesnėse padangėse jaunimas skrajojo savo nieku nepagrįstomis svajonėmis mokslo ėjimo metu, juo giliau jis puldavo susidūręs vėliau su realaus gyvenimo pagundomis. Pasirodydavo tada, kad prapolitikavęs mokslo ėjimo laiką revoliucinių -izmų šokyje, tas jaunimas nebūdavo pasiruošęs laimėti realią gyvenimo kovą ir tuo patobulinti šitą gyvenimą.

Konstatuodamas šitą rusų patyrimą, aš net nereikalauju, kad jaunimas atsisakytų nuo svajonės reformuoti gyvenimą ir laimėti geresnę ateitį, labiau patenkinančią idealinę jaunatvės dvasią. Tik, norint realiai eiti prie šito tikslo realizavimo, reik savo brendimo laikotarpį skirti rimtam ruošimuisi, bet ne nerimtam, nekantriam, nesąmoningam ir nesubrendusiam krutėjimui idealistinės egzaltacijos karštyje. *Protingas karščiu, kaip to norėjo Mickevičius, tegali būti vien tas, kas jaunatvės idealizmą, pareinantį iš prigimties, padaro paruošiamuoju triūsu įgytąja savo būdo prigimtimi.* Jaunatvės dovanos jaunimui tam ir duotos,

kad jas jis panaudotų pasiruošimui prie gyvenimo bei veikimo. Todėl *kiekvienas ateitininkas turi pareigos žiūrėti į aktyvų dalyvavimą Ateities organizacijoje, kaipo į auklėjimąsi, lavinimąsi ir ruošimąsi prie veikimo plačioje visuomenėje.*

Šita ateitininkų pareiga įgauna ypatingos reikšmės ryšyje su ketvirta esmine Ateities žyme, būtent, su tuo, kad Ateitis yra m o k s l ą e i n a n č i o jaunimo organizacija. Didžiausioji ateitininkų moksleivių dauguma pradeda mokslą su tikslu baigti jį aukštojoje mokykloje. Tai faktinai reiškia, kad vos ne visi ateitininkai ruošiasi būti ateityje inteligentais protininkais šviesuoliais. Kitaip tariant, *Ateitis yra būsimųjų lietuvių katalikų inteligentų organizacija.* O jei taip, tai iš šito fakto privalu padaryti atitinkamų išvadų. Būtent, kiekvienam ateitininkui dera visų pirma nusimanyti, kokiu privalo būti tikras inteligentas, ir kokią rolę privalo vaidinti inteligentiška šviesuomenė visuomenės gyvenime, o paskui, atitinkamai ruoštis šitą rolę kuo geriausiai atlikti, likus subrendusiu lietuviu kataliku inteligentu. Taigi mums tenka toliau susidomėti iš pradžios inteligento ypatybėmis ir šviesuomenės pašaukimu visuomenėje, o paskui ištirti, kokių uždavinių, ryšyje su šitais klausimais, susidaro ateitininkams.

Proto pirmenybė dvasiniame žmogaus gyvenime padarė tai, kad intelektualinis išsilavinimas, arba protinė orijentacija imta laikyti pagrindine žyme žmogaus, iškilusio iš mažiau išauklėtos bei išlavintos plačios masės. Iš čia toks žmogus vadinamas inteligentu, arba, lietuviškai tariant, protininku, šviesuoliu. Tačiau būtų klaidinga manyti, kad tikras inteligentas ir ypač inteligentas katalikas, teprivalo pasižymėti vien tik proto dovanomis. Tikras inteligentas, arba žmogus, iškilęs iš plačios masės, yra vien tas, kas visais atžvilgiais yra kilnus, kitaip tariant, kas yra geruolis, arba aristokratas, neiškraipyta šito žodžio prasme. Turint galvoje netobulą žmogaus prigimtį, pigu suprasti, kad „tobulumo laipsnis, kuris, kaip rašė prancūzų filosofas Boutroux, gali būti realizuotas žmonių visumoje, turi maža šansų būti aukštas". Bet kaip tik dėl šitos priežasties yra reikalo, kad tie, kuriems lemta būti vadais plačioms demokratinėms masėms, būtų visais atžvilgiais tobulesni už tuos, kuriems vadovauja. Todėl į liaudies vadus tetinka vien tie rinktiniai žmonės, kurie pasižymi ir aiškiu protu, ir tvirta valia, ir pilna entuziazmo širdimi.

Inteligentijos problema tegalima teisingai pastatyti vien ryšyje su klausimu apie vadovybės reikalą plačiosioms demokra-

tinėms masėms. Iš vienos pusės yra aišku, kad plačiosios demokratinės masės negali lemtai gyventi bei veikti be tinkamos vadovybės; ogi iš antros pusės yra neabejotina, kad masių vadais teprivalo būti vien geriausieji rinktiniai žmonės.

Šiais laikais vis dažniau kalbama apie demokratizmo krizę. Bet tie, kurie daugiausia apie šitą krizę kalba ir rašo, dažniausiai nenusimano, kad čia dėtas ne demokratizmo principas, bet faktinos demokratinių masių vadovybės netobulumas. Tie, kurie paneigia demokratizmo principą, niekuomet nieko geresnio nepajėgia jo vietoje pastatyti, nes demokratizmo principas yra teisėta žmonių, kaipo vienos rūšies individų, lygybės išraiška, skelbianti lygias moralines visų žmonių teises. Bet šitas demokratizmo principas dar nereikalauja paneigti faktinąjį atskirų žmogiškųjų individų, kaipo tokių, įvairumą bei nelygumą. Todėl, jei demokratinėms masėms yra neišvengiamas reikalas turėti vadovybę, tai yra visai prigimta ir teisinga, kad jų vadais būtų geriausieji rinktiniai individai. Visa nelaimė dažniausiai pareina nuo to, kad demokratinių masių vadovybė yra pagrįsta ne faktinuoju vadų gerumu, bet veiksniais, nesutinkančiais su gerąja vadovybe. Pasirodo, kad tikra nelaimė yra ne aristokratijos, t. y. geruomenės buvime, bet aristokratijos, t. y. geruomenės, blogame supratime ir parėmime veiksniais, kurie neduoda moralinių teisių prie faktinos vadovybės. Feodalizmo laikais aristokratija buvo paremta giminės paveldėjimu; kapitalizmo laikais plutokratinė aristokratija yra paremta materialiniu turtu; komunistinio bolševizmo tvarkoje kaip ir fašizmo valdomoje visuomenėje aristokratija atremta į demagogiškąją vienos partijos diktatūrą. Bet nei vienu atveju iš suminėtųjų visuomenės vadovybė nėra atiduota į tikros aristokratijos rankas, t. y. į rankas geriausių rinktinių žmonių ir, būtent, todėl, kad jie pasižymi rinktiniu gerumu.

Taigi aristokratija etimologiškai reiškia geriausių žmonių valdžią. Prieš tokį aristokratijos supratimą ir todėl — prieš tokią valdžią nieko negalima principialiai pasakyti stovint net demokratizmo sargyboje. Pasirodo tad, kad tinkamai suprasto demokratizmo principas susiderina su gerai suprasto aristokratijos principu, jei žiūrima ne į istorinius prietarus, bet į kalbamųjų dalykų esmę. Taip dalykui stovint, demokratizmo krizės skelbėjams, užuot rūgojus demokratizmą, vertėtų geriau susirūpinti tikros visuomeninės vadovybės organizacija. Iš kitos pusės

35897

Lietuvos Teisės Universiteto Kauno Fakulteto BIBLIOTEKA

tradicinės aristokratijos neigėjams taip pat pravartu susirūpinti tuo pačiu klausimu, nes biurokratinės individualistinio kapitalizmo aristokratijos vietoje yra neišvengiama pastatyti geriausių rinktinių žmonių vadovybė. Bet, jei istorinis žmonijos patyrimas neleidžia grįžti reakcijos keliu prie tradicinės aristokratijos, tai lygiai taip pat mūsų dienų patyrimas smerkia bolševistinės ir fašistinės diktatoriškos aristokratijos kelius. Tariamoji mūsų dienų demokratizmo krizė faktinai yra ne kas kita, kaip gyvai jaučiama problema apie tai, kaip privalu suorganizuoti visuomenė ir vadovaujamieji jos organai, kad laisvos demokratinės masės būtų geriausių rinktinių žmonių vadovaujamos. Galima laukti, kad praktiškai šitą problemą sprendžiant, bus sureformuotas konstitucionalizmo bei parlamentarizmo funkcionavimas; kad bus pagilintas tikro aristokratizmo principas, skiriąs reikiamą vadovybę geriausiems rinktiniams žmonėms. Bet nėra jokio pagrindo laukti, kad demokratizmo principas gali kada nors pasirodyti klaidingas, kaipo principialinės žmonių lygybės, idealinio solidarumo ir lygiai visiems atdarų visokeriopų galimybių principas.

Šitoje sudėtingoje ir painioje problemoje, neradusioje dar savo galutinio praktinio išsprendimo, viena jau yra neabejotina, kas gali turėti mums ypatingos reikšmės šiuo momentu. Yra, būtent, aišku, kad sintetinis gerai suprastų demokratizmo ir aristokratizmo suderinimas praktiškame visuomenės gyvenime negalės įvykti be atitinkamo liaudies ir šviesuomenės santykiavimo. *Šviesuomenė, arba ta visuomenės grupė, kuri susideda iš inteligentų, visomis savo susidarymo ir veikimo aplinkybėmis kaip tik yra pašaukta teikti vadovybę plačioms demokratinėms masėms.* Inteligentija nesudaro atskiro luomo, užsidariusio paveldėtų įpročių įtakoje: todėl ji negali būti feodalinio tipo aristokratija. Inteligentija nėra socialinė visuomenės klasė ir tuo pačiu nėra nei kapitalistų nei proletarų klasė: todėl ji nėra diktatoriško tipo aristokratija. Taigi tikru inteligentu negalima būti nei gimimu, nei turtu, nei priklausomybe prie galingos partijos, vienu žodžiu negalima būti juo visu tuo, kas nesudaro teigiamųjų žmogiškosios asmenybės savybių. Tikras inteligentas turi pasižymėti bent gabumais, išauklėjimu, išlavinimu, kuriamąja iniciatyva ir sugebėjimu praktikuoti bent vieną inteligentiškąją profesiją. Tuo pačiu inteligentija yra pašaukta atlikti visuomenėje visų inteligentiškųjų profesijų darbą, sukurti sykiu su tuo aukštesnę intelektualinę dvasios kultūrą ir pagal tai vadovauti liaudžiai ir visai

tautai. Jei dar pridėsime, kad inteligento įtaka visuomenėje plečiasi sulig tuo, kaip auga jo asmeniškas autoritetingumas, tai aiškiai pamatysime, kad inteligentija iš prigimties yra pašaukta būti ta gerai suprasta aristokratija, kuri kaipo susidedanti iš geriausių rinktinių žmonių, turi vadovauti demokratinėms liaudies masėms.

Bet viena yra pašaukimas, ir kita—jo tinkamas realizavimas, nes kiekvienas pašaukimas uždeda lengvesnių ar sunkesnių pareigų, nes *juo aukštesnis yra pašaukimas, juo sunkesnės yra pareigos*. Ogi tikras inteligentas privalo būti rinktiniu žmogumi, kad galėtų vadovauti plačiajai visuomenei, pasigaudamas ne privilegija, ne prievarta ir ne demagogija, bet savo doriniu vertingumu, intelektualiniu išsilavinimu, profesiniu kompetentingumu, žodžiu tariant, tuo kilnumu, kuris sudaro asmeniškąjį rinktinio žmogaus autoritetingumą. Plačiosios demokratijos pažangos reikalas verčia iš vienos pusės auklėti bei lavinti liaudį, o iš antros pusės ugdyti rinktinių žmonių kadrus, kadangi be šių pastarųjų pirmasis uždavinys tikrai neįvykdomas. *Demokratinės pažangos paslaptis ir glūdi tame, kad šita pažanga reikalauja nuo geriausių rinktinių žmonių kilti iš masės lygumos ir paskui sykiu su savimi kelti šitą masę aukštyn.* Tik toksai liaudies ir šviesuomenės santykiavimas, atremtas iš vienos pusės į tikrąjį šviesuomenės vertingumą ir iš antros pusės į laisvą liaudies pasitikėjimą savo vadais inteligentais, tarp kitko yra viltingas pagrindas tikrai demokratinei valdžiai susidaryti.

Jei uždavinys atsiekti tinkamo santykiavimo su liaudimi yra inteligentams apskritai nelengvas pašaukimas, tai lietuvio kataliko inteligento pašaukimas pasirodo mūsų laikais nelyginant sunkesnis. Lietuviui inteligentui susidaro ypatingai sunkus uždavinys pastūmėti tautinės kultūros kūrybą daug greičiaũ ir intensyviau, negu tai paprastai būdavo kituose kraštuose, kadangi mūsų tautinės gyvybės klausimu yra pakilti iš kultūrinio atsilikimo, kuris parėjo mums nuo slavų kaimynų. Katalikui inteligentui susidaro dargi ypatingas uždavinys pakilti iš nekultūrinio religijos supratimo ir sykiu sužadinti plačioje lietuvių visuomenėje tikrąjį religinį susipratimą. Tai reiškia, kad į rinktinio kataliko pašaukimą įeina apaštalavimo uždavinys. Pagaliau lietuviui katalikui inteligentui susidaro uždavinys pasiruošti kuo greičiausiai prie valdomosios rolės naujoje Lietuvos valstybėje. Tokiu būdu lietuvio kataliko inteligento pašaukimas yra nelyginant apsunkintas tautinio, dva-

sinio ir valstybinio atgimimo aplinkybių. Nenuostabu, kad tokiose aplinkybėse ir *būsimųjų lietuvių katalikų inteligentų pasiruošimas prie tautinio, religinio, valstybinio ir šiaipjau visuomeninio vadovavimo turi būti ypatingai rūpestingas, t. y. sąmoningas, tikslingas ir nenuilstamai patvarus.*

Taigi matome, kad ta aplinkybė, kad ateitininkai, kaipo mokslą einančio jaunimo organizacija, yra būsimieji inteligentai, sudaro jiems naujų pareigų pagal tai, kokie yra inteligentijos gyvenimo bei veikimo principai. *Inteligentija principe privalo būti neluominė ir neklasinė rinktinių arba geriausių žmonių grupė, kuri, dėl savo aukšto intelektualinio ir moralinio vertingumo, turi vadovauti visuomenės gyvenimui bei veikimui. Pagal šitą pašaukimą ateitininkai turi pasiruošti būti tikrais lietuviais katalikais inteligentais, kurie kaipo rinktiniai žmonės, dėl savo išsiauklėjimo, išsilavinimo ir sugebėjimo praktiškai veikti galėtų vadovauti lietuvių tautai tautinėje kultūrinėje kūryboje, religiniame susipratime, pasaulėžiūros išsidirbime ir visuomeniniame tvarkymesi.* Teminiu čia keturis svarbiausius uždavinius, prie kurių ypatingai tenka ateitininkams ruoštis. *Kaipo lietuviai, ateitininkai turi įsigyti tautinio susipratimo ir ruoštis prie tautinės kultūrinės kūrybos. Kaipo katalikai, ateitininkai privalo įsigyti tikro religingumo ir pasiruošti prie platinimo religinio katalikiškojo susipratimo lietuvių visuomenėje. Kaipo inteligentai protininkai, ateitininkai turi įsigyti mokslingumo ir pasiruošti palaikyti lietuvių visuomenėje tikrą mokslišką pasaulėžiūrą. Kaipo inteligentai veikėjai, ateitininkai turi pasiruošti veikti visuomenėje, arba dirbti visuomenės darbą, neišskiriant iš jo ir valdymo pareigų.* Šituos keturis svarbiausius ateitininkų uždavinius turėsime išnagrinėti kiek smulkiau šviesoje to principo, kad inteligentai turi būti rinktiniai, arba geriausieji žmonės, kurie, dėl savo asmeniškojo vertingumo, turi pasiimti ant savęs pareigą tiekti vadovybės demokratinėms masėms.

## II. Ateitininkų principai bei pareigos Ateities organizacijos uždavinių atžvilgiu

1. — *Ateitininkai, kaipo būsimieji lietuviai inteligentai, turi būti patriotai, sugebą giliai imti tikro patriotizmo pareigas ir vengti siauro nacionalizmo, taip kenksmingo gerai suprastiems tautybės reikalams.* Nereik manyti, kad pasiruošti būti inteli-

gentu patriotu yra toks lengvas dalykas, kuris nereikalauja rimtų studijų ir dorinių pastangų. Yra neabejotina, kad kiekviena tautinė individualybė yra palinkusi į tautinį egoizmą, vadinamą šovinizmu, panašiai, kaip kiekviena žmogiškoji individualybė yra palinkusi iš prigimties į paprastąjį egoizmą. Ir kaip kiekvienai žmogiškajai asmenybei yra dorinė prievolė pergalėti savo palinkimą į egoizmą, taip kiekvienai tautai yra patriotinė prievolė pergalėti savo palinkimą į nacionalistinį šovinizmą. Ir kaip tikrai didi tegali būti asmenybė, išėjusi iš siauro egoistinių interesų rato, taip tikrai didi tegali būti vien tauta, pergalėjusi savo ekskliuzivizmą ir iškilusi į visuotines žmogaus dvasios padanges.

Tai, žinoma, nereiškia, kad tikras patrijotas neprivalo rūpintis ir net ginti teisėtus savo tautos reikalus. Pasakysiu net daugiau, tikras tautinis susipratimas reikalauja net tam tikros patriotinės ortodoksijos, nuo kurios negali atsisakyti joks tautininkas, nebūdamas net nacionalistas, ir kuri gali pareikalauti didelio patvarumo kovoje už tautines teises. Bet kova už tautines teises ir teisėtus tautos reikalus niekados neprivalo mums sudrumsti tikro patriotizmo esmės supratimą. Tuo tarpu tikro patriotizmo esmę sudaro teigiamasis kūrybinis nusistatymas, tolimas nuo neapykantos savo tautinių priešų, nuo šūkavimo ir piktžodžiavimo jų adresu, nuo tuščio pasigyrimo savo išviršinėmis tautinėmis lytimis ir tt.

Kur kitur turėjau progos konstatuoti, kad *tikras patriotizmas turi tris pagrindines savybes, kuriomis yra: pirma, tautinės savo individualybės meilė; antra, pageidavimas savo tautai moralinės didybės, ir, trečia, jungimas individualinės tautinės lyties su visuotinuoju turiniu.* Jungiant krūvon visas šitas tris pagrindines savybes, galima pasakyti, jog *tikras patriotizmas yra tautinės savo individualybės meilė, pagrįsta pageidavimu savo tautai moralinės didybės, kylančios iš visuotinio žmonijos dvasios turinio ir besireiškiančios individualinėmis tautinėmis lytimis.*)*

Taip suprastas patriotizmas tiek pačiam patriotui, kaip ir patriotiškai mylimai tautai privalo būti tobulėjimo ir kultūrinės pažangos veiksnys. Jei sakoma, kad tikras patriotizmas turi būti pagrįstas pageidavimu savo tautai moralinės didybės, kylančios

---

*) Ž. mano brošiūrą „Tautybė, patriotizmas ir lietuvių tautos pašaukimas". Kaunas 1928 m., 9 p. ir mano straipsnį „Tikras patriotizmas ir jo reiškimosi lytys", 1925 m. Logos 2 Nr.

iš žmogaus dvasios visuotinio vertingumo, ar tai tuo pačiu nereiškia, kad šitas pageidavimas privalo visų pirma reikštis pačiame patriote, kaipo nepalenkiamas pasiryžimas pačiam tobulintis ir savo asmenimi patarnauti realia medžiaga savo tautos vertingumo rūmams statyti? Todėl per atskirus asmenis tikras patriotizmas privalo būti kultūrinės pažangos veiksnys, nes patriotizmo reikšmė tautai iš tikrųjų pareina nuo to, kaip jis reiškiasi tautinės civilizacijos kūryboje. Tuo tarpu kaip tik susipratęs inteligentas patriotas tegali turėti vadovaujamos reikšmės aukštesnei intelektualinei kultūrai, kuri tik drauge su liaudies kultūra sudaro tautinę civilizaciją. Tikras patriotizmas yra, toliau, pagrindas geram sugyvenimui su kitomis tautomis. Tik tas, kas moka išmintingai mylėti savo tautybę, atjaus kitų tautybių vertę ir supras, kad santykiuose su kitomis tautomis idealu yra toji krikščioniškoji meilė, kuri, pritaikyta prie tautų, liepia tikram patriotui mylėti kitas tautybes, kaip savąją. Jei pastebėsime, kad kalbamos meilės tolygumas imamas moraline, bet ne psichologine prasme, suprasime, kad šita krikščioniškoji prievolė ne tik yra galima, bet ir privaloma.

Pagaliau, tikras patriotizmas padeda asmeniui susiderinti su visos žmonijos dvasia per tautos tarpininkavimą. Faktinai asmuo, kuris, kaipo vienos kurios tautos narys, reiškiasi gyvenime bei veikime savo tautybės lytimis, prieina žmonijos esmės per visuotinį tautinės savo civilizacijos turinį. Tikrai mylėdamas ne tik individualią savo tautybės lytį, bet ir visuotinį tautinės civilizacijos turinį, tikras patriotas negali nevertinti visuotinių žmogaus dvasios savybių, o sykiu ir žmonijos, kaipo tokios. Tikras patriotas per visuotinį tautinės civilizacijos turinį siekia į pačią žmonijos širdį, nes jis nusimano, jog tautybė tobulėja sulig tuo, kaip didėja iš vienos pusės jos reiškimosi lyties individualumas, o iš kitos pusės — jos bendrai žmogiškojo turinio visuotinumas.

Štai keletas minčių apie tikrąjį patriotizmą ir jo reiškimosi lytis. Iš čia galima jau patirti, kaip yra komplikuota tautybės ir patriotizmo problema, ir kiek dorinio išsiauklėjimo ji reikalauja nuo žmonių, kurie ruošiasi būti rinktiniai tautininkai patriotai ne nacionalinio ekskliuzivizmo, bet visuotinio solidarumo prasme. Iš čia darosi aiškus ateitininkų uždavinys tautinio klausimo srityje. *Kiekvienas ateitininkas turi pareigą įsigyti tikslaus tautinio susipratimo, tikro patriotizmo prasme, kad ga-*

*lėtų pasiliuosuoti pats ir atvaduoti mases nuo tautinio šovinizmo, arba nacionalizmo, nuo neapykantos, nereikalingo antagonizmo ir vienašališko ekskliuzivizmo. Sykiu kiekvienas ateitininkas, žinodamas, kad tikras patriotizmas yra tobulėjimo veiksnys, privalo ieškoti patriotizme naujų asmeninio tobulinimosi akstinų ir ruoštis prie originalios kūrybos tautinės kultūros srityje. Pagaliau, kiekvienas ateitininkas turi vardan tikro patriotizmo sugyventi su susipratusiais kitų tautų patriotais, mylėdamas kitas tautybes, kaipo bendros žmogiškos dvasios reiškėjas ir nešėjas.*

Šitiems uždaviniams atlikti galima numatyti visa eilė įvairių priemonių. Iš jų tepaminėsiu vien svarbesniąsias, kurios yra, pirma, pažinimas tikro patriotizmo principų bei pareigų ir visų artimų klausimų, su jais surištų; antra, pažinimas savo tėvynės tikros padėties, istorijos, krašto, tautinių, politinių ir kultūrinių aplinkybių, tautinės politikos ir panašių dalykų; trečia, dalyvavimas tautinėse iškilmėse, kuriose reiškiasi gerai suprastas patriotizmas; ketvirta, kovojimas savyje su nacionalistiško šovinizmo ir ekskliuzivizmo apraiškomis ir tinkamų idėjų skleidimas kovai su panašiomis apraiškomis savo tautiečiuose; penkta, didinimas savyje kuriamosios iniciatyvos; šešta, stengimasis kiek galint geriau pažinti kitas tautybes iš geros pusės; septinta, mylėjimas visų tautų organiško solidarumo idėjos ir prie kiekvienos progos didinimas šansų šitai idėjai įsigalėti tikrovėje ir tt. Laiko stoka verčia mane eiti iš eilės prie principų bei pareigų, kurių yra ryšyje su ateitininkų uždaviniu įsigyti katalikiškojo religingumo.

2. — *Katalikiškumo atžvilgiu ateitininkas turi uždavinio tapti rinktiniu inteligentu kataliku.* Tai visų pirma reiškia, kad ateitininkui privalu kultūringai suprasti krikščioniškosios religijos esmė ir ypač Katalikiškosios Bažnyčios mokslas. Yra neabejotina, kad nekultūringoje visuomenėje ir religija yra nekultūringai suprantama ir netinkamai praktikuojama. Užtat tiems, kas pripažįsta religijos tiesą, yra prievolė pakilti kultūros atžvilgiu, kad sykiu ir religijos supratimas būtų pakeltas į aukštesnį laipsnį. Todėl šituo atžvilgiu *ateitininkui, kaipo būsimajam katalikui inteligentui, yra pareiga įsigyti kultūringo ir ortodoksalinio religijos supratimo.*

Geras religijos supratimas turi būti padėtas į religijos praktikavimo pagrindą ir dar taip, kad šitas praktikavimas būtų tikriausiu dorinio išsiauklėjimo veiksniu. Dorinio tobulėjimo statymas į ryšį su religijos praktikavimu priduoda ypatingos

įtampos religiniam gyvenimui ir pasireiškia dažniausiai tuo religingu dievotumu, kurio negali stigti rinktinis katalikas inteligentas. Todėl ateitininkui negali nebūti statoma į pareigą stengtis įsigyti karšto maldingumo, su dvasios pakilimu eiti prie dažnos komunijos ir pavyzdingai elgtis doriniu būdu. Jei sakoma, kad yra pareiga stengtis pakilti į aukštesnį dievotumo laipsnį, tai negali būti nė mažiausios abejonės, kad kiekvienam ateitininkui yra dorinė prievolė išlaikyti, kaip minimumą, katalikiškąjį korektiškumą, t. y. visas pareigas, kurios yra Bažnyčios formaliai pastatytos visiems tikintiesiems jos nariams.

Susipratęs religijos atžvilgiu ir padėjęs ją į savo dorinio gyvenimo pagrindą, rinktinis katalikas inteligentas yra pašauktas dirbti taip pat apaštalavimo darbą, — to apaštalavimo, kurį Pius X vadino artimu kunigystei. Mums ne tik svarbu ginti religija ir jos organizacija Bažnyčioje, bet ir skleisti pagal savo jėgas religijos tiesos aplink save ir savo gyvenimo pavyzdžiais, savo darbais, žodžiu, plunksna ir tt. Kaipo minimumas, čia galioja reikalavimas, kad mūsų gyvenimas ir darbai nekompromituotų tų religijos principų, kuriuos mes išpažįstame vien tik tuo, kad vadinamės katalikais. Ogi dėdami į savo gyvenimo bei veikimo pagrindą gerai suprastus krikščioniškos etikos principus, mes tuo pačiu darome jau apaštalavimo darbą, nes krikščioniškasis elgimasis, tuo pačiu, kad jis yra krikščioniškas, negali neliudyti apie krikščionybės tiesą.

Taigi *religinis susipratimas, religinis dorinio gyvenimo pamatavimas bei motyvavimas ir krikščioniškas apaštalavimas savo gyvenimu ir darbais sudaro tris rinktinio kataliko inteligento pareigas, prie kurių turi jau ruoštis kiekvienas ateitininkas, dalyvaudamas Ateities organizacijos gyvavime.* Religinis susipratimas gali būti ateitininko įgyjamas uoliu ėjimu religijos pamokų ir šitų pamokų papildinėjimu tinkamų knygų skaitymu ir dalyvavimu ateitininkų lavinimosi rateliuose, kur yra nagrinėjamos religijos problemos. Religinis dorinio gyvenimo pamatavimas bei motyvavimas atsiekiamas uoliu tokių religinių pareigų praktikavimu, kokiomis yra: dalyvavimas kulto ceremonijose, tobulinimasis maldoje, priėmimas sakramentų, klausymas šv. mišių, dalyvavimas adoracijose, procesijose, dorinimasis rekolekcijose ir tt. Pažymėtinas čia yra prancūzų katalikiškojo jaunimo vadovybės reikalavimas, kad tikslu sudaryti rinktinių narių grupėms, kiekvienais metais bent vienas kuopelės valdybos narys

dalyvautų uždarose rekolekcijose, specialiai organizuotose katalikiškojo jaunimo sąjungos nariams. Krikščioniškasis apaštalavimas turi pradėti reikštis religijos viešu ir padoriu išpažinimu be baimės priešingai nusistačiusių žmonių, bet ir be pigios ostentacijos, kuri liudija paviršutinį religingumą.

Bet ypatingai yra svarbu, katalikiškumo atžvilgiu, suprasti, kad religija yra gyvenimo viršūnė, į kurią turi stiebtis visos kitos gyvenimo sritys, nenustodamos tačiau savo specialių tikslų. Kai šita tiesa padedama faktinai ne tik į teorinio, bet ir praktinio nusistatymo pagrindą su visu sąmoningumu, galima kalbėti apie rinktinio kataliko inteligento religinį subrendimą.

3. — *Kaipo būsimasis inteligentas kiekvienas einąs mokslą ateitininkas turi uždavinio tapti rinktiniu protininku lavinimosi priemonėmis.* Protininkas, atstovaująs etimologine prasme inteligento sąvoką, reiškia žmogų, kuris intelektualiniame išsilavinime yra aukščiau pakilęs už bendrą masę žmonių, gavusių paprastą bendrąjį vidurinį išlavinimą. Būti protininku tarp kitko reiškia pakilti gyvenime bei veikime prie tobulesnio principų supratimo ir principai, vadinami paprastai idėjomis, padėti į savo praktiško nusistatymo pagrindą. Aišku juk savaime, kad be gilesnio idėjų supratimo ir be entuziazmo aukštesnėms idėjoms negali būti tinkamo dorinio nusistatymo gyvenime bei veikime.

Iš čia yra neabejotina, kad *ateitininkams, kaipo mokslą einantiems būsimiems inteligentams protininkams, lavinimas bei lavinimasis turi stovėti pirmoje uždavinių eilėje.* Jei kartais pasitaiko, kad ypatingas veiklumas Ateities organizacijoje atitraukia ateitininką nuo mokslo mokykloje ir nuo savarankiškojo lavinimosi, tai šitokis ateitininko veiklumas yra ne kas kita, kaip nelemtas nesusipratimas, visai nenaudingas tikriems Ateities organizacijos uždaviniams. Lygiai nesusipratimu yra didesnis pasitikėjimas lavinimusi rateliuose, negu privalomu mokslu einamoje mokykloje. Visai suprantama, kad kartais mokyklos gali pasirodyti dar menkai suorganizuotos, kad mokytojai gali būti nepakankamai pasiruošę savo pareigoms eiti; bet vis dėlto ir tokiais atvejais būtų klaidinga manyti, kad ir tokios mokyklos ir tokie mokytojai negali būti naudingi lavinimo reikalais, nors, žinoma, tokiais atvejais yra reikalinga iš mokinių pusės daugiau supratimo savo pareigų, daugiau noro ir sugebėjimo papildyti mokyklinį lavinimą laisvu apsiskaitymu ir uoliu dalyvavimu lavinimosi rateliuose.

Bet, žinoma, iš kitos pusės reikia pripažinti, kad bet kuris mokyklinis lavinimas yra nepakankamas tikram intelektualiniam protininkų išsilavinimui. Todėl, būtent, yra reikalingi ką tik paminėti laisvas apsiskaitymas ir dalyvavimas lavinimosi rateliuose. Šitos lavinimo padedamosios priemonės kaip tik turi papildyti iš vienos pusės mokyklos trūkumus, o iš antros pusės — tai, ko mokykla negali duoti dėl savo apribotos programos arba specialiosios pakraipos.

Tokiu būdu pasirodo, kad ateitininkas, stengiąsis tapti rinktiniu protininku, turi būti uolus mokinys, mėgėjas skaitytojas, sąmoningai besiorientuojąs apie skaitybos dalykus ir skaitymo būdą, ir dargi reguliarus lankytojas lavinimosi ratelių. Tik eidamas visas šitas tris pareigas, ateitininkas gali įsigyti reikalingų pažinčių, aiškių idėjų, tvirtų įsitikrinimų, sugebėjimo dalyvauti diskusijose ir jas vesti, įtikinėti kitus žodžiu bei raštu, trumpai tariant, gali įsigyti visa tai, kas charakterizuoja tikrą inteligentą-protininką, kuris ne tik džiaugiasi aukštomis idėjomis, bet dar gina jų tiesą ir skleidžia jų šviesą aplink save.

Jei dar atsižvelgsime į tai, kad su kultūros augimu visuomeninė kova yra visų pirma idėjų kova, nuo kurios pareina visuomeninės organizacijos sutvarkymas, tai pamatysime, kad idėjų kova turi didžiausios praktinės reikšmės, nors žemažiūriai praktikai, besididžiuoją realizmu, negali ar nenori to matyti. Šitai kovai ateitininkai ir privalo patiekti visai sąmoningų ir visai kultūringų kovotojų, t. y., į tokius kovotojus patys ateitininkai turi ruoštis mokslo ėjimo metu. Studijomis ir lavinimusi apskritai išsidirba įsitikrinę žmonės; tuo tarpu įsitikrinę žmonės yra tie sąmoningi žmonės, kurie palaiko tvirtų organizacijų gyvavimą. Todėl prancūzas Eblé, parašęs katalikų jaunimo lavinimosi rateliams vadovėlį, sako, kad „lavinimosi ratelis ginkluoja apaštalus ir net jų sužadina, kadangi tvirti įsitikrinimai turi paslankumo pareikšti aikštėn ir plisti toliau“ (M. Eblé, Manuel des Cercles d'études, Paris 1924, 10 p.). Kitas prancūzų katalikiškojo jaunimo auklėtojas Jacques Duval sako apie jaunimo lavinimąsi šitokiu būdu: „Mokslas yra reikalingas, tiesiog neišvengiamas, ir Prancūzų Katalikiškojo Jaunimo Sąjungos nariai privalo jam pasiaukoti su karštu pasiryžimu ir dar laikyti, kad jiems tai yra vienas iš esminių pareigų. Dera, kad lavinimasis būtų vedamas su išmintinga tvarka, kad jis būtų iš vienos pusės teoretinis, kadangi nieko rimto negali įsigalėti be pagrindo, arba be pamatinių

principų; o iš antros pusės praktiškas, kadangi Prancūzų Katalikiškojo Jaunimo Sąjunga, nebūdama retorių mokykla, turi savo lavinimu nusistatyti veikimo linkmę“ (Association Catholique de la Jeunesse Franęaise. Méthodes et Doctrines, 31/2 pp.).

4. — Taigi matome, kad *gerai pastatytas teoriniu atžvilgiu lavinimasis turi ruošti lietuvių katalikiškąjį jaunimą prie plataus veikimo.* Tai reiškia, kad ateitininkai turi ruoštis tapti ateityje ne tik inteligentais protininkais, bet ir inteligentais veikėjais. Inteligentas veikėjas, kuriuo ruošiasi būti ateitininkas, privalo būti, kaipo lietuvis, tinkamai susipratusiu patriotu, kaipo katalikas — atsidėjusiu apaštalu, kaipo protininkas, — griežtu principų vykdytoju.

Savaime suprantama, kad *ateitininkai, kaip einą aukštesnį ar žemesnį mokslą ir tik besiruošią prie gyvenimo ir veikimo tikra šitų žodžių prasme, tegali vien ruoštis prie to veikimo, kuris tenka vykdyti visuomenėje subrendusiems, t. y. visai pasiruošusiems žmonėms.* Žinoma, gyvenime nemaža pasitaiko atsitikimų, kad veikėjais tampa visuomenėje žmonės, toli gražu nesubrendę nei teoriniu nei praktiniu būdu. Lietuvoje rasime net tokių žmonių, beeinančių labai aukštas valstybines pareigas. Tačiau toki atsitikimai nėra normalūs pavyzdžiai, kurie galima būtų piršti jaunimui, besiruošiančiam tapti tikrais inteligentais veikėjais.

Bet iš kitos pusės reik pripažinti, kad pasiruošti prie veikimo vien teoriniu būdu negalima, nes tik veiksmais tegalima paprasti sąmoningai bei praktiškai veikti. Tautinio nusistatymo ateitininkas įgauna sąryšyje su ruošimusi tautinei kūrybai; dorinio nusistatymo jis gali laimėti sąryšyje su pagilinimu religinės sąmonės, kuri reikalauja palenkti galutinėje sąskaitoje visą veikimą religiniams motyvams, arba aukščiausioms normoms; principialaus nusistatymo jis įgauna sąryšyje su lavinimusi, kuris ne tik patiekia idėjų meilės, bet ir turi išaiškinti jų praktinį taikymą konkretinėms gyvenimo aplinkybėms. Tokiu būdu tautinis, religinis, dorinis ir idėjinis pasiruošimas prie veikimo įvyksta atliekant kitus uždavinius; o sykiu pasiruošimas prie veikimo tegali būti įgautas per veiksmus, kurie tegali tikrai auklėti jaunime reikiamų būsimam veikimui nusiteikimų. Taigi, kokie yra tie veiksmai, kuriais ateitininkai galėtų pasiruošti prie būsimojo veikimo, kaip inteligentai veikėjai, ir kurie sykiu būtų visai sutaikomi su einančio mokslą jaunimo padėtimi?

Einant pasiruošimo keliu prie veikimo apskritai dera išsidirbti savyje keletas bendrų nusiteikimų, pav., tvirtas kūnas, tvirtas būdas su drausmingumu priešakyje, ir paslankumas į veikimą. Veiksmai, kurie padeda išvystyti tvirtą kūną, yra gimnastika su žaidimais, sportas, rankų darbai ir t.t.; veiksmai, kurie lavina drausmingą būdą, pav., uolus vykdymas visa to, ko reikalauja priklausymas prie skautybės. Paslankumą į veikimą išdirba jau visos minėtos priemonės tvirtam kūnui ir drausmingam būdui sudaryti. Prie to galima pridėti reikalavimas, kad ateitininkas jaustų pareigą pagelbėti veiksmu kiekvienu reikiamu atveju ir neatsisakinėtų nuo pareigų, kurias jis gali atlikti.

Apie visas šitas priemones, kaip ir apie kitas, čia neminimas, būtų galima nemaža pasakyti smulkiau tyrinėjant klausimą. Tačiau negaliu praeiti patylomis nepaminėjęs ateitininkų idėjinių santykių su skautais. Susipažinus kiek su skautų principais, negalima abejoti, kad skautų ideologijoje ir jų veikimo priemonėse būtų kokio nors prieštaravimo su ateitininkų principais ir pareigomis. Rodos, kas gali būti gražesnio, kaip skautų pasiryžimas išlikti ištikimais savo principams; kaip džentelmeniškas garbės supratimas; kaip iniciatyvos, atsakomybės jausmo, visuomeninio solidarumo išvystymas savyje nuosavomis pajėgomis; kaip stengimasis užsigrūdyti blogiausiose veikimo aplinkybėse, pagaliau, kaip tas drausmingumas, kuris sykiu jungia dvi jėgas: klusnumą ir vadovavimą. „Skautai, rašo vienas prancūzas, savo garbe įkvepia pasitikėjimo, yra tobūlai lojalūs piliečiai ir profesiniai veikėjai, padeda savo artimiems, yra draugai visiems ir broliai bet kuriam kitam skautui. Skautas yra mandagus, gailestingas gyvuliams, klusnus, visados gerai nusiteikęs, rūpestingas, ekonomiškas ir skaistus savo mintyse, žodžiuose ir veiksmuose. Lojalumas, tiesumas, paslankumas į patarnavimą, ar tai ne gražiausios džentelmeniškumo gėlės!“

Kaip tik viso to reikia ir ateitininkams, kad jie galėtų vykdyti savo platesnius, aukštesnius ir sudėtingesnius idealus. Skautai, kaip grynai praktinė drausmingo auklėjimosi organizacija, negali atstoti visos ateitininkų ideologijos ir visų jų siekiamų uždavinių; bet iš kitos pusės ateitininkai, neperėję skautizmo pareigų skautų būreliuose, negalės įsigyti pakankamame laipsnyje visų tų teigiamų savybių, kurias stengiasi išvystyti skautybės idėja ir kuriomis faktinai ne visada ateitininkai pasižymi. Todėl *būtų visai tikslinga ir naudinga ateitininkams, kad į jų privalomas pareigas*

*būtų įrašyta dar pareiga išeiti visas skautizmo pratybas, tarsi savo rūšies karo tarnybą, privalomą kiekvienam ateitininkui.* Nuo to, žinoma, laimėtų ne tik ateitininkai, bet ir skautai. Žodžiu tariant, *skautizmas yra privalomas visiems ateitininkams, kaipo mokykla, kuri paruošia ateitininkus geriausiu būdu vykdyti vieną svarbią dalį savo uždavinių.*)*

Galima būtų nemaža pasakyti apie ateitininkų pareigą dalyvauti gimnastikoje, sporte, žaidimuose, bet tik su sąlyga, kad visa tai būtų racionaliai suprantama, t. y. priklausomybėje nuo aukštesnių idealų. Šiais laikais, kai sportas pasidarė net mados sugestyviniu hipnozu, racionalus gimnastikos, sporto ir žaidimų pastatymas galėtų būti tuo ėjimu per ludos ad virtutem — per žaidimus prie dorybės, kuris arti prieina prie to, kas yra vadinama apaštalvimu per gimnastiką.

Toliau, kiekvieną ateitininką laukia profesinis veikimas. Visi ateitininkai renkasi visuomet mažiau ar daugiau inteligentiškas profesijas, prie kurių tenka iš anksto ruoštis ne tik teorijos, bet ir praktikos atžvilgiu. Kadangi šitas ruošimasis atliekamas ryšyje su teoriniais ir praktiniais darbais mokykloje, tai man apie šitą dalyką nedaug tereik pasakyti. Čia tik kiekvienam ateitininkui privalu žinoti, kad *rinktinis inteligentas, kaipo toks, turi būti rinktinis žmogus ir savo specialybėje.* Žmogus, kuris savo specialybėje nėra nei kompetentingas, nei uolus, nei sąžiningas, ir kuris tikrai nemyli savo profesijos, negali turėti pasitikėjimo visuomenėje ir negali būti jai vadovaujamoji pajėga. Žinoti apie tai iš anksto yra svarbu mokslą einančiam jaunimui, kad jis iš anksto tinkamai nusistatytų savo būsimo profesinio veikimo atžvilgiu. Kaip privalomas minimumas čia yra ateitininkui uolus ėjimas mokykloje bendro lavinimosi ir profesinės praktikos. Jei parenkamoji ateitininkų profesija turi dar ypatingos reikšmės ateitininkų idealų atžvilgiu, tai tokie ateitininkai gali dar jungtis į teorinio ir praktinio lavinimosi ratelius. Šiaipjau klausimas yra gana aiškus.

Užtat reikalauja paaiškinimo ateitininkų ruošimasis prie religinio veikimo, arba apaštalavimo, ir prie visuomeninio veikimo, kadangi abu šituodu veikimo būdu siauriau ar plačiau, mažiau ar daugiau yra privalomu visiems ateitininkams, sulig

---

*) *Nota bene.* Šis dalykas buvo rašytas apie skautus 1925 metais.

tuo momentu, kada jie tampa subrendusiais rinktiniais inteligentais veikėjais. Kyla tad klausimas, kokiais veiksmais ateitininkai gali pasiruošti būti religiniais ir visuomeniniais veikėjais.

*Kiekvieno religinio apaštalavimo pradžia glūdi žmogaus gyvenimo bei veikimo suderinime su krikščioniškosios pasaulėžiūros idealais.* Todėl pagilinus religijos tiesų supratimą, svarbu pasireikšti šituo supratimu viešame gyvenime, kad kiekvienas galėtų patirti savo akimis, jog tikras religingumas jungia savyje dorumą ir gražumą. Iš čia kyla pareiga uolaus ateitininkų dalyvavimo bažnytiniame savo parapijos gyvenime su jos bažnytiniu kultu, pamaldomis, giesmėmis, labdarybės įstaigomis ir tt. Juk sudaryti kiekvienoje parapijoje aplink kunigą kleboną rinktinių inteligentų katalikų, t. y. susipratusių ir tikrai dievuotų žmonių būrelį yra gyvas reikalas mūsų religinio gyvenimo apgynimui visuomenės santvarkoje. Paskui jau, religijos gynimas nuo nedorų užpuolimų, iškėlimas jos didybės tikroje šviesoje tiek žodžiu, tiek ir raštu, skleidimas religinių idėjų išrodymu, kad jos atsako tikrai suprastiems giliausiems moderniosios sielos reikalavimams, štai veiksmai, kurie tokiu ar kitokiu būdu yra prieinami ateitininkams jau besiruošiant prie tikro religinio apaštalavimo. Prie šio klausimo turiu dar pažymėti du dalyku, būtent: reikalą pramokti tinkamai prieiti prie abejojančių, arba netikinčiųjų sielų, ir antra, reikalą žadinti savo tarpe kunigiškus pašaukimus.

Visų pirma pravartu žinoti, kad *apaštalavimo dvasia nesutaria su tuo, ekskliuzivizmu, kuris neleidžia sueiti su kitaip manančiais žmonėmis. Krikščionybė kaip tik reikalauja nuo žmonių prieiti prie netikinčių, kaip prie nelaimingųjų žmonių, reikalaujančių dvasinės pagalbos.* Tokiam priėjimui reikalingas yra platus humanitarinis išsilavinimas, religinis susipratimas ir psichologinis sugebėjimas suprasti priešingai manančio žmogaus matymo punktą, būtent, tas sugebėjimas, kuris leido šv. Pauliui rasti stabmeldžių graikų širdyse tą aukurą Nežinomajam Dievui, kuris laukė Kristaus religijos.

Kitas dalykas, tai turėti iš savo tarpo savo religiniam gyvenimui pakankamai pasiaukojusių kunigų, kurie su pilnu pasiruošimu ir širdingu palankumu, su religiniu kompetentingumu ir pedagoginiu nusiteikimu sugebėtų prieiti prie savo jaunųjų draugų sielų. *Kol šitokis visų ateitininkų grupių aprūpinimas apaštališkais kunigais neįvyksta, negalima kalbėti apie normalų religinį*

*ateitininkų gyvenimą.* Tam reikalui reik pasitikėti Dievo Apvaizda, kuri panorės sužadinti pakankamai kunigiškų pašaukimų mūsų tarpe.

Bene sudėtingiausias bus ateitininkų pasiruošimas visuomeniniam dabui. Visuomeninis veikimas tokioje ar kitokioje lytyje yra neišvengiamas jokiam ateitininkui, tapusiam inteligentu veikėju. Jau vienas tas faktas, kad per rinkimus susipratęs inteligentas katalikas ne tik turi sąmoningai balsuoti, bet ir sugebėti patarti kitiems, kaip privalu balsuoti, padaro tai, kad ateitininkas turi būti visuomenininkas bent tam tikrame laipsnyje. Tiesą pasakius, šitas laipsnis negali būti net žemas, prisiminus, kad ateitininkas iš savo esmės ruošiasi būti rinktiniu inteligentu veikėju.

Savaime suprantama, kad ateitininkai, kaip būsimieji visuomenininkai, turės ne kartą domėtis ir spręsti visuomenines problemas lavinimosi rateliuose ir pratintis žodžiu ir raštu ginti savo idėjas ir stengtis pažinti visuomeninę aplinkumą. Bet mums šiuo momentu rūpi, kokie yra veiksmai, kurie galėtų ruošti ateitininkus būti tikrais visuomenininkais.

*Visuomeniniam veikimui, kaipo tokiam, yra visų pirma reikalingu du bendru nusiteikimu: solidarumo jausmas ir teisės sąmonė.* Juk aišku, kad negali būti tikru visuomenininku tas, kas nenuvokia, kad visuomeninis gyvenimas savo visumoje yra pagrįstas solidariais interesais, ir kas neturi sąmonės, kad visuomenės tvarka ir įvairūs, kartais priešingi, interesai privalo būti atremti į teisės pagrindą. Visuomeninis solidarumas išvystomas jaunime labiausiai draugiškojo solidarumo veiksmais, o teisės sąmonė — organizacijos statutų lojaliu laikymusi, principų bei pareigų uoliu realizavimu ir saugojimu visuomenės tvarkos, taip pat paskatinimais kitų žmonių to paties laikytis, pav., visuomenės tvarkos, eilės, viešo švarumo ir tt.

Turint solidarumo jausmą ir teisės sąmonę jaunimas turi eiti paruošiamaisiais veiksmais prie šeimyninės, pilietinės, socialinės ir politinės akcijos, nors jaunimas, normaliai imant dalyko padėtį, t. y. normalėse aplinkybėse, neturėtų giliai leistis nei į šeimyninį, nei į pilietinį, nei į socialinį, nei į politinį veikimą. Paruošiamuosius veiksmus į šitų visų rūšių veikimą tegalėsiu vien tik programiniu būdu trumpai nusakyti, atsižvelgdamas į tai, kad mano paskaita užsitęsė ir taip labai ilgai.

Auklėjimasis šeimyniniam gyvenimui reikalauja visų pirma tinkamo susipratimo apie šeimos dideliausią reikšmę ir visuomenės dorai, ir dorovės tvirtumui, ir tautos klestėjimui, ir politiniam, socialiniam, pilietiniam žmonių išauklėjimui, ir taip pat apie visus tuos principus, kurie daro šeimos gyvenimą normaliu, t. y. ir apie skaistybės reikšmę, ir apie sutuoktuvių neperskiriamą šventumą, ir apie tėviškąjį autoritetą, ir apie vaikų auklėjimo privalomumą, ir apie materialinį šeimos nenutrūkstamumą. Šita pakraipa ateitininkas turi eiti santykiuose su šeima, numatydamas gerai, kad *Lietuvos ateitis pareina žymiai nuo to, ar pasiseks lietuviams inteligentams katalikams sudaryti tvirtas krikščioniškas ir pedagogiškai vedamas šeimas, kurių pas mus tuo tarpu yra dar labai maža.* Todėl jaunasis ateitininkas turi praktikuoti visas tas dorybes, kurios gali turėti svarbos būsimajai šeimai; gerbti tą šeimą, iš kurios išeina, stengdamasis pasinaudoti jos dorybėmis, jei ji stovi aukštai, ir pakelti ją savo dorine įtaka, jei ji stovi žemai. Visais atvejais kova su alkoholizmu, su pornografija, su darbu šventadieniais, su motinos pašaliniu darbu už šeimos ribų gali būti tais konkretiniais veiksmais, kuriais gali pasireikšti idėjinis ateitininkas šeimyninio veikimo srityje.

Pilietiškai išauklėtas yra žmogus, kuris lojaliai pildo visas pareigas, kurias uždeda ant jo visuomenė, savivaldybė ir valstybė ir sugeba tinkamai naudotis savo teisėmis. Nėra pilietiškai susipratęs žmogus, kuris be pakankamų priežasčių atsisako nuo garbės teisėjo pareigų; kuris neprisideda jokia prasme prie savivaldybės darbų sėkmingumo; kuris viešose vietose palieka daugiau netvarkos, negu yra pats radęs; kuris naudojasi proga išsisukti nuo teisėtai valstybės nustatytų mokesčių, ir kuris nesistengia išdirbti žmonėse visais panašiais atvejais tinkamo nusistatymo. Ateitininkas turi būti visų pirma pats korektiškas pilietiškuoju atžvilgiu, o paskui, ir net sykiu, turi ir kitus žmones raginti tinkamai, teisingai ir lojaliai nusistatyti. Stovi eilėje, rimtai ir švelniai įspėk tuos, kurie eilę neteisingai, t. y. be pakankamų priežasčių, laužo; važiuoji nerūkomuoju vagonu, ne tik pats nerūkyk, bet ir kitus švelniai su didžiausiu ramumu įspėk, jei jie nusideda prieš nustatytąją tvarką; matai gyvulių kankintoją, protestuok; matai žolyno mindžiotoją arba apsodinimų draskytoją, protestuok švelniai, ramiai, su išvidinu pasišventimu, nes už savo protestus, gali gauti koliojimo, barimo, net mušimo. Kaip būtų gražu, kad mūsų ateitininkiškas jaunimas taip ruoštųsi eiti pilietiškas savo

pareigas, mokydamas sykiu mūsų žmones pilietiškų dorybių, kuriomis paprastai jie nelabai pasižymi, ir visų pirma vadovaudamas liaudies jaunimui, susibūrusiam į Pavasario Sąjnugą.

Neabejotina toliau, kad inteligentams katalikams yra privaloma socialinė akcija. Aišku taip pat savaime, kad pasiruošimui prie šitos akcijos yra reikalingos labai rimtos studijos. Leiskime, kad šitos studijos ateitininkų yra atliekamos mokykloje, laisvu apsiskaitymu ir lavinimosi rateliuose. Leiskime, kad ateitininkai, vadovaudamiesi krikščioniškąja etika, prieina nuosekliai išvadą, kad kapitalo kovoje su darbu nei kapitalo nei darbo atstovai neturi racijos, kai stengiasi vienašališkai išnaudoti padėtį savo naudai pagal pajėgų persvarą; kad tikra socialinė akcija, krikščionybės diktuojama, reikalauja, kad kapitalo ir darbo konfliktas būtų sprendžiamas socialinės taikos ir solidarumo pakraipa, ir kad, šita pakraipa einant, daugiausia socialinio auklėjimo turi tinkamai sutvarkyti koperatyvai, vedami krikščioniškojo solidarumo pakraipa. Po to tegali būti ateitininkui kalbos apie tai, kokiais realiais veiksmais katalikaškasis jaunimas gali įsigyti krikščioniškojo solidarumo, neįeidamas dar, kaipo jaunimas, į socialinį partijų veikimą. Tokių veiksmų galį patiekti visų pirma steigimas ekonominių kooperatyvų susišelpimo tikslu ir uolus juose dalyvavimas. Ir reik pasakyti, kad toks kooperatyvinis jaunimo veikimas ne tik ruošia prie socialinės akcijos, bet ir gali aprūpinti daugeliui draugų materialinį gyvenimą, be ko pats Ateities organizacijos buvimas būtų ne visai tvirtas. Taigi *socialinės akcijos atžvilgiu aktualiu įbalsiu turi būti privalomas dalyvavimas ekonominiuose ateitininkų kooperatyvuose, kad per solidarų pratinimąsi prie mažų veiksmų galima būtų atsiekti didelių išdavų.*

Pagaliau keletas žodžių apie ruošimąsi prie politinio veikimo. Iš dviejų visuomeninių nusiteikimų, kuriais, kaip minėta, yra solidarumo jausmas ir teisės sąmonė, *teisės sąmonė turi pirmaeilės reikšmės politiniame gyvenime.* Tuo tarpu *teisės sąmonė turi pasireikšti sąmoningu branginimu dviejų pagrindinių visuomeninio gyvenimo vertybių, būtent: tvarkos ir laisvės. Tvarkos meilė ir sugebėjimas ją palaikyti visuomenės gyvenime yra ne kas kita, kaip parlamentarinis drausmingumas. Laisvės meilė ir sugebėjimas ją pagerbti yra ne kas kita, kaip tolerantingas laisvingumas. Kitaip tariant, į politinio lavinimo pagrindą reik padėti drausmės bei laisvės sintezė. Be drausmės politinis visuo-*

*menės gyvenimas tampa chaosu. Be laisvės visuomenė tampa vergų masė.*

Palaikymas savo gyvenime parlamentarinės drausmės, pratinimasis pagerbti nuomonių bei iniciatyvos laisvę, stengimas įsigyti sugebėjimo ginti įteigiamai žodžiu ir raštu savo nusistatymą politiniame klausime, išdirbimas savyje aversijos prie demagogijos, sąmoningas studijavimas įvairių partijų programų ir įsigijimas pažiūros, kad neišvengiamos politiniame gyvenime partijos labiau turi specializuotis pagal atskirus politinius uždavinius, negu su ekskliuzivistiniu demagogizmu kovoti su priešingomis partijomis, — štai keletas iš daugelio priemonių ruoštis politiniam veikimui.

Reik kaip tik pažymėti, jog ruošimasis prie politinio veikimo itin yra svarbus, todėl, kad ginti politinio krikščioniškojo nusistatymo dėl faktinos dalykų padėties, iki šiol dažniausiai turėjo eiti žmonės be tvirtų dorinių principų ir platesnio politinio pasiruošimo, taip kad šiuo laiku mes nemaža galime patirti atsitikimų, kur vadinamieji krikščioniški veikėjai pasirodė nepajėgiančiais atsilaikyti prieš politinės kovos pagundas ir įsigilinti į politinio veikimo esmę. Kiek papolitikavę, kai kurie kunigai meta sutonas, kiti kunigai ir pasauliečiai apsibiznina priėję kapitalų, dar kiti ciniškai kalba apie bet kuriuos socialinius ir politinius principus. Tiesa, toli gražu ne visi užsitarnauja tokių skaudžių priekaištų, bet vis dėlto neproporcionaliai didelė dalis vadinamųjų krikščioniškų politikų pasidavė pagundoms. Ragindamas visus ateitininkus rimtai ruoštis prie krikščioniškosios politikos, laikau savo prievole įspėti, kad ruošimosi laiku yra labai svarbu tinkamai apsišarvuoti prieš politinio gyvenimo pagundas. Jei jos suvilioja ateitininkus tebeeinančius mokslą, arba sendraugius, tai mes negalime neapgailestauti šito liūdno ir blogai mus charakterizuojančio fakto.

Jei visa, kas mano pasakyta, nėra realizuota ateitininkų gyvenime bei veikime, tai tikiuos, visa tai turi Ateities organizacijos gyvenime savo užuomazgą ir gali plačiau išsivystyti. Kad taip yra, pasidaro aišku iš to, kad Ateitis, kaipo judėjimas, buvo instinktyvus protestas prieš mūsų mokyklų demoralizuojančią įtaką. Tuo laiku, kuomet mums sendraugiams teko eiti mokslą, besiformuojant ateitininkų judėjimui, universitetinio jaunimo nusistatymas turėjo keturias charakteringas žymes, būtent: 1. abejingumą tautybės atžvilgiu, 2. aiškų palinkimą į ateizmą, 3. nie-

kinimą akademinio mokslo, kaip intelektualinio lavinimo, ir 4. pasiryžimą savo pajėgomis pradėti politinę revoliuciją ir atitinkamą visuomeninį veikimą. Ateities organizacija, būdama, kaip sakiau, protestu prieš rusų mokyklos ir jaunimo pakraipą, prieš kiekvieną žymę pastatė naują uždavinį, *prieš abejingumą tautybės klausime Ateitis pastatė patriotizmą su tautine kultūrine kūryba; prieš ateizmą pastatė intelektualinio lavinimosi reikalą, ir prieš ardomąjį revoliucionizmą pastatė pareigą ruoštis prie plataus visuomeninio veikimo.* Istorijos faktais pasmerktas jau rusų jaunimo nusistatymas ir apvainikuotas sėkmėmis ateitininkų veikimas. Tokiose aplinkybėse ateitininkams telieka gilinti savo pakraipa ir, neapsileidžiant gyvenimo pilkumoje, eiti prie naujų didesnių ir reikšmingesnių laimėjimų.

Turiu tačiau pabrėžti, kad šitie nauji laimėjimai tegali įvykti ne tik sąryšyje su pagilinimu ateitininkų principų bei pareigų, bet ir sąryšyje su gilia Ateities sąjungos reorganizacija. Šita numatoma tik iš tolo Ateities Sąjungos reorganizacija pareikalautų: 1. kad ateitininkų principai bei pareigos būtų tiksliai ir aiškiai suformuluoti; 2. kad principai ir pareigos būtų paaiškinti platesniu raštu vadams vadovautis savo pareigose; 3. kad būtų surašyti praktiniai metodologiniai vadovėliai keturiems pagrindiniams ateitininkų uždaviniams su smulkiu nurodymu pareigų bei priemonių, ir kad šituose vadovėliuose būtų atsižvelgta į jaunesniųjų ir vyresniųjų ateitininkų, studentų ateitininkų ir sendraugių padėties reikalavimus; 4. kad būtų išdirbta platesnė konstitucija, normuojanti visos sąjungos gyvenimą, ir atskiri statutai jaunesniesiems ir vyresniesiems moksleiviams, studentams ir sendraugiams, ir 5. kad būtų nustatyti Sąjungai tokie pasireiškimo būdai, kaip ženkleliai ir vėliavos.

Nesigilindamas į praktišką visų šitų reikalų atlikimą, tekonstatuoju juos, kaip plaukiančius iš mano nagrinėjimo ateitininkų principų bei pareigų. Baigdamas ir galiu palinkėti draugingajam Ateitininkų Kongresui pastūmėti nurodytus reikalus į priekį ir tuo pačiu išvesti Sąjungą į tikresnius ir platesnius kelius.

Kaunas, 1925 m. rugpiūčio 12 d.

Antrasis skyrius

# Oficialioji ateitininkų ideologija

# I. Ateitininkų principai bei pareigos

## Palangos Reorganizacinės Konferencijos išplėstoji redakcija *)

### a. Judėjimo prasmė

*I principas.* Ateitininkų judėjimas ir savo kilme ir savo uždaviniais yra lietuvių tautai antrasis, būtent, dvasinis atgimimas, kuris iš vienos pusės remiasi tautiniu jos atgimimu, o iš kitos pusės suteikia pastarajam aukštesnės neprarandamos reikšmės.

*Pareiga:* 1. Todėl ateitininkas turi būt pasiryžęs, tarnaudamas sykiu Dievui ir Tėvynei, padėti visas pastangas vyriausiajam savo principui realizuoti: Visa atnaujinti Kristuje.

### b. Organizacijos pobūdis

*II principas.* Ateitininkų organizacija yra lietuvių mokslą einančio katalikiškojo jaunimo federacija, besinaudojanti moraline bei materialine pagalba savo sendraugių, kurie, atitinkamai susiorganizavę, realizuoja savo gyvenime ir veikime ateitininkų ideologiją.

*Pareigos:* 2. Ateitininkas privalo vengti tiek savo programoje, tiek ir savo taktikoje viso to, kas neleistų sueiti į jų federaciją visam lietuvių mokslą einančiam katalikiškam jaunimui.

3. Priklausymas prie Ateities judėjimo privalo būti ateitininko suprantamas kaipo sąmoningas nenuilstamas ruošimasis tapti karštu lietuviu patriotu, aiškiai susipratusiu kataliku, tikru inteligentu šviesuoliu, aktyviu veikėju visuomenininku ir gerai pasiruošusiu prie savo profesijos specialistu.

### c. Katalikiškumas

*III principas.* Ateitininkas laiko katalikiškąją pasaulėžiūrą vienintele tikra tiesos išreiškėja ir sykiu pripažįsta Katalikų Bažnyčią, kaipo neklaidingą, vienintelę pilnai autoritetingą apreikš-

*) Spausdinta Ateityje 1927 m. 10 nr., 453—456 p.

tosios religijos saugotoją, reiškėją ir skelbėją, kuri turi teisės reikalauti iš kiekvieno savo nario ne tik tikėjimo išpažinimo ir doros principų laikymosi, bet ir apaštalavimo savo gyvenimu ir darbais.

*Pareigos:* 4. Ateitininkas privalo su visu rūpestingumu stengtis įsigyti to gilaus religinio susipratimo, kuris sugeba suderinti aukštą moksliškos kultūros laipsnį su tikru katalikiškosios doktrinos supratimu.

5. Ateitininkas laiko savo tiesiogine pareiga išlaikyti visame savo gyvenime bei veikime tą katalikiškąjį korektiškumą, kuris yra pagrįstas tikru laikymusi krikščioniškosios etikos principų ir Katalikų Bažnyčios įsakymų.

6. Ateitininkas su visu savo uolumu ruošiasi kovoti ir jau kovoja, kiek ir kur tai jam dera, su pasaulio dechristianizacija; šito ruošimosi tikslais jis statosi: a) gilinimą religinio susipratimo katalikų visuomenėje, b) gynimą religijos tiesų, bažnytinės organizacijos ir visuomeninės doros nuo ardomųjų veiksnių puolimų ir c) apaštalavimą, kuris turi būti visų pirma pagrįstas gyvenimo bei veikimo suderinimu su krikščioniškaisiais idealais.

## d. Tautiškumas

*IV principas.* Ateitininkas laiko tautybę būtinu teigiamuoju gyvenimo veiksniu, nes ji yra ta individualinė, nors ir sutelktinė, lytis, kuria turi pasireikšti visuotinas žmogiškosios dvasios turinys. Ogi būdamas lietuvis katalikas, jis supranta patriotizmą, kaipo tautinės lietuvių individualybės meilę, kuri reikalauja realizuoti visuotinį krikščioniškosios kultūros idealą tautinės lietuvių individualybės lytyse.

*Pareigos:* 7. Ateitininkas laiko savo pareiga įsigyti aiškaus tautinio susipratimo to tikro patriotizmo prasme, kurio pagrinde glūdi siekimas kultūrinės didybės savo tautai, ir kuris nelaiko tautybės gyvenimo tikslu, vertingesniu už gyvenimo turinį.

8. Sykiu žinodamas, kad tikras patriotizmas yra tobulėjimo veiksnys, ateitininkas privalo ieškoti patriotizme naujų asmeninio tobulinimosi akstinų ir ruoštis su plačiu užsimojimu prie originalios, visuotinai vertingos kūrybos tautinės kultūros srityje.

9. Be to, ateitininkas vengia pats ir stengiasi saugoti plačiąsias mases nuo to siauro nacionalizmo, kuris kaipo ekskliuzivistiškas šovinizmas neleidžia tautoms sueiti į harmoningą visos žmonijos sąjungą.

## e. Inteligentiškumas

*V principas.* Besiruošdamas eiti visuomenėje tikro inteligento pareigas, ateitininkas išeina iš to pagrindo, kad inteligentija yra ta nesurišta nei su vienu kuriuo luomu, nei su viena kuria profesija, nei su viena kuria partija, visuomenės grupe, kuri dėl aukšto protinio bei dorinio sudarančių ją asmenų vertingumo yra pašaukta tiekti aukštąją vadovybę visuomenei, valstybei ir tautai, ir kuri todėl privalo būti visuomeninio susipratimo, visuomeninės pusiausvyros, kultūrinės pažangos ir riteriškų užsimojimų veiksnys.

*Pareigos:* 10. Stengdamasis realizuoti tikro inteligento tipą, ateitininkas privalo išlavinti: a) aiškų protą, pagrįstą moksliškuoju subrendimu, b) tvirtą būdą, paremtą aukšta valios kultūra, c) jautrią sąžinę, išauklėtą krikščioniškosios etikos reikalavimais ir d) kilnią širdį, pilną entuziazmo bei paslankumo pasiaukoti tam, kas yra šventa, tikra, gera ir gražu.

11. Siekdamas tinkamų tikram inteligentui savybių, ateitininkas privalo sąžiningai panaudoti visas tas auklėjimosi bei lavinimosi priemones, kurių gali patiekti šeimyna, mokykla, Bažnyčia, visuomeninis gyvenimas ir pati ateitininkų susidraugavimo organizacija.

12. Aukštai vertindamas vadovaujamąjį inteligento pašaukimą, ateitininkas nuo jaunų dienų privalo pratintis kovoti su materializmo, filisteriškumo, siaurumo, sustingimo, inertingumo dvasios viešpatavimo visuomeninėje aplinkumoje, kad iškilęs, su visu deramu kuklumu, iš vidutinių, beasmeninių žmonių tarpo, jis galėtų pasireikšti drąsia iniciatyva, plačiu užsimojimu, kritišku sąmoningumu, originaliniu kūrybiniu nusistatymu, apskritai, tais galingais idėjos žygiais, kurie pritinka plačiai, giliai, skaidriai vado individualybei.

13. Atsižvelgdamas į nelemtą tautinį bei kultūrinį tradicinės lietuvių šviesuomenės atskilimą nuo liaudies, ateitininkas laiko savo prievole šviesti ir vadovauti liaudies jaunimui ir apskritai gyventi harmoningai suderintu su liaudimi gyvenimu, kad nauji normalūs santykiai tarp liaudies ir šviesuomenės leistų sudaryti geriausią tautinę vadovybę plačiosioms lietuvių liaudies masėms.

### f. Veiklumas

*VI principas.* Ateitininko supratimu inteligentas yra ne tik protininkas šviesuolis, bet ir energingas akcijos žmogus, kuris sugeba aukštus savo idealus realizuoti kūrybiniu nusistatymu savo ir visuomenės gyvenime.

*Pareigos:* 14. Norėdamas tapti energingu veikėju, ateitininkas privalo visų pirma susirūpinti ta fizine kultūra, kuri išlavina tvirtą kūną, paslankų tarnauti aukštiems gyvenimo tikslams.

15. Statydamas teorinį lavinimąsi pirmoje savo uždavinių eilėje, ateitininkas vis dėlto laiko tiesiogine savo pareiga taip pat pratintis nuo jaunų dienų prie praktiško veikimo, pagrįsto klusnumo, drausmingumo, punktualumo ir tvarkingumo principais.

16. Atsižiūrint į aktualų Lietuvoje reikalą moksliškai organizuoti profesinį ir visuomeninį darbą didžiausio kūrybinio našumo pakraipa, ateitininkas privalo stengtis įsigyti sąmoningo organizacinio sugebėjimo ir susipažinti su administravimo ir vadovavimo principais bei technika.

### g. Šeimyniškumas

*VII principas.* Ateitininkas yra įsitikinęs, kad dvasinis lietuvių tautos atgimimas tegali įgyti tvirtų tradicijų ir pastovių pagrindų tik per krikščioniškąją šeimyną, kur tėvai pasireikštų prigimtojo, kultūrinio ir religinio pašaukimo pilnumoje.

*Pareigos: 17.* Ateitininkas privalo gerai suprasti ir gerbti krikščioniškosios šeimynos idealą ir, ryždamasis pagal savo pašaukimą sudaryti šeimą, turi taip pasiruošti prie šeimynio gyvenimo doriniu, pedagoginiu ir kitais atžvilgiais, kad jo šeimyna atsakytų visiems inteligentiškumo reikalavimams.

18. Ateitininkė privalo pažinti moters idealą inteligentiškos krikščioniškosios šeimynos šviesoje ir, ryždamasi stoti į šeimyninį gyvenimą, turi pasiruošti prie jo kaipo prie pagrindinės savo profesijos, turinčios sprendžiamosios reikšmės visuomenės ir tautos gyvenimui.

### h. Visuomeniškumas

*VIII principas.* Ateitininkas yra visuomenininkas jau todėl, kad jis yra katalikas, kuriam, kaipo tokiam, Katalikiškoji Bažnyčia yra reali visuotinio susidraugavimo lytis; pagal tai jis laiko aukščiausiu pasaulinės visuomenės idealu visuotinį susidraugavimą krikščioniškojo solidarumo pagrindais.

*Pareigos: 19.* Į savo visuomeniško išsiauklėjimo pagrindą ateitininkas turi padėti draugiškumą bei solidarumą, kurie yra aiškiai privalomi ateitininkų savitarpio santykiuose.

20. Ateitininkas nuo jaunų dienų privalo stengtis įsigyti valstybiško nusistatymo ir pilietiškų dorybių, stengdamasis savo veikime visados išlaikyti teisingumą, teisėtumą ir drausmingumą.

21. Ateitininkas, brangindamas individualinę asmens iniciatyvą ir savarankiškąjį jo veiklumą, sykiu privalo aktyviai bei solidariai reikštis sutelktinėje kūryboje ir stengtis įsigyti kooperatyvinio veikimo įpročių.

22. Dalyvavimu jaunimo susidraugavimo organizacijose, kultūrinėse draugijose ir kooperatyvuose ateitininkas sąmoningai ir palaipsniui turi ruoštis prie to plataus visuomeninio veikimo, kuris galutinėje sąskaitoje reiškiasi vadovavimo bei valdymo pareigomis, ir kuris įeina į tikro inteligento visuomeninį pašaukimą.

23. Ateitininkas, einąs mokslą vidurinėje ir aukštesniojoje mokykloje, neturi teisės priklausyti prie jokios partijos. Ateitininkas, turįs brandos liudijimą, gali asmeniška savo atsakomybe, kaip pilnateisis pilietis, priklausyti prie partijos ir dirbti partijos darbą, tačiau su sąlyga, kad partija, prie kurios jis priklauso, nebūtų priešinga Katalikų Bažnyčiai, lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei.

# II. Ateitininkų principai bei pareigos

## Sutrauktoji ateitininkų principų bei pareigų redakcija *)

1. Ateitininkas uoliai tarnauja Dievui ir Tėvynei, vadovaudamasis vyriausiu savo tikslu: visa atnaujinti Kristuje.
2. Ateitininkas yra aiškiai susipratęs lietuvis patriotas, kuriamai nusistatęs tautinės kultūros srityje.
3. Ateitininkas stengiasi būti pavyzdingas katalikas, griežtai prisilaikąs krikščioniškosios etikos principų ir Katalikų Bažnyčios mokslo.
4. Ateitininkas kovoja su pasaulio dechristianizacija ir stengiasi apaštalauti visų pirma savo gyvenimo bei veikimo suderinimu su krikščioniškaisiais idealais.
5. Ateitininkas visomis prieinamomis priemonėmis uoliai auklėjasi bei lavinasi, kad galėtų tapti ne tik bendrai išauklėtu bei išlavintu žmogumi, bet ir geru savo profesijos specialistu.
6. Ateitininkas stengiasi įsigyti savarankiško veiklumo, pagrįsto kūno paslankumu tarnauti aukštesniems gyvenimo tikslams, drąsia iniciatyva, plačiu kūrybiniu užsimojimu, drausmingumu ir organizaciniu sugebėjimu.
7. Ateitininkas ruošiasi tapti tikru inteligentu, kuris galėtų vaidinti vadovaujamąją rolę Lietuvos Valstybėje ir lietuvių tautoje.
8. Ateitininkas aukštai vertina krikščioniškos inteligentiškos šeimynos idealą ir, turėdamas šeimyninį pašaukimą, ruošiasi šitą idealą realizuoti savo būsimame šeimyniniame gyvenime.
9. Ateitininkas, jau kaipo katalikas, yra visuomenininkas, kuris vadovaujasi krikščioniškojo solidarumo principais ir aukštai vertina laisvę bei tvarką.
10. Ateitininkas yra tikrai draugiškas atžvilgiu į visus kitus ateitininkus, pilnas pagarbos atžvilgiu į vyresniuosius ir atsidėjęs visuomenės ir valstybės reikalams pilietis.

---

*) Spausdinta Ateityje 1927 m. 10 nr., 457 p.

# III. Aktualiausieji ateitininkų uždaviniai

## Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos atsišaukimas 1927 m. *)

Draugės Ateitininkės ir Draugai Ateitininkai!

Šios vasaros Reorganizacinė Ateinininkų Konferencija yra reikšminga visų ateitininkų gyvenimui. Ateitininkų ideologijos supratimas pagilintas ir naujai suformuluotas principų bei pareigų pavidalu, organizacijos įstatai žymiai pertvarkyti, užbrėžti nauji veikimo planai ir parinkti nauji vadovybės organai. Ateitininkų gyvenime bei veikime numatomas naujas išsivystymo periodas, kuriam turi būti statomi tam tikri aktualūs uždaviniai ir renkamos reikalingos vykdomosios priemonės.

Tokiu metu naujai išrinktoji Ateitininkų Federacijos vadovybė laiko savo pareiga kreiptis į visus Federacijos narius ir juos paakinti, kokie yra svarbiausi ir aktualiausi at-kų uždaviniai, ir koks, bendrais bruožais tariant, privalo būti ateitininkų veikimo planas artimiausioje ateityje, kad, naujam Ateitininkų Kongresui susirinkus, galima būtų aiškiai konstatuoti planingai įvykdytų atsiekimų ir jie imti pagrindu naujiems platesniems užsimojimams.

Reik juk žinoti, kad kilnusis ateitininkų tikslas — visa atnaujinti Kristuje — yra toks neaprėžtas jokiomis ribomis idealas, kuris nuolatos reikalauja tolimesnės pažangos, nesitenkindamas jokiais daliniais ir todėl lygstamais laimėjimais. Jis reikalauja nenuilstamos pažangos, kaskart naujų pasiryžimų, atkartotinų atsinaujinimų iš vidaus, nuolatinio budėjimo dvasios reikalų sargyboje. Pasirinkus tokį kilnų tikslą-idealą, yra pirmas su juo apsilenkimas, jei nėra aiškiai jaučiama ir nusimanoma, kad jis uždeda svarbių prievolių, reikalaudamas supratimo, išsižadėjimo, pasiaukojimo ir veiklumo. Kilnumas sudaro prievolių, ir to pakanka, kad ateitininkai jaustųsi įpareigoti ištesėti didžia-

*) Spausdinta Ateityje 1927 m. 10 nr., 394—405 p., ir Židinyje 1927 m. 10 nr., 235—242 p.

jam savo tikslui-idealui, ir, nuolat eidami pažangos keliais, nesiliautų ruošęsi naujiems laimėjimams. — Toks nusistatymas nenuilstamai eiti pažangos keliais turi būti bendra visiems ateitininkams nuotaika, žengiant jiems į naują gyvenimo bei veikimo laikotarpį.

Šitokia nuotaika, susidaranti aukštojo ateitininkų idealo akivaizdoje, nė kiek neprivalo kliudyti imti eilinius ir todėl dalinius savo uždavinius su visu uolumu ir vykdyti juos praktišku nusistatymu, kuris leidžia sykiu laikyti savo akivaizdoje ir momentų reikalus ir principų reikalavimus. Bet šiaip ar taip, norint, kad ateitininkų gyvenimas bei veikimas eitų reikiama pakraipa, *reik visų pirma giliai įsigyventi į ideologinius ateitininkų pagrindus, kaip jie naujai yra suformuluoti ateitininkų principuose bei pareigose.* Tai yra pirmutinis ateitininkų uždavinys, einant į naują gyvenimo bei veikimo laikotarpį.

Naujai suformuluotuose ateitininkų principuose bei pareigose rado atsižvelgimo visos svarbiausios gyvenimo bei veikimo sritys; ogi kiekvienoje srityje buvo atsižvelgta tiek į tai, kokios yra realaus gyvenimo tendencijos, tiek ir į tai, kaip šitos tendencijos turi būti suderintos su ateitininkų vyriausiais principais. Visur harmoninga krikščioniškosios pasaulėžiūros pusiausvyra tarnavo vedamąja mintimi, statant gaires ateitininkų gyvenimui bei veikimui ir orientuojant juos didžiosiose laiko problemose. Einąs iš vidaus tikėjimo ir mokslo susiderinimas, tautiškumo ir universalumo sutaikomumas, šviesuomenės ir liaudies solidarumas, rinktinės geruomenės ir plačiųjų liaudies masių sutaikymas, savitarpinis teorijos ir akcijos naudingumas, didysis moters uždavinys laukiamajame šeimyniniame atgimime, privalomas visiems visuomeniškumas, — štai tik keletas vedamųjų idėjų, kurios padėtos į ateitininkų principų bei pareigų apsprendimą. Ateitininkams yra būtina su šitomis, kaip ir su kitomis savo ideologijos idėjomis, intymiai susigyventi, jos komentuoti, studijuoti, aiškinti ir tobulinti, kad tokiu būdu artimiausioje ateityje galėtų būti įgytas taip reikalingas visai aiškus ideologinis susipratimas.

Ideologinis kokios nors žmonių grupės nusistatymas tik tada yra tikrai realizuojamas gyvenime, kai šita grupė įstengia atitinkamai susiorganizuoti. Reorganizacinė Palangos konferencija ir turėjo, tarp kitko, savo tikslu taip pertvarkyti ateitininkų organizacijos pagrindus, kaip to reikalauja dabartinio mūsų gyvenimo aplinkybės. Nors galinga ir gerai sutvarkyta organizacija tegali

išaugti tik per žymiai ilgesnį laikotarpį, negu tasai, kuris tenka iš viso ateitininkų organizacijai gyvuoti, vis dėlto reik tikėtis, kad atėjo laikas pastatyti jinai ant tvirtesnių organizacinių pagrindų ryšyje su organizacinių sugebėjimų ugdymu ateitininkuose ir jiems vadų auklėjimu. Todėl *antras iš eilės svarbus bei aktualus ateitininkų uždavinys yra realizuoti pažanga organizaciniame susitvarkyme, einant Palangos konferencijos nurodytais keliais.*

Artimiausias laikotarpis turės taip pat parodyti, kokie trūkumai liks dar iki naujo Kongreso ateitininkų organizacijoje neatpildyti, ir kokie bus eiliniai organizavimosi uždaviniai. Rūpintis organizacijos tolimesniu patobulinimu yra kiekvieno sąmoningo ateitininko prievolė. Bet todėl kiekvienas ateitininkas turi žinoti, kad organizacijos tobulumas pareina nuo organizacinių nusiteikimų bei sugebėjimų, kuriais pasižymi jos nariai. Tai uždeda ateitininkams prievolę stengtis įsigyti tokių palankių organizacijos gyvavimui nusiteikimų, kokiais kad yra drausmingumas, tvarkingumas, punktualumas, draugiškumas ir sugebėjimas paklusti vienu atveju ir vadovauti kitu, kai to reikalauja gyvenimo bei veikimo aplinkybės ar organizuota draugijos valia.

Sykiu su organizavimosi reikalu šiais laikais yra labai aktualus klausimas apie vadų ruošimą savo organizacijai. Jokia didesnė organizacija negali klestėti, jei ji nesugeba atrinkti iš savo narių labiausiai apdovanotų ir geriausiai nusiteikusių asmenų ir paversti juos tikrais savo vadais. Todėl, jei iš vienos pusės visuose ateitininkuose turi būti auklėjami organizaciniai nusiteikimai bei sugebėjimai, tai rinktiniai ateitininkai turi planingai auklėtis ir būti auklėjami vadovavimo reikalams. Studijuoti ir šiaipjau rūpintis organizacinio darbo bei vadovavimo teorijos ir technikos klausimais yra viena iš ateitininkų pareigų, susidarančių ryšyje su antruoju uždaviniu realizuoti pažangą organizaciniame susitvarkyme.

Tamprus ateitininkų susiorganizavimas tėra vien priemonė jų idealams vykdyti gyvenime. Todėl besiorganizuodami at-kai visų pirma rūpinasi tinkamai pasiruošti tiems uždaviniams, kurių pastatys jų gyvenime vyriausias jų tikslas-idealas — visa atnaujinti Kristuje. Ogi šitas tikslas-idealas jau dabar nuo ateitininkų reikalauja ir reikalaus visados aktyviai nusistatyti prieš pasaulio dechristianizaciją. Kad ateitininkai galėtų dirbti didelį religinio atgimimo darbą savyje ir aplinkiniame pasaulyje, reik visų pirma stabdyti dechristianizacijos vyksmas tiek savyje, tiek ir visuo-

meninėje aplinkumoje. Iš tikrųjų tai yra sunki kova, kuri reikalauja ne tik sąmoningo atsidėjimo ir šaunaus pasiaukojimo, bet ir labai rūpestingo pasiruošimo, tikriau pasakius, apsiginklavimo. Ir štai *trečias labai aktualus šiais laikais ateitininkų uždavinys yra fizinis, dorinis ir protinis apsiginklavimas kryžiaus kovai su pasaulio deschristianizacija.* Mes nebijome aiškiai ištarti šiuos žodžius, kurie kai kam gali pasirodyti per daug šauniais, bet tik reikalaujame juos gerai suprasti.

Mes gyvename nepaprastais laikais. Pasaulis, patekęs į kovojančių gaivalų sūkurį, nustojo pusiausvyros. Moderniosios kultūros linkmė, ėjusi iš reformacijos per prancūzų revoliuciją į mūsų laikus, parodė mums, prie kokių katastrofų jinai vedė vadinamąjį kultūringą pasaulį. Pasirodė, būtent, kad pašliję į dechristianizaciją pasaulis net didinguose kultūros laimėjimuose slėpė nusižudymo ginklą. Atsipalaidavimas nuo amžinų nelygstamųjų principų padėjo įsivyrauti žemiems žmonių instinktams, nešantiems mirtį net tai kultūrai, kuria nelaimingas pasaulis didžiavosi su tokiu pasitikėjimu. Einančiam dechristianizacijos linkme pasauliui gresia visiško suirimo ir subarbarėjimo pavojus. Pažiūrėkime tik į karo ir revoliucijos pagamintą dorinį sumenkėjimą, į įsivyravusius naujus įpročius; pastebėkime tą gyvenimu smaginimosi geidulį, kuris apėmė mases; atidarykime akis į tą sulaukėjimą, kuris reiškiasi madoje, apsirėdyme ir pasilinksminimuose, — ir mes aiškiai pamatysime baisią dekadenciją, kuri tegali vesti toliau tik į puvimą bei žlugimą. Ogi ten, kur yra palinkimo į suirimą, atsiranda visados destruktyvinės jėgos. Bolševizmas ir yra ne kas kita, kaip destruktyvinė galybė, kuri neišvengiamai turėjo atsirasti pašlijusiame į dechristianizaciją ir subarbarėjimą buržuaziniame pasaulyje. Barbarai eina į mus iš tikro, bet šį kartą jau ne iš šalies, kaip kad yra buvę griūvant graikiškam romėniškam pasauliui, bet iš vidaus, iš dechristianizuoto žmogaus instinktų.

Tokiu metu kilnusis tikslas — visa atnaujinti Kristuje — yra gelbėjimo šūkis. Kaip, einant į mūsų gadynę, krikščionija pasidarė kultūrinės pažangos ir naujų laimėjimų veiksnys, taip lygiai mūsų dekadencijos laikais išganymas ir tikra pažanga tegali ateiti su religiniu atgimimu, kuris prieš dechristianizacijos linkmę, paimtą tiek buržuaziško, tiek ir proletariško pasaulio, pastatys pilnutinį krikščioniškosios kultūros idealą.

Bet taip statant klausimą, pašlijęs į dechristianizaciją pasaulis ir krikščionija, skelbianti religinio atgimimo idealą, yra dvi stovyklos, kurios negali išvengti kryžiaus kovos. Tačiau krikščionys privalo ypatingai gerai suprasti, kad materialinis ginklas, niekados netikęs apaštalavimo darbui, yra dabar kenksmingesnis, negu kada nors. Todėl, kai mes kviečiame ateitininkus apsiginkluoti fiziniu, doriniu ir protiniu būdu kovai prieš pasaulio dechristianizaciją, mes turime galvoje tą dvasinį apsiginklavimą, kuris apgintų ateitininkus nuo dechristianizacijos pagundų ir suteiktų jiems pakankamai moralinio autoriteto garbingai stoti ateityje į didelį apaštalavimo darbą einant religinio atgimimo keliais. Tam tikslui ateitininkai turi būti tvirti kūnu, kad galėtų pakelti dideles pastangas; jie turi patobulinti dorinį savo išsiauklėjimą, kad galėtų įgauti entuziastiško išsižadėjimo bei pasiaukojimo kovai su pasaulio dechristianizacija; jie turi taip pat pagilinti intelektualinį savo išsilavinimą, kad galėtų atsiekti tikros kultūros viršūnes ir iš jų aiškiai spręsti, kas mūsų pasaulyje yra neigiamo, ir kas teigiamo. Gerai suprastas fizinis lavinimasis, dorinis auklėjimasis ir protinis lavinimasis, štai kas yra jūsų apsiginklavimo priemonės.

Šitokis būdas ginkluotis didelei gyvenimo kovai reikalauja ne puikybės, bet kuklumo, ne neapykantos, bet tolerancijos, ne kultūrinio išsilepinimo, bet iškilimo į aktyviosios kultūros viršūnes, kad iš jų galėtų būti aprėptos dvasiniu žvilgiu dar platesnės padangės. Bet kuklumas toli gražu nereiškia atsisakymo nuo kovos su tuo, kas yra bloga, kaip lygiai tolerancija nereiškia pataikavimo, indeferentizmo ir principų išsižadėjimo, kaip kad tikras kultūringumas nereiškia prabangiško buržuaziško gyvenimo sutvarkymo. Sąmoningas dvasinis atsparumas, nuosekli principiali gyvenimo linija, geras pavyzdys, įtikrinėjimo galia, gerai sutvarkyta spauda ir šiaipjau idėjų propaganda, telkimas bei organizavimas teigiamųjų jėgų visuomeninio apaštalavimo reikalams, pažinimas žmonių reikalų ir jų psichologijos, pažinimas mūsų laikų dvasios, — štai tik keletas priemonių, kurios gali būti labai naudingos kovoje su pasaulio dechristianizacija, ir kurias šiaip ar taip ateitininkai privalo pasisavinti, ruošdamiesi prie gyvenimo kovos vardan savo kilnaus idealo.

Bet visam tam yra reikalinga, kad ateitininkai būtų tikri inteligentiški gyvenimo darbininkai. Tiesa, mokslą einantis katalikiškas jaunimas, šiaip ar taip ruošiasi tapti inteligentais. Reik

tik, kad šitas ruošimasis būtų visai sąmoningas, nes kitaip galima lengvai prasilenkti su tais uždaviniais, kurių stato inteligentiškas darbas. Mūsų tauta itin laukia naujos tikrų inteligentų kartos, kuri pajėgtų atlikti didelius tautinės kūrybos uždavinius. Ir štai *sąmoningai studijuoti inteligentų uždavinius visuomeniniame gyvenime ir kultūrinėje tautos kūryboje ir sykiu nenuilstamai ruoštis tapti tikrais inteligentais yra ketvirtas iš eilės labai aktualus ateitininkų uždavinys.*

Tik tikrai inteligentiškomis pajėgomis tiek mūsų tautinis kultūrinis, tiek ir religinis dvasinis atgimimas tegali būti pakeltu į tokį aukštumą, kuris duotų mums galimybės atsilaikyti prieš mūsų tautybės ir religijos priešus. Inteligentija ir privalo sudaryti tokią sąmoningą vadovybę, kuri pajėgtų savo dorinėmis ir intelektualinėmis kokybėmis pakelti mūsų tautą, visuomenę ir valstybę į tautinio, kultūrinio ir religinio gyvenimo aukštybes. Todėl, ruošiantis į inteligentiškus darbininkus, yra prievolės ruoštis sykiu prie tos vadovaujamos rolės, kurią inteligentai turi vaidinti kiekvienoje visuomenėje. Užtylėti šita kilni, bet sykiu ir labai atsakinga inteligentų pareiga būtų blogai suprastu kuklumu, kuris galėtų turėti nepageidaujamų išdavų mūsų ateičiai. Todėl sąmoningas ateitininkų, kaipo inteligentiško jaunimo, ruošimasis prie vadovaujamos rolės lietuvių visuomenėje, yra visai naturalus inteligentiškam pašaukimui. Bet užtat reik sykiu gerai nusimanyti, kokių sunkių ir atsakingų uždavinių šitas ruošimasis uždeda jaunimui. Ne ambicijos užgaidos ir ne materialinės gerovės sumetimai, bet susirūpinimas savo tinkamumu inteligentiškam darbui ir būsimu tautos klestėjimu turėtų paskatinti ateitininkus įsąmoninti klausimą apie inteligentiškos vadovybės sudarymą tautai ir visuomenei.

Tikras inteligentas šalia tokių savybių, kokiomis yra sąmoningas orientavimasis gyvenime, drąsi iniciatyva ir platus užsimojimas, privalo pasižymėti našiu kūrybiniu nusistatymu. Mūsų jaunai inteligentijai kūrybinis produktyvumas yra ypatingai privalomas kaip tik todėl, kad jai tenka išsyk dirbti ir tautinio ir valstybinio ir religinio atgimimo darbas. Be plataus kūrybinio užsimojimo negalima bus ne tik atsiekti aukštesnio tautinės kultūros laipsnio ir atremti valstybinis gyvenimas į racionalią visuomenės tvarką, bet ir atsispirti prieš tą pasaulio dechristianizaciją, kuri mums užsimeta sykiu su svetimomis įtakomis, einančiomis iš vadinamųjų kultūringų tautų.

Mes neprivalome bijoti kultūrinių skolinimųsi iš labiau kultūringų tautų, bet sykiu mes turime labai kritiškai ir su visu reikiamu sąmoningumu rinktis iš jų tai, kas tinka mūsų aukštiesiems principams, kad kartais sykiu su svetima įtaka neateitų pas mus tai, kas yra dekadencijos ir irimo apraiškos. Maža to: pašliję į dekadenciją ir dažnokai einąs dechristianizacijos keliais civilizuotas pasaulis, kaip kad kadaise graikiškas romėniškas pasaulis, laiko savo prigimtuose laimėjimuose didelius kultūros turtus, kurie mums privalu pasisavinti ir paversti sudedamosiomis dalimis aukštesnei ir platesnei kultūrinei sintezei. Jau ne vieną kartą krikščionija yra parodžiusi kultūriniu savo užsimojimu, kaip prigimtieji pagoniškojo pasaulio turtai gali būti panaudoti krikščioniškosios kultūros reikalams ir tuo pačiu pakelti į naujo vertingumo laipsnį. Pakanka prisiminti mūsų švento mokytojo Tomo Akviniečio filosofinę sintezę, kuri yra atremta į genialią Aristotelio Stagiriečio sintezę, kad galima būtų įsivaizduoti, kaip nekrikščioniškos kultūros laimėjimai grynai prigimtoje gyvenimo bei veikimo srityje gali būti panaudoti krikščioniškosios kultūros kūryboje.

Todėl ne ekskliuzivizmo, bet universalizmo keliais mes kviečiame jus, draugės ateitininkės ir draugai ateitininkai, eiti mūsų tautiškos krikščioniškos kultūros kūryboje, tik sykiu primygtinai pabrėžiame, kad, einant šita universalizmo pakraipa, reik įsigyti ir kritiškos nuovokos kultūrinių laimėjimų pasisavinimui ir kūrybinio užsimojimo didžiajai krikščioniškos kultūros sintezei sudaryti. Mes be reikalo labai ilgai sugaišime, jei nesugebėsime pasinaudoti kitų tautų kultūriniais laimėjimais, bet sykiu mes nustosime savo tautinės individualybės ir krikščioniškos vertės, jei neįstengsime įsigyti kūrybinio užsimojimo, reikalingo tautiškos krikščioniškos kultūros iškėlimui į visuotinai vertingo gyvenimo laipsnį. Tuomet mes paskęstume nesąmoningose ir todėl labai abejotinos vertės svetimose įtakose ir imtume vergauti momento sensacijoms, madai, žemiems polinkiams ir kitiems dvasiškai sumenkėjusio buržuaziško pasaulio valdovams.

Tai, kas pasakyta, apie reikalą kurti tautiškąją krikščioniškąją kultūrą, duoda teisės pasakyti, kad *labai aktualiu, penktu jau iš eilės, ateitininkų uždaviniu, yra įsigijimas kūrybinio, pilno iniciatyvos ir plataus užsimojimo, nusistatymo, einant prie tautinės savo lytimi ir universalinės savo turiniu kultūrinės sintezės.* Šią vasarą ateitininkai demonstravo kūrybinius savo atsiekimus sporto,

dainos, vaidybos, literatūros ir mokslo srityse. Visur jau einama kultūrinės kūrybos keliais, jau matomi tam tikri laimėjimai, kurie duoda vilties, kad pastoviomis pastangomis per ilgesnį laiką galima laukti iš ateitininkų tokių laimėjimų, kurie pasidarytų visuotinai reikšmingi ne tik mūsų tautoje, bet visame kultūringame pasaulyje. Bet tam reikia nenuilstamo darbo ir tokio kūrybinio įsibėgėjimo, kuris gali būti įgytas sąmoningu pasiruošimu, bandomosiomis pratybomis ir kuriamuoju entuziazmu.

Pagaliau, šiais visuomeninio suirimo laikais mes negalime neatkreipti visų ateitininkų dėmesį į reikalą įsigyti aiškaus visuomeninio susipratimo, atsakančio krikščioniškosios pasaulėžiūros reikalavimams. Krikščioniškoji katalikų pasaulėžiūra bendrais bruožais nustato taip pat jų pažiūras į visuomeninį gyvenimą. Taip, su krikščioniškąja pasaulėžiūra negali būti suderintas nei buržuaziškas kapitalistiško pasaulio individualizmas nei proletariškas socializmas. Krikščioniškoji pasaulėžiūra iš savo esmės tegali pritarti vien tokiam nusistatymui, kuris, rimtai skaitydamasis su realiomis visuomeninio gyvenimo tendencijomis, yra visuomeninės pusiausvyros ir visuotinojo solidarumo apraiška. Tik per nesusipratimą katalikas gali solidarizuotis su individualistišku liberalizmu arba su proletarišku revoliucionizmu, nes krikščioniškoji pasaulėžiūra nulemia jau tam tikrą pakraipą pažiūroms į visuomeninį gyvenimą, iš kurios negalima išsilenkti nenorint sueiti į koliziją su pagrindiniais krikščioniškosios pasaulėžiūros principais.

Tačiau turėti principialų nusistatymą visuomenės klausimuose dar toli gražu nėra būti partyviniu žmogumi, kaip kad dažnai norima manyti, darant ateitininkams partiškumo priekaištą. Nepartiškumas nėra dar abejingumas ir principialaus nusistatymo stoka visuomenės dalykuose. Katalikas iš savo esmės yra žmogus, turįs aiškių visuomeninių nusiteikimų, kitaip tariant, katalikas iš savo prigimties yra visuomenininkas, nes jis yra, kaipo toks, visuotinio susidraugavimo išpažintojas. Todėl ir ateitininkai, pasiėmę savo pagrindiniu tikslu religinį mūsų tautos atgimimą, negali nebūti visuomenininkai, jau kaipo katalikai. *Taigi kataliko vardas uždeda ateitininkams prievolės ir todėl taip pat stato prieš juos visados aktualų, šeštą jau iš eilės uždavinį, įsigyti aiškaus visuomeninio susipratimo, atsakančio krikščioniškajai pasaulėžiūrai, ir rimtai pasiruošti visuomeniniam veikimui.*

Ateitininkų organizacija jokia prasme nėra politinė organizacija, bet visuomeninis katalikų nusistatymas, aišku savaime suima į save ir tam tikrą bendro pobūdžio nusistatymą politiniais klausimais, nes politika tesudaro vieną visuomeninio gyvenimo bei veikimo sritį. Tuo pačiu yra konstatuojamas ateitininkams reikalas įsigyti aiškaus politinio susipratimo ir pasiruošti politikos reikalams, kaip to reikalauja krikščioniškosios pasaulėžiūros principai, kad, išėję į plataus visuomeninio gyvenimo sritį, jie pasirodytų iš tikro visuomeninės pusiausvyros ir visuotinojo solidarumo šalininkais ir sugebėtų išvengti partyvinio ekskliuzivizmo, taip kenksmingo visuomenės gyvenime. Tuo mes dar nenorime pasakyti, kad katalikai neprivalo burtis į politines partijas ir dirbti politinį darbą organizuoto veikimo priemonėmis. Mes tik pageidautume, kad ir šitoje srityje ateitininkai, išėję mokslą ir subrendę politinei akcijai, būtų krikščioniškosios kultūros reiškėjai tame partijų gyvenime, kuris yra neišvengiamas visuomenėje, kol žmonės diferencijuojasi politinėje srityje pagal savo reikalus arba savo pažiūras į visuomenės dalykus.

Štai kokie aktualiausi uždaviniai laukia ateitininkus artimiausioje ateityje. Mes tikime, kad naujam kongresui renkantis, kiekvienas ateitininkas bus jau gerai įsisąmoninęs ateitininkų principus bei pareigas; kad ateitininkų organizacija bus jau faktinai persitvarkiusi ir sustiprėjusi ant reorganizacijos nustatytų pagrindų; kad ateitininkų fizinis, dorinis ir protinis pasiruošimas sėkmingai gyvenimo kovai padarys stambią pažangą; kad jų inteligentiškumas atsieks aiškiai pastebimų žymių; kad kūrybinis jų nusistatymas pasireikš vertingais atsiekimais menų ir mokslų srityse, ir kad visa tai ras tos visuomeniškos išraiškos, kuri priklauso aukštesnei visuomeninei kultūrai.

Naujas ateitininkų kongresas, kuris turės įvykti 1930 metais, negalės neatsiliepti į atitinkančius tuos metus 500 metų sukaktuves, per kurias turės būti iškilmingai paminėta mūsų didžiojo Vytauto mirtis. Juk šitas mūsų praeities didvyris buvo reiškėjas didžiausių užsimojimų tautinėje, visuomeninėje, valstybinėje ir net religinėje politikoje. Tegul žiaurus likimas jam nebuvo leidęs iškelti ilgesniam laikui mūsų tautą ir valstybę į pirmąsias Europos tautų eiles; tegul jo gyvenime bei veikime dar daug kas buvo surišta su mūsų pagoniška praeitimi; bet ne kas kitas, tik jisai gali mums tarnauti prirodymu, kokios didingos galimybės glūdėjo ir, tikimės, glūdi mūsų tautos gelmėse. Tiesa, šitos gali-

mybės amžių bėgyje nustojo daug ko iš savo materialinės galybės, bet tuo dar labiau pasidarė reikšmingos ir svarbios mūsų dvasinės galimybės kultūros ir religijos srityje. Mes tikime, draugės ateitininkės ir draugai ateitininkai, kad 1930 metų kongresas, eidamas po Vytauto Didžiojo vėliava, galės dar ryškiau, negu reorganizacinė Palangos konferencija apreikšti glūdinčias jumyse dvasines kūrybines galimybes ir demonstruoti kultūrinių atsiekimų, reikšmingų visai mūsų tautai. Todėl drąsiai stokime su naujomis jėgomis ir naujais pasiryžimais į naują mūsų gyvenimo bei veikimo laikotarpį ir uoliai dirbkime mūsų tautinio bei religinio atgimimo darbą, nė kiek neabejodami, kad Aukščiausiasis gausiai laimins geroms mūsų pastangoms.

Kaunas, 1927 metų spalių mėn. 21 d.

*Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos Prezidiumas*

*Prof. Stasys Šalkauskis*
Vyriausias Ateitininkų Vadas

*Prof. Kan. Pranas Kuraitis*
Vyriausias Dvasios Vadas

*Eduardas Turauskas*
Vyriausios Tarybos Pirmininkas

*Kazys Šapalas*
Generalinis Sekretorius

# IV. Ateitininkai ir 10 metų Lietuvos nepriklausomybės sukaktuvės

## Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos atsišaukimas 1928 m. *)

**Draugės Ateitininkės ir Draugai Ateitininkai!**

Amžinai minėtina lietuvių tautai vasario 16 diena turi mums šiais 1928 metais ypatingos reikšmės: šitą dieną mūsų tauta privalo sąmoningu bei kritišku žvilgiu apimti pirmąjį stambesnį barą, išvarytą atgimusios Lietuvos Valstybės ir visuomeninės tautinės kūrybos laukuose. Tokią dieną dera ne tik džiaugtis tuo, kas yra atsiekta, bet ir įsisąmoninti nuostoliai ir prarasti materialiniai bei moraliniai turtai; kritiškai vertinti tai, kas yra, ir daryti naujų tvirtų pasiryžimų trūkumams atpildyti, kūrybai išvystyti, geresnei ateičiai laimėti. Žodžiu tariant, suėjus pirmam dešimtmečiui atgimusios tautinės mūsų valstybės gyvenime, dera vienu nenutrūkstamu žvilgiu sujungti praeitį, dabartį ir ateitį: konstatuoti tai, kas atsiekta; vertinti tai, kas gyvenama; spėti tai, kas yra lemta.

Šituo atžvilgiu sukankamosios iškilmės itin yra reikšmingos mums, ateitininkams. Kritiškas orientavimasis ir sąmoningas nusistatymas didžiuosiuose tautinio gyvenimo įvykiuose yra ateitininkams ypatingai svarbus todėl, kad nuo šito orientavimosi ir nuo šito nusistatymo pareina, galima sakyti, sprendžiamojoje dalyje tolimesnis lietuvių tautos likimas. Juk ateitininkai, kaip mokslą einąs susipratęs lietuvių katalikų jaunimas, iš tikrųjų, atstovauja jaunatvės perspektyvoje tam, kas sudaro visai realų lietuvių tautos gyvenimo branduolį. Jungdami tiek savo ideologijoje, tiek ir savo gyvenime į organingą sintezį individualines lietuvių tautos lytis su universaliu krikščioniškosios pasaulėžiūros turiniu, ateitininkai organizuoja dvi pagrindines mūsų tautos gyvenimo galybes — katalikybę ir lietuvybę. Antra vertus, ateitininkai ne tik vardu,

*) Spausdinta Ateityje 1928 m. 2—3 nr., 72—80 p.

bet ir pagrindiniais savo nusiteikimais yra, iš tikro, ateities žmonės, t. y. tie, nuo kurių pareina ateities likimas. Jie, būtent, tvirtai pasitiki nelygstamuoju idealu, kuris yra nuolatos siektinas tikslas; brangina bei remiasi teigiamosiomis tradicijomis, kurios realizuoja atsiektus laimėjimus, ir nenustoja rūpinęsi naujomis pažangos priemonėmis, kurios leistų laimėti gražesnę ateitį.

Todėl mums, ateitininkams, kaip ir visai mūsų tautai, yra šiandien tautinės gyvybės šventė. Bet sykiu mums, kaipo ateities žmonėms, *ši šventė yra dar kritiško įsisąmoninimo ir galingų pasiryžimų diena.* Šiandien dvasiniu žvilgiu mes turime spręsti ne tik tai, kas yra mūsų tauta, bet ir tai, kuo jinai gali būti pagal savo pašaukimą, ir kokia rolė yra skirta šito pašaukimo realizavime mums, ateitininkams. Ruoškimės tad į Didžiąją Ateitį, galingai užsimokime į naujus kultūrinės kūrybos žygius ir *ruoškimės ištikimai patverti, garbingai kovoti, kuriamai dirbti ir galutinai laimėti.*

Per mūsų tautinės gyvybės šventę mes privalome, visų pirma, aiškiai įsisąmoninti, nuo ko pareina ne tik mūsų tautos atsilaikymas kitų tautų šeimoje, bet ir jos lemtas žydėjimas viuotinai reikšminga tautine kūryba. Juk tokį jau yra bet kurios gyvybės dėsnis, kad, norint gyvuoti, reik ne tik gyventi, bet ir klestėti. Ogi noras gyventi gaivina mus šiandieną labiau, negu kada nors, nes šią dieną mes džiaugiamės nepriklausomo mūsų gyvavimo pradžia ir ruošiamės jį išplėsti visame mūsų tautinės būties plote ir atpalaiduoti jį galutinai tiek nuo išviršinių, tiek ir nuo išvidinių verguvės sąvaržų.

*Pirma tautinės gyvybės sąlyga yra ištikimybė tautinei savo individualybei ir susidariusioms su jos išsivystymu tautinėms tradicijoms.* Mūsų tautos istorija labai iškalbingai įrodo, kaip yra tragiškas apsilenkimas su šita ištikimybe. Susikūrusi pirmą kartą tautinė mūsų valstybė augo, stiprėjo ir plito greičiau ir labiau, negu ėjo anų laikų tautinis mūsų susipratimas ir kultūrinis brendimas. Tokio neatitikimo tarp valstybinio gyvenimo ir tautinės kultūros tempo išdava buvo ta, kad valstybinė ekspansija pastūmė valdančiuosius mūsų visuomenės sluoksnius pasiduoti svetimoms įtakoms, nusidėti tautinei savo individualybei ir, pagaliau, nutraukti tvirtesnius ryšius su tautinėmis tradicijomis. Tokiu būdu lietuvių valstybė nustojo tos galingos atramos, kuria yra susipratęs tautinis gaivalas, pasidavė kaimynų

pinklėms ir, galų gale, suiro svetimų intrigų ir brutalios prievartos spąstuose.

Kad lietuvių valstybė vėl galėtų atgimti, reikalingas buvo iš pradžios tautinis lietuvių atgimimas, t. y. mūsų visuomenės ir ypatingai šviesuomenės grįžimas prie tautinių gyvenimo lyčių ir užmezgimas nenutrūkstamų ryšių su tautinėmis visuomeninio gyvenimo tradicijomis. Per ištisus 35 metus (1883—1918), t. y. nuo „Aušros" atsiradimo iki Didžiojo karo galo, brendo valstybinė lietuvių tautos mintis, kol visiškai paaiškėjo Lietuvos istorijoje, kad tautinio gyvenimo pilnatvė reikalauja nepriklausomo valstybinio reiškimosi, ir kad tik tasai valstybinis gyvavimas yra pastovus ir tikrai reikšmingas, kuris yra pagrįstas tautine visuomeninės daugumos individualybe. Lietuvių tauta prarado valstybinę savo nepriklausomybę, kai valdantieji jos sluoksniai buvo nustoję tautinės ištikimybės, bet dėlto taip pat lietuvių tauta atgavo valstybinę savo nepriklausomybę, kai lietuvių tautos šviesuomenė buvo iškėlusi tautinio atgimimo šūkį ir pradėjusi tautinės kūrybos darbą. Visa tai labai reikšmingai įrodo, kad *tauta, norinti nepriklausomai gyventi, privalo turėti tvirtą valią ištikimai patverti tautinėse savo tradicijose, jas saugoti ir jomis pagrįsti tolimesnius tautinės savo kūrybos žygius.*

Taigi atgimusi Lietuvos Valstybė yra mažiau ar daugiau tiesioginis padaras visų tų, kas šiaip ar taip buvo prisidėjęs prie tautinio lietuvių visuomenės atgimimo. Tiesa, kad šita valstybė galėtų naujai įsikurti, reikalinga buvo atkakli nepaliaujama kova ir surištos su ja aukos. Gyventi visados reiškia kovoti, nes tas, kas nurimsta gyvenimo bangose ir nustoja spyręsis priešingiems gaivalams, neišvengiamai yra, merdi ir žlunga. Kaip ir atskiras individas, taip ir visuomenė kovoja su išviršiniais ir išvidiniais priešais už savo gyvybės išlaikymą, už savo nepriklausomybę ir vidaus laisvę; kovoja su savo inercija į apsnūdimą ir pasitenkinimą pilka gyvenimo realybe. Kovojo ir dėjo kruvinas aukas ir lietuviai, kol įstengė sukurti nepriklausomą Lietuvos Valstybę kad ir tokią, kokia jinai dabar yra, neapimančią dar visos prideramos sau teritorijos ir nevisai dar laisvą savo vidaus gyvenime. Kovojo lietuviai už valstybinę savo nepriklausomybę jau tada, kai spyrėsi prieš rusų brukamą „graždanką" ir gabeno lietuviškąją literatūrą iš užsienio, nevengdami pavojų ir dėdami aukas. Kovojo lietuviai už valstybinę savo nepriklausomybę ir Kražiuose, nenorėdami išsižadėti savo šventovės ir besiryždami pakelti dėl jos

fizinius smūgius. Kovojo lietuviai už valstybinę savo nepriklausomybę ir tada, kai per Didįjį Vilniaus Seimą reikalavo Lietuvai autonomijos ir skelbė aktyvią kovą su autokratiškąja rusų valdžia.

Kiekvienas panašus kovos atsitikimas buvo jau ruošiamasis pratinimasis prie sprendžiamosios kovos už nepriklausomybę, — kovos, kuri pasidarė neišvengiama, kai lietuviams teko kruvinomis aukomis įrodyti savo pasiryžimą būti nepriklausomiems. Kovota su visais didžiaisiais kaimynais — vokiečiais, bolševikais ir lenkais, ir laimėta, nes kovoje už tautinę gyvybę laimi dažniausiai ne tas, kas yra materialiai stipresnis, bet tas, kieno teisės yra šventos. Ir jei mes per ištisą dešimtmetį galėjome jau džiaugtis nepriklausoma valstybine būtimi, tai mes turime būti dėkingi ne tik tiems mūsų tautos sūnums, kurie gaivino šiaip ar taip tautinį mūsų atgimimą, bet ir tiems mažiems ir dideliems mūsų tautos kovotojams, kurie suprato, kad tauta, nesiryžtanti kovoti už gyvastingas savo teises, yra tauta, pasmerkta mirti, ir kurie todėl ryžosi patys paaukoti savo gyvybę, kad tauta galėtų garbingai gyvuoti. Šiandien šitų mūsų tautos karžygių mes negalime neminėti su pilna dėkingumo ir susižavėjimo širdimi. Jiems priklauso garbė kovoti už šventąsias tautos teises ir laimėti tai, kas buvo galima laimėti mažai palankiose kovos aplinkybėse. Savo narsiais žygiais jie palaikė tautos gyvybę ir sudarė jai žydėjimo perspektyvą, nes *heroiška kova už išviršinę tautos nepriklausomybę ir vidaus laisvę yra būtina jos gyvavimo sąlyga.*

Kai patvari ištikimybė tautinėms tradicijoms ir heroiška kova už nepriklausomybę leido lietuvių tautai atstatyti savo valstybę ir apsispręsti į nepriklausomą būtį, valstybinis gyvenimas pareikalavo nuo mūsų kartos nepaprastai intensyvaus kuriamojo darbo. Pasirodė, būtent, kad tauta tik tada įstengia gyventi ir sėkmingai atsilaikyti prieš stipresnių bei kultūringesnių kaimynų spaudimą, kai ji ne tik yra ištikima tautinėms savo tradicijoms ir yra pasiryžusi mirtinai kovoti už šventąsias savo teises, bet ir sugeba dirbti plačiosios kultūrinės kūrybos darbą. Gyvenimas yra ne tik ištikima ištvermė ir nuolatinė kova, bet ir nepaliaujamas darbas ir dargi kuriamasis darbas. Tiek atskiras asmuo, ir visa visuomenė be iniciatyvos, be kuriamojo užsimojimo, be patvaraus darbo, be plačios siekimo perspektyvos negali pasižymėti ne tik produktyvumu, bet ir paprastu atsparumu gyvenimo varžytynėse. Štai kodėl pirmasis nepriklausomo mūsų gyvenimo dešimtmetis pareikalavo iš mūsų visuomenės ir vadovau-

jančių jos sluoksnių labai intensyvaus kuriamojo darbo, kuris turėjo neatidėliojamai nors kiek atpildyti kultūrinį mūsų atsilikimą, kuriame per prievartą laikė mus brutalus užkariautojas.

Šiandien mes jau galime su pasitenkinimu konstatuoti, kad mūsų nepriklausomo gyvenimo dešimtmetis šiaip ar taip buvo didelio sunkaus darbo laikotarpis. Tegul mes nesame padarę visa, kas galima būtų reikalauti; tegul mes toli gražu nesame sukūrę tai, kas galima būtų pageidauti, — vis dėlto, sprendžiant išdavas pagal pajėgas bei aplinkybes, negalima nepripažinti, kad nuveikta labai daug, atliktas labai svarbus kuriamasis darbas, būtent, tasai, kuris buvo būtinai reikalingas apsisprendusiai gyventi nepriklausomu bei laisvu gyvenimu tautai. Nūdien mūsų tauta yra jau įsigyvenusi tautinės valstybės pamatuose, yra jau, taip sakant, įsitautinusi visuomeninio gyvenimo apraiškose, suderinus etniškąjį savo pobūdį su viešo reiškimosi lytimis. Lietuvių kalba, galima sakyti, pirmą kartą yra tapusi valstybine kalba ir tuo pačiu yra praplitusi ištisoje visuomenės jierarchijoje. Sykiu jinai yra pritaikoma labai greitu tempu visam kultūrinio gyvenimo plotui pagal tuos reikalavimus, kuriuos stato visuomeninės santvarkos, švietimo, mokslo ir meno terminologija.

Ir panaši pažanga, kokia kad yra įvykusi lietuvių kalbos įsigalėjime, ėjo per visą dešimtį metų mažne visose kultūrinio gyvenimo srityse. Švietimo įstaigos padaugėjo per šitą laiką daugiau negu dešimts sykių, palyginti su tuo, kas buvo prieš karą prie rusų valdžios. Universitetas kasmet jau tūkstantį jaunimo priima į savo sienas. Opera savo pajėgomis ir meniškąja kultūra konkuruoja jau su senesnių Europos sostinių operomis. Krašto pramonė plečia tautinę gamybą į sritis, kurios anksčiau buvo patenkinamos importu, ir vis sėkmingiau prisitaiko ne tik prie vietinės, bet ir prie svetimų rinkų reikalavimų. Auga taip pat ir techninės krašto priemonės, o sykiu su jomis ir kultūrinis gyvenimo lygmalas. Apskritai, daugeliu atžvilgių per paskutinį dešimtmetį gyvenimo pažanga kelioropai padidino savo laimėjimus. Per šitą trumpą laiką kuriamuoju savo darbu lietuvių tauta, iš tikro, yra įrodžiusi, kad ji ne tik nori, bet ir sugeba gyventi nepriklausomu gyvenimu.

Taigi dairydamiesi į netolimą savo praeitį, mes galime visai aiškiai patirti, kad pirmoje eilėje trys veiksniai saugojo tautinę mūsų gyvybę ir įtvirtino ją nepriklausomos valstybės organizme, būtent, ištikimybė tautinėms tradicijoms, atkakli kova už švен-

tąsias savo teises ir intensyvus kuriamasis darbas. Todėl taip pat turėsime stiprinti šitų veiksnių rolę tautiniame mūsų gyvenime, jei panorėsime toliau organizuoti bei plėsti tautinę savo gyvybę ir tapti tikrai kultūringa tauta, sugebančia ne tik atsilaikyti gyvenimo kovoje, bet ir padaryti visuotinai reikšmingų įnašų į kultūrinį visos žmonijos lobyną. Bet pirma, negu tai galės įvykti, privalome gerai įsisąmoninti tai, ko verta dabartinė mūsų padėtis, ir ko dar mums ypatingai trūksta. Tai yra kritiško sąmoningumo prievolė, kurios paneigimas neleidžia rasti tikros pažangos kelio.

Ar iš tikro esame pilnai bei nuosekliai ištikimi tautinėms savo tradicijoms? Ar iš tikro esame tvirtai pasiryžę iškovoti visa, kas mums teisingai pridera? Ar iš tikro dirbame kuriamąjį darbą tokiu užsimojimu, kuris pritiktų aukštos kultūros tautai? Esame ką tik konstatavę teigiamuosius mūsų tautos atsiekimus tautinio, valstybinio ir kultūrinio jos atgimimo eigoje. Atsiekta daug, labai net daug tose nepalankiose aplinkybėse, į kurias pastatė mus likimas. Objektyvus šitų atsiekimų vertinimas neduoda todėl mums teisės būti pesimistais aimanuotojais. Bet, žiūrint į tai, kas privalo būti, į mūsų ateities siekimus, lieka atsiekti dar daugiau, lieka atbaigti tas darbas, kuris tėra vos pradėtas. Jei tad būtų nepateisinamas pesimizmas žemai vertinti tai, kas yra atsiekta, tai lygiai nepateisinamas būtų optimizmas, kuris ragintų mus nurimti toje padėtyje, kurioje mes dabar esame. Iš tikrųjų, tautinė mūsų individualybė toli gražu nėra dar pilnai išvystyta visame viešo bei privatinio gyvenimo plote; mūsų kovos už primityviausias teises dar nebaigtos; kuriamasis mūsų darbas nėra dar bendru ruožu priėjęs visuotinai reikšmingos kūrybos laipsnio.

Kad tautinė mūsų individualybė nėra dar kiek ryškiau realizuota gyvenime, galima lengvai įsitikrinti apsidairius į mūsų gyvenimo lytis. Mūsų kalba moksliškai dar nepakankamai ištirta bei apdirbta, t. y. nėra lingvistiškai aiškiai nustatyta ir filologiškai dailiai nutašyta. Taisyklingas jos vartojimas yra, palyginti, nedažnas atsitikimas. Tautinė mūsų istorija dar nėra metodiškai ištirta, pilnai atstatyta konkretinėje savo išvaizdoje ir tiksliai nušviesta pagrindinėse savo linkmėse. Mūsų karta nesudaro dar vienos sutampamos visumos su mūsų praeitimi. Mūsų etniškas tipas nėra dar nusistovėjęs ir nėra dar įgavęs kultūrinio pastovumo. Žodžiu tariant, kaipo tautinė individualybė, mes nesame

dar pasireiškę su tuo sugestyviniu ryškumu, su tuo įsigalėjusiu kultūrinio tipo pastovumu, kurie charakterizuoja turinčią tvirtas tradicijas tautybę.

Taip pat mes nesame ištisai įsigalėję toje teritorijoje, kuri mums pridera vardan istorinių, etniškų, kultūrinių ir kitokių teisių. Kitaip tariant, mūsų tauta nėra dar taip sutapusi su savo teritorija, kad ši būtų neliečiama bei neginčijama kitų tautų akyse. Štai kodėl žymi mūsų tautinės teritorijos dalis tebelieka svetimo užgrobiko rankose, tose rankose, kurios laiko taip pat neteisėtai ir mūsų sostinę — Vilnių. Todėl nieks iš mūs negali abejoti, kad *mes neprivalome nurimti, kol nepamirštamas mūsų Vilnius, toji kultūrinė viso istorinio mūsų išsivystymo išdava, nėra mums grąžintas ir nėra vėl tapęs kultūriniu lietuvių tautos centru nepriklausomos integralinės jos teritorijos ribose.* Garbinga kova už mūsų nepriklausomybę iki šiolei tik iš dalies laimėta, ir mes nebūtume verti susipratusios kultūringos tautos vardo, jei nenorėtume jos laimėti galutinai.

Panaši kultūringo visuomeninio susipratimo prievolė neleidžia mums nurimti dėl mūsų vidaus padėties. Pilna nepriklausomybė integralinėje tautos teritorijoje ir pilna visuomeninio bei kultūrinio apsisprendimo laisvė viduje yra du dalyku, kuriuodu vienas antro reikalauja, kaipo dvi nuosekliai vieną antrą papildančios tautinio gyvenimo pusės. Iš tikrųjų, tai yra dvi laisvės, išviršinė bei išvidinė, kuriedvi tarnauja lygiai reikalingomis sąlygomis pilnam tautos apsisprendimui bei savaimingam jos reiškimuisi. Panašiai, kaip nesame iki šiol laimėję nepriklausomybės integralinėje savo teritorijoje, taip lygiai nesame pilnai laimėję visuomeninio ir kultūrinio apsisprendimo bei reiškimosi laisvės savo viduje. Visuomenė, kuri nori laisvai gyventi, pažangiai tobulėti ir laimėti pagarbą kultūringame pasaulyje, negali nurimti šitokioje padėtyje.

Pagaliau, kuriamasis mūsų tautos darbas, kaip sakyta, nestovi dar reikiamoje aukštumoje. Atsilikę kultūrinėje pažangoje dėl nepalankių tautinio gyvenimo aplinkybių ir išlaikyti per prievartą šitokiame atsilikime ilgesnį laiką, mes turėjome ir tebeturime dar iki šiolei atpildinėti paprasčiausius kultūrinio gyvenimo reikalavimus. Tai privertė mus skendėti iki šiolei gana primityviame diletantizme ir nesinaudoti tais intensyvios kūrybos laimėjimais, kurie galėtų mums ateiti iš planingo darbo suskirstymo, gilaus išsispecializavimo, techniško išsitobulinimo, kultūrinio susi-

bendravimo su pasaulinės kūrybos centrais ir drąsaus, pilno tautinės iniciatyvos, kūrybinio užsimojimo. Jei per pirmąjį nepriklausomo mūsų gyvenimo dešimtmetį padarytas milžiniškas kūrybinis darbas, kuris gal per daug net intensyviai išsėmė aktyviosios mūsų visuomenės pajėgas, tai vis dėlto toks intensyvus trūsėjimas dar nereiškia visuotinai reikšmingos kūrybos. Šitokio kūrybos laipsnio mes būsime pasiekę tada, kai kiekvienoje arba net daugelyje kultūrinio gyvenimo sričių stovėsime kultūringiausių tautų lygyje; kai kiekvienas žymesnis kultūrinis mūsų laimėjimas turės reikšmės ne tik mūsų tautai, kaipo kultūrinio jos atsilikimo atpildymas, bet ir visai žmonijai, kaipo šios visos laimėjimas.

Kad toks visuotinai reikšmingas tautinės kūrybos laipsnis galėtų būti atsiektas, reik dar mums pasivyti kultūringesnes tautas, reik dar pasisavinti visuotinai reikšmingus žmonijos laimėjimus, reik plačiai užsimoti kuriamajame darbe ir galingu įkvėpimu kurti. Tauta, kuri nedrįsta pasistatyti tokio kūrybinio ideálo, niekados negali būti pripažinta lygiateisiu nariu kitų tautų, ir ypač didžiųjų tautų, šeimynoje. Tuo tarpu, jei materialinė didybė ne kiekvienai tautai yra galima istorinio gyvenimo aplinkybėse, tai kultūrinė dvasinė didybė pareina kiekvienai tautai nuo jos darbingumo, susipratimo, užsimojimo ir ištikimybės kultūriniam savo pašaukimui.

Ir mes, nedidelė, bet nepaprasto likimo tauta, turime drįsti ne tik svajoti apie kultūrinę dvasinę didybę, bet ir jos siekti per savo visuotinai reikšmingą tautinę kūrybą. Tik tokiu būdu mūsų tauta tegalės regimai pateisinti savo nepriklausomą būtį ir laimėti garbingą vietą plačioje tautų draugijoje. Tik tokiu būdu ji galės apdrausti neliečiamas savo teises nuo galingesnių kaimynų prievartos ir rasti kiekvienu kritišku momentu autoritetingo užtarimo iš kultūringų tautų tarpo. Ogi norint siekti tikros kultūrinės dvasinės didybės, *yra neišvengiama tai, kas yra tautinis mūsų pašaukimas, einąs iš etniškų, geografinių, istorinių, politinių, socialinių ir kitų sąlygų, padaryti sąmoningai siekiamu tautinės mūsų kūrybos uždaviniu.*

Mums nėra abejotina, kad etniškas mūsų skirtingumas su turtinga senovine kalba, tarputinė padėtis tarp Rytų ir Vakarų Europos, tragiškas istorinis likimas, pilnas skaudžių pamokomų įtakų, savotiška visuomeninė evoliucija, žinanti ir aristokratizmo ir demokratizmo kraštybes, — visa tai, kaip ir kiti dalykai, čia neminimi, yra nulėmusi mūsų tautai pašaukimą, kuris mažai yra

panašus į kitų tautų pašaukimus. Tai dar labiau turi mus paraginti susidomėti tautiniu mūsų pašaukimu, jį aiškiai įsisąmoninti ir jį realizuoti tautinės mūsų kūrybos linkmėje. Tuomet įvairių gaivalų pusiausvyra, plati kultūrinė apykanta, universalus tautinės sintezės turinys turėtų rasti vietos individualinėse tautinio mūsų gyvenimo lytyse. Tokia yra bendroji mūsų perspektyva, — tik supraskime, panorėkime, drįskime, užsimokime ir ištesėkime savo pastangose.

Kreipdamiesi šiuo atsišaukimu į Jus, Draugės Ateitininkės ir Draugai Ateitininkai, ir darydami trumpą nepriklausomo mūsų gyvenimo apžvalgą su perspektyva į ateitį, mes giliai esame įsitikinę, kad mes tik iškeliame į aiškią sąmonę tai, kas mažiau ar daugiau gyvai glūdi ateitininkų nusistatymuose, nusiteikimuose ir nujautimuose. Juk ateitininkai, šitas jaunas atgimusios Lietuvos branduolys, negali negyventi ir mažiau, ar daugiau intensyviai nerealizuoti to, kas sudaro lietuvių tautos pašaukimo galimybes. Mes žinome ir privalome žinoti, kad mes, ateitininkai, esame taip pat netobuli, kaip ir visa mūsų tauta, bet sykiu mes negalime taip pat nežinoti, kad, sudarydami jaunąjį atgimstančios mūsų tautos branduolį, mes jungiame savyje du pagrindiniu tautos gaivalu — katalikybę bei tautybę, ir todėl ne tik turime plačiausias galimybes, bet ir sunkiausias bei atsakingiausias pareigas.

Kai tradicinė Lietuvos šviesuomenė buvo atskilusi nuo tautinio kamieno ir palengvėl džiūvo izoliuotoje lenkiško nusistatymo padėtyje, ir kai iš kitos pusės pirmoji susipratusių lietuvių inteligentų karta žymioje dalyje pairo rusiško nihilizmo įtakoje, tikrai kuriamuoju visuomeniniu veiksniu pasirodė ta mūsų visuomenės dalis, kuri sugebėjo su tautiniu atgimimu sujungti religinį atgimimą. Tegul ir šita mūsų visuomenės dalis buvo per anksti pašaukta į labai atsakingą visuomeninės kūrybos darbą; tegul ir jos darbuose buvo netobulumo bei klaidų, bet mes esame tikri, kad būsimas objektyvus istorikas turės neginčijamai konstatuoti, kad ta mūsų visuomenės dalis, kuri jungia savyje tautinio ir religinio atgimimo pradus, yra atlikusi didžiausią dalį to kuriamojo darbo, kuris sudaro teigiamuosius pirmojo mūsų nepriklausomo gyvenimo dešimtmečio laimėjimus. Tuomet pasirodys, kad kaip tik ateitininkų jaunimas sudarė branduolį savanorių kovotojų už Lietuvos nepriklausomybę; kad visose naujo gyvenimo aplinkybėse ateitininkų grupės buvo visuomeninio pastovumo bei

pusiausvyros veiksnys; kad ateitininkų sendraugiai buvo tas teigiamasis visuomeninės pusiausvyros, kultūrinės pažangos ir sutelktinės kūrybos elementas, kuris sugebėjo kritiškais momentais atsilaikyti tiek prieš kraštutinių kairiųjų dezorganizacinę akciją, tiek ir prieš kraštutinių dešiniųjų konservatyvinę inerciją, ir tuo pagal išgales apsaugoti visuomeninės daugumos interesus.

Dabar mes galime tik gailėtis, kad likimas pareikalavo iš mūsų jaunosios kartos stoti į sunkų bei atsakingą visuomeninės kūrybos darbą anksčiau, negu ji buvo pilnai prie jo pasiruošusi. Stoti tokiose aplinkybėse į darbą, iš tikrųjų, buvo auka, kuri moraliai atperka tas klaidas, kurių dažnai tiesiog negalima buvo išvengti susidariusiose faktinose sąlygose. Todėl minėdami šiandien bendrai ir šitas savo draugų klaidas, mes esame tolimi nuo noro mesti į juos akmenį, bet užtat mes turime šia proga aiškiai įsisąmoninti didelį reikalą tinkamai pasiruošti prie sau skirtos rolės visuomenės gyvenime. Tuo tarpu mūsų rolė visuomenės gyvenime reikalauja iš mūsų būti kovotojais už teisėtumą, teisingumą, kultūrinę apykantą, visuomeninę pusiausvyrą ir kultūrinio apsisprendimo laisvę.

Mes taip pat turime suprasti, kad šiais tarptautinių varžytynių laikais kultūrinis atsilikimas yra mažajai tautai prabanga, už kurią labai lengvai galima užmokėti visa nepriklausomybės kaina. Štai kodėl mums yra aiški prievolė siekti visose viešo gyvenimo srityse intensyvios kultūrinės pažangos ir visomis pastangomis ją realizuoti savo veikime. Todėl teigiamasis kūrybinis nusistatymas, bet ne tuščia destruktyvinė opozicija tepritinka mums net tada, kai jaunesniesiems mūsų draugams varžoma organizuotis mokyklose į auklėjimosi bei lavinimosi ratelius, kai nepasitikima mūsų einančiu aukštąjį mokslą jaunimu ir siunčiama į jo tarpą slapti emisarai, ir kai mūsų sendraugiams neleidžiama viešai pasireikšti atviru žodžiu. Mes tikime į nenugalimą kūrybinės pajėgos galybę ir tik su jos pagalba norėtume eiti į ateities laimėjimus. Ir mes esame įsitikinę, kad tokiam nusistatymui, iš tikro, priklauso ateitis.

Šeši tūkstančiai susipratusio, drausmingo, susidraugavusio inteligentiško jaunimo, jungiančio savo gyvenimo bei veikimo pagrinde dvi visuomenines galybes — religiją ir tautybę, yra nedidelei tautai pajėga, kuri gali nulemti žymioje dalyje tolimesnį kultūrinį jos likimą. Reik tik, kaip sakyta, ištikimai stovėti tautinių tradicijų sargyboje, garbingai kovoti už neliečiamas savo

gyvybės bei reiškimosi teises, sėkmingai užsimoti plačioje tautinėje kūryboje, ir, pagaliau, užgrūdinti nepalenkiama galutinio laimėjimo valia. Šiandien kaip tik yra tinkamos progos pasižadėti eiti šituo galutinio laimėjimo keliu. Šiandien mes privalome ryžtis, nežiūrint jokios kainos, realizuoti tautinį savo idealą, kuris mūsų tautinės individualybės lytyse konkrečiai įkūnytų universalinį krikščioniškosios pasaulėžiūros turinį. Iš tikrųjų, tai jau pradėta realizuoti ateitininkų judėjime, kuris yra organiškai sutapdęs tautinį atgimimą su religiniu užsimojimu „visa atnaujinti Kristuje". Šituo tautinio ir religinio atgimimo suderinimu statoma tikra mūsų tautos pilis — mūsų atgimstanti nauja dvasia ir naujomis lytimis šventoji Romuva. Štai kas geriausiai išreiškia mūsų giliausių pasiilgimų esmę. Štai idealas, kuris neprivalo leisti mums nurimti įkyrioje gyvenimo pilkumoje. Šiandien, kai sukakęs nepriklausomo mūsų gyvenimo dešimtmetis atidengė mums platesnes perspektyvas, šitas idealas, tarsi tolima žvaigždė, rodo mums kelią tarp nesutvarkytų dar labai netobulo gyvenimo gaivalų. Jojo šviesa pasekti kviečiame Jus, Draugės Ateitininkės ir Draugai Ateitininkai, jei norite tikrai laimėti Didžiąją Ateitį ir įgyti tautai amžinos garbės vainiką.

Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos Prezidiumas:

Prof. *Stasys Šalkauskis* — Vyriausias Ateitininkų Vadas.

Prof. Kan. *Pranas Kuraitis* — Vyriausias Dvasios Vadas.

*Eduardas Turauskas*—Vyriausios Tarybos Pirmininkas.

*Kazys Šapalas* — Generalinis Sekretorius.

Kaunas, 1928 metų vasario mėn. 16 d.

# V. Spaudos atgavimo minėjimo proga (1904-V.7-1929)

## Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos atsišaukimas 1929 m. *)

Draugės Ateitininkės ir Draugai Ateitininkai!

Šiais metais mes turime malonią progą minėti labai reikšmingą mūsų tautiniam gyvenimui įvykį, turėjusį vietos 25 metai atgal. Tai buvo savo spaudos atgavimas, iškovotas iš svetimos rusų valdžios garbingu pasiryžimu ir didvyriškomis pastangomis laimėti, kad ir sunkiausiomis aukomis, laisvę reikštis spausdintu žodžiu pagal lietuvių tautos apsisprendimą. Tokia proga, grįžtant mintimi į pergyventą spaudos laikotarpį, bus visai ne pro šalį pažvelgti į tą prasmę, kokios turėjo didvyriška lietuvių tautos kova už spaudos laisvę, iškelti aikštėn svarbiausieji vedamieji principai normaliam spaudos gyvavimui bei reiškimuisi ir, pagaliau, užbrėžti tinkamą ateitininkams rolė spaudos uždavinius realizuojant tautos gyvenime.

1. — Kai sakoma, kad 1865-IX-13—25 d. lietuviams buvo rusų vyriausybės atimta spaudos laisvė, tai reik žinoti, kad lietuviškos spaudos draudimas buvo gana savotiškas. Iš tikrųjų, rusų vyriausybė tik pareikalavo iš lietuvių, kad jie išsižadėtų lotyniško šrifto, mažiau ar daugiau pritaikyto lietuviškiems raštams, ir atstotų jį rusiškomis raidėmis, arba, kaip paprastai buvo sakyta, rusiška „graždanka". Spausdinti tat lietuviškos knygos rusiškomis raidėmis nebuvo draudžiama, buvo tik draudžiama jos spausdinti lotynišku šriftu. Kitaip tariant, visiškas draudimas lietė lietuvių spaudos tam tikrą formą, bet nelietė turinio, nors anais laikais ir turinys buvo palenktas biurokratiškai rusų cenzūrai.

---

*) Spausdinta Ateityje 1929 m. 5—6 nr., 259—266 p. ir Židinyje 1929 m. 4 nr., 355—362 p.

Lietuvių spaudos draudimo pradžioje kai kurie oportunistiškai nusistatę lietuviai ėmė svyruoti, ar praktiniais sumetimais nereikėtų kartais nusileisti rusų vyriausybės reikalavimui ir prisiimti peršamoji „graždanka". Tačiau ilgainiui didžiausioji lietuvių dauguma griežtai nusistatė grąžinti rusų vyriausybei šitą rusų kultūros dovaną ir atkakliai kovoti už lotynišką-lietuvišką šriftą. Tokiame *lietuvių tautos nusistatyme atsisakyti, nežiūrint didžiausių surištų su tuo nepatogumų, nuo brukamos per prievartą spaudos formos, pasireiškė garbingas savo tautinės vertės pajautimas ir pasiryžimas laisvai apsispręsti kultūrinio gyvenimo srityje.*

Tauta, kuri klusniai nusilenkia prieš brutalią nieku nepateisintą prievartą, yra paliesta vergiško servilizmo. Tokiu servilizmu būtų buvę paklusti rusų vyriausybės reikalavimui prisiimti rusiškąją „graždanką", nes šitas reikalavimas nebuvo pagrįstas nei vyriausybės, kaipo tokios, prigimtomis teisėmis, nei lietuvių tautos apsisprendimu, nei, pagaliau, praktišku tikslingumu. Jei teisingai konstatuojama, kad faktinai rusų šriftas galėjo būti neblogai pritaikytas lietuviškos spaudos reikalams, nors jis yra nepatogus tarptautiniu atžvilgiu, ir kad šitas šriftas buvo patogesnis rusų mokytojams, kurie iš tikrųjų vaidino Lietuvoje rusintojų rolę, tai panašių motyvų toli gražu nepakako, kad lietuvių tauta galėtų kitaip nusistatyti, kaip kad jinai buvo nusistačiusi. *Nusistatyti kitaip būtų reiškę lietuvių tautai išsižadėti savo tautinės savigarbos ir susidemoralizuoti svetimos prievartos pinklėse.*

Žinoma, išsižadėdama legalios spaudos, lietuvių tauta darė didžiausią moralinę bei kultūrinę auką, bet sykiu šita auka buvo geresnės ateities laidas. *Nenustojusi tautinės savo vertės pajautimo ir pasiryžusi laisvai apsispręsti kultūriniame savo gyvenime, lietuvių tauta tuo pačiu buvo stojusi į tautinio nepriklausomumo kelią.*

Bet šitas kelias pasirodė ilgos martirologijos kelias, kuriame daugybė žinomų ir nežinomų dabar mums žmonių turėjo užmokėti moralinėmis ir fizinėmis kančiomis už tai, kas yra prigimta švenčiausia žmogaus teisė, būtent, už kultūrinio apsisprendimo laisvę. Šitas martirologijos istorijoje mūsų knygnešys, tasai kuklus ir užsislėpęs kultūrinės šviesos nešėjas, išaugo iki prometėjiško didvyriškumo ribų. Jei mūsų tauta panorėtų dabar tinkamai pažymėti šitą garbingą mūsų istorijos lapą, jai tereikėtų pastatyti paminklą nežinomam knygnešiui, kuris, iškėlęs viena

ranka švyturį, o antra kylodamas raštų naštą, reikštų mums tą pat, ką kitoms tautoms reiškia triumfo arkos ar laisvės statulos.

Ir iš tikro, *kova už lietuvišką spaudą buvo ta patvarumo, pasiaukojimo, drąsos ir didvyriškų pasiryžimų mokykla, be kurios lietuvių tauta nebūtų buvusi pasiruošusi nepriklausomybei laimėti nė tiek, kiek tai buvo mums laisvę beatgaunant.* Šito fakto akivaizdoje įgauna prasmės visos tos aukos, kurios buvo sudėtos kovoje su rusų prievarta.

Minėdami tat dabar spaudos atgavimą ir grįždami mintimi į garbingą kovos už spaudos laisvę laikotarpį, mes negalime su didelio dėkingumo ir tautinio pasitenkinimo jausmais neminėti atsidėjusių tam sunkiam žygiui kovotojų. Amžina Jums garbė, žinomi ir nežinomi, laimėję ir nukentėję knygnešiai! Jūsų pavyzdys nenustojo reikšmės ir mūsų laikais. Jūs ir dabar mokote mus branginti kultūrinio apsisprendimo laisvę. Jūs savo įsitikinimu įrodėte mums, kad paklusti neteisėtai bei neprotingai prievartai yra nusižengimas, kuris laidoja nepriklausomą garbingą tautos gyvenimą. Jūs neleidot mūsų tautai šitą nusižengimą padaryti ir tuo Jūs laimėjote jai geresnę ateitį. Šioje ateityje Jums priklauso neišdildomas dėkingas atminimas. Ir mes nusižengsime Jūsų atminimui, jei nustosime branginę didžiuosius spaudos laisvės principus.

2. — Taip, mūsų kovos už spaudos laisvę mus įpareigoja tinkami elgtis su spaudos dalykais tada, kai atgavę savo nepriklausomumą, mes turime galimybę valdymosi priemonėmis tvarkyti spaudos klausimą. *Dėkingas atminimas didvyrių, kovojusių už spaudos laisvę, ir jų sudėtų aukų didumas draudžia mums tiek nusidėti prieš spaudos laisvę, tiek ir piktnaudžiauti šita laisve nedoriems tikslams. Kitaip tariant, jau tik viena spaudos martirologija uždeda prievolių ir tiems, kas laiko valdžios vairą nepriklausomoje Lietuvos Valstybėje, ir tiems, kas pašauktas naudotis spaudos įrankiais visuomenės reikalams.*

Abiem paminėtaisiais atžvilgiais mūsų tautos spauda, deja, nestovi reikiamoje aukštumoje: nei spaudos tvarkomieji organai, nei mūsų spaudos darbininkai labai dažnai nenusimano apie savo teises bei prievoles spaudos dalykuose. Iš vienos pusės mes matome paslankumą visai nepateisintu būdu suvaržyti spaudos laisvę biurokratinės prievartos priemonėmis, o iš antros pusės nemažesnį palinkimą panaudoti spaudos laisvę tokiems nedoriems

tikslams, kaip šmeižimas netinkamų sau žmonių, pataikavimas žemiems žmonių instinktams, skleidimas klaidingų gandų ir t.t. *Mes nesame nelygstamosios, t. y. visiškos, spaudos laisvės gynėjai, bet mes taip pat nesame biurokratiškos nuožiūros šalininkai spaudos dalykuose. Mes nusimanome gerai, kad spauda yra dviašmenis ginklas, kuris gali nešti tautai tiek išganymą, tiek ir mirtį. Todėl spaudos reikalas turi būti normuojamas išmintingais nuostatais ir turi būti laisvas nuo subjektyvios nuožiūros žemažiūrių biurokratų.*

Ar yra normalus dalykas, kad katalikiškojo jaunimo nepolitinė spauda yra lenkiama valdininkų ideologinei, ne politinei net, cenzūrai visuomeninės pasaulėžiūros dalykuose, ir varžoma yra skelbti krikščioniško teisingumo bei solidarumo idėjas tuo pačiu laiku, kai kioskai yra pilni žurnalų su pornografiškomis iliustracijomis ir kai nedori litų gaudytojai stengiasi pralobti Dekamerono, Kazanovos atsiminimų ir panašių šlamštų leidimu? Kur yra tinkamas perspektyvos vertinimas, kur tikras susirūpinimas teisėtais tautos reikalais?

Iš kitos pusės ar yra normalu, kad tos sferos, kurios daugiausia rašo apie spaudos padorumą ir labiausiai kitiems prikaišioja nusižengimus prieš spaudos etiką, patys parodo daugiausiai agresyvumo savo idėjinių priešų atžvilgiu ir savo agresijoje daugiausia nusideda padorumui, naudodamiesi tuo pačiu laiku palankia sau cenzūros priedanga?

Mes esame paminėję tik dvi ryškiausias apraiškas iš mūsų spaudos gyvenimo, bet tuo nenorime pasakyti, kad tik tiek tesama pas mus blogumo spaudos gyvenime. Norėdami būti teisingi, mes turime viešai pripažinti tą liūdną faktą, kad mūsų tautos spauda beveik perdėm stovi labai žemos kultūros laipsnyje, nežiūrint kokios rūšies yra jos darbininkai. Paminėtieji pavyzdžiai yra tik labiau reikšmingi todėl, kad jie liečia tuos, iš kurių, dėl jų padėties arba nuolatinio moralizavimo, galima reikalauti daugiau, negu iš kitų.

*Tokiomis aplinkybėmis tautai yra labai svarbu sudaryti sąlygos, kuriose spauda būtų apsaugota nuo biurokratinės nuožiūros, o visuomenė nuo tvirkinimo spaudos priemonėmis.* Tam reikalinga visų pirma įvesti spaudos gyvenimą į normalias vėžes, atvaduojant ją nuo išimtinių priemonių ir palenkiant jos gyvenimą bei reiškimąsi specialiam įstatymui, kuris skaitytųsi su spaudos laisvės principu ir kultūriniu mūsų visuomenės stoviu.

Jei iš vienos pusės, kaip sakyta, privalu apsaugoti teisėtus spaudos laisvės reikalus, tai iš antros pusės svarbu susirūpinti priemonėmis, kurios neleistų nedoriems bei nekultūringiems spaudos darbininkams piktnaudžiauti viešu spausdintu žodžiu. Šitoje kovoje su spaudos piktnaudžiavimu turi sutarti spaudos įstatymai ir visuomeninė opinija. Spaudos įstatymai privalo numatyti spaudai plačią laisvo reiškimosi sritį, bet sykiu jie turi nustatyti griežtą baudžiamąją sankciją už spaudos nusižengimus prieš visuomenės ir valstybės pagrindus, prieš dorovę, prieš svetimą garbę ir panašius nusižengimus, kurie negali likti nebaudžiami be ardymo visuomeninio bei dorinio gyvenimo pagrindų.

*Tam tikslui reikalingas yra spaudos byloms greitas, griežtas, visiems lygus, objektyvus ir plačiai žiūrįs teismas.* Tik tokio teismo buvimas galėtų auklėti spaudos darbininkus ir atvaduoti spaudą nuo nekultūringų, pagrįstų kerštu, rietenų.

Bet nei gerų įstatymų nei teisingo teismo nepakanka visuomenės gyvenimui tvarkyti, jei žmonių kultūra ir tarp kitko reguliuojamasis jos balsas, t. y. vieša opinija, neina įstatymams ir teismui į pagalbą. *Mūsų tautai, taip dar neseniai atgavusiai savo spaudą, ir yra vienas iš aktualiausių uždavinių kultūringai sutvarkyti savo spaudos santykius ir išsidirbti viešą opiniją, kuri neleistų piktnaudžiauti spaudos priemonėmis su skriauda visuomenės tvarkai bei dorovei ir žmonių garbei.* Šituo reikalu privalu susirūpinti visoms sąmoningoms ir kultūringai nusistačiusioms mūsų tautos grupėms. Tokia pareiga labiau, negu kam kitam, pridera prisiimti su visu sąmoningumu bei atsidėjimu ateitininkams, kaipo inteligentiškos katalikiškosios jaunuomenės organizacijai. Jei kadaise kiekvienas sąmoningas ir dorai nusistatęs lietuvis patriotas turėjo kovoti už spaudos laisvę, tai, turint savo spaudą, kiekvienas toks patriotas turi susirūpinti tinkamomis jos gyvavimo bei reiškimosi sąlygomis.

3. — Šia proga mes norime trumpai nusakyti draugėms ateitininkėms ir draugams ateitininkams tą pašaukimą, kurį turi katalikiškoji jaunuomenė spaudos srityje. Jei šiais dechristianizacijos ir kultūrinės dekadencijos, einančios idėjinio bolševizmo linkme, laikais visi katalikai, tiek dvasiškiai, tiek ir pasauliečiai labiau, negu kada nors, turi apaštalavimo pareigą, tai šitas apaštalavimas žymia dalimi turi eiti per spaudą. Spauda yra ta visuotinė galybė, be kurios pagalbos negali apsieiti joks idėjinis judė-

jimas, joks kuriamasis darbas, jokia apsigynimo akcija. Todėl *katalikų jaunuomenė, besiruošianti kovoti ir jau kovojanti su pasaulio dechristianizacija už katalikišką pasaulėžiūrą bei krikščionišką pasaulio santvarką, negali nesiruošti su rimtu atsidėjimu katalikiškosios spaudos reikalams.*

Todėl kiekvienas ateitininkas moksleivis, rašydamas paprasčiausią rašto darbą, privalo save raginti prie stropumo šalia kitų motyvų dar ir tuo, kad jau šitas darbas turi sąryšio su būsimu apaštalavimu per spaudą. Taip pat kiekvienas studentas neprivalo praleisti jokios tinkamos progos geriau apvaldyti plunksną, pažinti periodinės spaudos administravimo bei redagavimo principus, apsitirti su žurnalizmo teorijos bei praktikos principais, ir be skriaudos savo tiesioginiam pašaukimui savo specialybės srityje bandyti savo jėgų praktiniame spaudos darbe. Pagaliau, didžiausias pareigas spaudos klausime turi, kaipo katalikai inteligentai, ateitininkai sendraugiai: jie turi būti tikri spaudos darbininkai, jos šelpėjai, organizatoriai, moraliniai rėmėjai, kovotojai už tiesą ir dorą.

Taip pradedant ateitininkais moksleiviais ir baigiant sendraugiais visai Ateitininkų Federacijai, kaipo inteligentiškosios jaunuomenės organizacijai, neprivalo būti svetimi spaudos reikalai. Kiekvienas narys tesirūpinie šitais reikalais pagal savo amžiaus ypatybes, neprasilenkdamas nei su savo profesijos reikalavimais nei su savo inteligentišku pašaukimu. Svarbu tik, kad šitame ruošimesi spaudos reikalams ir bandyme dalyvauti spaudos gyvenime būtų įsisąmoninami ir griežtai išlaikomi krikščioniškosios spaudos principai.

*Vedamaisiais krikščioniškosios spaudos idealais privalo visados būti tiesa ir teisybė.* Norint tinkamai tarnauti šitiems idealams yra neišvengiama reikiamai nusiteikti doriniu atžvilgiu, ir ypač įsigyti tų nusiteikimų, kurie yra reikalingi padoriai kovai už tiesą ir teisybę, nes *tarnavimas tiesai ir teisybei niekados neapsieina be kovos su netiesa ir neteisybe.* Mūsų tautoje gal jokioje gyvenimo srityje taip ryškiai neišeina aikštėn mūsų nekultūringumas, kaip toje kovoje, kuri vedama spaudoje už savo įsitikinimus ir interesus. Žinoma, reik skaitytis su tuo, kad be kovos neapsieina joks idėjinis judėjimas, joks užsimojimas apginti senas kultūrines bei religines vertybes arba laimėti naujas. Bet paprastai visas blogumas būna ne pačioje kovoje, nes ji yra neišvengiama,

kaipo priemonė pozityviam tikslui atsiekti, bet tame būde, kuriuo kova yra vedama.

Ir štai katalikams itin privalu žinoti, kad toli gražu ne visos priemonės yra leistos kovoje net už geriausią tikslą. Kova, kurią katalikai veda spaudoje už tiesą ir teisybę, turi būti griežtai suderinta su krikščioniškosios etikos reikalavimais ir todėl visų pirma su tiesa ir teisybe. Aišku, kas nusideda prieš tiesą ir teisybę, niekados negali patarnauti nei tiesai nei teisybei. Taigi *gilus objektyvumo jausmas ir didelis teisingumo pajautimas yra privalomi kiekvienam katalikui, kuris stoja į spaudos kovą už krikščioniškąją pasaulėžiūrą ir krikščioniškąją pasaulio santvarką.*

*Idėjinė kova tik tada nedemoralizuoja, kai ji yra pagrįsta garbingos kovos principais.* Ogi garbinga kova reikalauja riteriškos, arba, tariant moderniniu terminu, džentelmeniškos taktikos, kuri įpareigoja skaitytis su priešininku, kaipo su lygiu gerbtinu žmogumi, arba atsisakyti nuo kovos su juo, jei jis visiems regimu būdu neužsitarnauja pagarbos, ir kovoti tokiu atveju su jo neigiama įtaka ir kenksmingumu, kaip su nelaime, pareinančia nuo neprotingo ir aklo gaivalo.

Tačiau, jei kova spaudos gyvenime yra neišvengiama, nereik manyti, kad ji tesanti vienintelė priemonė tarnauti geram tikslui. Žymiai daugiau už kovą priartina prie kiekvieno tikslo pozityvus kuriamasis darbas, ir tai ypač katalikams yra svarbu įsisąmoninti, ruošiantis spaudos reikalams. Norint žmonėms duoti gerai pažinti katalikiškąją pasaulėžiūrą, jos šviesoje tinkamai įvertinti tai, kas darosi pasaulyje, ir sugestionuoti tai, kas turėtų būti krikščioniškai sutvarkytoje visuomenėje, reikalingas yra milžiniškas pozityvus kuriamasis darbas, kuris reikalauja didelio pasiruošimo, intelektualinio išsilavinimo ir literatūrinio sugebėjimo. *Katalikų spauda kaip tik todėl taip toli yra nuo prideramos aukštumos, kad katalikų visuomenė iki šiolei nėra dar pasigaminusi reikiamo kadro spaudos darbininkų, kurie, turėdami visus dorinius nusiteikimus džentelmeniškai kovai, sykiu turėtų pakankamai davinių pozityviam kuriamajam darbui žurnalistikos srityje.*

Kalbamąjį trūkumą pašaukta yra užpildyti katalikiškoji jaunuomenė, ir tai visų pirma liečia ateitininkus, kaipo suorganizuotą šitos jaunuomenės dalį. Ateitininkai privalo iš savo tarpo pakankamai žmonių skirti specialiam pasiruošimui spaudos reikalams, nekalbant jau apie tai, kad kiekvienas inteligentas katalikas neprivalo būti abejingas spaudos klausimu, apie ką buvo

jau sakyta anksčiau. Mūsų tauta labai dar menkai nusimano apie spaudos organizaciją, jos gaminimą ir platinimą, ir čia reik mums tikrų specialistų, kurie sugebėtų pakelti mūsų spaudą į prideramą aukštumą.

Ateitininkai savo spauda: „Ateitimi", „Naująja Vaidilute" ir „Židiniu", pakankamai įrodė, kad už savo spaudą jiems rausti netenka, nes šitai spaudai mažiau, negu kokiai kitai, galima būtų daryti moralinių priekaištų. Reiktų dabar šitą pradžią tobulinti, plėsti ir didesniu maštabu organizuoti, naudojantis įgautu patyrimu ir ruošiant specialius spaudos darbininkus.

Sveiki pagrindai ir kūrybinė katalikų spaudos pažanga turėtų dar tą gerą pusę, kad tai paragintų visą kitą lietuvių spaudą neatsilikti nuo katalikų ir nesiskirti labai ryškiai nuo jų doriniu savo veidu. Todėl spaudos srityje, kaip ir visose kitose gyvenimo srityse, katalikai ir tuo pačiu ateitininkai, kaipo katalikų visuomenės jaunuomenė, turi prievolę tarnauti geru pavyzdžiu.

Šituo atžvilgiu būtų pageidaujama, kad iš ateitininkų tarpo išeitų idėja apie sveikos viešosios opinijos sudarymą ir jos suorganizavimą lietuvių visuomenėje spaudos reiškimosi klausimais. Be tokios opinijos suorganizavimo negalima tikėtis, kad mūsų spaudos įpročiai greit galėtų pagerėti. Ogi šita *viešosios opinijos organizacija turėtų pasireikšti registravimu bei skelbimu visų nusižengimų prieš žurnalistinę etiką, visuomeninės santvarkos pagrindus ir visuomenės dorovę.* Turėtų būti reaguojama tokiu būdu prieš nusižengimus be atodairos, kokių spaudos organų ir žmonių jie yra daromi. Į šitą moralinio teismo darbą turėtų būti patraukti garbingiausi žmonės iš įvairių visuomenės grupių, kad tokiu būdu būtų laiduotas sprendimo objektyvumas.

Štai svarbiausieji dalykai, kuriais pridera lietuvių visuomenei susirūpinti šiais laikais, kai yra minimas spaudos laisvės atgavimas, ir kai tenka konstatuoti, kad spaudos padėtis mūsų tautos gyvenime yra tolima nuo normalios, ir jos laisvės ir jos reiškimosi atžvilgiu. Reik todėl per 25 metų sukakimą nuo spaudos atgavimo aiškiai įsisąmoninti, kad šitas laikotarpis davė mums mažiau, negu galima buvo laukti spaudos srityje, ir kad todėl *artimiausioje ateityje mūsų visuomenei yra prievolės ypatingai sukrusti spaudos kėlimo darbe ir atpildyti tai, kuo apsileista arba kuo nusižengta išgyventame laikotarpyje nuo spaudos atgavimo.*

Kad neveltui būtų kovoję mūsų pirmatakai spaudos draudimo metu, kad neveltui būtų dėję jie brangias aukas, mes tu-

rime užsidegti kilniais jų pavyzdžiais, jų drąsiu pasiryžimu, jų paniekinimu demoralizuojančių kompromisų, jų aukingumu ir patvarumu. Mes taip pat turime suprasti, kad jei neisime, kaip jie, praktiško idealizmo ir laisvės meilės keliais, netrukus susidemoralizuosime oportunistiško servilizmo ir nekultūriško storžieviškumo nuotaikoje, nuo ko mus sunkiai beatvaduos atskirų kilnesnių asmenų pastangos ir kilnieji žygiai.

Žinokime, jog spausdintas tautos žodis yra tautos išraiška, pagal kurią yra vertinama visa tauta, ir jog šita išraiška sykiu yra kasdienis tautos penas, nuo kurio pareina jos moralinė ir net fizinė sveikata. Tesie mums šitas spausdintas žodis šventas, ir tegul niekas nedrįsta jo netinkamai pareikšti be atsakomybės jausmo.

Jei šitie mūsų troškimai atsilieps realiu aidu mūsų draugių ateitininkių ir draugų ateitininkų širdyse ir sužadins jose tvirtų pasiryžimų nurodytu būdu vertinti spaudos dalykus ir atitinkamai jais rūpintis, būsime tikri, kad spaudos atgavimas yra mūsų tinkamai paminėtas.

Vyriausioji Ateitininkų Federacijos Valdyba

*Prof. St. Šalkauskis*
Ateitininkų Federacijos Vyriausias Vadas.

*Ig. Skrupskelis*
Generalinis Sekretorius.

Kaunas, 1929 m. balandžio 24 d.

# VI. Trigubo jubiliejaus reikalu

## Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos atsišaukimas 1930 m. *)

Šie 1930 — Vytauto Didžiojo — metai mums, ateitininkams, yra reikšmingesni, negu bet kuriai kitai mūsų tautos grupei. Šiais metais sukanka 20 metų nuo mūsų organizacijos įsisteigimo, 500 metų — nuo didžiausio mūsų valstybės vyro Vytauto, didžiojo kunigaikščio, mirties ir 1500 metų — nuo didžiojo Katalikų Bažnyčios Tėvo, šv. Augustino, mirties. Mes džiaugiamės savo tarpe sulaukę laimingai savo organizacijos subrendimo amžiaus; sykiu su visa lietuvių tauta mes minime pagerbimu ir tautišku įsisąmoninimu valstybės vyrą, kuris kadaise iškėlė Lietuvos vardą ir galybę į pasaulinės reikšmės laipsnį, ir, pagaliau, sykiu su visa Katalikų Bažnyčia mediuojame gyvenimą ir mokslą Bažnyčios Tėvo, kuris pirmas Bažnyčios doktrinai suteikė tokią universalios sistemos išvaizdą, kad iki šiolei, praėjus 15 šimtmečių, jis žiba pirmojo dydžio žvaigžde tarp didžiųjų Bažnyčios Tėvų ir Daktarų.

Šitoks trigubas jubiliejus vieneriais metais duoda ateitininkams geros progos ir paraginamojo akstino pagilinti organizacinį savo susipratimą tomis dviem linkmėmis, tautine ir religine, kurių suderinimas organiškoje sintezėje glūdi pačioje ateitininkų, kaipo lietuvių katalikų jaunuomenės, organizacijos prigimtyje. Ateitininkų atsiradimas Lietuvoje, kaip jau buvo iškelta savo laiku spaudoje, yra tampriai susijęs su antruoju lietuvių tautos atgimimu, būtent, religiniu, kuris ne tik nepaneigia pirmojo, tautinio, atgimimo, bet jį į save suima, juoju materialiai remiasi. Tokiu būdu *šie metai mums reikšmingi, pirma, organizaciniu, antra, tautiniu ir, trečia, religiniu atžvilgiu.* Kiekvienu atžvilgiu mes turime padaryti aiškią ir visai realią pažangą pagal pagrindinę idėją, kurią kiekvienas iš trijų jubiliejų kelia aikštėn ir reikalauja įsisąmoninimo.

---

*) Spausdinta Ateityje 1930 m. 2—3 nr., 77—85 p. ir Židinyje 1930 m. 2 nr., 128—136 p.

I.

Ateitininkų organizacijos gimimo tarpas apima dvi svarbias datas: 1909 m. spalių 28 d., kai Luvene lietuvių katalikų studentų buvo paskirtas organizacinis komitetas lietuvių studentų katalikų sąjungai kurti, ir 1910 m. vasario 19 d., kai tam pačiam Luvene buvo sudaryta pirmoji sąjungos valdyba iš Universiteto studentų: Galdiko, Kuraičio, Maliausko ir Viskanto. Jei laikyti organizacijos įsisteigimo pradžia pasirinkimą vykdomojo organo, tai šiais metais vasario 19 d. sueina lygiai 20 metų mūsų organizacijai. Lygiai 20 metų atgal prie lietuvių studentų katalikų sąjungos, be lietuvių studentų luveniškių, buvo jau prisidėjusios įvairios lietuvių studentų katalikų grupės, pav., Friburgo, Krokuvos, Maskvos ir k. Išrinktoji Luvene Sąjungos Valdyba greitu laiku, būtent, 1910 m. kovo 12 d. perleido savo pareigas Maskvos lietuviams studentams katalikams su Pranu Dovydaičiu priešakyje, kuriam, įsteigus „Ateitį", buvo lemta daug ir sėkmingai pasidarbuoti varant pirmąjį sunkųjį barą mūsų organizacijos gyvenime.

Tokia buvo mūsų organizacijos pradžia. Toliau jos raidoje galima pastebėti mažiausia du reikšmingu tarpsniu: pirmas — horizontalinio plitimo augimo, antras, vertikalinio stiprėjimo brendimo. Prieš pasaulinį karą, karo metu ir tuoj po karo ėjo greitas organizacijos ūgėjimas, savo rūšies biologinis įsigalėjimas visuomenės organizme, užėmimas jame sau skirtos vietos. Žinoma, gretimais ėjo reikalingas tam ideologinis susipratimas ir atitinkamas susiorganizavimas. Šitoks buvo pirmas mūsų organizacijos gyvavimo dešimtmetis, iki pirmojo jubiliejinio mūsų kongreso Kaune 1920 m. Sekamas penkmetis — savo rūšies adolescencijos amžius mūsų organizacijoje. Ateitininkų organizacijos gyvenimas žymiai komplikuojasi: trys sudedamosios jos sąjungos — moksleivių, studentų, sendraugių — vis labiau ryškėja ir specializuojasi savo funkcijomis. Visuomeninis gyvenimas iškelia visą eilę sudėtingų problemų. Organizacijos kūnas smarkiai dar auga ir išsiplėtoja, bet sykiu ir diferencijuojasi. Gyvenimas stato mums aiškų reikalavimą: tiksliai precizuoti savo ideologiją ir susiorganizuoti diferencijuotu būdu, kaip pridera subrendusiam ar tik brėstančiam organizmui.

Antras jubiliejinis mūsų kongresas, įvykęs Kaune 1925 m., konstatavo reikalą reorganizuotis pagal gyvenimo iškeltus reika-

lavimus. Kongrese principialiai nutariama kviesti reorganizacinę ateitininkų organizacijos konferenciją, kokia ir įvyko dviem metais vėliau Palangoje. Nuo 1927 m. ateitininkų organizacija tampa didžiule trijų sąjungų federacija su valdomųjų bei vykdomųjų organų jierarchija ir tiksliai suformuluotais principais bei pareigomis. Žodžiu tariant, ketvirtasis mūsų gyvavimo penkmetis, būtent, nuo 1925 iki 1930 m., yra tikras subrendimo amžius mūsų organizacijoje. Jei iki 1925 m. mūsų organizacijos raida ėjo labiausiai horizontaline linkme, tai nuo 1925 m. jos gyvenimas ima labiau eiti vertikalinio augimo linija.

Bet, kaip žmogaus, taip ir organizacijos gyvenime, subrendimas toli gražu nėra dar tobulumo lygmuo. Jis nereiškia dar nei visiškai aiškaus susipratimo, nei patvaraus nepalenkiamo drausmingo susiorganizavimo, nei tikrai kūrybinio nusistatymo. Subrendimas į visa tai veda, bet to dar neduoda be nuolatinių pastangų, nuolatinio budėjimo, nuolat gaivinamo pasiryžimo, pastovaus nenuilstamo darbo, drąsios kūrybos, narsios kovos. Subrendimas nereiškia taip pat tikslų visiško įvykdymo; todėl ir mūsų ideologija yra geriau suformuluota, negu įsisąmoninta; mūsų organizacija labiau sukonstruuota principe, negu atspari gyvenime; mūsų kūryba labiau pageidaujama, negu konstatuojama; mūsų gyvenimo kova labiau skelbiama, negu reiškiasi žygiais; apskritai, pas mus daugiau projektuojama, negu realizuojama.

Šiais mūsų organizacijos subrendimo metais mes ir privalome įsisąmoninti, kad *organizacinis mūsų subrendimas, atremtas į drausmingą nenuilstamą darbą, turi pasireikšti pastoviais vaisiais: aiškiu ideologiniu susipratimu, atitinkamu tvirtu susiorganizavimu, statomąja kūryba krikščioniškosios pasaulėžiūros dvasioje ir idėjine kova už savo idealus prieš pasaulio dechristianizaciją.* Tai turi būti stiprėjimas iš vidaus, einąs vertikaline augimo linkme aukštyn ir gilyn. Štai pagrindinė mūsų organizacinio gyvenimo idėja, kuri privalo būti pasisavinta ir įsisąmoninta kiekvieno federacijos nario iki visiško jos realizavimo mūsų organizacijoje ir gyvenime.

Besivadovaudama šita organizacine idėja, *Ateitininkų Federacijos Vyriausioji Valdyba šaukia šiais jubiliejiniais metais Trečiąjį Didįjį Ateitininkų Kongresą, kuris ir turės įvykti Kaune birželio mėn. 19, 20 ir 21 d.* Į jį mes kviečiame visus Ateitininkų Federacijos narius atvykti organizuotai, drausmingai, su drau-

giško bendravimo pasiryžimais. O dabar, kai eina paruošiamieji kongreso darbai, mes primename Federacijos nariams, kad kiekvieno nario pareiga yra padėti pagal savo pajėgas atlikti tinkamai šitą uždavinį Kongrso Ruošiamajai Komisijai, kurios vyriausiu vadovu Vyriausios Valdybos parinktas mūsų Tarybos Pirmininkas p. Eduardas Turauskas.

Šis kongresas turės parodyti visa tai, ką mes esame atsiekę per 20 savo gyvavimo metų, ir sykiu sugestionuoti visiems organizacijos nariams tai, ką mes turime atsiekti artimiausiame savo gyvenimo laikotarpyje. Jame mes pasiryšime galutinai įkūnyti organizaciniame savo gyvenime ir pareikšti vaisingais darbais eilinį savo subrendimo šūkį: *„susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti“*. Tas šūkis trumpai reziumuoja visados aktualius organizacinius mūsų uždavinius, kurie turi būti vykdomi su niekados nepaliaujamu įsitempimu. Ar nustosime aiškios linijos ideologiniame susipratime, ar leisime mūsų organizacijai apirti nedrausmėje ir anarchijoje, ar nustosime kūrybinės dvasios, ar liausimės kovoję už savo idealus, — kiekvienu atveju prieš mūsų organizaciją atsistos sumenkėjimo, sunykimo pavojai. Tad budėkime nuolatos su šituo šūkiu savo sąmonėje ir valioje! Jį realizavę būsime nenugalimi tiesos ir teisybės riteriai!

Bet paminėtieji mūsų organizacijos uždaviniai gali turėti įvairų turinį, destis, kokie yra tautinės mūsų kultūros ir visuotinės Katalikų Bažnyčios aktualūs uždaviniai. Įsisąmoninti tiek pirmosios, tiek antrosios aktualius uždavinius ir su jais suderinti organizacinius savo uždavinius ir duoda mums šiais metais geros progos kaip tik Vytauto Didžiojo ir šv. Augustino jubiliejai. Kokios tad privalo būti pagrindinės vedamosios šių sukaktuvių minėjimo idėjos?

## II.

Švęsdami Vytauto Didžiojo jubiliejų, mes iš tikrųjų pagerbiame didžiausį Lietuvos valstybės vyrą, politinį ir administracinį genijų, tokiu pripažintą ir savo tautoje, ir visame pasaulyje. Kiekvienas genijus sudaro garbę tai tautai, kuriai jis atstovauja. Užtat jis mylimas, su dėkingumu minimas, su pietizmu gerbiamas. Bet sykiu kiekvienas genijus yra pamokomas tai tautai, kuriai jis dirbo, kurioje gyveno ir dėl kurios kovojo. Užtat jis vertinamas ir branginamas. Pigus būtų apsiėjimas su genijaus atminimu,

jei, jį gerbiant ir idealizuojant, sykiu nebūtų pasimokoma iš jo žygių, iš jo patyrimo, iš jo darbų išdavų. Ir jei šiais metais į mūsų tarpą ateitų prisikėlęs Vytautas Didysis, tasai tikras riteris ir karštas patriotas, ir pereitų mintimi savo tėvynės likimą po savo mirties, pirmas skausmu pervertos jo širdies šauksmas būtų įsakymas: nebūkite mano atminimo vergai, vardan tėvynės išganymo pasimokykite iš tragiško mano galingos valstybės likimo!

Vytautas Didysis turėjo visa, kas reikalinga tikram valstybės vyrui: karštas tėvynės mylėtojas, lankstus politikas, gabus organizatorius, sumanus diplomatas, išmintingas viešpats, narsus karvedys jungėsi viename jo asmenyje. Tai buvo tikras viduramžių monarchas-riteris Lietuvos soste. Tiktai toks pasižymįs įvairiomis dovanomis genijus tegalėjo išgelbėti Lietuvą nuo visiško suirimo Jogailos ir lenkų pinklėse, atsispirti kryžiuočiams vakaruose ir totoriams rytuose, sustiprėti kovoje, išplėsti Lietuvos teritoriją ir galybę nuo Baltijos iki Juodųjų Jūrų, ir laimėti sau ir Lietuvai pasaulio susižavėjimą ir garbingą pripažinimą.

O vis dėlto kažkoks fatališkas veiksnys glūdėjo Vytauto Didžiojo imperijos likime, nes, jam mirus, jo palikimas ėmė greit silpnėti ir irti, kad per pusantro šimto metų atsidurtų klastingame lenkų prieglobstyje, o paskui, dar po dviejų šimtmečių merdėjimo, būtų palenktas po svetimu jungu rusų verguvėje. Kas yra šito tragiško likimo priežastis?

Nedarysime čia istorinių studijų. Atsakysime labai trumpai: pagrindinė priežastis buvo ta, kad *valstybinė Lietuvos galybė nebuvo atremta į tautinę lietuvių kultūrą.* Lietuviai pristigo ne žmonių, ne narsos, ne ginklų ir ne kitų materialinių išgalių, bet kultūrinio lietuvių tautos apsiginklavimo. Lietuvos valstybė buvo palengvėl mirtinai užslopinta svetimų įtakų grandine. Tiesa, ji prisikėlė iš numirusiųjų, bet tik tada, kai lietuvių tauta buvo atgimusi tautiškai ir ėmė kurti tautinę savo kultūrą.

Ir štai ateina laikas pasimokyti iš Vytauto Didžiojo imperijos likimo. Mes nekaltiname jo, kad jis mums nedavė tautinės kultūros. Tam galima būtų rasti pakankamai pateisinimų jo laiko ir krašto aplinkybėse. Bet *mes teigiame, kad, nežiūrint Vytauto Didžiojo geniališkumo, nežiūrint jo didybės ir galybės, nežiūrint visos mūsų teikiamos jam pagarbos ir susižavėjimo, jo veikimo linija, jo valdymo būdai, jo Lietuvos koncepcija nebetinka mūsų laikams ir mūsų atgimusios tėvynės padėčiai.* Naivu būtų manyti kitaip, prisimenant, kad mus skiria nuo Vytauto

Didžiojo pusė tūkstančio metų, į kuriuos patenka Naujojo Pasaulio atidengimas, feodalinės santvarkos išnykimas, galutinis vergijos pasmerkimas, žmogaus ir piliečio teisių deklaravimas ir tautų apsisprendimo principo paskelbimas, nekalbant jau apie tą pažangą, kuri yra įvykusi visose materialinio ir dvasinio gyvenimo srityse.

Vienas tik pamokymas iš anų laikų yra neabejotinas ir gali būti visų pripažintas: *tauta be kultūrinio apsiginklavimo yra didžiausio pavojaus stovyje ir, jei nesugeba kultūriškai apsiginkluoti, yra pasmerkta mirti.* Prisiminimas šito pamokymo ateina mums labai laiku. Kultūrinio apsiginklavimo reikalas yra mums dabar nemažesnis, kaip Vytauto Didžiojo laikais. Kaip ir tada, tai yra mūsų gyvybės klausimas, tik disproporcija tarp mūsų jėgų iš vienos pusės ir svetimų įtakų ir brovimosi interesų iš antros pakitėjo nuo anų laikų ne mūsų naudai. Todėl su visu mūsų įsitikinimu ir pavojaus regėjimu šaukiame, kreipdamiesi į ateitininkų eiles: *Vytauto Didžiojo minėjimas privalo būti mūsų tikro kultūrinio apsiginklavimo pradžia. Mūsų tautinio atsilaikymo instinktas mums neleidžia eiti europiškos civilizacijos užpakaly. Vardan išsigelbėjimo mes turime veikiai, nė kiek negaištant, prasiveržti į pirmąsias kultūringųjų tautų eiles.* Tai yra tautinės mūsų gyvybės šauksmas, ir su šita idėja savo sąmonėje mes turime gerbti Vytauto Didžiojo atminimą.

Mes kviečiame visus Ateitininkų Federacijos narius dalyvauti visos lietuvių tautos iškilmėse, organizuojamose Vytauto Didžiojo jubiliejaus proga, bet sykiu raginame juos nepamiršti nė valandėlei kalbamojo kultūrinio tautos apsiginklavimo reikalo. Šita idėja per visus šiuos jubiliejinius metus privalo būti ateitininkų studijuojama, medituojama, keliama aikštėn prie kiekvienos progos; jos šviesoje turi būti vertinamas visas tautinis gyvenimas, visi jo įvykiai, visos iškilmės.

Mums malonu prie šios progos pabrėžti, kad šitos kardinalinės idėjos iškėlimui aikštėn yra gerokai nusipelnęs mūsų idėjos draugas prof. Dr. Kazys Pakštas savo veikalu „Baltijos Respublikų Politinė Geografija". Tikimės, kad tuo pačiu ateitininkai yra gavę tinkamą vadovėlį šitai idėjai įsisąmoninti ir jai propaguoti visuomeniniame mūsų gyvenime.

Taigi *vardan garbingo Vytauto Didžiojo atminimo pradėkime didelį nieku nesustabdomą kultūrinio tautos apsiginklavimo vajų!*

## III.

Iš tautinės gyvenimo srities einame dabar į religinę, ir sykiu, juo toliau siekiame į praeitį, juo reikšmingesnės yra mūsų reminiscencijos. Šiais metais rugpiūčio 28 d. sueina lygiai pusantro tūkstančio metų, kaip apgultame barbarų vandalų Hipone mirė šv. Augustinas. Koks tolimas laikas, ir koks artimas šventasis! Net šiais laikais mums jis reikšmingesnis ir labiau pamokantis, negu daugelis vėlesnių Bažnyčios šventųjų, negu daugelis jos tėvų ir mokytojų. Jis juk gyveno, veikė, sielojosi ir kentėjo toje istorinio persilaužimo gadynėje, kuri galima nusakyti šiais keliais žodžiais: senovės pasaulis griūva, barbarai žygiuoja, krikščionija ima kurti naują civilizaciją, naują Dievo pilį.

Šv. Augustinas, išaugęs ir išsilavinęs senovinės civilizacijos atmosferoje, pasisavino iš jos subtilią proto kultūrą ir visą eilę pamėgimų, kurie charakterizuoja rafinuotos kultūros žmones: jis mylėjo mokslą, menus, iškalbą, gamtą, brangino draugiškumą, sirgo kultūros filosofijos problemomis ir t.t. Visa tai leidžia pasakyti, kad jis galvojo, kaip mes galvojame, jautė, kaip mes jaučiame. Neveltui todėl jis vadinamas pirmuoju iš moderniųjų šventųjų.

Šitas šv. Augustino artimumas mums didėja dar labiau todėl, kad pirm, negu jis tapo dideliu šventuoju, jis buvęs didelis nusidėjėlis, pasinėręs senovės pasaulio pagedime. Jam buvo žinoma civilizuoto žmogaus puikybė ir patvirkusio prabangoje pasaulio gašlumas, ir reikalingas buvo Apvaizdos paraginimas, kad jis galėtų atsiversti ir atsigręžti nuo šio pasaulio į Dievą. Ir koks reikšmingas paraginimas: *Tolle et lege,* — imk ir skaityk! Tuo tarsi buvo pasakyta, kad tuo metu, kai vienas pasaulis griūva, o kitas gimsta, aiški vedamoji mintis, arba skaidrus susipratimas, yra išganymo pradžia.

Bet tai, kas labiausiai suartina mus su šv. Augustinu, yra jo ir mūsų gadynių panašumas. Žiūrint tiesiai į tai, kas vyksta mūsų pasaulyje, mes negalime neįžvelgti, kad mūsų senas buržuazinis pasaulis, supagonėjęs savo papročiuose ir pamėgimuose, sunkiai serga patvirkimu ir eina neišvengiamo pairimo keliais. Tai yra neišvengiama todėl, kad *civilizacija, atsipalaidavusi nuo dorinio principo ir nustojusi kilimo linkmės nuo žemės į dangų, yra pasmerkta savo esmėje.* Ir mūsų seno pasaulio horizonte jau aiškiai matyti gausingos barbarų eilės, kurios, kaip kadaise

senovėje, beslinkdamos nesustabdoma banga į išlepusį ištvirkime pasaulį ir pačios nežinodamos, kokiu įrankiu jos yra, eina vykdyti Dievo teismą piktiesiems ir išmėginti teisingųjų.

Dabarties barbarai tuo skiriasi nuo senovės barbarų, kad jie ateina ne iš šalies, išsinėrę iš amžių glūdumos ir neištirtų kraštų, bet iš mūsų tarpo, iš šių dienų pasaulio, kaip kad atsiranda suirimą ir mirtį nešančios bakterijos sergančiame kūne. Bet ir tiems, ir kitiems yra bendras grobio ir valdžios įsigeidimas ir didelė ardančioji pajėga. Kiekvienas iš mūsų gerai žino vieną šitų barbarų vardą, t. y. bolševikai. Bet, kaip vandalai nebuvo vieninteliai senovės barbarai, taip ir bolševikai, susikūrę savo tvirtovę Rusijoje, nėra vieninteliai dabarties barbarai. Jie tik ryškiausi barbarai, labiausiai apsisprendę savo vandališkume, — barbarai be kaukių.

Pakanka atidžiai apsidairyti mūsų pasaulyje, kad rastume apsčiai jų sąjungininkų, samdinių ir advokatų visose gyvenimo srityse. Jiems taiso kelią tie nesąmoningi elementai, kurie skelbia visiškąjį reliativizmą moksle, doroje ir visuomeniniame gyvenime. Jiems ruošia tinkamą dirvą ir tie, kurie yra pagoniško etatizmo gerbėjai ir vykdytojai, būdami abejingo liberalizmo doros dalykuose ir kultūrkampfo religijos dalykuose šalininkai. Jiems tarnauja ir tie, kurie ardo masėse ir jaunuomenėje prigimtuosius dorinius jausmus instinktų erzinimu, nepadoriomis pramogomis, seksualizmo skiepijimu. Tokių mažiau ar daugiau paslėptų barbarų ir mažiau ar daugiau sąmoningų jų talkininkų yra pilna visur. Rastume jų nelaimei ir mūsų tarpe tų žmonių asmenyje, kurie eina inertiška dechristianizuoto pasaulio linkme ir savo nesusipratimu, nedrausmingumu, moraliniu neatsparumu gimdo mūsų tarpe dezorientaciją, suirimą, demoralizaciją.

Taigi, kaip ir šv. Augustino laikais senasis pasaulis griūva, barbarai žygiuoja. Kur išganymas? — Mums katalikams atsakymas aiškus: kaip tada, taip ir dabar *išganymas tegali ateiti iš krikščionijos, arba jo visai nebus. Mūsų žemėje nėra kitos pajėgos, ketvirtos galybės, kuri įstengtų atstatyti lemtą pusiausvyrą tarp prigimties, kultūros ir religijos, kuri sugebėtų suderinti nelygstamąją asmens vertę su visuomenės pašaukimu, sustabdyti pasibaisėtiną triumfalią ištvirkimo eigą, kitaip tariant, atsispirti pasaulio dechristianizacijai ir jį rechristianizuoti krikščioniškosios kultūros priemonėmis.* Uždavinys didelis ir labai

atsakingas — kurti krikščioniškoji civilizacija, pritaikyta mūsų laikų aplinkybėms, statyti toliau Dievo pilis, kuri, atsirėmusi pamatu į žemę, sueitų viršūne į dangų. Kad šitas uždavinys tikrai sėkmingai galėtų būti atliktas, reik iš vienos pusės pasisavinti iš seno civilizuoto pasaulio visus nuostabius kultūrinius jo laimėjimus, o iš kitos pusės pasiiimti iš barbarų nepaliestą gaivališką jų energiją; bet, kas svarbiausia, reik išlaikyti šventai ir išplėtoti iki pilnutinio įsisąmoninimo krikščioniškąją pasaulėžiūrą, pagrįstą Kristaus Bažnyčios doktrina, ir sykiu neprarasti dorinio vertingumo ir tvirto pasiryžimo nuolatos tobulėti dorinėje pažangoje.

Nusakytasis uždavinys kurti krikščioniškąją civilizaciją privalomas taip pat ir ateitininkams, kaipo organizuotai lietuvių katalikų jaunuomenei. Šitą uždavinį įsisąmoninti ir padaryti reikiamų jam pasiryžimų duoda tinkamos progos šiais metais švenčiamas šv. Augustino jubiliejus. Todėl mes kviečiame visus Ateitininkų Federacijos narius uoliai dalyvauti bažnytinėse iškilmėse ir šiaip jau minėjimuose, kurie bus daromi šv. Augustinui, tam krikščioniškosios istoriosofijos tėvui, pagerbti. Šv. Augustino minėjimas privalo būti ne tik pagerbimas šviesaus proto, didelės širdies ir nepalenkiamos valios vyro, genialaus mąstytojo ir nepaprasto šventojo, bet ir krikščioniškosios civilizacijos ir Dievo Pilies uždavinių įsisąmoninimas šiais sprendžiamaisiais persilaužimo laikais. Tarp kitko 30-asis viso pasaulio katalikų Eucharistinis Kongresas, kuris įvyks šv. Augustino tėvynėje, Kartaginoje, šių metų gegužės mėnesyje, tarp 7 ir 11 d., turės duoti geros progos mediuoti krikščioniškosios civilizacijos problemą ir iškelti aikštėn gyvą reikalą kovoti su visu sąmoningumu, nuosakumu ir griežtumu prieš pasaulio dechristianizaciją už jo rechristianizaciją. Tikimės, kad ir ateitininkai, kur ir kaip galėdami, panorės padėti visas pastangas šitoms problemoms išsiaiškinti ir tinkamai nusiteikti religinei kūrybai ir kovai už savo švenčiausius idealus.

*

Esame perėję mintimi tris šių metų jubiliejus: organizacinį, tautinį ir religinį. Kiekvienas iš jų, kaip matėme, sugestionuoja mums pagrindinę idėją, pagal kurią, kaip sakyta, mes privalome padaryti realią pažangą artimiausioje ateityje.

*Mūsų organizacijos jubiliejus ragina mus eiti nuo organizacinio mūsų subrendimo į intensyvesnį stiprėjimą iš vidaus, į*

*aiškią vertikalinio augimo liniją aukštyn ir gilyn pagal mūsų subrendimo šūkį: „susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti".*

*Mūsų tautinis Vytauto Didžiojo jubiliejus ragina mus ryžtis visomis savo pajėgomis pradėti sąmoningai ir planingai didelį kultūrinį lietuvių tautos apsiginklavimą.*

*Religinis šv. Augustino jubiliejus ragina mus išsiaiškinti didelę krikščioniškosios civilizacijos problemą ir statant Dievo Pilį ištvermingai ir nuosakiai kovoti prieš pasaulio dechristianizaciją.*

Ateitininkų jaunuomenei visi šitie uždaviniai turi būti vykdytini visų pirma organizacinio gyvenimo plotmėje. Kitaip tariant, *ateitininkų susipratimas ir susiorganizavimas privalo būti ne kas kita, kaip tikras pasiruošimas sukurti turtingą bei galingą krikščioniškąją civilizaciją tautinio lietuvių gyvenimo lytyse.*

Birželio mėnesyje savo jubiliejiniame kongrese mes padarysime pasiryžimus, kad artimiausias penkmetis prieš mūsų 25 metų sukaktuves suteiktų mums tokių laimėjimų, kokiais galėtume pasidžiaugti ne tik mes, bet ir visa mūsų tauta ir sykiu Katalikų Bažnyčia. Tuomet mes ryšimės su visu griežtumu visą savo gyvenimą tvirtu suderintu žingsniu eiti keliais, kurie sykiu veda į mūsų tautos Romuvą ir visos krikščionijos Dievo Pilį.

Kaunas, 1930 — Vytauto Didžiojo — metai, Lietuvos Nepriklausomybės Šventė.

*Prof. Stasys Šalkauskis*
Vyriausias Ateitininkų Vadas

*Prof. Prel. Pranas Kuraitis*
Vyriausias Dvasios Vadas

*Eduardas Turauskas*
Vyriausios Tarybos Pirmininkas

*Stasys Rauckinas*
Generalinis Sekretorius

Trečiasis skyrius

# Įvairūs ideologiniai aktai, susidariusieji laisvo projektavimo tvarkoje

# I. Visuomeninio veikimo principai*)

1. Bet kuris žmogaus veikimas turi būti visuomeniškas ta prasme, kad jis būtų suderintas savo pobūdžiu su visuomenės gerove ir reikalais.

2. Visuomeninis veikimas turi būti pagrįstas racionaliai pateisinamu principialiu nusistatymu ir suderintas su galutiniu visuomenės tikslu ir jos idealu.

3. Visuomenės veikimas turi būti pritaikytas realiai tikrovei, privalo skaitytis su turimomis faktinai priemonėmis ir būti organizuojamas su mokslišku metodingumu.

4. Visuomeniniame veikime griežta kova už principus ir taikingumo dvasia turi derintis pagal tai, kokie interesai yra paliesti, kokios priemonės yra vartojamos, ir kokie tikslai yra siekiami.

5. Visuomeniniame veikime kompromisai leistini ir dažnai neišvengiami šalia tvirtų ir nuosekliai realizuojamų principų, bet jie tegali liesti interesų ir moraliai abejingų priemonių klausimus.

6. Visuomeninio veikimo taktika turi būti pagrįsta tvirtu principialiu nusistatymu, moderuojama kompromisiniais nusileidimais interesų ir abejingų priemonių srityje ir atremta į faktiną sugebėjimą realizuoti maksimumas visuomeninės pažangos aktualiose gyvenimo aplinkybėse.

7. Visuomeninis veikimas turi visados eiti linkme, vedančia nuo programos-minimum, kuri yra neatidėliojamai realizuotina realinių reikalavimų dalis, prie programos-maximum, kuri yra vykdytina ateityje idealinių reikalavimų dalis, kaipo visuomeninio idealo įsivaizdavimas konkretinėse gyvenamo laiko aplinkybėse.

8. Visuomeninis veikimas privalo derinti individualinę žymių asmenų iniciatyvą, veiklumą ir vadovavimą (aristokratinis pradas) su sutelktine plačiųjų masių akcija (demokratinis pradas).

---

*) Vedamosios mintys paskaitai, skaitytai Ateitininkų Sendraugių Konferencijoje Kaune 1927. XII. 30 d. Spausdinta Tiesos Kelyje 1928 m. 1 nr., 37—38 p.

9. Visuomeninis veikimas principialiai turi reikštis sutelktinėmis pastangomis, nors niekados faktinai negali sujungti visos visuomenės dėl pažiūrų ir interesų skirtumo; todėl atskirų grupių federalizmas, turįs realizuoti bendriausius visuomeninio gyvenimo tikslus, privalo sudaryti visuomeninės vienybės pagrindą.

10. Visuomeninis veikimas valstybinio gyvenimo srityje neprivalo vengti žmonių organizavimo į partijas, nes partija yra neišvengiamas žmonių susibūrimas, turįs savo tikslu politinio veikimo priemonėmis realizuoti valstybiniame gyvenime tam tikrą, mažiau ar daugiau konkretizuotą, programą tam tikrais būdais.

11. Visuomeninis veikimas turi vengti partyvinio ekskliuzivizmo, kuris stato partijos reikalus aukščiau už visuomenės gerovę, ir demagoginių priemonių, kurios turi savo tikslu laimėti žmonių pritarimą nedoru būdu.

12. Visuomeninis veikimas turi auklėti ir tuos, kurie jį sąmoningai vykdo, ir tuos, kurie yra nesąmoningi jo įrankiai arba net pasyvūs objektai.

13. Katalikiškasis visuomeninis veikimas tuo privalo skirtis nuo pasaulietiško, kad jis iš vienos pusės šalia teorinio nusimanymo, praktinio sugebėjimo ir dorinio nusistatymo turėtų religinę intenciją pagal Katalikų Bažnyčios supratimą, o iš antros pusės stengtųsi sutelkti visuomeninės katalikų pajėgas visuomeniniams tikslams realizuoti galutinėje sąskaitoje pagal religinę intenciją.

14. Katalikams veikėjams ne tik principialiai, bet ir praktiškai yra privalomas ieškojimas vienos bendros programos visiems katalikams.

15. Visuomeniškas bei visuomeninis veikimas mažesniame ar didesniame laipsnyje yra privalomas visiems subrendusiems žmonėms.

# II. Visuomeninio mūsų tautos atgimimo reikalu *)

Ekscelencijos, gerbiamieji svečiai, draugės ateitininkės ir draugai ateitininkai!

Visiems, kas teikėsi atvykti į šį iš eilės trečiąjį didįjį ateitininkų organizacijos kongresą, tariu Ateitininkų Federacijos Vyriausios Valdybos vardu lietuviškąjį „sveiki atvykę": sveiki gerbiamieji svečiai ir brangūs draugai! Tikrai malonu pažvelgti į tiek gausingą susirinkimą, taip gražiai nusiteikusį dirbt ir gaivinti savo jausmus šiuo svarbiu ir iškilmingu momentu mūsų organizacijos gyvenime.

Dvylikos nepriklausomo Lietuvos gyvenimo metų laikotarpyje trečią kartą mes renkamės laikinojoje mūsų sostinėje, Kaune. Per šitą reikšmingą mūsų tautos gyvenime tarpą mes drauge su visa mūsų tauta augome, stiprėjome, kovojome jos kovas, liūdėjome jos vargais, džiaugėmės jos laimėjimais, o, kas svarbiausia, visados ėjome tiesia aukštųjų idealų linija, nenorėdami nieko pavergti ir skriausti, bet taip pat pasiryžę nevergauti jokiai prievartai, jokiai tautiškojo idealo karikatūrai. Šiandien mes galime pasakyti sau ir kitiems, kad mes turime gryną sąžinę, kilnias intencijas, nepalenkiamus pasiryžimus visados tarnauti Dievui ir Tėvynei ir nuolatai kovoti su visu tuo, kas gręsia religiniam, tautiniam ir valstybiniam gyvenimui dezorientacijos, dezorganizacijos, suirimo pavojais. Tokia buvo ikišiolinė mūsų veikimo linija; tokia, tikiuos, ji pasiliks ir visados.

Į šio atidaromojo mano žodžio uždavinį neįeina daryti pranešimas apie mūsų organizacijos veikimą paskutiniais keliais metais, praslinkusiais nuo Reorganizacinės mūsų Konferencijos Palangoje. Tai padarys Ateitininkų Federacijos Generalinis Sekre-

*) Atidarymo kalba, pasakyta Ateitininkų Kongrese Kaune 1930. VI. 21. Spausdinta Židinyje 1930 m. 7 nr., 49—52 p.

torius savo laiku. Šiuo momentu man svarbu keliais žodžiais iškelti aikštėn tą nuotaiką, kuri turėtų gaivinti mūsų kongreso darbus ir pramogas.

Joks kongresas ir ypač kongresas jaunuomenės, kuri visais atžvilgiais auklėjasi, lavinasi ir auga į nešančią su savimi ateitį rytojaus kartą, negali praeiti šalimais pro visuomeninę nuotaiką, susidariusią tuo pačiu metu ryšyje su pagrindine visuomeninio gyvenimo linkme ir svarbiausiais jo įvykiais. Nekalbėsiu čia apie politiką, apie partijas ir kovą už valdžią. Mums katalikams visuomeninis gyvenimas gali ir privalo rūpėti žymiai platesniu ir žymiai gilesniu atžvilgiu. Visuomeninis gyvenimas katalikiškoje pasaulėžiūroje randa svarbią, sau tinkamą vietą ir privalo būti pagal šitą pasaulėžiūrą normuojamas, tvarkomas ir tobulinamas. Kai visuomenininiame gyvenime ne viskas yra gera, arba kai jame įvyksta gili krizė, katalikams susidaro pareiga šiaip ar taip į šitą negerumą reaguoti ir šiaip ar taip visuomeninį gyvenimą gydyti. Ką gi mes matome visuomenininiame mūsų gyvenime šiuo metu?

Vienu žodžiu tariant, — didelį chaosą. Stoka moralinių ir legalinių autoritetų, teisėtai laimėtų visuomenininiame gyvenime; visuomeninės vienybės suirimas, tvirtų visuomeninių principų bei pažiūrų sunykimas, asmens laisvės ir šiaipjau prigimtųjų teisių negerbimas, visuomeninių idealų paniekinimas, kitaip tariant, — praktinis visuomeninis nihilizmas ir skepticizmas yra užvaldę mūsų gyvenimą plačiai ir giliai. Tokiose aplinkybėse nacionalistiškas liberalizmas ir socialistiškas radikalizmas dažnai sutaria savo paneigimu katalikiškosios visuomenės teisių, šios tikros saugotojos visuomeninės pusiausvyros, socialinės taikos, pilietinės vienybės ir valstybinės tvarkos.

Šitame liguistame mūsų visuomenės stovyje mums katalikams tenka nepavydėtina posūnių vieta. Tarp kitko, dėl šitos priežasties ir šis mūsų kongresas negali būti toks, kokiu jį pageidautų matyti Ateitininkų Federacijos vadovybė. Tiems, kas verčiasi prievarta, uzurpacija, išnaudojimu ir skriaudomis, yra nepakenčiamas laisvas katalikų išsivystymas, viešas jų pasireiškimas ir atviras apaštalavimas dechristianizuotame, supagonėjusiame mūsų pasaulyje. Todėl mūsų priešų padaryta viskas, kad mes negalėtume pagal savo pajėgas išsiplėsti, tinkamai pasireikšti ir parodyti katalikiškąjį savo veidą plačiajai publikai: mes esame

suspausti nepatogiose sąlygose, mes esame nustumti į užkampius, mes esame klastos ir gudrybių auka.

Visa tai, kas pasakyta apie visuomeninį mūsų gyvenimą, dar nebūtų taip liūdna, jei sykiu nebūtų ardomi giliausieji religijos, tautos ir valstybės pagrindai. Tokiu būdu lengvai gali būti prarasta visa tai, kas mūsų tautos iki šiolei atsiekta tautiniu, religiniu ir valstybiniu atgimimu. Tokiose aplinkybėse katalikai, ir tuo pačiu katalikiškoji jaunuomenė, turi tiesioginę pareigą pagal savo visuomeninį idealą stiprinti visuomeninius pagrindus katalikiškąja akcija ir pradėti nuo savęs visuomeninį mūsų tautos atgimimą su kultūros, doros ir religijos pagalba. Tikrai sakau, tai privalo būti visuomeninio mūsų gyvenimo rechristianizacija katalikiškosios akcijos priemonėmis. Štai, kas yra svarbiausia šiuo gyvenamuoju momentu.

Visi eiliniai uždaviniai, kurie buvo ateitininkų vadovybės iškelti įvairiais atvejais, yra puikiausiai suderinami su šiuo svarbiausiu momento reikalavimu: mes esame visuomenininkai, nes esame katalikai, ir mūsų katalikiškume tikrai glūdi naujo visuomeninio atgimimo pradžia. Šis atgimimas tegalės ateiti vien iš tos versmės, kuri laiko savyje tikro visuomeniškumo paslaptį, arba jo visai nesusilauksime. Štai kodėl tie, keno rankose yra visuomeninio atgimimo priemonė, turi ypatingos pareigos tuo atgimimu visų pirma pasireikšti. Ir šis mūsų kongresas turi tai konstatuoti ir sugestionuoti su visa galima įtaka katalikų jaunuomenei reikalą prie to ruoštis, o katalikų visuomenei reikalą tai pilnai realizuoti.

Taigi šiuo trečiuoju savo kongresu mes ateitininkai privalome padaryti pradžią, bent savo pasiryžimais, visuomeniniam mūsų tautos atgimimui, kuris turi įvykti kultūros, doros ir religijos priemonėmis. Katalikiškoji visuomenė ir atitinkamai katalikiškoji jaunuomenė yra Lietuvoje pakankamai gausingos ir įtakingos, kad vieną kartą jų iškeltas visuomeninio atgimimo šūkis galėtų tapti tikrenybe artimoje ateityje. Ir šituo atveju šv. Augustino ir Vytauto Didžiojo jubiliejai, kurie sutampa su šių metų sukaktuvėmis, ir kurie šiaip ar taip turi būti ir mūsų pagerbti, sugestionuoja mums labai svarbias idėjas.

Šv. Augustinas, iškėlęs aikštėn dieviškosios Apvaizdos rolę istoriniame tautų gyvenime, sykiu yra įrodęs, kad tikra visuomenė, toji Dievo pilis, laikosi Dievo meile ir aukštais doros žygiais. Visuomenė, nepagrįsta doriniu pagrindu, yra atremta į smėlio

pamatą ir turi suirti prie pirmo stipresnio ardomųjų gaivalų pūstelėjimo. Tuomet ateina teisinga bausmė neteisingiesiems, ir sunkus sprendžiamasis išbandymas teisingųjų. Žodžiu tariant, negali būti tikro visuomeninio gyvenimo be dorinio pagrindo, atremto galutinėje sąskaitoje į dieviškojo įstatymo gerbimą. Štai ką primena mums šv. Augustino jubiliejus. Tai yra svarbiausioji idėja, kuri turi būti padėta į visuomeninio mūsų tautos atgimimo pagrindą, ypač tuo metu, kai aplink eina dechristianizacijos, pagonėjimo, bolševikiško suirimo vyksmas. Taigi šv. Augustinas mums liudija, kad negali būti visuomeninio atgimimo be tvirto dorinio pagrindo.

Vytautas Didysis savo jubiliejumi mums primena kitą svarbią mūsų visuomeniniam ir valstybiniam gyvenimui idėją. Tai, kas jo veikime turi reikšmės visiems laikams, ir ypač mūsų chaotiškos fermentacijos gadynei, yra sėkmingai patirta tiesa, kad visuomeninės tvarkos ir valstybinio klestėjimo pagrindas yra drausminga organizacija. Daug kas iš Vytauto Didžiojo politikos metodų, priemonių ir iš jo politinės santvarkos jau yra nustoję savo reikšmės mūsų laikams, bet šita tiesa pasilieka niekados nepajudinama visuomeniniame gyvenime. Ji tad turi būti pasisavinta ir visuomeniniam mūsų tautos atgimimui. Taigi mūsų visuomeninis atgimimas turi būti atremtas ne tik į tvirtą dorinį pagrindą, bet ir į drausmingą tautos susiorganizavimą pagal visuomeninės kultūros reikalavimus.

Nesigilinsiu čia į visuomeninio mūsų atgimimo uždavinius ir galimybes; tai ne atidaromojo žodžio reikalas. Čia tenorėjau iškelti aikštėn tąjį šūkį, kuris turėtų suteikti tam tikrą nuotaiką mūsų kongreso darbams ir pramogoms, o paskui ir pagrindinę linkmę artimiausiam mūsų veikimo penkmečiui. Mes ruošiamės tikram vajui už visuomeninio mūsų gyvenimo rechristianizaciją katalikiškosios akcijos priemonėmis.

Pagaliau, dar vieną dalyką negaliu neiškelti, baigdamas savo žodį. — Mums, būtent, labai svarbu įsisąmoninti, kad mūsų grįžtamasis kelias į Vilnių eina per visuomeninį mūsų tautos atgimimą. Mes negalime grįžti į Vilnių tokiais barbarais, kokiais mes esame laikinose savo ribose. Jei mes įžengtume į Vilnių su tuo principialiu niekinimu demokratinių principų, parlamentarinių laisvių ir visuomeninės iniciatyvos, kuris dažnai girdėti iš vadinamosios tautiškos minties organų ir kuris praktiškai duoda toną

mūsų valdomajam režimui, tai mes iš tikrųjų įžengtume ten tik tam, kad prarastume savo sostinę galutinai ir negrąžinamai.

Šiandien mes turime ryžtis padaryti visa, kas nuo mūsų pareina, kad šita nelaimė neateitų dėl katalikų visuomenės apsileidimo. Maža to, iškėlę visuomeninio mūsų tautos atgimimo šūkį, mes turime tiek subręsti, kad įstengtume ateityje patraukti su savimi didžiausią mūsų tautos daugumą, ir kad šitas mūsų atgimimas turėtų sprendžiamosios reikšmės mūsų tautos ir valstybės gyvenimui. Tuomet mes galėsime būti tikri, kad visuomeninis mūsų atgimimas, realizuotas kultūros, doros ir religijos priemonėmis, atidarys mums jau vieną kartą ant visados ir Vilniaus vartus. Aš neabejoju, kad tai yra karščiausias visų čia susirinkusių troškimas, ir tegaliu vien linkėti, kad šito mūsų troškimo išsipildymas leistų mums mūsų 25 metų sukaktuves švęsti jau mūsų sostinėje Vilniuje ir ten manifestuoti mūsų jausmus Gedimino pilyje.

Aš tikiu, kad tai yra galimas dalykas, bet sykiu žinau, kad jis pareina nuo mūsų tautos kultūrinio ir visuomeninio nusistatymo. Todėl mes esame pasiryžę realizuoti savo tarpe tokį nusistatymą, kuris reikalingas Vilniaus atvadavimui. Darydami pradžią visuomeniniam mūsų tautos atgimimui, mes priartiname šitą džiaugsmingą valandą kultūriniu, taikingu, doriniu būdu.

Pasiryžę visa atnaujinti Kristuje, tarnaujant Dievui ir Tėvynei, mes galime rasti kiekvienam klausimui dorą išsprendimą ir dirbti pozityviai kiekvieną darbą kad ir sunkiose aplinkybėse. To ir linkiu prasidedančio šiandien mūsų kongreso darbams.

# III. Tautinės lietuvių politikos kategoriniai imperatyvai *)

Prof. K. Pakšto knygoje „Baltijos Respublikų Politinė Geografija" (Kaunas 1929 m.) randame visus davinius, kurie leidžia nustatyti vedamąją liniją tautinei mūsų politikai, neužmerkiančiai akių prieš tai, kas yra blogo tautiniame mūsų gyvenime, ir aiškiai matančiai, kas privalu daryti laimingesnei ateičiai. Remiantis šitais daviniais, galima formuluoti savo rūšies „kategorinius imperatyvus" realinei tautinei lietuvių politikai. Tai ir bandysiu padaryti, surašydamas praktines išvadas iš prof. K. Pakšto veikalo, kiek šis liečia Lietuvą.

1°. *Po mirties grąsme Lietuva privalo planingai sutvarkyti antropologinį savo ūkį.* — Šiam aktualiausiam tautos gyvybei reikalui reik tarp kitko sistemingai didinti kaimo ir miestų talpumą, nuosekliai dauginant pragyvenimo šaltinius ūkio, pramonės ir prekybos priemonėmis, planingai keliant tautos sveikatingumą ir racionaliai tvarkant krašto emigraciją.

2°. *Vardan elementarinio žmoniškumo Lietuva turi griebtis griežtų priemonių nedovanotinam kūdikių mirtingumui krašte sustabdyti.* — Nekalbant jau apie bendras priemones tautos sveikatingumui kelti, privalu visų pirma nuplauti nuo savęs didžiausio barbariškumo dėmę, sveikatos departamento žygiais, propagandos priemonėmis ir t.t.

3°. *Lietuva turi susirūpinti skęstančios svetimose jūrose savo išeivijos likimu ir nė vieno išeivio nebeišleisti neplaningai iš savo krašto.* — Privalu dar išgelbėti nuo nutautimo tuos išeivius, kurie galima, ir planingai sutvarkyti būsimąją emigraciją pagal racionalios kolonizacijos reikalavimus. Šiam reikalui pirma turi būti atlikti tyrinėjimai ir reikiamos studijos.

---

*) Ištraukos iš straipsnio „Lietuva politinės geografijos šviesoje", spausdinto Židinyje 1930 m. 3 nr., 252—255 p. ir 257.

4°. *Lietuvių tauta privalo sustabdyti nutautimo vyksmą savo lingvistinės teritorijos periferijoje iš lenkų, vokiečių ir gudų pusės.* — Slenkąs į priekį lietuvių nutautimo vyksmas iš stipresnio kaimyno pusės, kad ir vykstąs nevaldomoje tautinėje teritorijoje, yra didelis pavojus tautos nepriklausomybei; todėl tenka sistemingai palaikyti tokiose periferijose lietuviškos tautinės sąmonės gyvavimą, ruošiant joms inteligentijos, vedant atitinkamą propagandą ir šiaipjau palaikant tautinį bendravimą.

5°. *Geresnės ateities vardan Lietuva turi planingai ruoštis tapti intensyvaus tranzito kraštu.* — Kadangi ateityje nuo tranzito išsivystymo turės padidėti ir krašto talpumas ir jo turtingumas, tai jau iš anksto tenka tranzito reikalais tinkamai susirūpinti, plečiant susisiekimo tinklą, ruošiant žmones prekybos ir pramonės mokyklose ir šiaipjau išvystant žmonėse komercinių sugebėjimų.

6°. *Platesnių perspektyvų vardan Lietuva privalo tinkamai išnaudoti savo pajūrį ir, įsisteigus prekybos laivyną, tapti jūrine valstybe.* — Šiam tikslui turėtų tarp kitko tarnauti įsistiprinimas Klaipėdoje, įsteigimas joje jūrininkų mokyklos, suinteresavimas platesnių tautos sluoksnių laivyno klausimu ir apskritai sukėlimas tautoje vajaus į jūrą.

7°. *Savo nepriklausomybės vardan Lietuva turi padėti visas savo pastangas išvystyti intensyviems ekonominiams santykiams su tolimesniais kaimynais, nesuinteresuotais Lietuvos kolonizacija ir politiniu jos pavergimu.* — Šituo atžvilgiu Lietuvai ypatingai pavojingos yra Vokietija ir Lenkija, todėl ekonominius santykius su jomis reikėtų atstoti intensyviais santykiais eventualiai su Anglija ir Belgija.

8°. *Lietuvos pavojinga padėtis, svetimų įtakų intensyvumas, ypač iš vokiečių pusės, ir reikalas išlaikyti konkurenciją su tvirtomis kultūringomis tautomis verčia lietuvių tautą atstoti žmonių gausingumą ir didelę materialinę galybę galinga technika, intensyviai išvystytu ūkiu, aukšta dvasine kultūra ir tarp kitko nepaliesta ištvirkimu dorove.* — Tik prie tokių aplinkybių lietuvių tauta sugebės turėti lietuviškus miestus, su gyva prekyba ir pramone, laivyną, inteligentijos perteklių, keliantį kultūrą į aukščiausius laipsnius, ir kitus veiksnius, be kurių, akivaizdoje pavojingų ir stiprių priešų, tauta tegali būti vien liūdnos defenzyvos ir merdėjimo stovyje.

9°. *Lietuvių tautai yra gyvybės klausimas kuo veikiausiai paimti spartaus vertikalinio augimo liniją, gilyn ir aukštyn, kad galima būtų tinkamai apsiginkluoti techniškai, intelektualiai ir apskritai kultūriškai.* — Šituo atžvilgiu intensyvus švietimo išvystymas turėtų būti pastatytas pirmon eilėn. Privalomas ilgametis visuotinis mokymas ir platus visų rūšių aukštesniųjų mokyklų tinklas, ruošiąs technikų, ekonomistų, komersantų, agronomų ir šiaipjau specialistų praktikų techninio ir ekonominio gyvenimo šakoms yra lietuvių tautai aktualiausias reikalas.

10°. *Lietuva turi padaryti savo nepriklausomą buvimą reikalingu didelėms kaimyninėms valstybėms, kaipo tautinių kovų neutralizuotoja, pusiausvyros palaikytoja ir svarbių punktų sergėtoja.* — Šita prasme Lietuva gali būti Nemuno žiočių sargas, pusiausvyros palaikytoja tarp slavų ir germanų, ir tautinių kovų neutralizuotoja tarp visų tų tautinių hibridų, kurie yra susipynę kadaise tautinėje lietuvių teritorijoje. Čia Belgija, Olandija, Šveicarija ir Danija turi tarnauti Lietuvai pamokomais pavyzdžiais.

11°. *Lietuvai privalu stiprinti politinė savo nepriklausomybė įsigyjant tarptautinėje plotmėje moralinį prestižą, visuotinai reikšmingą kultūrą ir pavyzdingą vidaus santvarką, o viduje auklėjant piliečius mylėti nepriklausomybę iš viršaus ir laisvę iš vidaus.* — Viso pasaulio pagarba ir piliečių patriotizmas yra jėgos, kurios tautinės nepriklausomybės apgynimo sistemoje turi savo būtiną vietą.

12°. *Lietuva turi išvengti kultūrinės priklausomybės nuo artimų stipresnių kaimynų ir užmegsti tamprius kultūrinius santykius su tolimesnėmis kultūringomis tautomis pagal antiseptinį atskiedimo metodą prieš kultūrinį užgožėjimą.* — Šiuo metu, kai bolševikiškoji Rusija yra gerokai izoliuota tiek savo nenormalia padėtimi, tiek lenkiškuoju koridoriumi, ir kai nuo Lenkijos skiria Lietuvą sunkiai peržengiama demarkacijos linija, ypatingai pavojinga yra planingai ir sumaniai plečiama vokiečių kultūrinė įtaka, paremta dar ekonominiais santykiais ir politine konjunktūra.

13°. *Okupuoto Vilniaus atvadavimas turi būti lietuvių tautos laikomas viso savo likimo klausimu, ir visos tautos pastangos turi būti koordinuojamos šituo tikslu.* — Lietuvių tauta privalo gerai nusimanyti, kad Vilniaus atvadavimas pareis ne tik nuo tarptautinės, Lenkijai palankios konjunktūros, bet ir nuo išvi-

dinio Lietuvos susiorganizavimo, tolerantiškos kultūringos politikos ir visuotinai reikšmingos tautinės kultūros.

14°. *Norinti apimti savo etnografines ribas, išeinančias iš lingvistinių ribų, Lietuva turi skaitytis su šitos platesnės teritorijos daugiakalbiškumu, ir savo politiką vesti kultūrinio ir politinio federalizmo linkme.* — Lietuvai būtų nedovanotinas savo pozicijos silpnumas ir apsilenkimas su savo padėties pašaukimu stengtis sudaryti vieningą valstybę, kuri nesiskaitytų su susidariusiomis Lietuvos teritorijoje mažumomis ir deformuotomis periferijomis. Todėl tam tikras išmintingas ir atsargus federalizmas Lietuvai yra neišvengiamas, jei ji nori išeiti iš grynai lingvistinių lietuvių tautos ribų.

Štai kaip atrodo pagrįstos ištisu mokslo veikalu vedamosios idėjos, kurios turėtų būti padėtos kertiniu akmeniu tautinėje politikoje. Tokia politika būtų ne tik tautinė, bet ir tautiška tikra šito žodžio prasme. Užbrėžta ilgesniam laikui plačiu iniciatyvos užsimojimu, ji skaitytųsi su visomis lietuvių tautos ir Lietuvos krašto ypatybėmis ir būtų atremta į gerai ir plačiai suprastus lietuvių tautos interesus. Kai dabar su reikalu ar be reikalo įprasta kalbėti apie tautiškus dalykus, būtų tikrai išmintinga ir savo vietoje susirūpinti šitaip suprastos tautiškos politikos reikalais ir sudaryti jai pagrindą visuomeniniu jaunuomenės auklėjimu.

Visuomeninis jaunuomenės auklėjimas gali ir privalo ruošti jaunuomenę bendrai patriotiškai politikai. Ir todėl patriotinio politinio auklėjimo programa gali būti sudaryta pedagogams vadovautis ir jaunuomenei pasisavinti.

Šita prasme visos neabejotinos išvados iš politinės Lietuvos geografijos, panaudotos mūsų tautiškai politikai nustatyti, gali ir privalo būti įdiegtos jaunoms kartoms sykiu su patriotiniu auklėjimu. Pavyzdžiui, ar gali būti abejonės, kad patriotiškas auklėjimas reikalauja mūsų jaunuomenę orientuoti pagal šias pagrindines mūsų tautiškos politikos idėjas:

1°. *Kiekvienas lietuvis turi pareigos rūpintis gyventojų prieauglio klausimu, nepamiršti nutaustančios periferijos tautinėje teritorijoje ir skęstančios nutautime emigracijos.*

2°. *Kiekvienas lietuvis privalo, kiek galėdamas, didinti Lietuvos gerovę ir nepamiršti apie reikalą įsistiprinti pajūryje, sudaryti laivyną, išnaudoti tranzito galimybes ir sueiti į ekono-*

*minius ir kultūrinius santykius su politiškai nepavojingomis tautomis.*

*3°. Kiekvienas lietuvis privalo gerai įsisąmoninti, kad Lietuvos padėtyje tvirčiausias nepriklausomybės ginklas yra aukšta materialinė ir dvasinė kultūra ir intensyvus kultūrinis aktyvumas.*

*4°. Kiekvienas lietuvis turi pareigos įsisąmoninti, kad Lietuva tik tada tegalės atsilaikyti nepriklausoma, kai ji sugebės realizuoti kultūringą santvarką ir piliečių sutarimą iš vidaus ir užinteresuotų jąja tarptautinių jėgų pusiausvyrą iš viršaus.*

*5°. Kiekvienas lietuvis turi pareigos nepamiršti, kad Vilniaus atvadavimas yra Lietuvai viso likimo klausimas, ir dirbti visomis savo pajėgomis šita linkme.*

Kai šitie tautiškos politikos principai įeis į visuomenės kūną ir kraują per naujų kartų auklėjimą, Lietuva iš tikro galės būti rami dėl savo ateities!

# IV. Ateitininkai ir Vilniaus atvadavimas *)

Šią gedulingą Vilniaus dieną mes liūdime, bet sykiu džiaugiamės. Mes liūdime, kadangi mūsų sostinė, mūsų krašto širdis, tebelieka iki šiolei mūsų priešo rankose. Mes džiaugiamės, kadangi kultūrinių darbininkų, turinčių atvaduoti istorinį bei kultūrinį mūsų tautos centrą, eilės kaskart auga. Šios dienos gedulos kaip tik yra tokios, kad jos leidžia sykiu ir gedėti ir džiaugtis. Kai yra gedima dėl nebepataisomų nuostolių, dėl prarastos vieną kartą ant visados gėrybės, nėra vietos džiaugsmui, nes nėra taip pat vilties, kuri galėtų atskleisti atgaunamojo laimėjimo perspektyvas. Užtat, kai yra gedima dėl materialinių ar dvasinių turtų, kurie nėra neatgaunamai pralaimėti, galima sykiu džiaugtis, jei gyvenimo bei veikimo faktai suteikia mums įrodymų, kad turtas nėra neatgaunamai prarastas; kad kasdien atsiranda naujų laimėjimo veiksnių; kad pasiryžimai ištverti iki laimėjimui stiprėja; kad nauji atgaunamojo laimėjimo kariai narsiai rikiuoja savo eiles. Taigi mes liūdime, matydami mūsų tautos sostinę svetimose rankose, ir mes džiaugiamės, kad būsimųjų atvaduotojų eilės daugėja.

Šia gera proga, sveikinant naujai įstojusius draugus į Lietuvos Universiteto Studentų Ateitininkų Sąjungą, visai pritinka kalbėti apie numatomą ateitininkams rolę kultūriniame bei dvasiniame mūsų sostinės atvadavime. Prie šios progos mes privalome taip pat atgaivinti mūsų pasiryžimus laimėti atvadavimo kovą ir įžengti vieną gražią dieną į Gedimino pilį ne brutaliais užkariautojais, bet nešėjais mūsų daug kentėjusiai sostinei ramybės, taikos, materialinės gerovės ir, kas svarbiausia, naujos aukštesnės kultūrinės sintezės, kuri savo kilnumu, platumu ir to-

*) Kalba, pasakyta gedulingą Vilniaus dieną (1927. X. 9), sveikinant naujai įstojusius į Lietuvos Universiteto Stud. Ateitininkų Sąjungą narius. Spausdinta Židinyje 1927 m. 10 nr., 264—265 p.

krantingumu atverstų net mūsų paklydusius brolius į tautinio atgimimo kelią.

Jei, kaip man tenka dažnai konstatuoti, ateitininkų judėjimas yra antrasis, būtent, kultūrinis dvasinis mūsų atgimimas, tai kultūriniame bei dvasiniame Vilniaus atvadavime negalima neskirti ateitininkams žymaus kultūrinio uždavinio. Reik, būtent, žinoti, kad Vilniaus atvadavimas ne vien tik išviršinis. bet ir išvidinis negali įvykti be gilaus kūrybinio kultūrinio darbo, kuris parodytų, kad mes esame verti mūsų istorinės sostinės, kad mūsų organiškame išsivystyme bei kultūriniame likime jis nėra atsitiktinė tautinių nelaimių ir svetimų įtakų grandis, brauktina vieną kartą ant visados iš mūsų istorinio likimo. Taip žiūrėdami į Vilnių, mes faktinai pasidarysime jam svetimais intruzais, kurie nepajėgs niekados atlikti jame kultūrinio bei tautinio atgimimo darbo. Toks grynai neigiamas nusistatymas į Vilniaus krašto kultūrinį likimą, būdamas lengviausias ir paprasčiausias, yra vis dėlto labai pavojingas, nes jis nežada mums tikro laimėjimo net tada, kai mūsų sostinė bus atvaduota išviršiniu būdu.

Vilnius amžių bėgyje buvo veikiamas įvairių kultūrinių įtakų, su kuriomis yra neišvengiama šiaip ar taip skaitytis. Ogi sėkmingiausias tautiniu atžvilgiu bus toks nusistatymas atžvilgiu į jas, kuris ne nustelbs juos mechanišku būdu, bet suves jas į aukštesnę kultūrinę sintezę, apvilktą individualinėmis lietuvių tautybės lytimis. Yra juk žinomas dalykas, kad kultūrinis universalizmas, besireiškiąs tautinėmis lytimis, turi daugiausia davinių laimėti sau daugiausia draugų ir šalininkų. Su šitokio kultūrinio universalizmo dvasia ir tenka eiti į Vilnių, norint jį laimėti visiškai ir ant visados. Mes visados turime laikyti mūsų dėmesio centre tai, kad stipriausia mūsų apsigynimo bei atsilošimo priemonė yra ne materialinis ginklas, bet plati, kilni ir šituo savo kilnumu sugestyvinė kultūrinė idėja.

Šitos kilnios kultūrinio universalizmo idėjos nešėjais ir privalo būti visų pirma ateitininkai, kaipo to dvasinio atgimimo reiškėjai, kuris stengiasi individualinėse lietuvių tautybės lytyse realizuoti universalinį krikščioniškosios kultūros idealą. Šitas kultūrinis dvasinis universalizmas, realizuojamas lietuvių tautybės lytimis, yra bendras visam ateitininkų judėjimui, ir todėl taip pat yra privalomas studentams ateitininkams, kaipo tasai tikslas, kuris turi vadovauti jų auklėjimosi bei lavinimosi keliams. Šitas universalizmas rado jau sau tinkamą išraišką tuose principuose

bei pareigose, kurie liko priimti per reorganizacinę ateitininkų konferenciją Palangoje. Ir reik tikėtis, kad šitas universalizmas šiaip ar taip bus ateitininkų laimėtas lietuvių tautai, nes keli tūkstančiai aspirantų į inteligentiškąsias profesijas yra tokia moralinė pajėga, kuri sugeba turėti sprendžiamosios reikšmės kultūrinio mūsų tautos gyvenimo pakraipai. Noriu tad tikėti, kad ateitininkai supras kultūrinio universalizmo reikšmę Vilniaus atvadavimo klausimu, ir kad jie kaip tik labiausiai pasidarbuos, kai teks atvaduoti Vilnių iš vidaus kultūriniu bei dvasiniu būdu.

Bet šitame plačiame ir labai sudėtingame darbe, į kurį sueina šimtai ir tūkstančiai žmonių, reikalinga yra tam tikra diferenciacija bei specializacija, kad šitas darbas nepasiliktų tik bendrų pageidavimų plotmėje, ir kad jis iš tikro būtų pritaikytas prie visų realių bei konkrečių mūsų tautinio gyvenimo reikalų. Šituo tikslu studentai ateitininkai yra susiskirstę atskiromis korporacijomis, kurios, nepamiršdamos vienų vieno bendro universalaus ateitininkų tikslo, pasidalija darbu ir stengiasi atsiekti sėkmingiausių rezultatų atskirose veikimo srityse. Taip, turinti ilgiausių tradicijų Kauno studentų ateitininkų draugovė pasilieka labiausiai bendrų principų bei tikslų sargyboje. Studenčių ateitininkių draugovė, susiskirsčiusi į atskiras sekcijas, stengiasi pakelti lietuvės moters savarankiškumą, veiklumą, susipratimą, ir kitas savybes, kuriomis turi pasižymėti lietuvių moterys, norint, kad mūsų tautinis, kultūrinis ir religinis atgimimas rastų visuomenėje bei šeimynoje tvirtų perleidžiamų iš kartos į kartą tradicijų. Abstinentų korporacija turi savo tikslu eiti per santūrą į dorą, kad mūsų veikimas turėtų visados pakankamai darbininkų, visuomet paslankių į išsižadėjimą bei pasiaukojimą. Mūsų tautinio didvyrio Kęstučio korporacija yra pasiryžusi gaivinti mūsų tautoje riteriškus užsimojimus, taip reikalingus drausmingiems žygiams sprendžiamais tautos gyvenimo momentais. Mūsų didžiojo valstybės vyro Vytauto klubas specialiai yra susirūpinęs visuomeninėmis problemomis, kurių tinkamas išsprendimas ir atitinkamas praktiškas nusistatymas tiek yra svarbus mūsų valstybės bei visuomenės santvarkai. Šatrijos draugija stengiasi kelti dailiosios literatūros ir šiaipjau meno reikalus mūsų jaunoje draugėje, kad tokiu būdu tarsi meniškais kerėjimais išvystytų kūrybines mūsų tautos galias. Gal esu šiandien ir ne visas grupes paminėjęs, ir tikriausia nesu paminėjęs tų, kurios tik formuojasi ir ne šiandien, tai ryt išeis aikštėn mūsų gyvenime, bet šiaip ar

taip jau čia trumpai nusakytosios ateitininkų studentų grupės kiekviena skyrium ir visos sykiu dirba ir dirbs mūsų kultūrinio bei dvasinio atgimimo tikslams ir sykiu ves mus Vilniaus linkon, kad ten realizuotų galutinį mūsų tautinį laimėjimą. Argi ne svarbu mums ateiti ten jau su tvirtais tautiniais bei kultūriniais laimėjimais? Ar nesvarbu, kad į Vilnių įžengtų visai susipratusi, aktyvi bei savarankiškai veikli lietuvė moteris? Ar nesvarbu turėti, mums ten įžengus, išsižadėjimo bei pasiaukojimo dvasios? Ar nesvarbu mums turėti riteriškų užsimojimų mūsų įsibėgėjime į Vilnių ir didžiadvasio riteriško kilnumo, kai jau mes būsime ten įžengę pergalėtojais? Ar nesvarbu mums būti tikrais visuomenininkais, kai mums teks tvarkyti margus Vilniaus gyventojus į vieną mūsų sostinės savivaldybę? Ar nesvarbu pagaliau mums užkerėti mūsų paklydusius brolius kuriamojo meno stebuklais ir tokiu būdu geriausiai pratarti į jų širdis? Visi jūs, draugės ir draugai ateitininkai, dirbate ir dirbsite didelį atvadavimo darbą; o jūs, jaunieji draugai, kurie ką tik esate įstoję į atskiras korporacijas, šiandien turite progos įsitikrinti, kiek kilnūs tikslai laukia jūsų atsidėjusio darbo, jūsų kilnių užsimojimų, pasiaukojimo bei išsižadėjimo. Sveikindamas šiandien jūsų įstojimą į mūsų tarpą, aš tariu jums lietuviškąjį: sveiki atvykę, draugės ateitininkės ir draugai ateitininkai; su jumis mums bus drąsiau eiti į didįjį Gedimino pilies atvadavimo žygį.

# V. Bendroji Politinio Centro Ideologija*)

1. Politinis Centras turi savo tikslu realizuoti Lietuvoje teisiškos valstybės lytyse politinę bei socialinę demokratiją Kristaus mokslo pagrindais.

2. P. Centras tiek savo ideologija, tiek savo taktika yra visuomeninės pusiausvyros reiškėjas ir saugotojas: jis aiškiai atsiriboja ideologiniu atžvilgiu iš dešinės nuo liberalistiško individualizmo, o iš kairės — nuo socialistiško kolektyvizmo, nors taktikos atžvilgiu principialiai nei su pirmojo nei su antrojo šalininkais neatsisako dirbti bendrą darbą bendriems konkretiniams uždaviniams realizuoti.

3. Svarbiausiais visuomeninės santvarkos pagrindais P. Centras laiko:

a. religiją, kaipo žmogaus viso gyvenimo jungimą vienu dievišviškuoju pradu,
b. tautybę, kaipo individualinę kultūrinio visuomenės pasireiškimo lytį,
c. šeimyną, kaipo prigimtąjį visuomenės ir valstybės organizmo narvelį,
d. profesinę korporaciją, kaipo racionalią produktyvaus darbo organizaciją,
e. valstybę, kaipo pilnalytį suorganizuoto tautos bendravimo reiškimąsi,
f. privatinę nuosavybę, kaipo visuotinės gerovės veiksnį.

4. Matydamas realų reikalą pagrįsti visuomeninį gyvenimą religiniu idealu, P. Centras laiko harmoningus santykius tarp visuomeninės santvarkos ir Bažnyčios būtina sąlyga materialinei bei dvasinei visuomenės gerovei.

5. P. Centras laikosi įsitikinimo, kad tik grįžimas prie prigimtosios teisės ir krikščioniškosios doros dėsnių ir sėkmingas iš-

---

*) Ši ideologija dar nebuvo niekur spausdinta; apie jos susidarymą žiūr. pratartį.

plėtimas Bažnyčios inspiruojamos katalikiškosios akcijos tegali reformuoti dabartinį visuomeninį gyvenimą pagal teisingumo ir gailestingumo reikalavimus.

6. Laikydamas tautybę teigiamuoju veiksniu visuomenės gyvenime bei susitvarkyme, P. Centras eina tautiškos politikos keliais, nors sykiu, kaipo pusiausvyros reiškėjas, atsiriboja tiek nuo šovinistiško agresyvaus nacionalizmo, matančio tautybėje nelygstamąjį tikslą, tiek nuo kosmopolitiško internacionalizmo, nematančio tautybėje jokios teigiamosios vertybės.

7. P. Centras laiko visų lietuvių tautos šakų subūrimą savoje valstybėje prigimtąja tautos teise ir moraline jos pareiga ir eina prie šito tikslo tautinės sąmonės žadinimo, tautinės kūrybos kėlimo, nepriklausomos Lietuvos valstybės stiprinimo ir atitinkamos vidaus ir užsienio politikos priemonėmis.

8. Reikalaudamas respektuoti teisėtus lietuvių tautos interesus, P. Centras ne tik siekia taikingo sugyvenimo ir gerų kaimyninių santykių su gretimomis valstybėmis, bet ir stengiasi dirbti visuotinei krikščioniškai taikai, bendradarbiaudamas tuo tikslu visų pirma su kitų tautų krikščioniškomis grupėmis ir palaikydamas tarptautines pastangas sudaryti juridiškai suorganizuotą visų tautų vienybę, pagrįstą prigimtosios teisės ir teisingumo principais.

9. Pripažindamas krikščioniškosios šeimynos nesuardomumą ir jos teisę bei pareigą krikščioniškai auklėti naujas kartas, P. Centras kovoja prieš šeimynos dezorganizaciją ir naujų kartų auklėjimo bei lavinimo monopolizavimą suvalstybintoje mokykloje ir sykiu reikalauja globojančių šeimyninį gyvenimą įstatymų, kurie tarp kitko laiduotų katalikams katalikiškas proporcionaliai subsidijuojamas mokyklas, saugotų motinos ir vaiko teises, palankiai reguliuotų šeimyninio atlyginimo, mokesčių, buto, šeimyninės nuosavybės ir kitus klausimus.

10. Nelaikydamas idealu nei kapitalizmo, kuris, atpalaiduodamas individualistiškus instinktus, nesugeba išvengti socialinėje santvarkoje įvairių išnaudojimo rūšių, nei komunizmo, kuris, nesiskaitydamas su žmogiškąja prigimtimi, nesugeba išvengti prievartos, priešingos prigimtajai ir krikščioniškajai teisei, P. Centras yra šalininkas pažangių socialinių reformų, kurios racionalizuotų socialinę santvarką ir sudarytų korporatyvinį režimą pagal žmonių prigimtį, jų teises, pareigas ir solidarumo idealą.

11. Pripažindamas prigimtąją žmonių teisę į privatinę nuosavybę, P. Centras laiko kiekvieną konkretinę nuosavybę vienlaikiu atskiro asmens ir visos visuomenės padaru ir todėl nepripažįsta racionaliais reikalavimų, kad privatinė nuosavybė būtų tvarkoma ar viena tik atskirų asmenų nuožiūra ar vienu tik visos visuomenės sprendimu; dėl tos pačios priežasties jis nepritaria nei materialinių turtų koncentracijai su monopolizacijos tendencijomis ir sykiu su atitinkamu proletarišku masių augimu, nei niveliuojančiai materialinių turtų socializacijai, nei nieku neribojamai antisocialinei konkurencijai, nei jokiai kitai lyčiai visiško materialinių veiksnių įsiviešpatavimo socialiniame gyvenime.

12. P. Centro įsitikinimu, išvidinis ekonominių klasių ir profesinių organizacijų solidarumas sudaro moralinį socialinės santvarkos pagrindą, iš kurio turi išaugti autonomiškai suorganizuotų ir juridiškai pripažintų socialinių korporacijų organizmas, kur politiniai, socialiniai ir moraliniai tiek kapitalizmo, tiek komunizmo pavojai galėtų būti nuveikti racionaliu gamybos normavimu, teisingu atlyginimu, darbo žmonių vertės apsaugojimu, visų gamybos veiksnių solidariu bendradarbiavimu, spekuliacijos ir išnaudojimo šalinimu, profesinio vertingumo kėlimu ir apskritai gamybos vyksmo bei ekonominių santykių dorinimu.

13. P. Centras nepateisina nei valstybės abejingumo socialinio gyvenimo atžvilgiu, nei biurokratiškos etatistiškos ekonominio socialinio gyvenimo centralizacijos, kuri kėsintųsi prieš atskirų asmenų ir korporacijų teises ir privatinę iniciatyvą, stengdamasi atstoti privatinę ekonomiją viešosios ekonomijos priemonėmis: jis pripažįsta valstybei teisę daryti intervencijų į ekonominį socialinį gyvenimą, kiek ji yra individualinių, šeimyninių, korporatyvinių ir visos visuomenės teisių saugotoja, privatinės iniciatyvos skatintoja bei papildinėtoja, ir bendros gerovės sergėtoja ir reguliuotoja.

14. P. Centro supratimu, valstybinė valdžia privalo budėti, kad būtų išlaikyta tarp atskirų ekonominių klasių ir atskirų korporatyvinių organizacijų normali pusiausvyra, kuri laiduotų socialinę taiką, bendrą gerovę ir kiekvienam piliečiui teisėtą dalį įtakos ir akcijos visuomeniniame gyvenime.

15. Tvirtai tikėdamas demokratiniu idealu, P. Centras sykiu gerai nusimano, kad tikros demokratijos realizavimas politiniame ir socialiniame Lietuvos gyvenime tegali vykti, nuolat savitarpiškai

derinant visuomeninės santvarkos institutus, visuomeninės valdžios vadovybę ir visuomeninę žmonių kultūrą; todėl jis laiko lygiai svarbiais dalykais įstatymų tobulinimą, visuomeninės vadovybės ruošimą ir visuomeninės žmonių kultūros kėlimą.

16. P. Centras laiko viešai bei visuomeniškai veikiančią partiją neišvengiama priemone kultūriškai politikai, bet sykiu kovoja su atviru ar paslėptu ekskliuzivistišku partyvumu, siekdamas taikingo sugyvenimo tarp atskirų konfesinių, ideologinių, klasinių, profesinių ir tautinių visuomenės grupių teisiškos lygybės, pasireiškimo laisvės, savitarpinio reciprociteto ir bendros gerovės priemonėmis.

17. Darydamas skirtumo tarp visuomeninio idealo ir eilinių laiko uždavinių, P. Centras pirmojo formulavimą vadina programa-maximum, o antrųjų konkretizavimą — programa-minimum ir užleidžia atskiroms savo grupėms laisvę saviškai individualizuoti šitas dvi programas neprieštaraujant tačiau šios bendros ideologijos principams.

# VI. Spaudos draudimo pamoka lietuvių tautai *)

Įvairių esti iškilmių tautų gyvenime. Bet, tur būt, nedaug teatsiras tautų, kurios galėtų pasigirti tokios rūšies iškilme, kokią mes turime šiandieną. Tautų kentėjimai ir vargai esti įvairūs, todėl ir minėjimas atsivadavimo nuo šitų kentėjimų ir vargų turi dažniausiai labai nevienodą pobūdį. Mūsų tautinės martirologijos istorijoje spaudos uždraudimas buvo viena iš skaudžiausių dramų. Ir iš tikro buvo kuo sielotis, kad rusų despotiška vyriausybė, nesiskaitydama su švenčiausia prigimtąja tautos teise, uždraudė jai turėti savo lotynišką-lietuvišką spaudą. Įsivaizduokime tik gerai, kokiose aplinkybėse tai buvo įvykę.

Tauta, kultūriškai atsilikusi, tautiškai nesusipratusi, netekusi tradicinės savo inteligentijos, nes ši žuvo savo tautai, betarnaudama svetimiems dievams, — tokia tauta nustoja vienos iš svarbiausių priemonių užpildyti šitas spragas kaip tik tuo laiku, kai visame pasaulyje smarkiai eina tautinis atbudimas ir kilimas tose tautose, kurios buvo kultūriškai atsilikusios arba tautiškai nesusipratusios. Koks tat apmaudas turėjo graužti kiekvieną susipratusį lietuvį matant, kaip tautos budeliai plėšė iš tautos rodos paskutinę išganymo priemonę!

Tiesa, rusų valdžia tarsi paliko lietuvių tautai išeitį iš šitos keblios padėties, leisdama, ir ne tik leisdama, bet ir proteguodama, lietuviškų knygų spausdinimą rusų raidėmis, vadinamąja „graždanka". Rusų valdžios užmačios buvo visai permatomos: rusiškoji „graždanka" turėjo tarnauti įrankiu lietuvių tautai iš pradžios suartinti su rusų kultūra, o paskui ir visai surusinti.

Tokiu būdu prieš lietuvių tautą buvo atsistojusi šitokia tragiška alternatyva: arba išsižadėti legalios savo spaudos, bet tuomet dar labiau pagilinti taip pavojingą tautai kultūrinį atsilikimą,

*) Kalba, pasakyta per iškilmingą ateitininkų susirinkimą, įvykusį Kaune 1929. V. 9. Spausdinta Židinyje 1929 m. 5—6 nr., 462—465 p.

arba prisiimti rusiškąją „graždanką“, bet tuomet šituo oportunistišku žygiu pastūmėti tautą eiti tuo klastingu keliu, kurį buvo jai paruošusi rusų despotija. Pirmuoju atveju perspektyva negalėjo būti labai viliojanti jau todėl, kad spaudos uždraudimas atėjo tuoj po lenkų nevykusio sukilimo, kai rusų reakcija ir teroras itin siautė tiek Lenkijoje, tiek Lietuvoje. Sunku tat buvo tikėtis greit ir lengvai atkovoti savo spauda. Žodžiu tariant, tamsi ateitis turėjo tuomet slėgti lietuvių sielą, tarsi paniuręs dangus, kuriame nematyti nė vieno vilties spindulėlio, pranašaujančio artimą giedrą.

Antruoju, t. y. oportunizmo, atveju perspektyva buvo negeresnė. Leiskime, kad lietuvių tauta būtų nuėjusi rusų siūlomo kompromiso keliu. Ar tai reiškė, kad ji iš tikro būtų pasinaudojusi savo spauda taip, kaip jai būtų pageidaujama? Visų pirma rusų cenzūra žymiai būtų aprėžusi spaudos naudojimosi laisvę, o antra vertus, patyrusi, kad lietuviai pasinaudoja rusų „graždanką“ kultūriniam savo kilimui ir tautiniam susipratimui, rusų valdžia neabejojant būtų radusi savo despotizmo arsenale tinkamų priemonių šitam judėjimui kliudyti. Bet, kas svarbiausia, lietuvių tauta būtų atsistojusi į tautinių kompromisų kelią, kas būtų reiškę susilpnėjimą tautos pasiryžimo būti kultūriškai nepriklausomai, būti moraliai nepalenkiamai, apsaugoti savo valią į pergalę, į laimėjimą. Žodžiu tariant, oportunistiškas kompromisas su rusų valdžia ne tik būtų buvęs nesėkmingas, bet jis dargi būtų buvęs tautos nusižengimu prieš savigarbos pareigą ir prieš savo nepriklausomą ateitį.

Lietuvių tauta garbingai pasirinko pirmąjį erškėčiais nuklotą kelią, — kelią, žadėjusį iš pat pradžios didvyrišką kovą, prometėjiškus kentėjimus, bet ir galutinio išsivadavimo viltį, nes kiekvienas tvirtas pasiryžimas laimėti yra iš esmės laimėjimo pradžia. Ir mes galime būti dėkingi Apvaizdai, nulėmusiai mūsų tautai šitą kovos bei skausmo kelią. Minėdami šiandieną spaudos atgavimą, įvykusį prieš 25 metus, mes iš tikrųjų turime minėti ir pagerbti tuos, kurie kovojo už spaudos laisvę, nenorėdami nurimti brutalios prievartos atmosferoje. Jie pirmi stojo į aktyvią kovą už nepriklausomą tautos gyvenimą ir savarankišką kultūrinį reiškimąsi, duodami mums nepamirštiną pavyzdį ir palikdami tautai garbingos ateities testamentą.

Labai reikšmingas yra faktas, kad mūsų tautinio atgimimo pradžia yra įvykusi kaip tik spaudos uždraudimo laikotarpyje.

Vadinasi, rusų prievarta neįstengė užgniaužti tautos atbudimo iš ilgo snūduriavimo. Greičiausia rusų priespauda bus labiau sukiršinusi lietuvių tautos sąmonę ir pakėlusi tautinį susipratimą, iššaukdama pasipriešinimo reikalą lietuvių tautoje. Tai yra išrodymas to fakto, kad kiekviena prievarta neatsiekia savo tikslo ir suteikia net priešingų išdavų, jei jai sugebama pasipriešinti ir nesusidemoralizuojama oportunistiškame servilizme.

Apskritai, spaudos draudimo istorija, su jos brutalia prievarta iš vienos pusės ir didvyriškomis kovomis iš antros, yra mums labai naudinga pamoka, kurios mes neprivalome pamiršti nei dabar nei ateityje. Šita istorija mus pamoko visos eilės tiesų moralinio ir praktiško pobūdžio.

Visų pirma, ji mums gyvu pavyzdžiu įrodo, kad brutalios nieku nepateisinamos prievartos atveju, ypač, kai šita prievarta kėsinasi prieš švenčiausias prigimtąsias teises, serviliškas nusilenkimas prieš ją, arba net kompromisas su jąja yra mažiau naudingas, negu griežtas, pirmu net pažvelgimu visai nenaudingas, pasipriešinimas. Tai įvyksta jau todėl, kad vergiškas nusilenkimas prieš brutalią prievartą demoralizuoja žmones moraliu atžvilgiu ir padaro juos bergždžius bet kuriai platesnei kūrybinei visuomeninei akcijai.

Šitos tiesos pripažinimas dar toli gražu nereiškia, kad apskritai visuomeniniame gyvenime bei veikime galima apsieiti be kompromisų. Ten, kur reikalingas yra suderinimas įvairių įvairiausių pažiūrų praktikos dalykuose ir sutaikymas priešingų interesų, kompromisai yra neišvengiami, tik reik gerai skirti, kad kompromisai tegali liesti žmonių interesus ir taktikos priemones, bet ne dorinius principus. Nusilenkimas prieš nieku nepateisintą brutalią prievartą, kuri užgauna prigimtąsias žmonių teises, yra iš tikrųjų šitos prievartos legalizavimas, kas yra nedora ir yra net nusižengimas.

Antra, ko moko mus mūsų spaudos draudimo istorija, yra tai, kad didelis įsitikinimas savo tiesoje ir tvirtas pasiryžimas laimėti kovą su despotiška prievarta turi anksčiau ar vėliau baigtis pergale ir triumfu. Bet, žinoma, šitokis laimėjimas neapsieina be sunkaus darbo, be brangių aukų, be kentėjimo, be susigrūmimo su apginkluotu prievarta priešininku.

Ir dar mus moko spaudos draudimo istorija, kad tauta bręsta nepriklausomam gyvenimui arba šitą nepriklausomą gyvenimą sugeba išlaikyti tik tol, kol ji tikrai myli savo laisvę ir

yra pasiryžusi ją ginti visomis savo pajėgomis. Tauta, nustojusi verguvėje laisvės meilės, yra, vieno istoriko pasakymu, sušunėjusi tauta, neverta nepriklausomo gyvenimo.

Atsiminti šitą mūsų istorijos pamoką, palaikyti ją savo dvasioje per visą gyvenimą, ir padaryti iš jos prideramų išvadų, yra mūsų prievolė, yra, taip sakant, atsilyginimo kaina atžvilgiu į tuos, kurie sudėjo brangias aukas kovoje už spaudos laisvę ir tuo pačiu už mūsų būsimą nepriklausomumą. Šita pamoka itin svarbi yra mums todėl, kad vergiško servilizmo pavojus dėl įvairių priežasčių yra mūsų tautai labai didelis.

Visų pirma, mes dar nesuskubome visai išsiemancipuoti nuo tos nelaisvės, kuri slėgė mūsų tautos dvasią ir varžė jos kūną per keletą šimtmečių. Iš pradžios lenkų politikos įtaka, ėjusi sumužikinimo linkme, paskui rusų biurokratinio despotizmo jungas, turėjęs nukultūrinimo tendencijos, laikė mūsų tautą žiauraus pavergimo stovyje. Baudžiava, taip dar neseniai pasidariusi praeities faktu, negali dar šiaip ar taip nesireikšti mūsų tautos būde ir įpročiuose. Servilizmui palanki dirva istorijoje susidarė dar todėl, kad mes neturėjome joje tikrai riteriško periodo, ir kad tie mūsų visuomenės sluoksniai, kurie savo socialine padėtimi buvo pašaukti atsispirti miesčioniškumo dvasiai ir sudaryti moraliai ir intelektualiai laisvos inteligentijos kadrą, nutauto, pasidavę svetimoms kultūrinėms įtakoms.

Bet ir dabartis sudaro nemaža pavojų laisvam mūsų tautos apsisprendimui ir išsiemancipavimui iš dvasios verguvės. Apsupti didelių ir žymiai stipresnių, agresyviai nusiteikusių, kaimynų, mes nuolatos turime drebėti už savo nepriklausomumą, ir kartais esame verčiami daryti kompromisų, užuot stojus į nelygią kovą. Tokiose aplinkybėse susidaro labai palanki atmosfera servilizmui augti.

Servilizmo pavojus dar labiau didėja todėl, kad visa valdymo linkmė šiuo laiku ne saugoja tautą nuo vergiško servilizmo, bet kaip tik šiam pataikauja. Pakanka tik įsisąmoninti, kokia oficialinė ideologija aidėte aidi mūsų visuomenės gyvenime, kad įsitikrintume, jog mes einame į dvasios verguvę. Ar mums neįrodinėja oficiozo skiltys, kad tikrai laisvos yra tik laukinės tautos, ir kad kultūringos tautos yra labiau suvaržytos, negu kokios kitos? Ar mums neskelbiama, kad kultūrinė autonomija, pagrįsta laisvu kultūriniu apsisprendimu, yra susiskaldymo veiksnys? Ar mums neskiepijama nepasitikėjimo įvairiomis visuo-

meninės savivaldybos lytimis ir ar ne labiau propaguojama biurokratinė nuožiūra, negu visuomenės savarankiškumas ir veikli iniciatyva? Ar mes neįskaitome kasdieną oficialaus pasibaisėjimo aiškia nuoseklia aktyvia katalikų pasaulėžiūra ir savarankišku katalikų susiorganizavimu, nepalenktu biurokratinei priežiūrai ir liberalizmo aprobatai?

Išvada iš čia tegali būti viena: ten, kur verčiamasi prievarta, norima vergų. Ir gal būt niekados mums nebuvo tokio didelio dvasios verguvės pavojaus, kaip šiuo metu, kai šitas pavojus slenka nejučiomis, prisidengęs gražiais žodžiais ir savais tautiškais rūbais. Tokiu metu prisiminti mūsų kovotojų už spaudą pamokomą pavyzdį itin yra savo vietoje. Nuo jų, kurie sykiu su knygomis nešė mums laisvę, mes turime šiandieną pasimokyti didvyriško pasiryžimo, nuoširdaus pasiaukojimo, nepalenkiamo patvarumo, laisvės meilės, ir verguvės neapykantos. Minėdami mūsų tautos knygnešius, mes tuo pačiu ryžiamės eiti jų garbingomis pėdomis ir pasižadame niekados nevergauti dvasios servilizmui. Rinkdamiesi šitą kelią „per skausmą į garbę", mes drįstame kiekvienam mūsų tautos dvasios pavergėjui pasakyti sykiu su poetu: „Kad tu, gude, nesulauktum, ne taip, kaip tu nori, bus kaip Dievas duos, ne tavo priesakai nedori!"

# VII. Vedamosios idėjos Moterų klausimui spręsti *)

I. *Siekiamasis tikslas.* — Moterų klausimas galima būtų laikyti išspręstu tada, kai moteris, dirbdama *normaliai* tiesioginio savo pašaukimo srityje ir *atsitiktinai* bendrose su vyrais profesijose, turėtų visas sąlygas:

1. atsiekti maksimalinį individualinės savo asmenybės išvystymą;
2. laisvai apsispręsti, pasirenkant savo gyvenimo karjerą;
3. kuriamai ir vienodai vertingai su vyrais pasireikšti parinktojoje savo veikimui srityje;
4. laimėti savo darbui šeimoje lygų moralinį bei materialinį pripažinimą su visuomeninėmis profesijomis;
5. naudotis lygiomis su vyrais moralinėmis ir visuomeninėmis teisėmis bei prievolėmis.

II. *Vykdomosios priemonės.* — Norint sudaryti visas sąlygas moterų klausimui patenkinamai išspręsti, reikalinga:

1. mažinti moterų ambicija ir didinti jose tikros savo vertės pajautimas;
2. individualizuoti moterų auklėjimas bei lavinimas pagal jų lyties skirtingumą ir pašaukimo uždavinius;
3. išvystyti maksimalinis kuriamasis moters veiklumas tiesioginio jos pašaukimo srityje;
4. dirbant šeiminio pašaukimo darbą, vengti konkurencijos su vyrais visuomeninių profesijų srityje;
5. visuomeniškai vertinti, teisingai atlyginti ir juridiniu būdu laiduoti šeiminės moters pareigos;
6. įsąmoninti visuomenėje supratimas, kad ne pareigų vieno-

*) Vedamosios mintys pasikalbėjimui, įvykusiam Ateitininkių šeimotyros būrelyje 1927 m. kovo mėn.

dumas, bet vienodas įvairių pašaukimų vertingumas yra pagrindas tikrai vyrų ir moterų lygybei;

7. atidaryti laisvam moters pasirinkimui visos visuomeninės profesijos, kurios tik neprieštarauja specifinei moters prigimčiai, ir duoti jai galimybė lygiai pasiruošti su vyrais, bet sykiu reikalauti už vienodą atlyginimą ir vienodo produktyvumo;

8. moterys, neinančios į šeiminį pašaukimą iki 25 metų imtinai, pašaukti į kultūrinį visuomeninį darbą panašiomis sąlygomis, kaip vyrai yra šaukiami į karo tarnybą.

# VIII. Išvidinis moters atsivadavimas, kaipo tikros jos emancipacijos pradžia *)

I. *Kuo turi prasidėti tikras žmogaus atsivadavimas nuo bet kurios verguvės?*

1. Vidaus nelaisvė yra blogiausia verguvės rūšis, kuria tvirtai laikosi kiekviena kita einanti iš šalies prievarta.

2. Jokia einanti iš šalies prievarta negali neribojamai trukti, jei pavergtieji atsivaduoja iš vidaus ir sąmoningai gina savo laisvę ne kaip maištingi vergai, bet kaip turį savo vertės pajautimą asmenys.

3. Tikros savo vertės pajautimas yra pirmutinė laisvo apsisprendimo sąlyga, nes žmogiškosios prigimties protingumas yra žmogaus laisvės pagrindas.

4. Tikras savo vertės pajautimas, besiremiąs žmogiškosios asmenybės protingumu, reikalauja nuo žmogaus vadovautis savo gyvenime bei veikime racionaliais motyvais ir realizuoti racionali gyvenimo tvarka.

II. *Kame glūdi moterų verguvės pagrindas ir kuo šita verguvė reiškiasi?*

5. Giliausias moters nelaisvės ir įvairaus pavergimo šaltinis yra tasai faktas, kad didžioji moterų dauguma neįgauna niekados tikro savo vertės pajautimo, neapsisprendžia laisvai bei sąmoningai ir nesugeba nuosekliai vadovautis savo gyvenime bei veikime racionaliais motyvais.

6. Vietoje tikro savo vertės pajautimo moteris turi dažniausiai daug tuščios ambicijos, kuri, kaipo pirmojo jausmo karikatūra, yra su juoju žmoguje atvirkščioje proporcijoje.

7. Geriausiu tuščios ambicijos, nesutariančios su tikru savo vertės pajautimu, įrodymu yra įvairios falsifikavimosi rūšys, ku-

---

*) Vedamosios mintys pasikalbėjimui, įvykusiam Ateitininkių šeimotyros būrelyje 1927. XI. 27. Spausdinta Židinyje 1927 m. 11 nr. 331—323 p.

rios prasideda paprasta pudra ir baigiasi tirštais dažais ir stambiais erzacais, ir kurios yra vartojamos labai žymios dalies vadinamųjų kultūringų moterų.

8. Tuščią ambiciją ir sykiu stoką padorumo bei savo vertės pajautimo įrodo taip praplitęs tarp vadinamųjų kultūringų moterų palinkimas giliai dekoltuotis ir šiaipjau stengtis patikti vyrams išviršinėmis moteriško savo kūno savybėmis.

9. Tiek dažnas nekritiškas pasidavimas mados hipnozei yra geriausias pavyzdys tų atsitikimų, kai moters nesivadovauja gyvenime bei veikime racionaliais motyvais ir susižavi tuo, kas nėra nei protinga, nei padoru, nei tikslinga, nei estetiška.

10. Nesupratimas reikalo racionaliai apvaldyti emocianalinį savo pobūdį, kuris, atpalaiduotas nuo sąvaržų, reiškiasi paprastai smalsumu, plepumu, pavydumu, nepagrįstomis simpatijomis ir antipatijomis, nepateisintomis užgaidomis ir neprotingais įpročiais, esti priežastimi tos neracionalios gyvenimo linijos, kuri nesuderinama su savo vertės pajautimu ir laisvu apsisprendimu racionaliais motyvais, ir kuri taip dažnai padaro iš moters gyvenimo aklų nuotykių ir nenuoseklių žygių krūvą (neigiamoji emocianalumo pakraipa).

11. Kraštutinių ir nekritiškų emancipančių nusistatymas suniveliuoti moteris su vyrais ir priversti jas pildyti gyvenime tuos pačius uždavinius, kuriems tarnauja vyrai: a) nesutinka su tikru moteriškosios vertės pajautimu, nes pažemina lygiai aukštą, kaip vyro, moters pašaukimą, b) yra netikslingas, nes verčia moterį konkuruoti su vyrais tiesioginio jų pašaukimo srityje, c) yra neteisingas, nes neįvertina ir tinkamai neatlygina moters darbo tiesioginio jos pašaukimo srityje, d) yra kenksmingas fiziniam, kultūriniam ir religiniam visuomenės gyvenimui, nes ardo šeiminį gyvenimą, kuris yra tvirčiausias pirmojo pagrindas.

III. *Kuo turi pasireikšti išvidinis moters atsivadavimas?*

12. Tikra moters emancipacija, visai teisingai neatsisakanti nuo reikalavimo moterims lygių su vyrais moralinių bei visuomeninių teisių, turi prasidėti nuo įsigijimo tikros savo vertės pajautimo ir nuo išvidinio atsivadavimo iš prievartos visų tų veiksnių, kurie taip dažnai neleidžia moterims vadovautis savo gyvenime bei veikime racionaliais motyvais.

13. Tikros savo vertės pajautimas bus moters įgytas tada, kai ji, tarp kitko, a) auklėjimusi bei lavinimusi įgaus pilną žmo-

giškosios asmenybės sąmonę, b) kovos su tuščios ambicijos užgaidomis, c) laikys savo veidą ir šiaip jau išvaizdą neliestiną falsifikacijos tikslais, d) aukštai vertins moteriškąjį savo pašaukimą ir reikalaus jam pagarbos ir tinkamo pripažinimo iš vyrų pusės, e) atsisakys nuo noro patikti vyrams nepadoriomis priemonėmis, f) reikalaus iš vyrų tos pačios seksualinės doros, kokios kad paprastai vyrai iš jos reikalauja, g) saugos savo žmogiškąją individualybę nuo pavergimo vyriškai prievartai, mados hipnozei, neracionaliems gyvenimo įpročiams ir t.t.

14. Sugebėjimas laisvai apsispręsti ir sąmoningai vadovautis savo gyvenime bei veikime racionaliais motyvais tegali ateiti moteriai sykiu su tinkamu būdo lavinimu, pagrįstu tokiu emocionalinės jos prigimties išauklėjimu, kuris suteiktų jos valiai viltingą atramą turtingoje aukštųjų jausmų kultūroje (teigiamoji emocionalumo pakraipa: jautri intuicija ir entuziastiška širdis).

# IX. Estetinė ateitininkų ideologija *)

(Projektas)

## a. Grožis

1. Grožis yra daikto tobulumo spindėjimas pro išviršinę jo formą, arba lytį.

2. Daikto tobulumas gali būti fizinis, metafizinis, psichinis, moralinis, kultūrinis, religinis ir t.t. ir yra ne kas kita, kaip daikto atitikimas savo normų, turinčių giliausias savo šaknis amžinoje Dievo esmėje.

3. Grožio kriterijai yra subjektyviniai ir objektyviniai: subjektyviniu grožio kriterijumi eina estetinė emocija, kaipo malonus pergyvenimas, pagrįstas daikto gražumo nuvokimu; objektyviniu grožio kriterijumi eina daikto objektyvinė savybė, atitinkanti objektyviai konstatuotus estetikos principus.

4. Dailiajai lyčiai objektyviai reikalingi: a. atbaigta organiškoji visuma (integritas, sive perfectio), b. vienybė įvairumoje (ordo aestheticus), c. deramoji proporcija (harmonia), d. skaidrus įsigalėjimas apvaldytoj medžiagoje (splendor formae).

## b. Menas ir kūryba

1. Menas, plačiai suprantamas, kaipo vykęs priemonių pritaikymas tikslui, gali būti skirstomas į nedailųjį, pritaikomąjį ir dailųjį meną: pirmasis nieko bendro su grožiu neturi, pavyzdžiui, strategija, ugdymas; antrasis pritaiko estetines normas iš esmės neestetiniams tikslams, pavyzdžiui, iškalba; trečiasis turi tiesioginiu savo tikslu grožį, kad ir panaudojamą kartais utilitariniams tikslams, pavyzdžiui, architektūra, skulptūra, tapyba, muzika. Kai kalbama apie meną apskritai, dažniausiai turima galvoje dailusis menas.

---

*) Spausdinta Ateityje 1932 m. 5 nr., 218—221 p. ir Židinyje 1932 m. 4 nr., 364—367 p. Po to daryta pataisų pagal kritiškas pastabas, kurių autoriui teikėsi padaryti gerb. prel. A. Dambrauskas.

2. Dailusis menas gali būti suprantamas trejopa prasme: subjektyvine, aktyvine ir objektyvine; menas subjektyvine prasme yra sudėtingas menininko nusiteikimas, kuris vadovauja jam dailiųjų daiktų kūryboje; menas aktyvine prasme yra dailioji kūryba, arba kuriamasis grožio realizavimas konkretiniu pavidalu; menas objektyvine prasme yra ne kas kita, kaip dailiosios kūrybos išdavos, arba meno kūriniai.

3. Menas subjektyvine prasme, arba meniškas nusiteikimas, reikalauja šalia įgimtų meniškų palinkimų dar išlavinimo: a. estetinio skonio, b. estetinio sprendimo, c. atgaminamosios (reproduktyvinės) bei kuriamosios vaizduotės ir d. sugebėjimo techninėmis priemonėmis realizuoti meno kūrinį.

4. Menas aktyvine prasme, kaipo turinti savo tikslu grožį žmogiškoji kūryba, apipavidalina kokią nors medžiagą dailiąja lytimi pagal menininko įsivaizduojamą idealinį pirmavaizdį, glūdintį giliausiomis savo šaknimis Kūrėjo esmėje, naudodamasis tam tikslui vaizduojamojo konkretizavimo priemonėmis.

5. Dailioji kūryba yra kūryba tikriausia to žodžio prasme, nes ji gamina daiktus, turinčius reikšmės jau dėl vieno tik savo konkretinio, grožiu nešino, pavidalo.

6. Tikras dailiosios kūrybos pateisinimas yra tas, kad jos kuriamas pagal įsivaizduojamą idealinį tipą konkretinis pavidalas gali ir privalo patiekti meniškąjį grožį, kurio neįstengia realizuoti gamta be žmogaus pagalbos.

7. Objektyvus meno kuriamojo grožio pagrindas pareina nuo tų pačių normų ką ir gamtos grožis, bet subjektyviai meno kūrinį apsprendžia iš vienos pusės psichologinės grožėjimosi ypatybės, o iš antros pusės — vaizduojamojo išreiškimo priemonės (homo additus naturae).

8. Menas objektyvine prasme, arba sukurtosios meno dailenybės, būdamos tyrinėjamos estetikos mokslo priemonėmis (stebėjimas, palyginimas, apibendrinimas ir t.t.), patiekia moksliškai pagrįstų davinių ne tik estetinėms kūrybos normoms, bet ir reikiamiems menininko nusiteikimams nustatyti.

### c. Kūrinio lytis ir turinys

1. Nors grožis glūdi formalinėje priežastyje, būtent, lytyje, vis dėlto grožiui anaiptol nėra abejingas ir apipavidalinamasis turinys, nes tik žmogiškai reikšmingos idėjos išreiškimas dailiąja lytimi sudaro tikrai vertingą meno kūrinį.

2. Pilnas tarpusavis lyties ir turinio atitikimas, arba tobula jų dviejų vienybė, yra vienas iš pagrindinių dailiosios kūrybos principų, nes ši realizuoja idėją dailiąja lytimi atbaigtoje organiškoje visumoje.

3. Ten, kur nėra idėjos kokia nors prasme, negali būti ir grožio, nes grožis šiaip ar taip visados yra idėjos išreiškimas regimuoju pavidalu.

4. Dailioji lytis pareina ne tik nuo idėjos turinio, bet ir nuo medžiagos savybių ir atitinkamos technikos ypatybių.

5. Tiek kūrinio turiniui, tiek jo lyčiai yra neribotų skaičiumi, bet ne atpalaiduotų nuo sąlygų galimybių: meno kūrinio turinys yra subordinuotas gyvenimo tikslo reikalavimams, o lytis — grožio normoms; todėl meno turinys gali neribojamai turėti žmogiškai reikšmingos ir suderintos su gyvenimo tikslu kūrybos ribose, panašiai kaip dailiosios lytys gali neribojamai evoliucionuoti grožio užbrėžtame plote.

### d. Menas, tiesa ir dora

1. Dailioji kūryba iš įkvėpimo esmės turi būti laisva, bet sykiu, autonominga savo srityje, ji turi būti subordinuota bendriems gyvenimo tikslams; šitas paradoksalinis pirmu pažvelgimu reikalavimas, kad menas būtų laisvas ir sykiu neprasilenktų su gyvenimo tikslais, išsprendžiamas ta prasme, kad menas subjektyviai turi būti laisvas savo kūryboje, tuo tarpu kad objektyviai jis negali nusidėti doros principams, lygiai taip pat, kaip jis negali nusidėti psichologinės ir ontologinės tiesos reikalavimams.

2. Objektyviai netikras arba moraliai nedoras turinys, išreikštas dailiąja lytimi, negali dar sudaryti tikros dailenybės; yra tam objektyvinė ir subjektyvinė priežastis: pirma, daikto tobulumas reikalauja tikrumo (atitikimas idealinio tipo) ir gerumo (atitikimas doros reikalavimų); antra, netikro arba nedoro turinio pergyvenimas nesiharmonizuoja su grožėjimosi emocija ir todėl ją drumsčia neestetiniais įspūdžiais; taigi, kurinys, kuris prasižengia tiesai ar dorai, neišpildo taip pat grožio reikalaujamų sąlygų.

3. Nei moralizavimo tendencija nei prasilenkimas su doros reikalavimais nesiderina su dailiosios kūrybos esme, sykiu laisva ir subordinuota gyvenimo idealui; jei menininkas pasižymi giliu jautrumu, to pakanka, kad jo kūryba visai laisvai ir harmoningai

susiderintų su doros reikalavimais. (Spiritualis homo non est sub lege; ama et fac quod vis). Jei meno kūriny yra nesutarimo tarp etikos ir estetikos, tai įrodo, kad doriniame menininko stovyje yra netvarkos, neigiamai veikiančios jo dailiąją kūrybą.

4. Menininkas, susiharmonizavęs intelektualiniu, doriniu ir estetiniu atžvilgiu, kūrybos metu neturi reikalo su prisivertimu derintis prie žinijos, doros ir estetikos reikalavimų: jis tuomet visai spontaniškai (savaimingai) respektuoja pagrindinius dailiosios kūrybos dėsnius.

### e. Meno reikšmė ir tikslas

1. Nei šūkis „menas menui" nei reikalavimas pavergti meną naudingumui neatitinka tikros meno esmės: pavergimas meno utilitariniams tikslams pažemina jį ir panaikina išvidinę jo laisvę; šūkis „menas menui" taip pat pažemina meną ir net atima iš jo tikrąją jo prasmę, nes uždaro jį formalizmo ribose ir atpalaiduoja nuo idealinio reikalavimo tarnauti gyvenimo tobulumui.

2. Menas tegali turėti tiesioginiu savo tikslu vien grožį; realizuodamas jį dailiosios kūrybos priemonėmis, menas tobulina tikrovę ir didina gyvenimo džiaugsmingumą; tokiu būdu reikalavimas, kad menas netiesioginiu būdu tarnautų gyvenimo tobulumui, neatitraukia jo nuo tiesioginio jo tikslo, nes, siekdamas grožio, menas tuo pačiu tobulina gyvenimą.

3. Tikras meno šūkis privalo būti: menas grožiui, grožis gyvenimo tobulumui.

### f. Aesthetica perennis

1. Tikra estetika tegali būti vien aesthetica perennis, t. y. trunkanti per amžius estetika, kuri suima į save teigiamuosius visų amžių laimėjimus, praturtina juos kiekvieno naujo amžiaus patyrimais ir sugeba atsakyti visiems racionaliems naujovės reikalavimams žengiant į ateitį.

2. Trunkanti per amžius estetika negali pašlyti į jokią vienašališką linkmę, nes bet kuris vienašališkumas prieštarauja jos integraliniam sintetizmui, kuris sudaro svarbiausią esminę jos žymę.

3. Trunkanti per amžius estetika stato menui labai didelius reikalavimus, kuriuos tegali ištesėti vien menininkai, apdovanoti iš prigimties tikru talentu, rimtai pasiruošę dailiajai kūrybai ir

sugebą faktinai dirbti didelį ir sunkų kūrybos darbą; menininkus, nepasižyminčius šitomis savybėmis, ji degraduoja į nepavykėlių rangą ir jų kūrinių nelaiko dailiaisiais, nedarydama jokių kompromisų su aukštaisiais savo principais.

4. Pavyzdžiu tam, kokių reikalavimų stato dailiajai kūrybai trunkanti per amžius estetika, gali tarnauti sintetinė jos pažiūra į estetinę poezijos esmę: tikra poezija privalo, pagal poetinės kūrybos motyvus, sujungti savyje intensyvią emociją (pergyvenimas), sugestyvinę išraišką (išreiškimas) ir tobulą dailiąją lytį (apipavidalinimas, arba įforminimas); pagal poetinės kūrybos pradus, — ritmiškąją žodžio kultūrą, tikslingą vaizdų dinamiką ir gilų idėjinį turinį; pagal poetinės kūrybos tematiką, — psichologinę tiesą, ontologinę tiesą, vaizduotės padarų naujoviškumą ir natūralų turintį transcendentinę prasmę simboliškumą. Poezija, neatitinkanti šių integralinės estetikos reikalavimų, negali būti priskaityta prie pavyzdingos poezijos.

# X. Jaunuomenės idealizmas ir modernieji šokiai *)

*Parinktasis moderniųjų šokių vertinimo atžvilgis — kilnusis jaunuomenės idealizmas*

Atsitinka, kad jaunuomenė per nesusipratimą pritaria arba net praktikuoja dalykus, kurie visa savo esme prieštarauja jaunatvės dvasiai ir tuo pačiu iš pagrindų ją demoralizuoja. Prie tokių dalykų, kaip tik priklauso modernieji šokiai, labai praplitę vadinamajame kultūringame pasaulyje ir todėl importuoti pas mus su regimai autoritetinga šio pastarojo aprobata. Tik didelis nesusipratimas, skaudus ir pavojingas moraliu atžvilgiu, padaro tai, kad žymi Lietuvos jaunuomenės dalis prisiderina prie šitos šokių rūšies ir nemato tikros jų esmės, taip priešingos visiems kilniesiems jaunatvės užsimojimams. Tai iškelti aikštėn ir yra šito mano rašinio uždavinys.

Mano giliu įsitikinimu, modernieji šokiai, šita žema patvirkusio barbariškumo apraiška, kuri šiaip taip dar yra suprantama nepadoriose patvirkėlių vietose, turėtų neilgai trukus išnykti iš viešos padorių nesusipratėlių apyvartos, jei jaunuomenė įvertintų juos jaunojo savo idealizmo šviesoje, — to idealizmo, kuris pareina jai iš pačios jaunatvės esmės. Šitokiame moderniųjų šokių vertinime glūdi ne tik radikalus jų pasmerkimas, bet jų pergalėjimo pradžia, nes susipratusi ir kilniai nusiteikusi jaunuomenė negali nekovoti su mirtinais jaunatvės priešais.

Man nė kiek nebus netikėta, jei smarkūs mano žodžiai per daug kontrastuos su nusistatymu tos jaunuomenės dalies, kuri su nerūpestingu nayvumu leidžia sau šokti moderniuosius šokius, juos kokia nors prasme pateisina arba net tik juos toleruoja, kaipo neišvengiamą laiko ir bandiškos inercijos blogybę. Bet aš dar

*) Spausdinta Židinyje 1928 m. 3 nr., 185—198 p.; išėjo taip pat atskira atspauda, Kaunas 1928.

per daug pasitikiu sveika ir kilnia jaunatvės prigimtimi, kad sykiu su linkusiais į dorinius kompromisus žmonėmis laikyčiau bet kuriose aplinkybėse netikslingu dalyku pasakyti viešai visą liūdną tiesą apie moderniuosius šokius tai jaunuomenės daliai, kuri dėl kokios nors priežasties yra užsiangažavusi šitame klaidingame kelyje. Taigi į kilnųjį jaunuomenės idealizmą šaukiuosi šituo rašiniu ir šituo idealizmo matu kviečiu vertinti moderniųjų šokių esmę ir jų sudaromus pavojus.

## I.

### *Jaunuomenės idealizmas ir jo prasmė*

1. Jaunuomenės pareiga suprasti jaunatvės prasmę. — 2. Prigimties jaunatvė, kaipo „pilnas gyvastingų pajėgų klestėjimas". — 3. Nuosekli dorinė pažanga nuo prigimties jaunatvės prie dvasios jaunatvės, kaipo dorinio brendimo kelias. — 4. Dvasios jaunatvė, kaipo intensyvus sielos pajėgų išsivystymas idealo tarnyboje. — 5. Organiškas idealo meilės ir dvasios jaunatvės sąryšis. — 6. Neišvengiama jaunuomenei apsisprendimo kova už kilniuosius susižavėjimus prieš žemuosius polinkius. — 7. Jaunatvės pasturlakos.

1. — Gerai suprastas entuziastiškas jaunuomenės idealizmas, tarsi pavasario gėlė, yra jaunosios prigimties dovana, kuri tik tada pasirodo vaisinga visam gyvenimui, kai jinai yra imama su visu rimtumu, ir kai yra suprantamos tos pareigos, kurių jinai uždeda. *Kilnumas visados įpareigoja;* ogi ten, kur nyksta kilnumo pareigų supratimas, išnyksta ir pats kilnumas. Tas pats yra ir su jaunatvės idealizmu. Šitas jaunasis idealizmas, labai rimtas bei kilnus iš esmės dalykas, uždeda jaunuomenei taip pat atsakingų pareigų. Ogi, kai šitų pareigų supratimas silpnėja, nyksta ir pati jaunatvės dvasia.

*Viena iš pagrindinių jaunatvės pareigų yra suprasti tikrą jaunatvės idealizmo prasmę, apsaugoti šitas idealizmas nuo sunykimo ir jis pagilinti sąmoningu nusistatymu bei gyvenimo patyrimu.* Taigi ir šiuo atveju visų pirma dera bent trumpai įsisąmoninti, kokia yra tikra jaunatvės idealizmo esmė ir prasmė.

2. — „Jaunatvė, sako F.-A. Vuillermet, tai amžius, kuriame atsiskleidžia beribiai akiračiai, paauksuoti tekančios gyvenimo saulės šviesa, žadančia ilgai patverti; tai amžius, kuriame viskas yra įdvasinta pavasario žavesiu ir kuriame gyvenimo tamprumas pasireiškia gyvomis spalvomis; tai amžius kilnių entuziazmų, didingų užsimojimų ir dosnių aspiracijų, kai dvasia atsiveria

didžiosioms idėjoms, širdis — didvyriškiems jausmams, valia — pastangoms, kovai, aukingumui; tai, pagaliau, amžius, kuriame jaučiamas neišvengiamas reikalas žengti pirmyn, veikti, kilti, kurti, atsidėti, pasiaukoti" (La Mission de la Jeunesse Contemporaine, 14-e éd., 9 p.).

Iš tikrųjų tai yra dvasios jaunatvės charakteristika, kuri turi savo pagrindą jaunatvėje suprastoje fizine prasme. Šita pastarąja prasme *jaunatvė yra,* H.-D. Noble žodžiais tariant, *„pilnas gyvastingų pajėgų išsivystymas"* (Idéal et Jeunesse d'ame, 7-e éd., 52 p.). „Jaunatvė, sako ką tik paminėtas autorius, suteikia žmogaus kūnui pilnatvę bei tamprą, proporcijų bei linijų harmoniją, veido žavesį, lūpų šypseną, žvilgesnio skaidrą, kaktos giedrą, žodžiu tariant, visų gyvastingų pajėgų klestėjimą" (t. p., 51 p.). Ogi *dvasios jaunatvė,* jojo supratimu, *yra visa tai, kuo pasižymi jaunatvė fizinėje tvarkoje, tik perkelta į moralinę tvarką.* Fizinėje tvarkoje jaunatvė pareina nuo prigimties, tuo tarpu kai dvasios jaunatvė pareina nuo dorinio nusistatymo. Pasirodo net, kad *prigimties jaunatvė yra visai savaimingai palinkusi į dvasios jaunatvę* ir, būtent, todėl, kad *jaunatvė visai natūraliai yra surišta su idealo meile.* Didžiausia net jaunatvės jėga yra savaimingas jos palinkimas į praktinį idealizmą, t. y. entuziastišką susižavėjimą bei atsidėjimą visam tam, kas yra tikra, gera, gražu, kilnu, šventa. Tas, kas, būdamas jaunas, neturėjo aukštų idealų, iš tikrųjų niekados nėra buvęs jaunas psichologine šito žodžio prasme. Maža to: žmogus, nebuvęs jaunas šitokia žodžio prasme ir neturėjęs drąsios iniciatyvos ir plataus užsimojimo dėl idealo meilės, niekados savo gyvenime negalės sukurti nieko žymaus, nes *tas, kas nėra buvęs jaunas psichologine šito žodžio prasme, negali taip pat niekados tikrai subręsti didiesiems gyvenimo žygiams.*

3. — Tikras dorinis žmogaus subrendimas įvyksta tada, kai tos moralinės žymės, kurios savaime pareina jaunimui iš prigimties, pasidaro tomis pastoviomis tvirto būdo kokybėmis, kurios charakterizuoja dvasios jaunatvę. *Tikslinga dorinė pažanga nuosekliai ir veda nuo prigimties jaunatvės prie dvasios jaunatvės.* Ir iš tikro tikslinga žmogaus prigimtis neveltui daro iš entuziastiško idealizmo dovaną jaunatvei. Jei žmogus savo gyvenime neturėtų tarpo, kai susižavėjimai kilniais idealais savaimingai pareina iš prigimties polinkių, tai entuziastiška idealo meilė ir praktinio idealizmo įsigijimas būtų daug retesnis dalykas,

kaip kad tai yra dabar. Jaunatvės dovanos ateina žmonėms iš prigimties ne tam, kad jos būtų bergždžiai išaikvotos jauname pašėlime, bet tam, kad iš jų žmonės pasidarytų viltingą priemonę gyvenimo tikslams siekti. Tai ir įvyksta tada, kai jaunatvės dovanos patvariai palaikomos žmogaus dvasioje doriniu nusistatymu.

Taigi entuziastiška idealo meilė yra natūrali žymė to optimistiško idealizmo, kuris ateina jaunuomenei iš prigimties. Bet šita idealo meilė turi tikros dorinės reikšmės tik tada, kai idealu pasiturima, juo gyvenama, jis realizuojama dorinėmis pastangomis. Ogi tai iš tikrųjų įvyksta tada, kai prigimties jaunatvės žymės įgauna dorinės vertės, būdamos stabilizuojamos dorinėmis pastangomis, kaipo jaunosios dvasios ypatybės.

4. — Minėtasis H.-D. Noble labai gražiai bei nuosekliai nustato idealo ir dvasios jaunatvės santykiavimą. „Idealas, sako jisai, tai numatytas gėris, nujausta prievolė, gerbiama bei geidžiama dorybė, gyvenimo tobulumas, siekiamas iš visų pajėgų ir mylimas, kaipo toksai“ (t. p. 22—23 p.). „Turėti idealas tai laikyti savo sąžinė nuolatinėje gėrio akivaizdoje ir dėl jo sielotis“ (t. p. 24 p.). „Turėti idealas tai visų pirma juoju gyventi“ (t. p. 45 p.).

Visomis šitomis ypatybėmis prigimties jaunatvė pasižymi labai aiškiai, tačiau ne tokiame laipsnyje, kad šitaip mylimas ir geidžiamas idealas galėtų būti realizuojamas gyvenime. Šitam tikslui yra reikalinga *dvasios jaunatvė,* kuri *yra ne kas kita, kaip intensyvus sielos pajėgų išsivystymas idealo tarnyboje.* „Tai, sako H.-D. Noble, gėrio geidimas visomis jo lytimis, net tada, kai ydinga prigimtis linksta jam prieštarauti, ir kai aistringi instinktai stengiasi pašalinti jį iš kelio; tai optimizmas, kuris nepabūgsta pagundos, nepasisekimo arba net nusidėjimo, bet tik ta proga dar stipriau ima pasitikėti galutiniu dorybės laimėjimu; tai entuziazmas, karštas širdies užsimojimas, kilnių jausmų dosnumas, herojiškų žygių ieškojimas, patvarumas bei pastovumas pradėtame darbe; atsidėjimas, nematuojamas egoistišku išrokavimu; pasiaukojimas, tampąs lygiu prievolės reikalavimui; būdo tvirtumas, laužąs kliūtis ir įgaunąs tamprumo kentėjime; viltis, pasitikinti net tada, kai viskas yra pasvirę ir rodosi prarasta; nuolatos stiprinamas įsibėgėjimas dorinėje pažangoje ir kovoje su blogiu ir nuodėmingomis pagundomis“ (t. p. 57—58 p.). Trumpiau tariant, „tai tvirtas nepalenkiamas, gyvas, virpantis

pasitikėjimas galimybe realizuoti gėrį savyje ir aplink save ir sykiu vyriška, sėkminga, karšta ir entuziastiška valia jį realizuoti kiekvienu laiku“ (t. p. 59 p.).

5. — H.-D. Noble supratimu, idealas ir dvasios jaunatvė pritinka bet kuriam amžiui ir visados papildo vienas antrą dorinėje žmogaus pažangoje. „Mes privalome, sako jisai, laikyti savo sąžinę nuolatiniame susirūpinime gėriu ir juo daugiau *turime idealo,* juo labiau prievolės gražumas mus sužavi. Tuo tarpu malonumo viliojimai nuolatos stengiasi palenkti gerą mūsų valią, ir mes *juo daugiau turime dvasios jaunatvės,* juo labiau stiprėja mumyse pasitikėjimas galimybe pasipriešinti blogio gundymams. — Idealas mus apšviečia ir atskleidžia mūsų elgimosi programą. Dvasios jaunatvė mus paragina ir mus stumia į sėkmingą vykdymą visų pareigų, kurioms mes esame liepiamai palenkti. Tokiu būdu betarpiškai yra pritaikomu du pagrindiniu doros veiksniu: protas, kuris vadovauja veikimui, ir valia, kuri stengiasi jį realizuoti“ (t. p. 10 p.).

Taigi entuziastiška idealo meilė ateina jaunuomenei sykiu su tuo optimistišku idealizmu, kuris lydi fizinių bei psichinių pajėgų išsivystymą. Bet, *kad idealas būtų tikrai realizuojamas gyvenime, yra reikalinga, remiantis prigimties jaunatve, įsigyti trunkančią per visą gyvenimą dvasios jaunatvę.* Tas faktas, kad prigimties jaunatvė aplengvina įsigijimą dvasios jaunatvės, suteikia ypatingos prasmės tam savaimingam jaunuomenės idealizmui, kuris verčia ją pasitikėti idealu, jį mylėti, reikalauti jo realizavimo gyvenime ir jam pasiaukoti su visu jaunosios sielos užsidegimu. Žodžiu tariant, prigimties jaunatvė visai nuosekliai, nors ir savaimingai, veda prie dvasios jaunatvės. Tai yra natūrali linkmė, kuri savaime reiškiasi jaunuomenės gyvenime, ir kuri sykiu apreiškia tikrą jos vertingumą. Ir jei kadaise visai teisingai buvo pasakęs prezidentas Roossevelt'as, kad žmogus, neturįs gilios pagarbos idealui, yra be vertės, tai dar mažiau galima pasitikėti ateitimi jaunuomenės, kuri neturi idealo ir kuri nesugeba dėl jo sielotis, juoju gyventi, jam pasiaukoti. Todėl *jaunuomenė, einanti linkme, kuri yra priešinga natūraliai savo linkmei į dvasios jaunatvę, iš tikrųjų neišvengiamai slenka į ankstybą senatvę, į moralinę mirtį.* Ir reik sąmoningai žinoti, kad prieš kiekvieną jaunuomenę šitas nelemtas kelias yra visados lygiai atdaras, kaip ir kelias į tamprų subrendimą, į dvasios jaunatvę, į pastovų gyvenimo kovos laimėjimą.

6. — Maža to: jaunatvės prigimtyje yra visados pakankamai veiksnių, kurie stumia jaunuomenę eiti kaip tik šituo antruoju nelemtu keliu. Jau vienas lytinio subrendimo faktas leidžia jaunuomenei labai aiškiai patirti tas iškalbingas pretenzijas, kurias reiškia žmogaus gyvenime materialinis jo gaivalas. Iš tikrųjų tai yra pradžia tos kovos, kuri žmogui tenka vesti per visą savo gyvenimą, tik žymiai platesniame maštabe ir labiau objektyviame pavidale. Kai jaunuolis pirmą kartą atjaučia savo būtybėj kovos reikalą, prieš jį faktinai kyla apsisprendimo reikalas, nuo kurio žymioje dalyje pareina visas tolimesnis jo gyvenimas. Pasirodo tokiu būdu, kad *gyvenimo tikslingumas stato prieš jaunuolį pirmo laisvo apsisprendimo reikalą kaip tik tada, kai jame atsiranda didžiausias jautrumas tiek prie to, kas yra gera, tiek ir prie to, kas yra bloga.* Teisingai tad pastebi vokiečių pedagogas Grunwald'as, kad prieš jaunatvę stovi sunkus pasirinkimas tarp to, kas yra aukščiau už žmogų, ir to, kas yra žemiau už gyvulį, (die schwere Wahl zwischen Uebermensch und Untertier).

Kova tarp dviejų gaivalų — gero ir blogo — ir surišta su ja alternatyva, katra linkme apsispręsti, yra, galima sakyti, viena iš charakteringiausių jaunatvės žymių, kuri eina gangreit per visas jos apraiškas. Šita kova, kaip paminėta, labai aiškiai jaučiama jaunuomenės gyvenime lytinio subrendimo metu, kai tenka apsispręsti ir pasirinkti kilnių susižavėjimų ar juslingų polinkių kelią. Susižavėjimas skaistybės idealu yra ne tik fizinės, bet ir dvasinės jaunatvės kelias, tuo tarpu kai palinkimas į juslingumą reiškia smukimą į fizinę ir dvasinę senatvę.

7. — Panašiai ir kitose jauno gyvenimo srityse eina kova už teigiamąjį ar neigiamąjį apsisprendimą. *Visur prieš jaunų žmogų atsiveria du priešingu keliu.* Principe pasirinkimas yra lengvas, nes nesugadinta jauna siela negali niekados pasisakyti už aiškiai blogą dalyką. Bet šitas *pasirinkimas pasidaro žymiai sunkesnis, kai įvairūs sofizmai, emocionaliniai polinkiai, blogas jaunatvės pareigų supratimas ir kitos atsitiktinės aplinkybės aptemdo apsisprendimo alternatyvą.* Tuomet pasirodo, kiek įvairių pavojų grėsia doriniam jaunuomenės gyvenimui, jai pačiai apie tai nežinant ir net nenujaučiant. Rodos, kas gali būti gražesnio už atsidėjimą herojiškiems žygiams? O tuo tarpu kaip lengvai šitas kilnusis pasiaukojimo reikalas pereina jaunuomenės gyvenime į tuščią žygiavimą vardan klaidingai suprantamų tikslų.

Tokiu būdu, pavyzdžiui, jaunuomenė užsiangažuoja, sakysime, antisemitiniuose ir kitokiuose ekscesuose, kur brutali prievarta yra labai tolima nuo garbingos riteriškos kovos lygiomis sąlygomis. Arba kas, rodos, gali būti labiau girtino, kaip nuolatos gyva ir visados patvari kultūrinė pažanga? O tuo tarpu kaip dažnai visai suprantama ir pateisinama reformatoriška jaunuomenės nuotaika pereina į niekuo nepagrįstą revoliucinį prievartingumą, kuris nesugeba realizuoti jokios pozityvios pažangos, nes nėra atsirėmęs į teigiamuosius praeities laimėjimus bei tradicijas. Tokiu atveju jaunuomenė greit išsisemia bergždžiuose bandymuose reformuoti visuomenę, kad, įžengus į platų visuomeninį gyvenimą, paskęstų labai veikiai pesimistiškame konservatizme, šitoje visuomeninėje dvasinės senatvės apraiškoje.

Reformatoriška jaunuomenės nuotaika, tarp kitko, pasireiškia palinkime palankiai priimti naujovės sensacijas, kritiškai nesvarstant tikros jų vertės. Kiekviena naujovės sensacija lengvai jaunuomenės vertinama, kaipo pažangos apraiška, nors šita sensacija ir būtų pasenusio dvasia ir patvirkusio pasaulio ieškojimas savo atbukusiems nervams stambesnių ir nesveikų sukrėtimų. Tokiu atveju pasidavimas sensacingos naujovės įtaigoms yra ne kas kita, kaip nesąmoningas solidarizavimasis su šituo pasenusiu bei patvirkusiu pasauliu ir užmaskuotas pasirinkimas dorinio suirimo linkmės. Vienu iš ryškiausių pavyzdžių, kaip jaunuomenė sugeba nesąmoningai pasirinkti kelią į fizinį pairimą ir dorinį patvirkimą, ir yra nekritiškas nusistatymas moderniųjų šokių klausime. Kad taip iš tikrųjų yra su žymia dabartinės jaunuomenės dalimi, turės paaiškėti iš tolimesnio šitų šokių esmės nusakymo bei įvertinimo.

## II.

### *Modernieji šokiai; jų esmė ir įvertinimas*

1. Šokio esmė ir aplinkybės, kuriose jis gali būti blogas. — 2. Dailusis bei profaniškas šokis ir erotinio momento išsigimimas juose seksualizmo linkme. — 3. Seksualinės degradacijos linkmė šokių evoliucijoje paskutiniais laikais. — 4. Simbolizavimas seksualinio orgiazmo, kaipo moderniųjų šokių esmė. — 5. Modernieji šokiai, kaipo „naujojo barbariškumo“ apraiška. — 6. Kelios nuomonės apie moderniuosius šokius estetiniu, moraliniu ir medicininiu atžvilgiu (moralinis bolševizmas). — 7. Modernieji šokiai ir deramas katalikų nusistatymas. — 8. Padorių nesusipratėlių psichologinis argumentas

už moderniuosius šokius ir jo vertė. — 9. Tinkamos interpretacijos argumentas už moderniuosius šokius ir jo vertė. — 10. Deramas jaunuomenės nusistatymas moderniųjų šokių atžvilgiu.

1. — Gerai suprastas šokis yra neabejojant viena dailiojo meno rūšis. Jai turėjau progos suteikti šitokią aptartį: „Šokis yra grožio išreiškimas fiziniais judesiais, plastiškai bei ritmiškai išsivystančiais erdvėje bei laike į vieną harmoningą visumą ir apreiškiančiais psichinius žmogaus pergyvenimus“ (ž. mano straipsnį „Gimnastikos ir sporto esmė“, Židinys 1927 m. 11 Nr., 305 p.). Kaipo dailiojo meno apraiška, šokis yra aukščiausia fizinių judesių lytis, kuri iš vienos pusės, taip sakant, įdvasina žmogaus kūną, o iš antros pusės įdaiktina dvasinę žmogaus esmę kūno judesiuose. Būdamas idealinės žmogaus kultūros apraiška, *šokis, kaipo toks, t. y. iš savo esmės, nėra blogas moraliniu atžvilgiu.* Kitaip tariant, *šokis nėra moraliai blogas, kaipo grožio išreiškimas fiziniais judesiais.*

Bet šokis gali būti vis dėlto moraliai blogas, kai jis paverčiamas tarnauti nedoram tikslui, kai jis išreiškia nepadorų turinį, kai jis atliekamas netinkamu laiku ir vietoje, be prideramo apsivilkimo, su patvirkusiais žmonėmis ir kitose aplinkybėse, kurios sudaro progų moraliam nusidėjimui. Todėl sakoma, kad *šokis, nesąs iš savo esmės moraliai blogas, tampa tokiu atsitiktinai pripuolamomis savo ypatybėmis.* Todėl, jei kalbama ne apie šokį apskritai, bet apie atskirus šokius, pasižyminčius tam tikrais judedesiais ir išreiškiančius tam tikrą turinį, galima jau sakyti, kad tikras šokis gali būti moraliai blogas konkretine savo prigimtimi. Kaip pamatysime toliau, modernieji šokiai kaip tik priklauso prie šitokios šokių rūšies.

2. — Reik skirti tikrai dailusis šokis, atliekamas dailiojo meno tikslu, nuo profaniškojo šokio, praktikuojamo pasilinksminimo tikslu. Meniškas šokis randa pritaikymo balete, tuo tarpu kai profaniškas šokis įvairiose pramogų rūšyse. Ir dailusis šokis ir profaniškasis šokis turi visados tam tikrą pavojų nukrypti nuo estetikos bei padorumo reikalavimų ir todėl išsigimti patvirkimo lytimis. Šitas pavojus pareina nuo to, kad šokyje, kuriame dalyvauja abidvi lytys, beveik visados yra erotinio prado, kuris turi palinkimo pereiti į seksualinį momentą, besireiškiantį taip pat perėjimu nuo pridengto prie nuogo judesio. Erotinis pradas abiejų lyčių šokyje nėra dar blogas iš savęs, sakysime, tada, kai jis reiškiasi padoriu vienos lyties susiinteresavimu antra, džen-

telmenišku tarpusaviu užsilaikymu ir kuriamąja fantazija, kuria viena lytis visai platoniškai stengiasi sužavėti antrą. *Dorinė ir estetinė degradacija prasideda tada, kai žemi instinktai stumia šokėjus paversti padorų erotinį pradą seksualiniu momentu.* Tai įvyksta balete, kai šokėjai, pataikaudami žemiems žiūrovų instinktams, apnuogina fizinius judesius ir išreiškia jais nepadorius motyvus. Tas pats įvyksta ir tada, kai dalyvaujančios profaniškame šokyje abidvi lytys išreiškia juoju seksualinio gyvenimo motyvus ir atitinkamai judesių prasme ir prisilietimų būdais žaidžia seksualinį žaismą.

3. — Jei paimsime tą evoliuciją, kuri ėjo profaniškųjų šokių srityje gyvenančių dar žmonių atminimu, tai pamatysime, kad šita evoliucija visą laiką ėjo seksualinės degradacijos linkme. Tokia bent linija veda nuo kadrilio, polionėzo ir net mazuro per valsą į moderniuosius šokius. Pirmuosiuose erotinis elementas išsispręsdavo kuriamąja fantazija ir sutelktinėse figūrose, ir sykiu lyčių prisilietimas buvo apribotas labiausiai neutraliomis seksualiniu atžvilgiu kūno vietomis. Valse kuriamoji fantazija ir sutelktinės figūros yra jau žymiai apribotos, bet užtat lyčių prisilietimo būdas bei plotas yra jau žymiai sustiprinę linkmę nuo erotinio prado prie seksualinio. Čia jau duodama daugiau progos ir laiko šokėjų dėmesiui įgauti seksualinio intereso, tuo tarpu kai pirmuosiuose šokiuose dėmesiui nebuvo duodama galimybės susitelkti aplink šitą klausimą. Vis dėlto ir valsas, kad ir buvo apreiškęs savo laiku tam tikrą degradaciją, nėra dar blogas savo prigimtimi, nes jo judesiai nesimbolizuoja dar jokio seksualinio motyvo ir taisyklinga šokėjų susilietimo poza seksualiai yra dar neutrali, nors nuolatos rizikuoja peržengti leistinas ribas. Nestebėtina todėl, kad valsas savo laiku buvo sutiktas su nepasitenkinimu turinčių padorumo jausmą žmonių, kurie tokiu būdu buvo tarsi nujautę fatališką degradacijos linkmę. Dabar šitas nepasitenkinimas norima panaudoti moderniųjų šokių naudai, teigiant, kad kiekviena naujovė iššaukia konservatyvių žmonių murmėjimą. Iš tikrųjų nepasitenkinimas valsu buvo jau visai teisingas degradacijos, arba neigiamosios evoliucijos, įvertinimas.

Modernieji šokiai reiškia jau šitos evoliucijos atbaigiamąjį tarpsnį, nuo kurio toliau tas pats kelias veda tik į sąmoningą cinizmą, jei nenorima sąmoningai atsiversti ir atsispirti nelemtai degradacijos pagundai. Ir iš tikro modernieji šokiai pasižymi visu tuo, kas daro iš jų seksualinį žaismą, kur nėra jau vietos

platoniškai suprantamam erotiškam pradui. Kuriamoji iniciatyva iš jų beveik visai pašalinta ir pakeista nepaprastu judesių vienodumu. Sutelktinės figūros iš jų pašalintos ir šokėjų dėmesys sutelktas vien savo partnerių asmenyje. Muzikalinis akompaniamentas pasireiškia juose labai triukšmingu ir svaiginančiu būdu, kurio sugestionuojamas labai primityvus ritmas. Tokiu būdu kūrybinis, visuomeninis ir estetinis momentai randasi juose pašalinti beveik visiškai. Ką tuo tarpu išreiškia savo judesiais šokėjai, susidomėję vien savo partneriais chaotiškame džazbando triukšme?

4. — Pakanka vieną tik kartą kritiška akimi pažiūrėti į moderniuosius šokius, kad būtų aišku, jog intimiškai susilietusios šokėjų poros savo judesiais simbolizuoja seksualinius pergyvenimus. Iš tikrųjų *modernieji šokiai yra ne kas kita, kaip seksualinio orgiazmo simbolizavimas fiziniais judesiais.* Juose atmesta visa, kas galėtų išlaikyti erotinį elementą padorumo lytyse, ir sustiprinta visa tai, kas verčia šitą elementą pereiti į seksualinį momentą, t. y. kas paspalvina lyčių draugavimą fiziologiniu pobūdžiu.

Prof. S. V. Frankas, daręs neseniai Rygoje pranešimą apie „naująją barbariją", šitaip nucharakterizavo moderniųjų šokių esmę: „Dar daugiau negu kinomatografe yra simboliškų primityvizmo apraiškų moderniuosiuose šokiuose. Pradedant kekvoku ir baigiant blekbotomu, tenka stebėtis didžiausiu pasisekimu, kuriuo džiaugiasi tarp Europos tautų primityvūs laukinių žmonių šokiai. Ir kaip nesistengiama atsipalaiduoti nuo pagyvenusių žmonių prietarų, negalima vis dėlto neigti, kad *moderniųjų šokių panašumas su laukinių žmonių šokiais, o, gali būti, ir šitų šokių patraukiamoji galia, glūdi orgiastiškoje jų prigimtyje, arba taip charakteringame laukiniams žmonėms simbolizavime ir kartais net išviršiniame intimaus seksualinio akto pamėgdžiojime.* Ir jei mes dar paminėsime apie garsųjį džazbandą, tai nejaugi nėra didžiai stebėtina, kad europiečio ausis, pripratusi prie švelniausios muzikos, su didžiausiu pamėgimu gaudo primityvius triukšmus ir pasismagina barbariška kakofonija" (ž. pranešimą, padėtą 1928-III-3 d. „Segodnia Večerom" 51 Nr.).

5. — Prof. Frankas visai teisingai stato moderniuosius šokius į priežastingą sąryšį su tuo „naujojo barbariškumo" dvelkimu, kuris eina gangreit per visas mūsų kultūrinio gyvenimo sritis.

Visur jaučiamos tam tikros dekadencijos apraiškos, kurios kritiškai mąstančius žmones negali neįspėti dėl vykstančio mūsų civilizacijos gelmėse kaž kokio irimo, kaž kokios fatališkos evoliucijos. Gimstąs iš šitos evoliucijos žmogus primena laukinį žmogų, nors sykiu žymiai nuo jo skiriasi ir tam tikra prasme yra net pavojingesnis už jįjį. „Modernusis žmogus, tasai dirbtinis laukinis padaras, skiriasi nuo tikro laukinio žmogaus, kaip kad automatas skiriasi nuo gyvo žmogaus. Dirbtinis jo apsiprasčiokinimas taip skiriasi nuo prigimto paprastumo, kaip senatviška vaikystė nuo tikros jaunatvės. Šitame sujungime primityvo su racionalizmu glūdi rimtas naujojo barbariškumo pavojus“ (ž. t. p.).

Žodžiu tariant, *modernieji šokiai yra apraiška ne to barbariškumo, kuris turi prieš save kultūrėjimo perspektyvas, bet to barbariškumo, kuris atsiranda išsigimimo išdavoje, ir todėl veda nejučiomis net jaunąsias savo aukas į ankstybą senatvę ir ūmų suirimą.*

6. — F.-A. Vuillermet, parašęs labai turiningą ir gerai dokumentuotą knygelę „Les Catholiques et les Dances nouvelles“ (Paris, P.Lethiellu, Ed.), yra surankiojęs tarp kitko visą eilę nuomonių pasauliečių, kurie charakterizuoja moderniuosius šokius ar estetiniu, ar moraliniu, ar medicininiu atžvilgiu. Kai kurios iš jų bus gal ne pro šalį anonimiškai pacitavus barbariškai moderniųjų šokių prigimčiai geriau nucharkterizuoti.

„Šitas atletiškas kraipymasis, išreikštas muzikoje; šitas lėtas bei liūdnas žygiavimas, atbaigiamas pagal savotišką taktą; šitas paprastas junginys žingsnių su mažiau ar daugiau brutaliais slankiojimais, su mažiau ar daugiau geidulingomis pozomis, su mažiau ar daugiau rizikingu kojų draikymu, — tai skaudžiausias paneigimas, kuris kada nors buvo padarytas Terpsichoros menui, arba, aiškiau tariant, grakštumui ir grynam grožiui“ (o. c. 33 p.).

„Nejaugi šita nerangiųjų gimnastika galėtų turėti pasisekimą, kurį iš tikrųjų turi, jei jis nebūtų pridengtas seksualinio jaudinimosi įrankis; ... ir tai, kas ją daro ypatingai pavojingą, yra, būtent, dviprasmis jos pobūdis, kuris tiesioginiu būdu nesikėsina ant dorybės, bet tik sužadina visą nesveiką smalsumą“ (o. c. 34 p.).

„Vienas geros draugijos žmogus, puikus šokėjas, šitaip charakterizavo kiekvieną iš naujų šokių: tango — nešvarus, foxtro — ciniškas, java — brutali, scottisch espagnole — provoka-

toriška, schimmy ir blue — marazmas ir švento Vito šokis. Visa tai atsiduoda apašu, avantiūristu, klajūnu, laukiniu žmogumi“ (o. c. 34 p.).

Ne mažiau reikšmingos yra ir gydytojų nuomonės. „Daktaras Pinard teigia, kad šitie šokiai sužadina kenksmingą susijaudinimą pas daugelį mergaičių, kad jie žalingi vaisingumui, kad jie savo piktnaudžiavimu įveikia sveikatą. — Daktaras Pagès tvirtina, kad šitie šokiai, užuot stiprinę, sudaužo; užuot jauninę, pasenina. Iš tikrųjų rodos viskas juose yra numatyta favorizuoti jaudinimui. Ilgai trunką kūnų susilietimai, kurie kadaise buvo laikomi nepadoriais, juose yra intimūs ir nuolatiniai. — Daktaras G. L.-C. Bernard, žymus ginekologas, tvirtina, kad šitie šokiai gamina daugybę fizinių bei psichinių sukrėtų; kad jie yra pavojus, su kuriuo privalu labai rimtai kovoti, — nelaimė, kuri reik neatidėliojant pašalinti“ (o. c. 34—35 p.).

Pats F.-A. Vuillermet, visai įsitikrinęs, prieina radikalią išvadą: „Šitie šokiai yra ne kas kita, kaip *moralinis bolševizmas*“ (o. c. 35 p.), o prie kitos progos kartoja vieną pareikštą ankietoje sprendimą: „*Tai nuodai. Privalu drausti tai, kas užmuša*“ (o. c. 45 p.).

7. — Kartais ta jaunuomenės dalis, kuri leidžia sau šokti moderniuosius šokius, teisinasi tuo, kad šitie šokiai nėra formaliai draudžiami tiesioginės jos vyresnybės, ir kad apksritai jie nėra visuotinai draudžiami. Iš tikrųjų, katalikams daugelyje vietų jie yra formaliai uždrausti bažnytinės vyresnybės, būtent, viešais vyskupų atsišaukimais į savo tikinčiuosius. Bet ir tais atsitikimais, kai nėra iš vyskupų pusės formalinių draudimų šokti moderniuosius šokius, negalima tokio formalinio draudimo stoka aiškinti ta prasme, kad tokie modernieji šokiai, kokie buvo aukščiau nusakyti, yra leista šokti. Šituo atžvilgiu pakankamai autoritetingas yra Cambrai arkivyskupo paaiškinimas: „Tango, foxtrot ir kiti panašūs šokiai, sakė jisai jau 1920 metais, yra nedoros iš savo prigimties pramogos. Jie yra pačios sąžinės draudžiami visur ir visados, anksčiau už vyskupų pasmerkimus ir nepriklausomai nuo jų. Šitie pasmerkimai tik suteikia naujos prievolės jų nešokti. Ten, kur pasmerkimai nėra įvykę, prigimtoji dorinė prievolė nuolatos galioja“ (Cituota pagal Vuillermet, o. c. 37 p.).

Lietuvos katalikiškajai jaunuomenei šiuo metu negali būti jau abejonės, kad modernieji šokiai yra jai neleistini ne tik pri-

gimtosios doros draudimu, bet ir formaliniu bažnytinės vyresnybės paraginimu kovoti su moderniaisiais šokiais, kaipo su nedora pramogų lytimi. Lietuvos bažnytinės provincijos arkivyskupo ir vyskupų laiške tikintiesiems, paskelbtame šiais 1928 metais Lietuvos nepriklausomybės sukaktuvių proga, randame šitokį griežtą moderniųjų šokių pasmerkimą: „Paskui bėgėdiškas madas eina nepadorūs naujos gadynės šokiai, tie ryškiausi liudininkai mūsų civilizacijos išsigimimo. Juk tie šlykštūs šokiai tai ne kas kita, kaip grįžimas į laukinių žmonių papročius, tai visiškas kilnesnio dvasios elemento žmoguje paneigimas, tai liūdnas žmonių sielos ir skonio sumenkėjimas“ (Kauno akikatedros bazilikos vikarų kolegijos leidinys 10 Nr., 8 p.).

Ir štai Lietuvos bažnytinės provincijos jierarchai, nucharakterizavę kūniškumo ir ištvirkimo apraiškas šokiuose ir kitokiuose įsigalinčiuose mūsų gyvenime įpročiuose, atsišaukia į mūsų jaunuomenės idealizmą. „Pirmiausia, skaitome tame pačiame laiške, mes šaukiame į kovą katalikišką patriotišką jaunimą. Jūsų, skaistusis jaunime, jaunos ir jautrios širdys greičiau supras pavojų ir giliau jį pajaus. Jūsų jauna drąsa sugebės pasipriešinti piktiems sugedimo viliojimams. Jums šviečia kilniausi skaistybės idealai. „Palaiminti nesuteptos širdies, nes jie matys Dievą“ (Mat. V. 8). Jūs esate mūsų tautos tradicinių dorybių paveldėtojai ir jūsų šventa pareiga neišbarstyti to brangaus bočių palikimo, bet dar aukščiau jį iškelti“ (t. p. 10—11 p.).

8. — Moderniųjų šokių praplitimas iš dalies gali būti aiškinamas tuo nesusipratimu, į kurį dažnai įpuola visai padorūs žmonės. Padorių nesusipratėlių argumentą F.-A. Vuillermet formuluoja šitokiu būdu: „Užtikriname jus, sako kai kurie, kad mes nematome nieko blogo šituose šokiuose. Mes juos šokame visai korektiškai, nepatirdami nė mažiausio blogo jausmo, ir nejausdami, kad mūsų prote ar širdyje kiltų nors kiek nepadori mintis arba geidimas. Mūsų dėmesys tėra atkreiptas vien į patį šokį. Ir tai reikalinga norint gerai šokti. — Aš visai tikiu, atsako į šitą argumentą už moderniuosius šokius Vuillermet: kad nuolatinis susitelkimas, kurio reikalauja naujųjų šokių atlikimas pagal visas taisykles; kad noras pasilinksminti, įsitraukimas, krutėjimas, kuris sykiu atliekamas, išsiblaškymas ir nuovargis yra kliūtis pagundoms ir geidulių sužadinimui, arba net visa tai padeda juos veikiai apramdyti. Bet, jei kurį laiką pavojus yra sumažintas, ar tai reiškia, kad jis neatgims tada, kai jūs pasida-

rysite patyrusiais šitame mene? Be to, jei tai yra tiesa tam tikram šokėjų skaičiui — užtikrinimai man buvo dažnai daromi, ir aš neturiu jokio pagrindo įtarti jų tiesumą — tai ar galite jūs teigti, kad lygiai taip pat yra su šokėjų dauguma ir ypač su jaunaisiais" (o. c. 43—44 p.).

Visai galima tikėti, kad nesugadinti žmonės iš tikro mažiausiai arba net per savo nayvumą visiškai nepatiria nieko blogo moderniuosiuose šokiuose, kurie, kaip matėme, iš tikrųjų simbolizuoja seksualinį orgiazmą. Bet kaip tik todėl šitų *padorių nesusipratėlių argumentai pasidaro ypatingai pavojingi tikram nusistatymui moderniųjų šokių klausimu.* Šitie argumentai užtemdo tikrą moderniųjų šokių esmę ir duoda patvirkusiems žmonėms galimybės dangstytis liudymais tų, kurie nėra įtariami nedorais pasielgimais. Bet ir patys nesusipratėliai šalia klaidingo sprendimo išsiduoda tokiais atvejais dar tam tikra dorinės intuicijos ir dorinio jautrumo stoka, nes, jei jie nejaučia nieko blogo, šokdami moderniuosius šokius, tai jie vis dėlto turėtų jausti moralinę aversiją prie viešai demonstruojamų šokių, kurie simbolizuoja visai nepadorius dalykus ir reiškiasi todėl atitinkamomis pozomis ir judesiais.

Pagaliau, remiantis psichologijos daviniais, galima net labai abejoti, ar iš tikro modernieji šokiai neveikia blogai tuos, kurie nieko blogo nejaučia, juos šokdami. Psichologija konstatuoja ne tik tai, kad psichinis pergyvenimas gali pasireikšti tam tikrais judesiais, pozomis ir išvaizda, bet ir atvirkščiai, kad tam tikri judesiai, pozos ir išvaizda, kitaip tariant, plastiški ir motoriniai vaizdai turi mūsų psichikai judinamosios galios ir todėl dažniausiai sąmoningai ar tik pasąmonyje yra pergyvenami atitinkamu psichiniu būdu. Teigti todėl, kad iš savo prigimties nepadorus bei nedoras šokis neturi jokios blogos įtakos žmogaus psichikai ir dar jautriai jaunuomenės psichikai, yra iš tikrųjų nesiskaityti su psichologijos patyrimais. Taigi psichologiniu atžvilgiu vertinant moderniuosius šokius, reik konstatuoti, kad *šokiai, kurie simbolizuoja seksualinį orgiazmą, turi fatališkos tendencijos sąmoningai ar nesąmoningai jaudinti šokėjus seksualine prasme.*

9. — Yra taip pat žmonių, kurie, negalėdami apginti moderniųjų šokių iš esmės, stengiasi juos išgelbėti nuo visiško pasmerkimo, teigdami galimybę juos sukultūrinti ir pašalinti iš jų visa tai, kas nesutinka su doriniais ar estetiniais reikalavimais. Tas tinkamos interpretacijos argumentas už moderniuosius šo-

kius, Vuillermet liudymu, yra prancūzų formuluojamas maždaug šitokiu būdu: „Šitie šokiai, gal būt, yra blogi, bet tinkamai interpretuojami ir dorų žmonių šokami šeimyniškoje aplinkumoje, jie iš tikro nesudaro pavojaus. Prancūziškas skonis sugebėjo atskirti tai, kas buvo juose sunkaus ir atstumiančio, ir šitie šokiai, tiek užgauną padorumo jausmą ir juslingi, kai jie yra argentiniečių ar amerikiečių šokami, pas mus, pakeitimų eilėje, yra pasidarę ne tik švarūs, bet ir visiškai švelnūs. Paragvajuje, Meksikoje ar San-Francisco jie tegali būti vien skandališki; Paryžiuje ir visur, kur viešpatauja mūsų skonis, jie yra korektiški ir grakštūs“ (o. c. 41—42 p.).

Vuillermet atsako į šitą tinkamos interpretacijos argumentą iškalbingais kitų žmonių sumetimais. „Patyrimas ir tiesių pasauliečių liudymai leidžia mums teigti, kad šitokia interpretacija nesugeba jautrioje ir pilnoje gyvybės jaunuomenės praktikoje pašalinti iš šitų egzotiškų pramogų įgimtos nepadorios linkmės“ (Mgr Quilliet). Tegul švelnina, jei galima, šitą barbarišką atžalą ir tegul mažiau ar daugiau sąmoningai taiso įgimtą jai begėdiškumą, bet kaip tik ji užtiks palankų sau temperamentą, ji atgaus savo karštį ir prigimtąją galybę. Jinai yra pagoniškojo kūno nuodai, įsisunkią į visuomenės organizmą, kurį tašė septyniolika krikščioniškojo dvasiškumo ir dorinio vertingumo amžių. Jinai yra daugiau negu maištas, nuo kokio nebuvo laisvas joks krikščionybės amžius, — jinai yra iš savo esmės bei linkmės instinkto anarchija, atmetanti gėdumo jausmus ir drausmės reikalavimus, kurie yra ne kas kita, kaip amžinojo dorinio dėsnio pritaikymas, sielos daromas savo kūnui“ (Mgr Charost). Todėl Vuillermet visiškai pasirašo po Paul Bourget pasakymu, kad „šitie savotiški šokiai, sudaryti savotišku tikslu jų gimtinėje, negali būti visiškai atpalaiduoti nuo pirmykštės savo ydos ir mažiau ar daugiau jie pašaukti eiti prigimtąja savo linkme“ (o. c. 42 ir 43 p.).

Bet sakysime, kad modernieji šokiai iš tikro gali būti atpalaiduoti nuo savo prigimties ir ištobulinti iki tam tikro meniškumo laipsnio. Būtent, sutiksime, kad jie nustoja simbolizavę seksualinius motyvus ir jų judesiai atitinkamai pakeičiami; kad lyčių susilietimai juose išlaikomi padorumo ribose; kad muzika ištobulinama iki ritmiško melodingumo; kad juose sudaromi bendro pasilinksminimo momentai arba figūros; žodžiu tariant, kad jie yra pakeičiami estetiniu, moraliniu, visuomeniniu, higieniniu ir muzikaliniu atžvilgiu. Bet tuomet iš tikrųjų negalima

jau kalbėti apie tuos pačius šokius, nes jie iš esmės bus pakeisti, ir juose neliks to, kas jiems dabar yra charakteringa, ir kas sudaro savotišką jų prigimtį. Tuomet tektų kalbėti apie naujų šokių kūrimą su ta ypatinga aplinkybe, kad į kūrybos pagrindą būtų dedamas blogas dalykas tikslu kūrybos eigoje jį patobulinti. Bet tuomet kokiam galui reikėtų imti pradedamuoju choreografinės kūrybos pradu nevykęs iš esmės dalykas, kai kūrybinės galimybės nėra apribotos šita neišvengiama prievarta.

10. — Apskritai tokiais atvejais *noras apginti šiaip ar taip moderniuosius šokius yra pagrįstas ne racionaliais sumetimais, bet oportunistišku pataikavimu laiko dvasiai ir mados sensacijoms.* Todėl stoka drąsos stoti į atvirą ir griežtą kovą su moderniaisiais šokiais yra jaunuomenėje, ten, žinoma, kur ji pasireiškia, jaunojo idealizmo ir heroiškų palinkimų trūkumas, kuris negali būti suderintas su dvasios jaunatve ir tikra idealo meile. Jaunuomenė, supratusi, kad modernieji šokiai yra ne kas kita, kaip pasenusio pasaulio patvirkimo apraiška, turėtų visa savo siela ir visomis savo pajėgomis stoti į griežčiausią kovą su šituo savo priešu, kuris, užmaskuotas laiko dvasia ir mados sugestija, taikosi pasiknisti po tuo, kas yra jai švenčiausia, būtent, po dorine skaistybe. Tiesa, išvirkščia jaunatvės pusė gali patraukti silpnesnę jaunuomenės dalį vesti seksualinio pobūdžio žaismą kaip tik todėl, kad šis pataikauja žemiems žmogaus instinktams. Bet kaip tik prie šios dalies negali prisidėti tie, kas turi savo širdyje idealo meilę ir kas siekia dvasios jaunatvės. Pastarieji, jei jie nori pasilikti nepaliesti dorinėje savo vertėje, jei jie nenori pasiduoti pasenusio pasaulio patvirkimui, jei jie nori turėti prieš save atvirą kilimo ateitį,—ne tik negali prisidėti prie viešai demonstruojamų seksualinio žaismo šokių, bet ir neturi teisės jų pateisinti, jiems pataikauti, jų toleruoti. Maža to: *jaunuomenė privalo boikotuoti tas pramogas, kur yra šokami modernieji šokiai, nes jie užgauna dorame žmoguje tikrą savo vertės pajautimą, ir kovoti su šitais šokiais aktyviai, kaipo su viešo patvirkimo apraiška.* Šita kova yra jaunatvės pareiga ir būsimų laimėjimų pagrindas, nes jaunuomenė, kuri neturi tikro savo vertės pajautimo, ir kuri nedrįsta atvirai bei viešai stoti kovon su tuo, kas užmuša dvasios jaunatvę, yra gyvenimo aplamdyta ir pasenusi anksčiau, negu suskubo stoti į rimtą gyvenimo kovą.

Kovos su moderniaisiais šokiais sėkmingumas visai nereikalauja kovoti su šokiais, apskritai arba kovoti šokiuose su naujo-

viškumu, kaipo tokiu, arba net reikalauti išsyk naujų visai tobulų šokių. Šokis visados pasiliks meniška fizinių judesių apraiška, į kurią ypatingai yra linkusi jaunuomenė, ir todėl būtų klaidingas ir bergždžias dalykas kovoti su šokiais, kaipo su tokiais. Kiekvienoje meno srityje reikalinga kūrybinė pažanga, ir todėl taip pat būtų klaidingas ir nepateisinamas nusistatymas drausti naujoviškumą šokiuose. Prie nieko gero taip pat neprivestų šokių klausime reikalavimas tobulumo choreografinėje kūryboje, nes toks reikalavimas būtų tolygus atsisakymui nuo šokių.

*Kovojant tad su nepadoriais moderniaisiais šokiais reik suderinti neigiamasis nusistatymas jųjų atžvilgiu su teigiamuoju kūrybiniu nusistatymu šokių, kaipo padorios pramogos, srityje.* Kova su bet kuria visuomenine blogybe sėkmingiausiai yra vedama tada, kai sykiu yra patenkinamas tasai teisėtas reikalas, kuriuo šita blogybė remiasi. Taip pat yra ir su šokiais, kai šie iškrypsta iš padorumo ribų. Mums lietuviams ypač yra svarbu suprasti reikalas kuriamai nusistatyti kovoje su moderniaisiais šokiais todėl, kad mūsų pasilinksminimų bei pramogų kultūra apskritai yra gana žema ir nerodo pakankamos linkmės pažangiai tobulintis. Jaunuomenė pirma turėtų tai suprasti ir, stodama kovon su moderniaisiais šokiais, kuriamai užsimoti ir sąmoningai eiti prie aukštesnės pasilinksminimo kultūros.

Taigi: *Į kovą su moderniaisiais šokiais! Į kuriamąjį darbą padorių pramogų srityje! Jaunatvė kviečia, kilnumas įpareigoja!*

# XI. Vienas iš giliausių mano įsitikinimų *)

Mano giliu įsitikinimu, ateitininkai, kaipo tampriai suorganizuotas lietuvių katalikiškasis jaunimas, stovįs sykiu ant tautinio ir religinio atgimimo pagrindų, yra pašauktas suvaidinti mūsų tautos gyvenime visai nepaprastą rolę. Jie turės, būtent, apreikšti visuotinai reikšmingu būdu tas kultūrines ir religines galimybes, kurios glūdi dar visai neišnaudotos, mūsų tautos gelmėse.

Bet šitos galimybės tegalės būti ateitininkų apreikštos tik tada, jei jie sugebės pakilti prie tos aukštumos, kurios reikalauja visai susipratusių ir aukštai kultūringų lietuvių katalikų inteligentų padėtis. Noblesse oblige, ir todėl, pasirinkus savo vyriausiu principu „visa atnaujinti Kristuje", negalima pasilikti miesčioniškų įpročių, smulkių norų ir žemų polinkių plotmėje. Todėl pakilti iš gyvenimo pilkumos ir išsilaisvinti iš vergavimo miesčioniško pasaulio ir vidutinių žmonių įpročiams ir sykiu pergalėti labai realias pagundas, kurios nejučiomis ateina sykiu su šitais įpročiais, yra ateitininkų pašaukimo prievolė. Mes turime aiškiai ir griežtai rinktis: arba šio pasaulio kunigaikštis, kuris pavergia, arba Kristus Atpirkėjas, kuris išgano ir išvaduoja.

Šitos prievolės akivaizdoje susipratusiam katalikui inteligentui negali būti abejonės, kad privalu užsilaikyti moderniųjų šokių, simbolizuojančių seksualinį orgiazmą, dekoltavimosi ir nedoraus apsirėdymo, pudravimosi ir dažymosi klausimuose. Visa tai yra dalykai, kurie įsibrauna į nesąmoningų žmonių gyvenimą sykiu su mada ir kitomis nejuntamos sugestijos rūšimis. Bet kaip tik todėl, kad šitie dalykai yra priimami visai nesąmoningai, jie yra ypatingai pavojingi, nes jie visai nejučiomis užmuša žmogaus asmenybėje savo vertės pajautimą, leisdami tarpti tuščiai ambicijai.

---

*) Spausdinta Ateityje 1928 m. 4 nr., 171—172 p.

Todėl nesusipratėliu, nevertu ateitininko vardo, yra tasai, kas šoka moderninius šokius, simbolizuojančius seksualinį orgiazmą; ir lygiai taip pat nesusipratėle, neturinčia tikro savo vertės pajautimo, yra ta ateitininkė, kuri leidžia sau dekoltuotis nepadoriu būdu, pudruotis ir dažytis. Taip elgiantis, einama moralinės ir šiaipjau kultūrinės dekadencijos keliu, būtent, yra einama priešinga pakraipa tajai, kurios reikalauja dvasinis atgimimas, įrašęs į savo vėliavą kilnųjį tikslą: visa atnaujinti Kristuje.

Todėl taip pat ta diena, kurią Ateitininkų organizacija legalizuotų nusakytuosius dalykus ateitininkų gyvenime, būtų moralinio bankroto ir nusižengimo savo vyriausiam tikslui diena. Ta diena, kiekvienas sąmoningas katalikas turėtų apleisti šitos organizacijos eiles. Toks yra mano giliausias įsitikinimas šituo aktualiu dabar klausimu. Noriu tikėti, kad mūsų organizacija niekados nepasiduos toms pagundoms, kurios ateina per nesusipratėlius, ir kad ateitininkai ištesės tą pašaukimą, kurį jiems rezervavo Apvaizda mūsų tautos gyvenime.

# XII. Vedamosios idėjos naujų tautinių šokių reikalu

I. Norint konkuruoti su moderniaisiais internacionaliniais šokiais, besireiškiančiais seksualiniais motyvais, reik pastatyti prieš juos naujus tautinius šokius, kurie atsakytų ir estetiniams choreografinio meno ir specialiems mūsų laikų reikalavimams.

II. Nauji šokiai privalo būti tautiški ta prasme, kad jie galėtų sujungti savyje tradicinių tautinių šokių ir žaidimų motyvus su choreografinio meno ir ritmiškos gimnastikos (sakysime — Jaques-Dalcroze'o) principais.

III. Naujieji šokiai privalo atsakyti šiems racionaliems pramoginių šokių reikalavimams:

1. naujieji šokiai privalo būti nesudėtingi, kad jų galėtų lengvai greit pramokti platesnės masės;
2. jie neprivalo turėti per daug intensyvių varginančių judesių, nors privalo būti pakankamai įvairūs savo judesiais;
3. jie privalo kombinuoti savyje individualinį ir kolektyvinį pradą, kad galima būtų juos šokti poromis, bet taip pat ir sutelktinėmis figūromis ir virtinėmis;
4. šalia šabloninių, griežtai nustatytų judesių, jie turi užleisti tam tikrą vietą individualinei iniciatyvai jų išpildyme, kaip kad tai, pavyzdžiui, yra su lenkų mazūru;
5. jie turi išvengti rizikingų pozų dviejų lyčių tarpusavėje padėtyje, nors nėra dar būtino reikalo juos atpalaiduoti nuo tam tikro visai nekalto erotinio (ne seksualinio) kolorito, kurį sudaro visai teisėtas dviejų lyčių savim susidomėjimas bendrame pasilinksminime.

IV. Kuriamąjį naujų šokių organą turėtų sudaryti šie tinkamai nusistatę asmenys: 1. baleto atstovas, 2. šokių mokytojų atstovas, 3. gimnastikos atstovas, 4. tautinių šokių ir žaidimų atstovas, 5. naujų kuriamųjų tendencijų atstovas.

V. Realizuojant sumanymą praktikoje, reikėtų išsyk pasirodyti bent su dviem naujais šokiais; tam reiktų paruošti didesnį skaičių studentų ateitininkų ir surengti pavyzdingą šokių vakarą, gerai pirm išmiklinus šokių vedėjus.

VI. Būtų svarbu taip pat atrinkti, paįvairinti ir stilizuoti tautinius mūsų žaidimus, kurie toje lytyje, kaip jie dabar yra praktikuojami, negali savo primityvumu patenkinti kultūrinių reikalavimų.

# XIII. Ateitininkų vėliavą pašventinant *)

1. Vėliavos pašventinimo iškilmė yra tikra organizacijos šventė:
   a. tai yra moralinio įsisteigimo bei įsigalėjimo atbaigimas ir
   b. organizacijos fizionomijos atidengimas viešumai.
2. Organizacijos įbalsis yra tampriai susijęs su jos vėliava:
   a. įbalsis įgarsina, įbalsina pagrindinę organizacijos įdėją;
   b. vėliava įvaizdina regimu būdu organizacijos fizionomiją ir simbolizuoja giliausią jos esmę;
   c. saulė, besiskečią kryžmais spinduliai ir susidaręs iš jų kryžius reiškia garbingą kopimą į šviesą — į kalną, į viršūnes: „šviečia mums kryžius ant mūs vėliavos".
3. Vėliava reiškia pastangų organizavimą:
   a. ji sutelkia,
   b. drausmina,
   c. padrąsina,
   d. sugestionuoja,
   e. įpareigoja.
4. Vėliava reikalauja linkmės į viršų:
   a. kelti aukštyn,
   b. garbingai kyloti,
   c. nuolatai kopti,
   d. galutinai laimėti.

---

*) Vedamosios mintys kalbai, pasakytai per L. U. Studenčių Ateitininkių Draugovės iškilmingą posėdį, įvykusį 1928. IV. 22 d.

# XIV. Prideramas ateitininkų nusistatymas *numerus clausus* klausimu *)

1. Į numerus clausus mažumoms aukštojoje mokykloje reik žiūrėti neigiamai išeinant iš principo, kad jokia išimtinoji padėtis, taikoma gyventojų-piliečių daliai, negali būti pateisinta demokratizmo bei teisingumo sumetimais.

2. Žiūrint į numerus clausus žemažiūriškai tarsi išeitų, kad jo įvedimas tautinėms mažumoms V. D. Universitete būtų praktiškai naudingas lietuviams; bet žiūrint į tą patį dalyką iš platesnės visuomeninės perspektyvos ir, būtent, atsižvelgiant, pirma, į tai, kad kiekviena išimtinoji padėtis demoralizuoja visuomeniniu atžvilgiu ir tuos, kurie jos reikalauja, ir tuos, kuriems ji yra reikalaujama, ir, antra, kad išimtinoji padėtis, įvesta piliečių daliai, užnuodija piliečių sugyvenimą kartais nebepataisomu būdu ir tuo pasirodo kenksminga visuomenės gyvavimui, reik radikaliai kovoti su *numerus clausus* pagunda.

3. Vienintelis teisingas ir teisėtas klausimo išsprendimas ir sykiu visai sėkmingas lietuvių interesų apgynimas yra tas, kurį siūlo proporcionaliai subsidijuojamos kultūrinės autonomijos santvarka, pritaikyta visoms be išimties piliečių grupėms. Išeidama iš teisingo principo kiekvienam atiduoti, kas jam pridera, ir išvengdama bet kurios išimtinos padėties, nes ji realizuoja bendru įstatymu visiems vienodus principus, visuotinės kultūrinės autonomijos santvarka geriausiai apsaugoja ir lietuvių interesus: ji numato visoms be išimties grupėms proporcionalų dalyvavimą visose tose įstaigose, kurias valstybė subsidijuoja iš viešų iždo lėšų, neaprėždama tačiau niekam teisių iš savo lėšų padengti faktinas išlaidas ir tuo pačiu dalyvauti viešosiose mokslo įstaigose virš savo proporcijos. Toks padengimas iš savo lėšų faktinų išlaidų darosi atskiroms grupėms negalimas tik tada, kai tech-

*) Spausdinta su mažomis atmainomis Židinio 1932 m. 2 nr., 393—394 p.

ninės sąlygos to neleidžia; tuomet visuotinės kultūrinės autonomijos santvarka reikalauja proporcionalaus patogumų suskirstymo, jei tik kuri nors atskira grupė savo noru neatsisako nuo prideramos jai proporcijos.

4. Jaunasis idealizmas, katalikiškasis taurumas ir gilesnis tautinių ir visuomeninių reikalų supratimas turėtų įtikinti ateitininkus, a. kad *numerus clausus,* kaipo išimtinoji padėtis, yra nepriimtinas katalikiškosios jaunuomenės sąžinei, b. kad susidariusi nenormali padėtis tegali būti sutvarkyta vien organingame sąryšyje su kultūrinės autonomijos klausimo statymu visoje jo plotmėje, c. kad žemažiūriškas vadovavimasis praktiška nauda, tuoj apčiuopiama, tegali būti išprovokuotas neatsakingų, nacionalistiškai nusistačiusių elementų demagogijos priemonėmis, d. kad iškilęs į studentijos sąmonę *numerus clausus* klausimas duoda katalikams labai gerą progą išpopuliarinti visuotinės kultūrinės autonomijos santvarką, kuri tobulai išlaiko demokratizmo, lygybės ir teisingumo principus ir sykiu neleidžia faktiškai nuskriausti jokios atskiros piliečių grupės, nes niekam nepripažįsta privilegijų, e. kad ateitininkai pašaukti su visu rimtumu ir sąningumu išnaudoti šitą progą tam, kad studentų dauguma galėtų būti laimėta kultūrinės autonomijos idėjai.

Ketvirtasis skyrius

# Ateitininkų ideologijos realizavimo klausimas

# I. Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje*)

Ideologijos supratimas ir jos reikšmė gyvenimui.

I. *Ideologinis susipratimas:*

1. ideologinio susipratimo reikšmė,
2. ideologinis susipratimas ateitininkuose.

II. *Susiorganizavimas pagal ideologijos reikalavimus:*

1. organizacijos tipo priklausomumas nuo ideologijos ir aktualių gyvenimo aplinkybių,
2. katalikiškosios organizacijos bolševikų ir fašistų akcijos akivaizdoje.

III. *Ideologijos realizuojamasis veiklumas*

1. kova už savo idealus,
2. kuriamoji kultūrinė statyba.

Santrauka ir išvados.

Gyvename laikus, kuriuose sunku yra aiškiai orientuotis ir griežtai laikytis krikščioniškosios pasaulėžiūros nurodymų. Sunku, žinoma, nereiškia negalima ar neprivalu. Neaiški padėtis ir žiaurios gyvenimo aplinkybės reikalauja aiškios proto kultūros

*) Šis referatas skaitytas Studentų Ateitininkų Sąjungos metinėje konferencijoje 1929 m. rugsėjo 29 d. Jis yra taikytas studentų ateitininkų autokritikos reikalui, ir tuo privalu aiškinti daromi jame priekaištai ateitininkams. Paleisdamas dabar šį referatą viešumon ir norėdamas būti tinkamai suprastas tiek ateitininkų draugų, tiek ir jų priešų, autorius laiko reikalinga prie šios progos pažymėti du dalyku. Pirma, kritiškas autoriaus nusistatymas visai yra suderinamas su jo giliu įsitikinimu, kad ateitininkai vis dėlto sudaro labiausiai susipratusią ir geriausiai susiorganizavusią mūsų jaunuomenės dalį. Ir antra, kilnieji ir nelygstamieji ateitininkų idealai uždeda ateitininkams didesnių pareigų už tas, kokių kad turi mūsų jaunuomenės kitos grupės. Todėl autoriaus kritika, išeidama iš principo noblesse oblige (kilnumas įpareigoja), ateitininkų jokia prasme nevertina žemiau už kitas organizacijas, nors ir stato jiems didesnių reikalavimų. Tai privalu turėti galvoje norint tiksliai ir lojaliai suprasti autoriaus mintį. — Spausdinta Židinyje 1929 m. 11 nr. 313—327 p.

ir didelio valios drausmingumo. Tokiais laikais nevalia migdyti save optimistiškais nusiraminimais ir per aukštai vertinti savo pajėgas, nors taip pat nevalia pasiduoti nusiminimui ir apatijai. Drąsus pažvelgimas tiesai į akis ir išsidavimas sąskaitos iš susidariusios padėties yra kovos metu laimėjimo sąlyga. Štai kodėl šį kartą nesigailėsiu ateitininkams kritikos žodžio ir pažymėsiu jų silpnybes, surištas su jų ideologijos realizavimo klausimu.

Bet pirma keletas pastabų apie ideologijos supratimą.

Ideologijos sąvoka yra glaudžiai susijusi su pasaulėžiūra. *Ideologija,* rūpima mums šiuo atveju prasme, *yra organinga idėjų sistema, charakterizuojanti vieną kurią pasaulėžiūrą ir nustatanti praktinę žmogaus gyvenimo bei veikimo liniją.* Taigi nuosekliai suformuotas žmogaus nusistatymas gyvenime, plaukiąs iš jo pasaulėžiūros, yra tai, kas paprastai vadinama ideologijos vardu. Šiaip ar taip, ideologija yra idėjų mokslas arba išpažinimas, kuris atskleidžia žmogaus idealus. Suprantama savaime, kad ideologijos klausimas yra labai svarbus žmogaus nusistatymui ir veikimui gyvenime.

Ateitininkai, kaip mokslą einančios lietuvių katalikų jaunuomenės organizacija, turi savo ideologiją, einančią iš jų krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros. Įsigyvenimas į šitą pasaulėžiūrą ir jos pilnas pasisavinimas, o paskui ir realizavimas reikalauja tokio proto ir valios tobulumo, kuris nedažnai pasitaiko gyvenime. Atitinkamai nelengvas yra dalykas išsidirbti katalikiškąją ideologiją, reikalingą orientavimuisi gyvenimo praktikoje. Bet šiaip ar taip, tai yra privaloma katalikams ir tuo pačiu katalikų jaunuomenei, kaipo katalikiškos visuomenės daliai.

Šitą kartą nesistatau tikslo formuluoti katalikų jaunuomenės ideologiją. Tai buvo jau mano daryta, kai teko kalbėti apie ateitininkų principus bei pareigas per 1925 m. kongresą. Be to, ateitininkų principai bei pareigos buvo trumpai suformuluoti ir priimti Reorganizacinėje Palangos Konferencijoje 1927 metais. Šiandien turi mums rūpėti ideologijos klausimas ryšyje su jos realizavimu gyvenime. Vadinasi, dabar mes visų pirma statomės klausimą, ne kokia yra ateitininkų ideologija, bet kaip ji yra ir privalo būti realizuojama gyvenime.

## I.

Ideologijos realizavimas nuosekliai pereina kelis tarpsnius, arba momentus. Būtent, kad ideologija galėtų būti realizuota,

reikalingas yra, pirma, ideologinis susipratimas, antra, atitinkamas susiorganizavimas ir, trečia, idėjinis veiklumas, pasireiškiąs tiek kova už savo idealus, tiek ir kuriamuoju veikimu. Apie kiekvieną iš šitų momentų tenka pakalbėti skyrium.

1. Savaime aišku, kad ideologinis susipratimas stovi pirmoje vietoje ideologijos realizavimo tvarkoje. Neturint ideologinio susipratimo, negalima realizuoti jokios pasaulėžiūros idealo jau dėl to elementarinio psichologijos dėsnio, kuris skelbia, jog nihil volitum nisi praecognitum, nieko nenorima, kas nėra anksčiau pažinta. Iš tikro, nepažįstant idealo ir nenorint jo realizuoti, jis savaime gyvenime neįsiviešpatauja.

Taigi ideologinis susipratimas yra pradedamasis ir vedamasis momentas idealo realizavime. Juo jis yra didesnis ir skaidresnis, juo nuoseklesnė bus veikimo linija. Tiesa, nevisados veikimo galingumas yra tiesioginėje proporcijoje su susipratimo laipsniu, bet užtat visados veikimo nuoseklumas yra tiesioginėje proporcijoje su susipratimo laipsniu. Šiaip ar taip, ideologijos klausimu, kaip ir apskritai visuomeniniame veikime, visai teisingas yra principas: „pirma doktrina, paskui akcija".

Daug kas yra linkęs suprasti šitą principą kaipo kliūtį tampriam savaimingam veikimui. Tačiau toks principo supratimas yra iš tikrųjų nesusipratimo išdava. Principas „pirma doktrina, paskui akcija" yra ne tik paprastas psichologinis dėsnis, bet ir sąlyga, kad veikimas būtų prasmingas, racionalus ir sėkmingas. Taigi šis principas turi pakelti veikimo įtampą, bet ne jį panerti svyruojančių samprotavimų nelaisvėje.

Antra vertus, žinomas yra katalikų nesusipratimo žalingumas. Kartais net aiškūs katalikų priešai nesugeba taip pakenkti katalikų reikalams, kaip tie katalikai, kurie, turėdami pretenzijos katalikiškai elgtis, parodo katalikų reikaluose ignoranciją. Taip būna tiek tada, kai katalikai, gavę valdžią, tvarko valstybės reikalus, tiek ir tada, kai jie per nesusipratimą pritaria nekatalikiškam valdymui. Tokiais atvejais tarp katalikų susidaro susiskaldymas ir šiaipjau katalikų reikalai tampa priklausomi nuo gudresnių politinių spekuliantų. Ir šiaip yra ne tik su politika, bet ir su visuomeninio gyvenimo plotu.

2. Kyla dabar klausimas, kaip eina susipratimo vyksmas ateitininkuose, kas šituo atžvilgiu yra ir kas privalo būti. Atvirai sakant, tenka abejoti, ar ateitininkai yra pakankamai susirūpinę savo pasaulėžiūros išsiaiškinimu. Visų pirma, ar visi ideologiniai

ateitininkų vadovybės raštai, pradedant principų bei pareigų formulavimu ir baigiant Vyriausios Valdybos atsišaukimais, yra ateitininkų tinkamai išstudijuoti ir pritaikyti gyvenimo praktikai? Yra reikšmingų simptomų, kurie neleidžia atsakyti į šitą klausimą visai teigiamai. Imkime tik porą pavyzdžių.

Paskutiniais laikais gyvenimas iškėlė moderniųjų šokių klausimą. Žmogui, turinčiam minimalinį pastabumą iš vienos pusės ir elementarinį susipratimą katalikiškosios pasaulėžiūros dalykuose iš antros, yra aišku, kaip diena, kad modernieji šokiai yra visiškai nesuderinami su krikščioniškąja etika ir apskritai su pagrindiniu katalikų nusistatymu gyvenime. Tuo tarpu ar visiems ateitininkams tai yra aišku ir ar visi jie aiškiai nusistatę kovoti su šita atvira žaizda naujųjų kartų gyvenime? Noriu tikėti, kad dauguma ateitininkų yra jau neigiamai nusistatę moderniųjų šokių klausime, bet kad visų ateitininkų nusistatymas šituo klausimu būtų visai aiškus ir tvirtas, toli gražu dar negalima pasakyti. Ypač abejoju apie sendraugius. O tuo tarpu, kiek energijos ir laiko padėta diskutuojant šitą klausimą, kiek teko daryti pastangų, kad galima būtų ateitininkai sulaikyti nuo tos srovės, kuri sruvena su gyvenimu prieš krikščioniškosios pasaulėžiūros idealus.

Negalėčiau teigti, kad ateitininkų susipratimas būtų menkesnis už susipratimą katalikų, kurie pasilieka visai neorganizuoti, arba už susipratimą žmonių, neprisipažįstančių prie krikščioniškosios pasaulėžiūros. Pas kitus apskritai moderniųjų šokių problema neegzistuoja. Kiti priima juos kaipo nediskutuotiną faktą. Bet iš ateitininkų galima ir privalu reikalauti daugiau, nes noblesse oblige, kilnumas įpareigoja. Šito įpareigojimo akivaizdoje ateitininkų nesusipratimas yra žymiai didesnė yda, negu panašus nesusipratimas kitų žmonių ir ypač žmonių, nepretenduojančių būti katalikais.

Kaip su katalikiškumu sutaikinti laisvas nusistatymas šokių klausimu tų ateitininkų, kurie šoka moderninius šokius ir tada, kai šitie šokiai yra pasmerkti Lietuvos vyskupų laiške tikintiesiems (1928 m.)? Tokių nesusipratėlių būta net tarp ateitininkų aukštai pakilusių ateitininkų vadovybės jierarchijoje. Yra taip pat korporacijų, kurios savo viešuose pasilinksminimuose toleruoja moderniuosius šokius, ateitininkų ir jų svečių šokamus. Yra ir tokių susirinkimų, kurie pasirodo ištikimi ideologiniam nusistatymui tik tol, kol yra kas nors iš vyriausios vadovybės. Tuomet išeina,

kad savo vadus ateitininkai laiko žandarų rolėje, bet nepasiduoda laisvai išvidinei drausmei, kuri remiasi įsitikinimu. Tai yra vienas iš ryškiausių ideologinio nesusipratimo pavyzdys.

Dėl šito dalyko reik atvirai pasakyti: kol mūsų tarpe tokie nesusipratėliai vaidina apsunkinančios medžiagos rolę, mes su tokia medžiaga nieko laimėti negalime. Tokia medžiaga tesugeba plaukti tik pavandeniui ten, kur neša iracionaliniai gyvenimo polinkiai.

Kitas dalykas, kuris taip pat parodo susipratimo stoką, yra abejingumas, su kuriuo ateitininkai žiūri į jų pasaulėžiūros ir ideologinio nusistatymo puolimus. Paskutiniais keliais metais prieš ateitininkus ir jų ideologinį nusistatymą buvo prirašyta labai daug. Ar į tai buvo reaguota su reikiamu idėjos aiškinimu vardan to idealo, kuriam tarnaujama? — Žymiai mažiau ir rečiau, negu tai buvo privalu ir negu buvo galima net šiais užčiauptų burnų laikais. Susipratimas įvyksta visados kovoje už tiesą, bet kova už tiesą yra vienu savo šonu kova su netiesa ir melu.

Dėl apsileidimo kovoje su melu nemaža katalikų, pavyzdžiui, įtikėjo, kad katalikai esą dešinysis, vadinasi, vienašališkai konservatiškas, sparnas visuomeniniame ir ypač politiniame veikime. Tuo tarpu katalikai pagal krikščioniškąją pasaulėžiūrą ir ideologinį savo nusistatymą yra visuomenėje ir todėl taip pat politikoje pusiausvyros, pastovios taikos, nuoseklios pažangos, prigimtų teisių gynėjai, žodžiu tariant, yra centro žmonės. Katalikai nustoja pajautimo to, kuo jie yra. Štai, prie ko veda apsileidimas kovoje su netiesa ir melu.

Lygiai taip pat pavojingas yra ir ateitininkų apsileidimas kovoje su tais kaltinimais ir ateitininkų ideologijos falsifikavimu, kurie turi tikslą dezorientuoti ateitininkus jų susipratimo ir nusistatymo klausimuose, kad galėtų laimėti nekatalikiški idealai. Pavyzdžiui, vyriausybės oficioze buvo aiškinta ateitininkų ideologija palyginimu su aušrininkais iš vienos pusės ir tautininkais iš antros. Ateitininkai buvo paskelbti religinio asketizmo atstovais, ir jiems užleista antitezės vieta tarp aušrininkų, kaipo nereliginės pažangos skelbėjų (tezė) ir „tautiškojo jaunimo“, atsirėmusio į tautiškumą (sintezė). Iškėlimas tautiškojo, o iš tikrųjų tautininkiškojo, jaunimo į sintetikų vietą buvo pagrįstas loginiu sofizmu. Būtent, srovių sintetizavimas buvo darytas ne pagal sąvokų talpos žymes, bet pagal galimų tysoje individų skaičius. Kadangi tautiškumas pritinka visiems lietuviams, tai palaikyta

tautiškasis jaunimas sintetine srove, tuo tarpu sintetine srove tegalima laikyti vien ateitininkus, nes jų ideologijoje randa vietos ir pozityviai suprantama pažanga ir pozityviai suprantamas tautiškumas. Nekalbant jau apie tai, kad kalbamu atveju hegeliškoji sintezė neranda tikslaus pritaikymo, ir kad, be to, buvo įpainiotas netikslus asketizmo ir visuomenės tobulinimo supratimas, visas oficiozo samprotavimas buvo labai abejotinos vertės.

Minėtasis ateitininkų nucharakterizavimas turėjo sukelti tarp ateitininkų susidomėjimą, kritiškąjį nusistatymą ir atitinkamą reagavimą spaudoje, kad galėtų būti iškelti aikštėn straipsnio sofizmai tiek dėl susipratimo pačių ateitininkų, tiek ir dėl tikslios informacijos apie ateitininkus plačiosios visuomenės. Vis dėlto kalbamas straipsnis, kaip ir daugelis kitų panašių, nesusilaukė iš ateitininkų reikiamo apsigynimui nusistatymo. Ateitininkų spaudoje taip ir liko neišaiškintas paskleistas apie ateitininkus sofizmas ir surištas su juo jų nucharakterizavimas. Toks pasyvus laikymasis ideologijos klausimuose nerodo privalomo susipratimo ir pasiryžimo savo susipratimą ginti ir kovoti su netiesa bei melu[1]).

Taigi *tai, kas pageidaujama susipratimo klausimu, yra, pirma, įsigilinimas ir susigyvenimas su formuluotais ateitininkų principais bei pareigomis, antra, organizuotas ir sistemingas gynimas savo ideologijos tiek spaudoje, tiek ir kitose gyvenimo aplinkybėse, ir, trečia, nuoseklus ideologinis nusistatymas tuose klausimuose, kuriuos gyvenimas aktualiai kelia aikštėn.*

## II.

1. Antras ideologijos realizavimo momentas, arba tarpsnis, yra atitinkamas susiorganizavimas. Jokia ideologija, turinti viešus tikslus, negali būti realizuota, jei ji neranda tvirtos ir pastovios atramos organizacijoje. Organizacijos priemonės yra tarsi griaučiai, kurie palaiko stačius pasaulėžiūros gyvavimą visuomenėje ir jos nurodomų tikslų realizavimą. Savaime suprantama, kad

[1]) Kaip teko patirti, šitas priekaištas ateitininkams turi būti, teisingumo dėliai, žymiai suminkštintas, turint galvoje tas kliūtis, kurios varžo laisvą ateitininkų pasireiškimą spaudoje. Vis dėlto iš ateitininkų galima būtų tikėtis didesnių pastangų pergalėti šitas kliūtis, o nuo šito priekaišto nėra laisva net ateitininkų vadovybė ir tame skaičiuje pats šio straipsnio autorius.
*St. Š.*

organizacijos tipas pareina nuo ideologijos turinio: pagal tai, kokia yra realizuotina ideologija, atitinkamai susitvarko ir organizacijos tipas. Tačiau organizacijos tipas pareina ne tik nuo ideologijos turinio, bet ir nuo tų aktualių aplinkybių, kuriose tenka gyventi ir dirbti. Taigi organizacijos tipas pareina, pirma, nuo ideologijos, antra, nuo aktualių gyvenimo aplinkybių. Žinoma, yra ir daugiau veiksnių, kurie turi sprendžiamosios reikšmės organizacijos tipui, bet šiuo atveju mums turi ypatingos svarbos du paminėtuoju.

Nesunku pastebėti, kad juo turtingesnė yra pasaulėžiūra, juo sudėtingesnė yra ir organizacija, kuri turi ją realizuoti. Katalikiškosios organizacijos, besiremiančios universalia apimančia visas gyvenimo sritis krikščioniškąja katalikiškąja pasaulėžiūra, neišvengiamai yra labai komplikuotos ir sykiu sunkiai palaikomos savo aukštumoje. Todėl jos reikalauja ypatingo pasiruošimo ir nuolatinio budėjimo tvarkos, drausmės ir ideologinio nuoseklumo atžvilgiu. Atsižiūrint į mažą organizacinį lietuvių sugebėjimą, organizavimosi klausimas privalo būti atidžiai studijuojamas ir praktiškai sprendžiamas tikro susidraugavimo priemonėmis. Be išsitobulinimo organizavimosi dalykuose negalima laukti, kad ateitininkų ideologijos realizavimas sparčiai pažengtų į priekį. Tai yra visai neišvengiamas reikalas, kuris ateitininkų vadovybės buvo prie įvairių progų nurodinėtas.

Šiuo atveju norėčiau atkreipti draugų ateitininkų dėmesį į sąryšį organizacijos tipo su aktualiomis visuomeninio gyvenimo aplinkybėmis. Katalikiškoji pasaulėžiūra, principialiai universali laiko, vietos ir gyvenimo problemų atžvilgiais, būdama realizuojama konkretinėse gyvenimo aplinkybėse, gali pareikalauti iš savo vykdytojų, ir iš tikrųjų dažniausiai reikalauja, tinkamai prisitaikyti prie tų aplinkybių, kuriose tenka gyventi ir veikti. Todėl katalikų veikėjų ideologija, kaipo visai reali, turi būti lanksti ir pritaikoma prie bet kurių gyvenimo aplinkybių. Tiesa, ideologinis prisitaikymas prie aktualių gyvenimo aplinkybių nėra jokia prasme oportunizmas ir prisitaikymas prie gyvenimo nedorybių ir šiaip jau blogybių. Būti lanksčiu realiu veikėju dar toli gražu nereiškia būti nedorėliu prisitaikėliu oportunistu. Katalikiškoji pasaulėžiūra kaip tik sugeba suderinti realumą su griežta kova, skelbiama oportunizmo, pataikavimo ir nepateisinamų kompromisų dvasiai. Kalbamasis lankstumas, pareinąs nuo katalikiš-

kosios pasaulėžiūros turtingumo ir vispusiškumo ir taktikos išmintingumo, gali būti iliustruotas kad ir organizavimosi pavyzdžiu.

2. Kovoje už savo idealus žmonės yra linkę prie kraštutinių pozicijų, ir todėl jie įvairių srovių kovoje dažnai persimeta iš vieno ekstremizmo į kitą. Taip atsirado maksimalistiškas bolševizmas, kaipo protestas prieš kapitalistiško pasaulio ekscesus ir neteisybes. Bet, kai pasirodė, kad jis nėra nė kiek geresnis ir nėra mažiau pavojingas, kaip kapitalistiško ir imperialistiško pasaulio avantiuristai, prieš jį pakilo lygiai kraštutinis ekstremizmas, kuris įgavo fašizmo vardą. Fašistai, norėdami mušti savo priešus, laiko reikalinga griebtis tų priemonių, kokias vartoja žiaurus ir amoralinis bolševizmas, ir šitas priemones jie taiko tiek bolševikams tiek ir bolševikų priešams, smerkiantiems bolševikiškas ir tuo pačiu fašistiškas priemones.

Pasirodė, kad bolševikai ir fašistai turi daug bendrumo veikimo priemonių ir metodų atžvilgiu, kas pagimdo net tam tikrą ideologinį bendrumą tarp šitų kraštutinių ekstremistų, mirtinai kovojančių tarp savęs. Tokiu būdu visa eilė bendrų ypatybių charakterizuoja tiek bolševikus, tiek ir fašistus. Prie tokių ypatybių priklauso, pavyzdžiui, beapeliacinis paklusnumas savo vadams, korporatyvinis drausmingumas, visiškas pasiaukojimas savo tikslams, partijos ryžimasis prie griežtų priemonių kovoje už savo idealus, universalių principų ir prigimtųjų teisių paneigimas, nelygstamo etatizmo garbinimas visuomeninės kultūros srityje ir kiti panašūs dalykai. Reikia pripažinti, kad ne viskas, kas charakterizuoja bolševikus ir fašistus, yra principialiai bloga. Tarp tų ypatybių yra karingo bei aktyvaus temperamento apraiškų, kurios nėra iš savo esmės nei blogos nei geros; šalia jų yra visai teigiamų ypatybių, bet yra taip pat ir visai neigiamų, ir reikia net pripažinti, kad šios bus vyraujančios.

Norint dabar konkuruoti su bolševikais ir fašistais gyvenimo kovoje, neišvengiama visai realiai laikytis šitokio metodo. Tai, kas yra bolševizme ir fašizme visai teigiamo ir pareina nuo aktualių laiko reikalavimų, reik pasisavinti katalikams, kad nesusidarytų nedovanotinas atsilikimas gyvenimo eigoje, nes toks atsilikimas nulemtų katalikų pralaimėjimą, kovoje už savo idealus. Tai, kas yra abejinga doriniu atžvilgiu, bet naudinga kovos išdavoms, gali būti katalikų pasisavinta su sąlyga įprasminti tai gerais tikslais ir intencijomis. Tai, kas yra bolševikuose ir fašistuose neigiamo, privalu atmesti ir pastatyti prieš tai teigiamas ypatybes.

Prie pirmos teigiamųjų ypatybių kategorijos, kurios iš tikrųjų reikalauja mūsų laikų dvasia ir gyvenimo santvarka, galima priskaityti korporatyvinis drausmingumas, pasitikėjimas savo vadais ir griežtas jiems paklusnumas, ir visiškas pasiaukojimas savo idealams. Krikščioniškoji pasaulėžiūra turtingoje bei sudėtingoje savo ideologijoje randa vietos ir tam tikro aristokratizmo ir tam tikro demokratizmo principams, nes sugeba lygiai vertinti tiek atskirą asmenį, tiek ir visuomenės kolektyvą. Todėl šita pasaulėžiūra nebijo nei vadovaujamos atskirų asmenų rolės nei visos visuomenės aktyvumo, drausmingo korporatyvinio federalizmo pavidale. Banalu sykiu teigti visiems žinoma tiesa, kad krikščioniškoji religija yra idėjinio pasiaukojimo religija.

Prie antrosios kategorijos reik priskaityti griežtą karingą temperamentą, nebijantį kovos ir stiprių priemonių. Toks temperamentas, kiek jis yra apvaldytas išmintingumo įsakymais, nėra dar blogas iš savo esmės. Jis net yra teigiama katalikų ypatybė tada, kai katalikybės priešai, agresyviai nusistatę prieš universalinius principus, prigimtąsias žmonių teises ir amžinas kultūros vertybes, be jokios atodairos provokuoja katalikus į kovą, kaip tai iš tikro ir daro bolševikai ir fašistai.

Prie trečiosios neigiamųjų ypatybių kategorijos galima priskaityti tą amoralinį bolševikų ir fašistų nusistatymą, kuris verčia juos paneigti universalinius principus (pavyzdžiui, lygų visiems teisingumą), prigimtąsias teises (pavyzdžiui, laisvo pasireiškimo teisę) ir laimėtas kultūros vertybes (pavyzdžiui, laisvą spaudą, laisvas organizacijas, laisvas nuo politikos mokyklas). Prieš šitos kategorijos ypatybes katalikai privalo išsidirbti priešingas teigiamąsias ypatybes ir jas realizuoti savo veikime. Tokiomis katalikų ypatybėmis turi būti, pavyzdžiui, universalinių principų gerbimas, prigimtųjų teisių respektavimas ir amžinų kultūros vertybių branginimas bei saugojimas.

Yra neabejotinas dalykas, kad tai pusei, kuri gerbia pozityvųjį idealą, bet ne ardo visuomeninio gyvenimo pagrindus, yra sunkiau veikti ir kovoti. Tačiau jei įsivaizduosime, kad katalikai yra įgiję visa tai, kas buvo nusakyta, kaipo pageidaujama palyginime su bolševikais ir fašistais, tai nėra abejonės, kad iš kovos su jais už krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros idealus katalikai turėtų išeiti laimėtojais. Ir iš tikro, jei katalikai įsigys reikiamo drausmingumo, privalomo paklusnumo vadovybei, pasiaukojimo už savo idealus, lengvo apsisprendimo kovoti už savo

idealus iki griežto laimėjimo, tai jie prie visų tų teigiamų savybių, kurių suteikia krikščioniškoji katalikiškoji pasaulėžiūra, negali pralaimėti kovos už dechristianizuoto pasaulio rechristianizaciją.

Negalėčiau čia gilintis į visas smulkmenas, kalbėdamas apie katalikų susiorganizavimo ypatybes. Pažymėsiu tik labai bendrai metodologinį nusistatymą, reikalingą katalikams einant prie savo organizacijų pritaikymo aktualioms gyvenimo bei veikimo aplinkybėms. Grįžtant prie ateitininkų organizacijos, reik pasakyti, kad ir ji turi skaitytis su nurodytais organizavimosi krypsniais, nes, būdama mokslą einančios lietuvių katalikų jaunuomenės organizacija, ateitininkai turi ruoštis prie tokios katalikiškosios akcijos, kuri yra galima ir privaloma katalikams konkretinėse laiko ir vietos aplinkybėse. Tai tarp kitko konkrečiai reiškia, kad ateitininkai privalo įnešti į savo organizaciją daugiau drausmingumo, daugiau subordinacijos, ir pasiaukojimo dvasios, daugiau pasiryžimo kovoti už savo organizacijos laisvę ir neliečiamumą. Šalia šito, gyvas ypač yra reikalas nenutrūkstamai ruošti sau vadus, kurie tinkamai galėtų organizacijai vadovauti, ir kuriems su pasitikėjimu galima būtų paklusti organizacijos veikime ir kovojime už savo teises.

## III.

1. Susipratimo ir susiorganizavimo dar nepakanka ideologijos realizavimui gyvenime. Reikalingas dar yra idėjinis veiklumas, kuris galėtų vadinamąsias pasaulėžiūros idėjas realizuoti gyvenimo praktikoje. Susipratimu įgyjami dar tik teoretinėje srityje realizuotini idealai. Susiorganizavimu sudaromas platesnis realizavimo aparatas. Bet tik veiklumu ideologija yra realizuojama gyvenimo praktikoje. Savaime tad suprantama, kad veiklumo klausimas turi kreipti savęsp daugiausia dėmesio, kalbant apie ideologijos realizavimą gyvenime.

Veiklumas paprastai reiškiasi dvejopa lytimi, taip sakant, neigiamąja ir teigiamąja. Būtent, iš vienos pusės tenka ginti savo idealai gyvenimo kovoje, o iš kitos pusės kuriamai juos vykdyti gyvenimo statyboje. Kovos momentas, kaip anksčiau buvo pažymėta, turi reikšmės jau ideologiniam susipratimui, nes atsisakius kovoti įtikrinėjimo priemonėmis dezorientacija ima įsiviešpatauti tarp pasyviai nusistačiusių žmonių. Kaip buvo taip pat pažymėti, pačiai organizacijai tenka dažnai kovoti už

savo laisvę ir teises ir, be to, geriausiai prisitaikyti prie kovos reikalavimų, nes organizacija, neprisitaikiusi šita prasme prie gyvenimo aplinkybių, negali konkuruoti su priešingai nusistačiusiomis organizacijomis. Bet tikra kova turi būti ateininkų skelbiama tam nelemtam vyksmui, kuris yra vadinamas pasaulio dechristianizacija ir kuris realiai jaučiamas visuose frontuose ir visose gyvenimo srityse. Todėl kiekviena katalikų organizacija, nepriklausomai nuo siekiamų tikslų, neišvengiamai turi susidurti su šituo dechristianizacijos vyksmu ir turi su juo kovoti, nenorėdama pasiduoti linkmei, kuri verčia katalikus likviduotis.

Ateitininkai lygiai susitinka su dechristianizacijos apraiškomis ir neišvengiamai turi su jomis kovoti tiek savo tarpe, tiek ir platesnėje savo aplinkumoje. Susipratimas turi aiškiai nurodyti, kur yra dechristianizacijos pavojai, o pasiryžimas kovoti privalo šituos pavojus pašalinti ir įsiviešpatavusias blogybes nugalėti. Modernieji šokiai, kurie yra viena tik pramogų dechristianizacijos apraiška, davė mums progos patirti, kaip susipratimo stoka sumažina atsparumą šitam dechristianizacijos vyksmui, ir kaip yra svarbu pašalinti visas kliūtis, mažinančias pasiryžimą nuosekliai ir atkakliai kovoti su ardomaisiais gyvenimo veiksniais. Bet tokių ardomųjų dechristianizacijos veiksnių yra aplink mus didelė daugybė, ir visi jie reik demaskuoti ir visiems paskelbti kovą. Paminėsiu tik keletą pavyzdžių.

Žinoma yra sugestyvinė mados galybė. Šita įteigiama mados sugestija labai dažnai nėra taip nekalta ir nepavojinga, kaip paprastai žmonėms rodosi. Labai dažnai priimta be blogos minties mada per ilgesnį laiką apsnaudina dorinį jausmą ir padaro žmogų tuščiaviduri doros atžvilgiu. Šalia moderniųjų šokių tokios paslėptosios prasmės turi nepadorios mados apsirėdymo srityje, vartojimas kosmetinių falsifikatų, naudojimasis bendromis maudyklėmis, nuogybių kultas, tam tikros moderninės tendencijos mene ir daugelis kitų apraiškų. Visur šitų apraiškų gelmėse glūdi destruktyvinės jėgos, kurios varo ardomąjį savo darbą, nejaučiant net tiems, kas tampa jų auka. Paprastai kovojama su politiniu bei socialiniu bolševizmu, bet nejaučiama reikalo kovoti su tuo pačiu bolševizmu, kai jis persirėdęs, arba tik apsimetęs įsiskverbia į kitas kultūros sritis. Žemažiūrių akys neįžvelgia užsislėpusio šventovių griovėjo ir priima jį pageidaujamu svečiu.

Ar ateitininkai visuomet yra pasiruošę tinkamai pasitikti šitą klaidintoją ir apgaviką, kuris vilioja ir žavi savo pažadais,

niekuomet jų nepildydamas? Manau, kad ateitininkų budrumas turėtų būti didesnis, negu jis yra faktinai; tuomet nereikėtų jų taip ilgai ir dar nepakankamai sėkmingai įtikinėti apie tokių moderniųjų šokių nepadorumą, nekalbant jau apie kitus dalykus, labiau subtilius ir mažiau pagaunamus, kaip nusistatymas mene, abejingumas atžvilgiu į tuos kultūrinius užsimojimus, kurie yra daromi katalikų kituose kraštuose ir t.t.

Ateitininkai, kaipo katalikai, priklauso prie Katalikų Bažnyčios, kuri specialiai vadinasi Ecclesia militans, t. y. kovojanti Bažnyčia. Prieš save Bažnyčia visados turi priešą, kuris nuolatos mobilizuoja ir koncentruoja savo pajėgas destruktyvinei kovai su Kristaus palikimu. Kaip Bažnyčia niekados negali atsisakyti nuo kovos su šituo priešu, taip lygiai ir ateitininkai niekados negali nurimti ir nebudėti, pamiršdami bendro katalikybės priešo pinkles. Taigi kova su dechristianizacijos vyksmu visose gyvenimo srityse ir visokiose jo apraiškose ir yra viena veiklumo lytis, kuri yra visai neišvengiama ir todėl privaloma ateitininkams, kaip ir visiems kitiems katalikams.

2. Bet šita neigiamoji veiklumo lytis anaiptol nėra vienintelė ir todėl nėra pakankama. Nepakanka gintis, reik dar kurti, t. y. pozityviai statyti. Ideologija, kad ir formuluoja pasaulėžiūros idėjas, kaipo tai, kas privalo būti realizuojama, vis dėlto yra dalykas labai dar bendras ir neduodąs atsakymo į visus konkretinius gyvenimo klausimus. Kad susipratęs ideologijos atžvilgiu žmogus galėtų rasti kiekvienu atskiru atveju atsakymą į konkretinį gyvenimo klausimą, reikalingas yra tam tikras kūrybinis proto nusistatymas. Atsakymas toliau turi pereiti į sumanymą, realizuotiną gyvenimo praktikoje. Ir šitam reikalui reikalingas yra taip pat kūrybinis sugebėjimas sumanymą konkretizuoti ir šitą sumanymą iš tikro planingai realizuoti.

Kūrybinis sugebėjimas yra lygiai reikalingas, kaip ir apsigynimas, ir net tuodu momentu yra labiau tarp savęs susijusiu, negu paprastai manoma. Pasirodo net, kad galima sėkmingai gintis tik tol, kol sugebama kuriamai statyti. Beveik niekuomet nepakanka vien neigiamai nusistatyti prieš dechristianizacijos apraišką, reik dar jos vietoje pastatyti teigiamąjį dalyką, kuris galėtų patenkinti reikalą, pagaminusį neigiamąją apraišką. Bet pasirodo taip pat, kad šitam kuriamajam momentui reik turėti daugiau iniciatyvos, negu vienam tik apsigynimo momentui. Apsigynimo iniciatyva yra jau sugestionuojama agresyvaus veiks-

mo; tuo tarpu kuriamoji statyba reikalauja jau kažko visai naujo, ko nėra dar buvę gyvenime lygiai tokiose pat aplinkybėse ir tokiomis pat lytimis.

Kovoje su pasaulio dechristianizacija itin yra svarbu sujungti apsigynimo momentas su kuriamąja kultūrine statyba. Dechristianizacijos vyksmas eina paprastai dalykuose, kurie yra masių gyvenime labai aktualūs ir šiaip ar taip negali būti iš gyvenimo išbraukti. Ar paimsime pramogų sritį, ar erotinę lyčių santykiavimo sritį, ar profaniško meno sritį, visur pastebėsime didelį masėms aktualumą ir sugestyvumą. Sustabdyti mases vien tik kritikos ir propagandos priemonėmis paprastai negalima. Vienintelis metodas, kuris čia gali būti realus ir sėkmingas yra tas, kuris sugeba įžvelgti paminėtų apraiškų pagrinde gyvus reikalus, stumiančius mases, o iš kitos pusės įstengia šituos reikalus patenkinti naujos pozityvios kūrybos priemonėmis.

Sakysime, įsigali masėse nepadorios iš savo esmės pramogos. Tuo atveju nepakanka jas tik neigti ir drausti, reik dar patį pramogų reikalavimą patenkinti pozityviąja pramogų lytimi. Todėl norint sustabdyti dechristianizacijos vyksmą pramogų srityje, visai neišvengiama šitoje srityje pasireikšti nauja kūryba. Katalikams nėra kitos išeities, konkuruojant su pasauliu dekadentiškai pašlijusiu dechristianizacijos linkme.

Štai kodėl ir ateitininkams, turintiems konkuruoti su žmonėmis, kurie pasiduoda neracionaliniams ir neidėjiniams laiko judėjimams, buvo nekartą nurodinėjamas gyvesnės kultūrinės kūrybos reikalas. Deja, reik atvirai pasakyti, kad šita sritis apskritai sunkiausia yra prieinama mūsų žmonėms Lietuvoje, kaipo reikalaujanti daugiausiai kultūrinio subrendimo, iniciatyvos ir kūrybinio užsimojimo. Yra sričių, pavyzdžiui, tesie paminėta pramogų sritis, kur ateitininkai studentai per septynerius universiteto egzistavimo metus nėra padarę beveik nė vieno žingsnio pirmyn nei pasilinksminimo turiniu nei pasilinksminimų technikos atžvilgiu.

Taip pat labai mažai yra pagerėjęs finansų organizavimo klausimas. Ir čia ateitininkai nesugeba iki šiol sukurti platesnių ir judresnių kooperatyvų, kurie galėtų laiduoti ekonominį pagrindą didesniam ateitininkų skaičiui.

Ateitininkų iniciatyvos ir kūrybinio nusistatymo stoka pasireiškė dar tuo, kad jie nesugebėjo konkretizuoti ir realizuoti tų uždavinių, kurie jiems buvo nurodomi Vyriausios Valdybos tuoj

po Reorganizacinės Konferencijos Palangoje. Juk atsišaukimai apie aktualius ateitininkų uždavinius rašomi ne tik vienam pasiskaitymui, bet ir konkretiniam jų realizavimui. Nurodant aktualius uždavinius tokiai plačiai organizacijai, kokia yra Ateitininkų Federacija, nėra galimybės šituos uždavinius formuluoti visai konkrečiai ir sykiu nurodyti visas priemones šitiems uždaviniams realizuoti. Čia reikalingas tikras bendradarbiavimas visos organizacijos su savo vadovybe. Tuo tarpu ar teko kam girdėti, kad kas nors realaus ir planingo yra padaryta tiesioginiu tikslu realizuoti uždavinius, vadovybės nurodytus? Ar Vyriausios Valdybos atsišaukimas apie aktualius uždavinius buvo suprastas, kaipo rimtai įpareigojąs aktas, reikalaująs iniciatyvos ir kuriamojo užsimojimo iš visos organizacijos? Būtų dideliu optimistu tasai, kas ryžtųsi atsakyti griežtai teigiamai į šituos klausimus.

Iniciatyvos ir kuriamojo užsimojimo stoka pas mus yra tarp kitko priežastis to, kad mes amžinai negalime savo kongresuose ir konferencijose išeiti iš bendrenybių plotmės, ir nesugebame pastatyti aktualius klausimus konkrečiai ir kuriamai. Skrajojimas bendrų idėjų padangėse yra neabejotinai reikalingas bendram susipratimui, bet sykiu reikalingas yra taip pat nusileidimas prie žemės, kad bendros idėjos galėtų būti realizuotos gyvenimo praktikoje. Bendrų idėjų pasisavinimas yra būtinai reikalingas, nes tik jos duoda galimybės orientuotis konkretiniuose gyvenimo klausimuose, bet sykiu reik turėti iniciatyvos jas taikant šitiems klausimams.

Sakysime, konstatuojame ateitininkuose iniciatyvos ir kuriamojo užsimojimo stoką. Tai yra bendra idėja, kuri nenusako visų dalykų, kuriuose šitos ypatybės pasireiškia ir kurie todėl turėtų būti susidomėjimo ir susirūpinimo objektas. Iniciatyva turėtų čia konkretizuoti šitą bendrą konstatavimą, o kuriamasis užsimojimas turėtų nurodyti būdus, kurie padėtų išeiti iš kūrybinės stagnacijos.

Štai, kaip man atrodo, ideologijos realizavimo klausimas ateitininkų gyvenime bei veikime.

Baigdamas savo pranešimą, padarysiu trumpą santrauką pagrindinių savo idėjų.

1. Ateitininkų ideologija yra sudėtingos krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros pritaikymas prie mokslą einančios lietuvių katalikų jaunuomenės gyvenimo bei veikimo. Norint realizuoti šitą ideologiją gyvenimo praktikoje, ateitininkams tenka

įsigyti aiškaus ideologinio susipratimo, tvirto atitinkamo susiorganizavimo ir nenuilstamo veiklumo, besireiškiančio tiek apsigynimo kova už savo idealus, tiek kultūrine kuriamąja statyba.

2. Gilus sąmoningas susipratimas ateitininkams yra privalomas vardan principo „pirma doktrina, paskui akcija", kad ateitininkų veikimas niekados nebūtų be idėjinio pagrindo, nenukryptų nuo katalikiškosios akcijos principų ir sykiu sugebėtų būti pateisinamas ir apgintas krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros šviesoje.

3. Kadangi oganizacija yra sutelktinis ideologijos realizavimo aparatas, tai ateitininkai privalo tvirtai susiorganizuoti taip, kad jų organizacijos tipas iš vienos pusės atitiktų universalius krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros principus, o iš antros pusės aktualius gyvenimo reikalavimus.

4. Ateitininkai privalo įsigyti maksimalinio idėjinio veiklumo tiek apsigynimo kovai su ardomaisiais gyvenimo veiksniais ir neidėjiniais, neracionaliniais demoralizuojančiais judėjimais, tiek kultūrinei pozityviai kūrybai, kuri galėtų sudaryti gyvenime krikščioniškosios kultūros aplinkumą.

Aiškiai susipratę, tvirtai susiorganizavę ir įgiję nenuilstamo veiklumo ateitininkai turės visas reikiamas sąlygas atsilaikyti gyvenimo kovoje ir žymiame laipsnyje realizuoti savo idealus. Šis prognostinis apskaičiavimas, mano giliu įsitikinimu, yra tikras ir turi neišvengiamai privesti ateitininkus prie laimėjimo, jei tik jie su visu planingumu ir patvarumu ryšis įsigyti nurodytų privalomų ypatybių. Aišku savaime, pirma turėtų būti atliktas bendro uždavinio konkretizavimo darbas. Būtent, turėtų būti išspręstas klausimas, kas konkrečiai darytina, kad ateitininkai galėtų įsigyti aiškaus susipratimo, tvirto susiorganizavimo ir idėjinio veiklumo tiek kovoje už savo idealus, tiek ir pozityvioje kultūrinėje kūryboje. Pastatyti bendras uždavinys nereiškia jau nurodyti visos priemonės reikalingos tam atsiekti. Šitas priemones nustatyti ir tinkamai darbą suorganizuoti galėtų sutelktinės visos organizacijos pastangos. Aš tepatiekiau bendrą receptą, kaip galima pasiruošti idėjos žygiui ir kovą už savo idealus laimėti.

Idėjos žygis, ką tik paminėtas, reikalauja, kad ateitininkai taptų tikrais idėjos riteriais. Mes pasirinkome gyvenimo kovai nematerialinį ginklą, nes norime tikrai kovą laimėti. Šiais žiaurių

kovų ir plėšrių sumanymų laikais nematerialinio ginklo pasirinkimą mes darome viešai ir demonstratyviai. Idėjinis ginklas pasirodo galingesnis už bet kurį kitą ginklą, nes jis remiasi doriniu vertingumu ir moraline idėjos galybe. Jei materialinis ginklas yra atremiamas materialiniu ginklu, tai moralinis ginklas pasilieka nepasiekiamas priešui. Bet juo subtilesnis yra ginklas, juo sunkiau yra pramokti jis tinkamai valdyti ir juo didesnio pasiruošimo bei pasiaukojimo jis reikalauja. Mūsų ginklas kaip tik priklauso prie tokių ginklų, bet sykiu jis pažymėtas tuo kryžiaus ženklu, po kuriuo visuomet laimima.

# II. Vykdomojo ateitininkų vajaus reikalu *)

(Atviras laiškas visiems Ateitininkų Federacijos nariams).

Ateitininkų vykdomasis nepajėgumas—paraginimas eit į vykdomąjį vajų.

I. *Pasaulinė perspektyva ir ateitininkai:* 1. Gaivalų kova dabartiniame gyvenime ir katalikai; katalikai, kaipo tvarkos, išmintingos laisvės, visuomeninės pusiausvyros (centro), solidarumo ir pažangios evoliucijos veiksnys kultūriniame gyvenime. 2. Katalikiškoji akcija, kaipo kova su destruktyviniu moderniosios barbarijos aktyvizmu ir kaipo kultūrinė statyba religiniais motyvais. 3. Mokslą einanti katalikų jaunuomenė ir tame skaičiuje ateitininkai, kaipo katalikiškosios akcijos avangardas; reikalas jai vykdomojo vajaus tvarkoje išsiveržti iš sustingimo, iš nerangumo, iš dezorientacijos, iš dezorganizacijos.

II. *Reikalas susiprasti:* 1. Susipratimo supratimas. 2. Ideologinio susipratimo stoka ateitininkuose; pavyzdžiai antiideologinio ateitininkų nusistatymo gyvenime. 3. Vykdomojo vajaus uždaviniai ideologinio ateitininkų susipratimo klausime: a. pagaminimas priemonių ideologiniam susipratimui; b. pagaminimas programų lavinimosi rateliams; c. patikrinėjimas ideologinio ateitininkų susipratimo.

---

*) Spausdinta Ateityje 1932 m. 6 nr. ir išėjo atskira atspauda, Kaunas, 1932.

Su džiaugsmu tenka konstatuoti, kad šis „atviras laiškas", parašytas kuriamosios ateitininkų autokritikos tikslais, rado pageidaujamą atgarsį katalikiškosios jaunuomenės tarpe: ji ne tik susidomėjo vykdomojo vajaus idėja, bet ir pasiryžo ją vykdyti (ž. 1932 m. Studentų Ateitininkų konferencijos rezoliucijas). Vienas labai garbingas ir aukštas bažnytinės jierarchijos asmuo šiais žodžiais įvertino visą dalyką savo laiške autoriui: „Gėrėjausi, kad atvirame laiške Studentams Ateitininkams autoritetingai nurodei trūkumus ir griežtai paskatinai tuos trūkumus pašalinti atpildyti, o gi studentams garbė, kad jie Tamstos tą viešąjį, net skaudžiai jų organizacijos žaizdas paliečiantį laišką iš Ateities atspausdino ir net neateitininkams, drauge su „Savu keliu", išsiuntinėjo". Taip sprendžia apie tą dalyką žmonės be partyvinės tendencijos. Kitaip pasielgė Lietuvos Aidas: jis pasinaudojo „atviru laišku" vienašališkai partyviniam katalikiškos jaunuomenės reikalų nušvietimui ir traktavimui (ž. L. A. 152 nr. 1932.VII.8 ir 145 nr. 1932.VI.30): L. A. nepastebi, ar nenori pastebėti to atžvilgio, kuriuo autorius kritikuoja katalikiškąją jaunuomenę, ir kuris „atvirame laiške" yra išreikštas šiais

III. *Reikalas susiorganizuoti:* 1. Organizuotumo savybės ir ateitininkai. 2. Vykdomojo vajaus uždaviniai organizavimosi srityje — rauti su šaknimis organizacinis nerangumas ir ruošti organizacijai vadų pagreitintu tempu. 3. Ateitininkų organizacijos priderinimas prie katalikiškosios akcijos ir laiko dvasios reikalavimų.

IV. *Reikalas kurti:* 1. Kūrybinis produktyvumas ir ateitininkai. 2. Teigiamosios kritikos ir produktyvaus bendradarbiavimo reikalas. 3. Katalikiškoji akcija ir kuriamoji kultūrinė statyba; reikalas katalikų jaunuomenei kuriamai nusistatyti katalikiškojoje akcijoje.

V. *Reikalas kovoti:* 1. Fizinis, dorinis ir protinis apsiginklavimas kovai su pasaulio dechristianizacija ir ateitininkai; dvasinis katalikų apsiginklavimas, kaipo gyvybės klausimas. 2. Vykdomojo vajaus uždavinys — išdirbti ateitininkuose paslankumą į neišvengiamą apsigynimą ir privalomą pasipriešinimą; bet kurios prievartos nesuderinamumas su katalikiškosios akcijos dvasia. 3. Tinkanti katalikiškajai akcijai kovos taktika: gandizmas, katalikiškai suprastas. 4. Ateitininkų metodai kovoje už savo idealus: pirm dorinis kilnumas, paskui laimėjimas.

VI. *Vykdomojo vajaus taktika ir organizacija:* 1. Vadovybės daryti ateitininkams paraginimai į veikimą ir menkos jų išdavos. 2. Vadovybė, ateitininkų neveiklumas ir ekstremistų opozicija. 3. Entuziastiškas visų pajėgų sutelkimas vykdomajame ateitininkų vajuje: a. Vyriausios Tarybos planavimo darbas ir Vyriausios Valdybos vadovavimas vykdymui; b. individualinių atsakomybių sistema visuotinio solidarumo ir pagelbumo nuotaikoje; c. vykdomojo vajaus atmosferos įkaitinimas iki psichologinės revoliucijos; d. atsakingų vajininkų kadrai, kaipo tamprūs vajaus griaučiai.

Baigiamosios išvados.

1930 — Vytauto Didžiojo — metais Ateitininkų Federacijos Vyriausioji Valdyba savo atsišaukime į visus Federacijos narius, įvardytame „Trigubo jubiliejaus reikalu“, yra šitaip suformula-

---

žodžiais: „nurodytos ydos ateina ateitininkams iš visos lietuvių visuomenės, kurios sudedamąją dalį jie sudaro“ (3 p. atskiros atspaudos). Kaip galima aiškiai pastebėti iš kito autoriaus straipsnio „Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje“ (Židinys 1929, 11 nr., 313—327 p.), jis stato ateitininkus ne žemiau, bet aukščiau už kitas lietuvių jaunuomenės grupes. Bet, žinoma, autoriaus ateitininkų kritika atrodo be tinkamos perspektyvos tam, kas žiūri į ją per partyvinius akinius. O kad taip yra, su L. A. labai lengva įsitikinti. Kai autorius kritišką 1927 m. rudenį kritikavo tautininkų vyriausybės liniją ir sykiu su kitais katalikų kultūrinių organizacijų atstovais darė žygių už plačiąją koaliciją, tai šitoks jo pasielgimas buvo L. A. kvalifikuojamas „kriminaliniu darbu“ (ž. L. A. 1928 m. 246 nr. vedamąjį „Metams sukakus“). Kai tas pats autorius kritikuoja katalikų organizacijas, jis iš „kriminalisto“ virsta L. A. „tauriu kataliku“ (ž. L. A. 1932 m. 152 nr. „Gal jau praregėjo?“). Komentarai, rodos, nereikalingi!

vusi aktualius ateitininkų uždavinius penktam ateitininkų organizacijos gyvavimo penkmečiui:

„Mūsų organizacijos jubiliejus ragina mus eiti nuo organizacinio mūsų subrendimo į intesyvesnį stiprėjimą iš vidaus, į aiškią vertikalinio augimo liniją aukštyn ir gilyn pagal mūsų subrendimo šūkį: ‚susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti'.

Mūsų tautinis Vytauto Didžiojo jubiliejus ragina mus ryžtis visomis savo pajėgomis pradėti sąmoningai ir planingai didelį kultūrinį lietuvių tautos apsiginklavimą.

Religinis šv. Augustino jubiliejus ragina mus išsiaiškinti didelę krikščioniškosios civilizacijos problemą ir statant Dievo Pilį ištvermingai ir nuosekliai kovoti prieš pasaulio dechristianizaciją.

Ateitininkų jaunuomenei visi šitie uždaviniai turi būti vykdytini visų pirma organizacinio gyvenimo plotmėje. Kitaip tariant, ateitininkų susipratimas ir susiorganizavimas privalo būti ne kas kita, kaip tikras pasiruošimas sukurti turtingą bei galingą krikščioniškąją civilizaciją tautinio lietuvių gyvenimo lytyse" (Židinys 1930 V. D. m. 2 Nr., 135—136 p.).

Nuo atsišaukimo pasirodymo praėjo jau daugiau, kaip dveji metai; vadinasi, žymi penktojo penkmečio dalis yra jau užpakalyje mūsų, tuo tarpu ar pastatytieji šiam penkmečiui uždaviniai yra pasistūmėję arčiau prie savo realizavimosi mūsų tikrovėje? Ar yra sudarytas aiškus konkretinis planas jiems sąmoningai ir nuosekliai realizuoti mūsų gyvenime? Man bent apie tai nieko nežinoma, ir net nejaučiama, kad kas nors reikšmingesnio būtų daroma šita linkme.

Šitas konstatavimas nėra anaiptol specialus priekaištas dabartinei vyriausiai ateitininkų vadovybei. Man iš savo patyrimo gerai yra žinoma, kaip sunku yra vadovybei realizuoti kokį nors platesnį užsimojimą, kai šis susiduria su bendros narių masės inercija, iniciatyvos stoka, abejingumu kilniems sumanymams, pagaliau, su reikalavimu, kad vadovybė pati viena kaž kokiu paslaptingu būdu realizuotų visus gerus pageidavimus ir atpalaiduotų bendrą masę nuo sunkaus ir ilgo vykdomojo darbo. Vėl turiu pasakyti, kad tai nėra net priekaištas, specialiai taikomas ateitininkams, nes nurodytos ydos ateina ateitininkams iš visos lietuvių visuomenės, kurios sudedamąją dalį jie sudaro. Čia nebent galima būtų ateitininkams padarytı priekaištas, kad jie

nepakyla aukščiau už bendrąją nesusipratusią ir inercingą masę, nežiūrint į tai, kad jų idealų kilnumas, Katalikiškosios Bažnyčios tradicijos ir katalikiškosios akcijos reikalavimai iš vienos pusės ir lietuvių tautos padėtis šiuo krizių momentu iš antros pusės juos prie to įpareigoja.

Nuo panašaus priekaišto nėra net visai laisvi kai kurie iš didesnių ir mažesnių jų vadų, būtent, tie, kurie, eidami individualistiška linkme, nesugeba drausmingai dalyvauti sutelktiniame bendrų užsimojimų vykdyme. Šitie vadai dažnai ne tik neprisideda prie sutelktinio darbo, bet jį ardo savo separatiniu elgimusi arba geriausiu atveju abejingu nusistatymu į idėjas, kurios nėra jų pačių mestos į viešą apyvartą. Iš jų tarpo kaip tik išeina atviri ar tik slapti degutininkų, fokstrotininkų ir kakininkų užtarėjai. Šitiems nesusipratėliams priekaištas, žinoma, gali būti daromas žymiai smarkesnis.

Viena iš didžiausių kliūčių užbrėžtų iš viršaus uždavinių realizavimui yra beveik visuotinis mūsų nesugebėjimas bendrais bruožais suformuluotą uždavinį konkretizuoti realiose gyvenimo aplinkybėse ir parinkti jam vykdomųjų priemonių. Čia pasireiškia ypatinga iniciatyvos stoka, kurios negali atstoti vyriausioji vadovybė savo bendrais vadovavimo aktais. Dvasinė inercija, iniciatyvos stoka ir abejingumas kilniems principams mūsų visuomenėje apreiškia tą atavistinį vergiškumo instinktą, kurį išnaudoja masių pavergimui neaprėžtos valdžios geidžiantieji politikai. Šitie politikai, žinoma, nėra užinteresuoti panaikinti mūsų visuomenėje tas silpnybes, kuriomis jie spekuliuoja, bet užtat kas supranta tikrus mūsų tautos reikalus, tam yra aiškus rėkiantis reikalas kuo greičiausiai nusikratyti šitomis pragaištingomis mūsų ydomis.

Ateitininkai yra pašaukti nuo savęs pradėti mūsų visuomenės perauklėjimo darbą. Ir šitas darbas turėtų prasidėti tuojau, nė kiek nedelsiant, taip sakant, vykdomojo vajaus tvarkoje, kad per ateinantį trimetį, t. y. iki jubiliejinio ateitininkų kongreso 1935 m., galima būtų atsiekti žymių išdavų realizuojant jubiliejinį šūkį: „susiprasti, susiorganizuoti ir kovoti".

*Vykdomasis kultūrinis vajus yra mūsų visuomenei gyvybės klausimas.* Kreipdamasis šituo reikalu į Ateitininkų Federacijos narius, iš tikrųjų kreipiuosi per jų galvas į visą Lietuvos visuomenę, nes kiekviena kultūrinė organizacija turėtų savo srityje mutatis mutandis dirbti panašų darbą, kaip kad siūlau daryti

ateitininkams jų veikimo plote. Šitas viešas atsikreipimas į ateitininkus turėtų juos paraginti eiti į vykdomąjį vajų dvejopais sumetimais: ir iš reikalo realizuoti tai, ko reikalauja jų principai, ir iš reikalo neatsilikti gyvenimo lenktynėse, užleidžiant pirmenybę priešingų idėjų žmonėms. Tegul todėl viešas ateitininkų paraginimas būna jiems taip pat įspėjimas, kad delsti ir snausti toliau ne tik nenaudinga, bet ir labai pavojinga tiems idealams, kuriems jie norėtų tarnauti.

Šiuo momentu ateitininkai turėtų labai rimtai pažvelgti į tautinę ir pasaulinę perspektyvą ir su visu uolumu atsidėti uždaviniams, kuriuos jiems stato gyvenamasis momentas. Kuo pasižymi šis momentas, kokių neatidėliotinų uždavinių jis stato ateitininkams ir kokiu būdu šituos uždavinius reikėtų spręsti? — štai klausimai, į kuriuos norėčiau atsakyti šiuo rašiniu, pasilikdamas plotmėje bendrų idėjų, iškeltų Vyriausios Ateitininkų Valdybos atsišaukimuose.

## I.

1. — Pasaulio padėtis po karo ir revoliucijos susikomplikavo visai neįprastu būdu. Kai kurios anksčiau nustatytos politinės ir socialinės schemos žymioje dalyje nustojo savo pritaikomumo dabartiniam gyvenimui. Atitinkamai ir pasaulinė perspektyva žymiai pasikeitė. Tačiau bendrais bruožais ji jau pasireiškia visai aiškiai. Nėra abejonės, kad senasis pasaulis serga savo giliausiose šaknyse. Šį paliegėlį suskato gydyti radikaliomis priemonėmis revoliucionieriai iš kairės ir iš dešinės. Abiejų sparnų ekstremistai siūlo planingą organizaciją, bet paneigia laisvę. Jie neša su savimi vergiją ir barbariją. Esančios vidury moderuotosios grupės yra nusistačiusios ginti laisvę ir teigiamuosius kultūros laimėjimus. Susidaro du priešingu nusistatymu atžvilgiu į senąjį pasaulį: griežtai revoliucinis ir pažangiai reforminis. Pirmojo nusistatymo laimėjimas reiškia despotijos įsigalėjimą ir dvasinės kultūros nustelbimą. Antrojo nusistatymo laimėjimas atidaro perspektyvą į kultūrinę evoliuciją, kuri galėtų išvesti pasaulį iš gyvenamų krizių tik prie tam tikrų sąlygų: būtent, yra reikalinga, kad centrinės grupės susidarytų iš elementų, kurie iš savo esmės ir doktrinalinio nusistatymo būtų tvarkos, išmintingos laisvės, visuomeninės pusiausvyros ir solidarumo reiškėjai; kuo mažiausia tokie elementai turėtų vadovauti centrinėms gru-

pėms, jei šios susidaro atsitiktinai iš elementų, tik per savo nenuoseklumą neprisidedančių prie kraštutinių sparnų.

Krikščioniškosios grupės iš savo esmės, ilgamečių tradicijų, doktrinalinio nusistatymo ir yra kaip tik toks tvarkos, išmintingos laisvės, visuomeninės pusiausvyros, solidarumo ir pažangios evoliucijos veiksnys. Šitų grupių tarpe katalikiškasis centras geriausiai išreiškia kultūrines jų tendencijas. Tik per nesusipratimą ir nenuoseklumą krikščioniškieji elementai gali prisidėti prie kraštutinių sparnų. Taigi krikščioniškosios grupės apskritai ir katalikiškosios specialiai yra pašauktos suvaidinti pozityvią rolę įvairių gaivalų kovoje, kai į sukrikusį seną pasaulį braujasi barbarai iš dešinės ir iš kairės, stengdamiesi tarp jo griuvėsių įsteigti barbarišką vergijos viešpatiją. Šitos grupės nepaneigia laisvės vardan visuomeninės ir kultūrinės kūrybos, lygiai taip pat kaip jos nepaneigia kūrybos vardan laisvės: jos organiškai sujungia tvarką ir laisvę, senų kultūrinių gėrybių saugojimą ir naują kūrybą, teigiamąsias tradicijas ir pažangią evoliuciją.

Gal niekur taip ryškiai nėra išėję aikštėn katalikiškojo centro pašaukimas ir atitinkamai vaidinama rolė, kaip Vokietijoje, kur katalikų partija pasisavino savo pavadinimui šitą reikšmingą terminą. Puolamas iš kairės ir iš dešinės, trukdomas iš vidaus ir iš užsienio, vokiečių centras visose aplinkybėse yra pastovumo, pusiausvyros, laisvės ir nuoseklios pažangos veiksnys, organizuojąs valstybiškai nusistačiusias vidurines grupes tam, kad galėtų jas pastūmėti į kovą su dirbančiais ardomąjį darbą sparnais ir tuo apginti visuomeninę tvarką ir kultūrą nuo barbariškų pasikėsinimų. (Iš tikrųjų, ar tokiais barbarais nėra komunistai ir nacionalsocialistai?). Sykiu vokiečių centras jokiose aplinkybėse nevengia nei vadovybės nei atsakomybės, būdamas linkęs eiti į visas politines kombinacijas, principialiai leistinas ir naudingas visuomeninei santvarkai ir kultūrai.

Tai, kas čia pasakyta apie dabarties politiką, tenka pasakyti apie visą kultūrinį dabarties gyvenimą, nes politika tėra viena tik, tiesa, labai reikšminga, kultūrinio gyvenimo apraiška. Senam kultūringam pasauliui susirgus, barbarai braujasi kaip tik į politinę gyvenimo sritį, kad politinės valdžios priemonėmis galėtų realizuoti savo destruktyvinės prievartos darbą. Paliegėlio gydymas jiems yra jo marinimas, kad paskui tuščioje vietoje jie galėtų nekliudomai realizuoti savo fantastiškus idealus. Krikščioniškas pasaulis nėra nusistatęs nei griauti iš pagrindų senąjį

pasaulį nei statyti naują nesiskaitant su realiomis žmogaus prigimties savybėmis. Jis vertina kultūrinius žmonijos laimėjimus ir juos saugoja, o iš kitos pusės yra nusistatęs visados eiti pažangių reformų keliais, nes jo galutinieji idealai nėra apriboti ir kada nors pilnai įvykdomi. Toks yra kultūrinis krikščioniškojo pasaulio nusistatymas ir tuo savo nusistatymu jis sudaro moderninių gaivalų kovoje stiprią pajėgą, kuri yra viltinga atrama tvarkai, pusiausvyrai, taikai ir visuotiniam solidarumui.

2. — Katalikiškoji akcija, kuri Katalikų Bažnyčios vis smarkiau ir nuosekliau varoma visame pasaulyje, yra galinga priemonė atsispirti prieš destruktyvines moderniojo pasaulio pajėgas ir gydyti paliegusį pasaulį pačiose jo šaknyse. Prieš pasaulio dechristianizaciją katalikiškoji akcija pastato pasaulio rechristianizaciją, prieš ardomąjį aktyvizmą iš kairės ir iš dešinės — katališkąjį veiklumą, prieš gaivališką atsidėjimą klaidingoms idėjoms — katalikiškąjį susipratimą, prieš nesidrovinčią priemonėmis barbariškumo bangą — herojišką kovą už katalikiškuosius idealus, prieš destruktyvinę propagandą — atsidėjimą apaštalavimo idėjai. Ir kiekvienu atveju tai reiškia kovą už tvarką, taiką, pusiausvyrą, kultūrinį pažangumą, visuotinį solidarumą ir atitinkančias žmogaus prigimtį visuomenines reformas.

Iš visų pajėgų, kurios stoja kovon prieš barbarus, ateinančius iš kairiojo internacionalizmo ar iš dešiniojo nacionalizmo, katalikiškoji akcija yra didžiausioji galybė jau todėl, kad ji remiasi visuotine pasaulėžiūra, turinčia ilgų amžių geriausias tradicijas; turi savo šaknis organizacijoje, trunkančioje per du tūkstančiu metų ir išplitusioje į visus pasaulio kraštus; formuoja savo kadrus iš rezervų, skaitomų šimtais milionų žmonių; nekovoja dėl politinės valdžios ar dėl vieno kurio politinio režimo, nors ir nėra abejinga visuomeninio gyvenimo santvarkai. Pasaulyje nėra kitos lygiai galingos pajėgos, kuri taip ištikimai saugotų kultūrinius žmonijos laimėjimus ir sykiu taip nuosekliai kovotų su giliausiomis moderninių katastrofų priežastimis. Kaip nenuoseklūs ir pasigailėjimo verti atrodo katalikiškosios akcijos akivaizdoje visi tie laisvamanių susigrupavimai, kurie, nusigandę savo nihilistinės pasaulėžiūros destruktyvinėmis išdavomis, ima kovoti su barbariškumo apraiškomis, neatsisakydami vis dėlto nuo savo pasaulėžiūros, esančios pagrindinė nelaimių priežastis.

3. — Po to, kas pasakyta, nesunku spėti, kokia rolė tenka mūsų gadynėje ir nusakytose aplinkybėse katalikiškajam mokslą

einančiam jaunimui ir, žinoma, tuo pačiu ateitininkams. *Katalikiškoji mokslą einančioji jaunuomenė turi ruoštis tapti katalikiškosios akcijos avangardu.* Savo susidraugavimo organizacijose katalikiškoji jaunuomenė turi jau padėti tvirtą pagrindą būsimajai savo akcijai plačiojoje visuomenėje. Šitas paruošiamasis jaunuomenės veikimas mūsų sprendžiamųjų kovų laikotarpiu turi pasižymėti ypatingu greičiu ir įtampa. Laikas nelaukia, o dechristianizuotų gaivalų varžtas yra negirdėtai smarkus. Snausti ir delsti šiais laikais tiesiog yra nusižengimas, nes iš tikro pericula in mora: delsimas neša su savimi mirtį. Kas daryti? Kaip tinkamai pasiruošus prie kovos dėl civilizacijos ir religijos pagrindų? Juk aišku, kad mūsų laikais jaunuomenė turi būti ruošiama kovai už kultūrines ir religines vertybes ir kūrybiniam aktyvumui, kitaip pasaulį užvaldys barbarai, kurie padarys galą mūsų civilizacijai ir atidarys religijai apokaliptinį periodą.

Į klausimą trumpai jau atsakyta 1930 metais jubiliejiniame Vyriausios Ateitininkų Valdybos atsišaukime: *reik tikrai susiprasti, tampriai susiorganizuoti, kuriamai nusistatyti ir patvariai kovoti už savo idealus. Prieš idėjų perversiją turi atsilaikyti katalikiškasis susipratimas, prieš iškrikusios visuomenės dezorganizaciją — katalikų susiorganizavimas, prieš revoliucinį destruktyvinių gaivalų veikimą — kūrybinis ir pažangusis katalikų veiklumas, prieš servilišką visuomenės inerciją bei apatiją iš vienos pusės ir agresyvinį neatsakingų gaivalų varžtą iš antros — herojiška kova už savo katalikiškuosius, t. y. universalius, idealus.* Šiuo metu svarbu dar žinoti ne tik tai, kad visi šitie uždaviniai turi būti realizuoti katalikų jaunuomenės gyvenime, bet ir tai, kad jie turi būti realizuoti visai nedelsiant, taip sakant, vykdomojo vajaus tvarkoje. Nepakanka galvų lingavimais pritarinėjimo geroms idėjoms, reik tikrai sukrusti, reik nuoširdžiai atsidėti jų realizavimui, reik sugalvanizuoti geriausias savo pajėgas ir vienu dideliu užsidegimu išsiveržti iš sustingimo, iš nerangumo, iš dezorientacijos, iš dezorganizacijos.

Mūsų laikai nėra ramaus ruošimosi ir lėto veikimo laikai, nes gyvenimas eina šuoliais, o kas svarbiausia, priešai ginkluojasi su nepaprastu skubotumu. Reik trumpiausiu laiku atsiekti daugiausia išdavų, o tai tegalima įvykdyti vien galingo sutelktinio vajaus tvarkoje, kai iš vienos pusės einąs iš viršaus veikimo planingumas, o iš kitos pusės einąs iš apačios solidarus vykdymas

savitarpinės sugestijos nuotaikoje išjudina mases, keleriopai padaugina energiją ir darbo išdavumą.

Apie atskirus pagrindinius uždavinius ir vajaus organizaciją tenka pakalbėti skyrium.

II.

1. — 1927 m. Vyriausios Ateitininkų Valdybos atsišaukime apie aktualiausius ateitininkų uždavinius buvo pasakyta: „Norint, kad ateitininkų gyvenimas bei veikimas eitų reikiama pakraipa, *reik visų pirma giliai įsigyventi į ideologinius ateitininkų pagrindus, kaip jie naujai yra suformuluoti ateitininkų principuose ir pareigose.* Tai yra pirmutinis ateitininkų uždavinys, einant į naują gyvenimo bei veikimo laikotarpį“ (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 235—236 p.).

Šis Vyr. Valdybos pageidavimas paskui, Stud. Ateitininkų Sąjungos konferencijoje 1929 m., buvo mano smulkiau nusakytas šitokiu būdu: „Tai, kas pageidaujama susipratimo klausimu, yra, pirma, įsigilinimas ir susigyvenimas su formuluotais ateitininkų principais bei pareigomis, antra, organizuotas ir sistemingas gynimas savo ideologijos tiek spaudoje, tiek ir kitose gyvenimo aplinkybėse, ir trečia nuoseklus ideologinis nusistatymas tuose klausimuose, kuriuos gyvenimas aktualiai kelia aikštėn [318 p.]... Gilus sąmoningas susipratimas ateitininkams yra privalomas vardan principo, ‚pirma doktrina, paskui akcija‘, kad ateitininkų veikimas niekados nebūtų be idėjinio pagrindo, nenukryptų nuo katalikiškosios akcijos principų ir sykiu sugebėtų būti pateisinamas ir apgintas krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros šviesoje“. (Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje. Židinys 1929 m. 11 Nr., 318 ir 325 p.).

Ar šitas bendrai suformuluotas uždavinys buvo konkretizuotas vykdomųjų priemonių atžvilgiu ir realizuotas bent tame laipsnyje, kuris leistų kalbėti apie ateitininkų susipratimo augimą? Nei atskiros ateitininkų sąjungos nei atskiri ateitininkų organizacijos skyriai nesuprato savo rolės užbrėžto iš viršaus uždavinio vykdyme: uždavinio realizavimas nepaimtas, kaip griežta formalinė pareiga ir nesusirūpinta vykdomųjų priemonių konkretizavimu vidurinėse ir žemesnėse ateitininkų organizacijos instancijose. Tiesa, tiek Vyriausioje Ateitininkų Valdyboje, tiek Studentų Sąjungoje buvo kalbėta apie vadinamojo *ideologinio*

*cenzo įvedimą* savo nariams, ypač keliant juos į aukštesnius organizacijos laipsnius. Bet iki paskutinių laikų kalbos taip ir pasiliko kalbomis, jei neskaityti kai kur padidintų naujokams ideologinių reikalavimų, šiems pereinant į tikruosius korporacijų narius.

2. — Tuo tarpu ideologinis ateitininkų susipratimas palieka daug, labai net daug, vietos geresniems pageidavimams. Pakanka prisiminti tuos atsitikimus, kai ateitininkams tenka nustatinėti ideologinę savo poziciją atžvilgiu į priešingas sau grupes, atžvilgiu į mados apraiškas arba net kovoje dėl savo idealų, kad galima būtų apsčiai priskaityti ideologinių jų paklydimų. Šituo atžvilgiu ryškiausias pavyzdys yra ateitininkų neapsisprendimas moderniųjų šokių klausime. Moderniųjų šokių smerktinumas blaiviai katalikų akiai yra lygiai aiškus, kaip dienos šviesa arba juodas raštas ant balto fono. Tuo tarpu einanti iš viršaus propaganda prieš moderniuosius šokius nesutiko reikiamos paramos nei iš pusės visų ateitininkų vadų nei iš pusės eilinių organizacijos narių. Atsirado ateitininkuose tam tikras narių skaičius (koks jis bebūtų, bet visados per didelis), kuris, jei ne principialiai užtarė šias šlykštynes, tai bent jas toleravo ir praktikavo. Toks faktas katalikų tarpe negalimas vien dėl dviejų priežasčių: arba dėl begalinio nayvumo, arba dėl nedovanotinos hipokrizijos. Tesirenka fokstrotininkai vieną iš šios alternatyvos dalį, jei nenori, kad jiems būtų priskirtos abidvi. Šiaip ar taip garbė nedidelė.

Atsirado net tarp ateitininkų vadų tokie, kurie darė griežtiems kovotojams su moderniaisiais šokiais šitokį priekaištą: didelis daiktas šie modernieji šokiai; visai neracionalu ir netikslinga jais rūpintis tada, kai yra žymiai rimtesnių dalykų, su kuriais tenka dabar kovoti; dabartinis režimas, štai pagrindinis mūsų priešas, — su juo mums reik kovoti; šiuo metu juokinga tąsytis su šiais nelemtais šokiais. — Ši nayvi opozicija visai nenusimanė apie tai, kad ji geriausiai veikia to režimo naudai, kuris nepageidauja ideologinio jaunuomenės susipratimo ir mielai leidžia jai susidemoralizuoti, kad ji taptų nepavojinga. Rusų valdžia pro pirštus žiūrėjo į jaunuomenės girtavimą ir ištvirkavimą, kad tik ji nesikištų į politiką. Tie, kurie pro pirštus žiūri į jaunuomenės moralinį smukimą, vaidina jaunuomenės tarpe panašią rolę, nors ir nori iš jos visuomeninio veikimo. Kaip giliai krikščioniškas ir toli matąs yra toks Gandhi, kuris paruošiamosiomis dorybėmis visuomeniniam veikimui laiko susilaikymą val-

gyje ir skaistybė aukščiausiame laipsnyje. Fokstrotininkai turėtų ko pasimokyti pas šitą aziatą!

Kalbėjimas švelniais žodžiais su šitais žmonėmis nedavė pageidaujamų rezultatų: pasirodo, kad tokiu būdu paveikti nesusipratėlius ir išsilenkėlius iš tiesiosios ateitininkiškosios linijos negalima, ir reik todėl griebtis stipresnių priemonių. Kol abejingai toleruosime rėkiančius nusižengimus prieš ateitininkų ideologiją, tol neužsitarnausime iš kitų tos pagarbos, kuri kiekvienam katalikui privalu laimėti vardan krikščioniškojo apaštalavimo idėjos. Ateitininkai turi aiškiai suprasti, kad jiems taip pat nevieta būti tarp fokstrotininkų, kaip ir būti tarp degutininkų, kurie kovoja dėl savo idėjų degutu, arba tarp kakininkų, kurie kovoja pamfletais ir paškviliais. Kiekvienas išsilenkimas iš tiesios ideologinės savo linijos atneša mums paniekinimą iš kitų ir skandina nepasisekime mūsų kovą už savo idealus.

Atėjo laikas pareikalauti iš savo narių griežtesnio ideologinio nusistatymo, nes kitaip gresia organizacijai ideologinis ištižimas ir nuolatinis kompromitavimas savo idealų tiek katalikų, tiek nekatalikų tarpe. Tokiose aplinkybėse idėjinis apaštalavimas pasidaro negalimas, o tuo pačiu katalikiškoji akcija nustoja savo idėjinio pagrindo ir ima kyboti ore, neturėdama idėjinio svarumo. Reikalas pakelti ideologinį susipratimą tarp ateitininkų yra tad visai aiškus ir šaukte šaukiasi rimto susirūpinimo. Kas daryti, kad jis galėtų būti patenkintas bent tam tikrame laipsnyje artimiausiame trimetyje, t. y. iki naujo jubiliejinio kongreso?

3. — *Vykdomasis vajus turėtų pirmoje eilėje iškelti aikštėn visuotinę ateitininkų pareigą įsigyti kuo didžiausią ideologinį susipratimą. Šiam susipratimui reikalinga, pirma, įsigyventi į ateitininkų ideologijos pagrindus, antra, pagilinti katalikiškosios pasaulėžiūros supratimą ir, trečia, susipažinti geriau su katalikiškosios akcijos uždaviniais ir principais.* Kiekvienam iš šitų reikalų reikalingos yra tam tikros priemonės: ateitininkų ideologijos suformulavimas, katalikiškosios pasaulėžiūros išdėstymas ir katalikiškosios akcijos nusakymas. Vyriausioji ateitininkų Valdyba turėtų susirūpinti, kad visos šitos priemonės kuo greičiausiai būtų ateitininkams parūpintos, atsižiūrint į atskiras jų grupes pagal amžių ir išsilavinimą.

Rašančio šitas eilutes rūpesčiu bus išleista dar šią vasarą svarbiausia medžiaga ateitininkų ideologijai, kuri iki naujo jubiliejinio kongreso galės tarnauti šaltiniu susipažinti su ateitinin-

kiškąja ideologija. Kongresui turėtų būti paruošta ir išleista ateitininkų ideologija, jau tiksliai ir sistemingai formuluota ir kodefikuota. Apie katalikiškąją akciją daug vertingos, ypač verstinės, medžiagos yra išleidęs Katalikų Veikimo Centras. Čia tegalėtų kilti vien klausimas apie jos pritaikymą atskiriems ateitininkų amžiams. Sunkiausiai būtų su tiksliai suglaustu ir lengvai prieinamu katalikiškosios pasaulėžiūros išdėstymu, kuris tarnautų ateitininkams pagilinti toms žinioms, kurios jų gaunamos mokyklose per religijos pamokas. Bet ir čia galima būtų palyginti trumpu laiku parūpinti reikalingiausios literatūros vertimų keliu.

Kol pamokomosios priemonės nėra pakankamos, reik sudaryti atskiriems at-kų amžiams minimalinę programą iš esančios periodinės spaudos ir neperiodinės literatūros ir jas realizuoti per lavinimosi ratelius ir per tam tikrus patikrinamuosius kvotimus. Tenkintis vien gerais pageidavimais ir palikti nekontroliuojamam atskirų narių darbui apsipažinimą su ideologiniais ateitininkų pagrindais reiškia ir toliau skęsti įprastos dezorientacijos klaikumoje ir neturėti geresnės perspektyvos į ateitį.

*Vykdomasis vajus turėtų padaryti galą ideologiniam ateitininkų nerangumui ir pareikalauti iš jų rimto darbo ideologinio susipratimo srityje.* Nėra reikalo bijoti, kad šitas darbas atbaidys kai kuriuos nenuoširdžius narius nuo organizacijos ir net paragins juos iš jos pasišalinti. Iš to organizacija tik laimės, nes savaime apsivalys nuo to balasto, kuris įneša organizacijon dezorientaciją ir kompromituoja ją ideologiniais išsilenkimais. Drįstame reikalauti darbo ir atsidėjimo iš savo organizacijos narių!

Taigi iškeltas aikštėn jau penkeri metai atgal ideologinio susipratimo uždavinys turi būti dabar vykdomojo vajaus tvarkoje forsuojamas su ypatingu uolumu ir greitumu. Vyriausioji vadovybė susirūpina išdirbti ideologinio susipratimo planą ir atitinkamas priemones pagaminti; tarputinė vadovybė realizuoja bendrą planą atskirose sąjungose, pagaliau, žemesnė vadovybė vykdo šitą planą vietose. Sykiu kiekviena aukštesnė vadovybė prižiūri ir kontroliuoja žemesniosios darbą.

## III.

1. — Vyriausios Ateitininkų Valdybos 1927 m. atsišaukime organizaciniu reikalu buvo iškeltas aikštėn šitokis uždavinys: „Atėjo laikas pastatyti jinai (ateitininkų organizacija) ant tvir-

tesnių organizacinių pagrindų sąryšyje su organizacinių sugebėjinimų ugdymu ateitininkuose ir jiems vadų auklėjimu. Todėl *antras iš eilės svarbus bei aktualus ateitininkų uždavinys yra realizuoti pažanga organizaciniame susitvarkyme, einant Palangos konferencijos nurodytais keliais*" (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 236 p.).

Kaip tam pačiam atsišaukime nurodyta, organizacinis ateitininkų pajėgumas turi eiti dviem linkmėmis: organizacinio išsiauklėjimo ir vadų ruošimo. Pirmuoju atžvilgiu ten pasakyta: „Kiekvienas ateitininkas tur žinoti, kad organizacijos tobulumas pareina nuo organizacinių nusiteikimų bei sugebėjimų, kuriais pasižymi jos nariai. Tai uždeda ateitininkams prievolės stengtis įsigyti tokių palankių organizacijos gyvavimui nusiteikimų, kokiais kad yra drausmingumas, tvarkingumas, punktualumas, draugiškumas ir sugebėjimas paklusti vienu atveju ir vadovauti kitu, kai to reikalauja gyvenimo bei veikimo aplinkybės ar organizuota draugijos valia" (t. p. 236—237 p.).

Ateitininkų organizacija daug keno laikoma geriausiai sutvarkyta jaunuomenės organizacija Lietuvoje. Tikiu, kad tam teigimui yra net realus pagrindas, bet ar tai reiškia, kad ateitininkų susiorganizavimas stovi patenkinamoje aukštumoje? Toli gražu to nereiškia. Prasikišti į priekį visuotiniame mūsų visuomenės nerangume ir chaotiškoje dezorganizacijoje anaiptol nereiškia tikro susiorganizavimo. Visos paminėtos aukščiau organizacinės ypatybės: drausmingumas, tvarkingumas, punktualumas, draugiškumas, klusnumas iš vienos pusės ir vadovaujamasis sugebėjimas iš antros, — visa tai, nekalbant jau apie kitas specialesnes organizacines ypatybes, yra išsivystę ateitininkuose labai dar primityviame laipsnyje. Kas stebėjo juos per ištisą metų eilę, tam šis sprendimas yra neabejotinas.

2. — Tuo tarpu, kas buvo ateitininkų padaryta, kad Vyriausios Valdybos pastatytasis organizacinis uždavinys galėtų būti konkretizuotas priemonių atžvilgiu ir realizuotas visos organizacijos plote? — Sąmoningo planavimo tvarkoje — ničnieko. Jei kas šioje srityje daryta, tai vien tada ir tiek, kada ir kiek pats gyvenimas statė neatidėliotino reikalo tvarkytis tam tikrose siaurai apribotose aplinkybėse. Todėl iki šiolei organizacinis ateitininkų gyvenimas dar per daug atsiduoda mūsų visuomenės nerangumu, amorfiškumu, palaidumu. Norint veikiai ir sėkmingai pasistūmėti į priekį susiorganizavimo klausime, yra neišvengiama

su visu planingumu rauti iš šaknų šias apsileidimo ydas iš ateitininkų tarpo. Štai vienas iš uždavinių vykdomajam at-kų vajui.

Vadų ruošimo klausimu atsišaukime buvo pasakyta, kad „jokia didesnė organizacija negali klestėti, jei ji nesugeba atrinkti iš savo narių labiausiai apdovanotų ir geriausiai nusiteikusių asmenų ir paversti juos tikrais savo vadais“ (t. p. 237 p.). Kas realaus padaryta šiuo reikalu? — Sąmoningo planingumo tvarkoje — nieko. Tiesa, vadovaujamose ateitininkų sferose klausimas nekartą svarstytas, kaip įdomus ir aktualus klausimas, bet nesiryžta palaužti nei jo realizavimo sunkenybių, nei įprastos gyvenimo inercijos. Tuo tarpu yra visai neišvengiamas reikalas planingos atrankos ir tikslingo ugdymo priemonėmis ruošti ateitininkų organizacijai vadų, nes jei organizacija iš apačios laikosi organizaciniais narių nusiteikimais, tai iš viršaus ji palaikoma organizaciniais vadų sugebėjimais. — Vadų kadrai sudaro iš tikrųjų organizacijos griaučius, be kurių ji tegali vien silpnai vegetuoti, tarsi augalas, neturįs atramos savo stiebe. Vadų ruošimas pagreitintu tempu, — vėl svarbus uždavinys vykdomajam vajui.

3. — Rūpinantis tvirtos organizacijos sudarymu, tenka kreipti dėmesys į du dalyku, kuriuodu buvo mano iškeltu dar 1929 m. per metinę Studentų Ateitininkų Sąjungos Konferenciją: „Kadangi organizacija yra sutelktinis ideologijos realizavimo aparatas, tai ateitininkai privalo tvirtai susiorganizuoti taip, kad jų organizacijos tipas iš vienos pusės atitiktų universalius krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros principus, o iš antros pusės — aktualius gyvenimo reikalus“ („Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje“, Židinys 1929 m. 11 Nr. 325 p.). Tai reiškia, kad *ateitininkų organizacija turi būti iš savo esmės katalikiškosios akcijos organas ir, antra vertus, kad ji privalo atsižvelgti į aktualius, gyvenimo statomus, reikalavimus.*

Pirmuoju atžvilgiu ateitininkų organizacija privalo savo veikime orientuotis pagal katališkosios akcijos reikalavimus, kiek šita akcija yra iš vienos pusės kova su pasaulio dechristianizacija ir iš antros pusės pasaulietiškas apaštalavimas pasaulio rechristianizacijos darbe. Antruoju atžvilgiu ji privalo orientuotis pagal savo idėjinių priešų kovos metodus ir savo organizacijos pagrinduose sudaryti viltingą apsigynimo ir pasipriešinimo atramą. Matant, su kokiu partyviniu drausmingumu, su kokiu pasitikėjimu savo vadais ir aklu jiems klusnumu, su kokiu fanatišku atsidėjimu savo idėjoms veržiasi dabarties barbarai prie valdžios ir

griauja senas kultūrines vertybes, negalima neapsidrausti organizacijos priemonėmis prieš šitą ardomąjį jų įsibėgėjimą. Štai kodėl buvo jau nuo 1929 m. kreipiama dėmesys į tai, kad „ateitininkai privalo įnešti į savo organizaciją daugiau drausmingumo, daugiau subordinacijos ir pasiaukojimo dvasios, daugiau pasiryžimo kovoti už savo organizacijos laisvę ir neliečiamumą“ (Ateitininkų ideologija ir t.t. Židinys 1929 m. 11 Nr., 321 p.).

Taigi ateitininkų organizacijos sėkmingas suderinimas su katalikiškosios akcijos reikalavimais ir suteikimas jai ypatybių, kurių reikalauja mūsų gyvenamas momentas, yra dar nauji aktualūs uždaviniai, kuriuos konkretizuoti priemonių atžvilgiu ir planingai realizuoti palieku vykdomojo vajaus darbininkams.

## IV.

1. — 1927 m. atsišaukime kuriamuoju reikalu buvo pasakyta: „Be plataus kūrybinio užsimojimo negalima bus ne tik atsiekti aukštesnį tautinės kultūros laipsnį ir atremti valstybinis gyvenimas į racionalią visuomenės tvarką, bet ir atsispirti prieš tą pasaulio dechristianizaciją, kuri mums užsimeta sykiu su svetimomis įtakomis, einamomis iš vadinamųjų kultūringų tautų... Mes be reikalo labai ilgai sugaišime, jei nesugebėsime pasinaudoti kitų tautų kultūriniais laimėjimais; bet sykiu mes nustosime savo tautinės individualybės ir krikščioniškos vertės, jei neįstengsime įsigyti kūrybinio užsimojimo, reikalingo tautiškos krikščioniškosios kultūros iškėlimui į visuotinai vertingo gyvenimo laipsnį... *Labai aktualiu... ateitininkų uždaviniu yra įsigijimas kūrybinio, pilno iniciatyvos ir plataus užsimojimo, nusistatymo, einant prie tautinės savo lytimi ir universalios savo turiniu kultūrinės sintezės*“ (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 240—241 p.).

Štai uždavinys, kuriame ateitininkai, kaip ir visa mūsų tauta, mažiausiai yra linkę sustiprintu tempu pasistūmėti į priekį. Stoka iniciatyvos, drąsaus kūrybinio užsimojimo ir plataus sintetinio nusistatymo iš senų laikų charakterizuoja mūsų tautos pobūdį: ilgų amžių vergovė, politinis ir intelektualinis priklausomumas ir apribotas dvasinis akiratis padėjo čia iki šiolei dar neišdildomą antspaudą. Čia reikalinga yra psichologinė revoliucija, kuri įstengtų sukrėsti paskendusią inercijoje tautos sielą, ją suelektrizuoti ir ją pastumti į plačiosios kūrybos akciją.

Ateitininkai, kurie ir šituo atžvilgiu yra ištikimi savo tautos sūnūs, turėtų pradėti pažangą nuo savęs ir vykdomojo vajaus tvarkoje pralaužti bergždžią sustingimo ir apsnūdimo inerciją kūrybos dirvoje. Kas stebėjo ateitininkų veikimą iš vidaus, gerai žino, kaip sunkiai kiekviena nauja drąsesnė iniciatyva randa jų tarpe nuoširdžios paramos ir sėkmingos pagalbos. Patiekus kokiam nors susirinkimui kūrybinį projektą, visa dalyvių energija yra pavartojama vien neigiamajai kritikai, būtent, tam, kas galima projektui prikišti. Šitoje vienašališkoje kritikoje dalyvių pastangos dažniausiai išsisemia, nes didžiausioji jų dauguma nesugeba pažiūrėti į dalyką teigiamosios kritikos atžvilgiu.

2. — Teigiamoji kritika visų pirma stengiasi objektyviai skirti kiekviename sumanyme tai, kas jame yra teigiamo, nuo to, kas jame yra nepriimtino. Bet ji nepasitenkina vien šituo konstatavimu; ji tuoj pereina į kūrybinį nusistatymą ir stengiasi sumanymo ydas atitaisyti, trūkumus papildyti. Esant tokiam dalyvių nusistatymui, pirmininkaujančiam, jei jis tik turi bent minimalinius sintetinius gabumus, nesunku daugumos susitarimo pasiekti pataisyto sumanymo plotmėje. Pas mus stinga sutelktinio darbo įpročių kaip tik todėl, kad mūsų nusistatymas tokiame darbe retai kada yra tikrai kūrybinis: jei grupė žmonių yra suėjusi į darbą su neigiamai kritiškuoju nusistatymu, tai, aišku savaime, jokio produktyvumo iš tokio darbo negalima tikėtis.

Iš mano patyrimo man yra pasilikęs atmintyje šitokis kurioziškas atsitikimas. Vienu ateitininkų persitvarkymo klausimu buvo sukviestas vadovaujančių elementų pasitarimas. Kaip diskusijoms bazė, buvo patiektas svarstyti sumanymas, suformuluotas provizorinio projekto pavidalu. Visą vakarą dalyviai svarstė šitą projektą, bet tas svarstymas buvo gana ypatingas: visų dalyvių pastangos buvo nukreiptos vien į tai, kas galima būtų projektui prikišti; nei pataisymai nei nauji sumanymai, jei neskaityti tokiais kelių smulkių idėjų iškėlimo aikštėn, nebuvo padaryta; į pasitarimo galą vienas iš gabesnių dalyvių pareiškė, kad projektas yra per tobulas ir todėl nepriimtinas.

Šitas tiesiog anekdotiškas atsitikimas būtų linksmas, jei jo pagrinde neglūdėtų tiesiog katastrofiškas mūsų žmonių bergždumas sutelktinėje kūryboje. Mūsų tautai toliau visai yra neleistina bergždumo prabanga, nes kūrybinis produktyvumas yra jau gyvybės sąlyga. Ateitininkai visų pirma turėtų tai suprasti ir vykdomuoju savo vajumi savo tarpe pralaužti priešingų kūrybai nusi-

teikimų linkmę. Artimiausiame trimetyje negalima būtų iš jų laukti jokių ypatingų kūrybos išdavų, nes tarpas yra per mažas platesnei kūrybai; užtat šitame laikotarpyje iš jų galima būtų reikalauti susiprasti kūrybinio nusistatymo klausime ir įsigyti tam tikrų būtinų nusiteikimų.

Reikštis iniciatyva ir kūrybiniu nusistatymu galima turėti progos labai dažnai ir labai patogiose aplinkybėse: pramogų ir iškilmių organizavimas, konferencijų ruošimas ir tvarkymas, sumanymų realizavimas, diskusijos įvairiuose susirinkimuose ir ypač lavinimosi rateliuose, visa tai gali būti panaudota kūrybinių nusiteikimų lavinimui. Ir sykiu reik gerai žinoti, kad visi šitie dalykai reikalauja tokių nusiteikimų, jei tik norima, kad darbas stovėtų aukštumoje ir jo išdavos būtų tikrai vertingos. Ir dabar pakartosiu tai, kas mano buvo konstatuota 1929 m.: ateitininkų pramogos, kurios turėtų konkuruoti su importuojamomis šlykštynėmis ir atsilaikyti tautinės ir dorinės sąmonės aukštumoje, nėra padariusios per dešimts metų nė vieno žingsnio pirmyn. Tai tik vienas ryškiausias pavyzdys kūrybinės iniciatyvos ir užsimojimo stokos ateitininkuose. Iškilmių organizavimas ir suvažiavimų tvarkymas vargu taip pat yra patobulėję per šitą laiką. Tai, rodos, ne didžiausios svarbos dalykai, o vis dėlto, jei juose nėra kūrybinės pažangos, tai ar galima tikėtis jos svarbesniuose ir žymiai sunkesniuose kultūrinio gyvenimo klausimuose?

3. — Katalikiškoji akcija, turinti rechristianizuoti supagonėjusį pasaulį, jau žymiai daugiau reikalauja kūrybinio nusistatymo, negu paprasto organizacinio gyvenimo klausimai. Kaip buvo mano savo laiku pabrėžiama, „kovoje su pasaulio dechristianizacija itin yra svarbu sujungti apsigynimo momentas su kuriamąja kultūrine statyba“ (Židinys 1929 m. 11 Nr., 323 p.). Plačių masių negalima vienomis tik kritikos ir propagandos priemonėmis prilaikyti nuo tų dechristianizuoto gyvenimo apraiškų, kurios yra laikomos moderniosios dvasios simptomais; šių apraiškų pagrinde reik įžvelgti gyvi reikalai ir jie tenkinti teisėtu ir doru būdu. Bet tam kaip tik reikalingas yra kuriamasis nusistatymas ir sugebėjimas įžvelgti gyvenimo tendencijose sveiką branduolį, kuris galėtų būti panaudotas pozityviai kultūrinei pažangai.

Ateitininkų susipažinimas su katalikiškosios akcijos principais ir reikalavimais turi eiti kūrybine linkme, t. y. turi būti sujungtas su sugestyviu iškėlimu aikštėn reikalo kuriamai daly-

vauti katalikiškoje akcijoje. *Vykdomasis ateitininkų vajus ir turėtų tarp kitko nustatyti būdus, kuriais katalikų jaunuomenė galėtų kuriamai pasireikšti katalikiškojoje akcijoje.* Katalikų jaunuomenė juk galėtų vaidinti tam tikrą teigiamąją rolę šeimos gyvenimo rechristianizacijoje, religinės nuotaikos palaikyme mokykloje, jaunuomenės susidraugavime ir šiaip jau apaštališkame krikščioniškųjų idėjų skleidime plačiojoje visuomenėje. Šito klausimo konkretizavimą taip pat turėtų atlikti vykdomojo vajaus smulkesnio plano sudarytojai.

V.

1. — 1929 m. spaudos atgavimo sukaktuvių proga Vyriausioji ateitininkų Valdyba yra pareiškusi savo atsišaukime mintį, kad „tarnavimas tiesai ir teisybei niekados neapsieina be kovos su netiesa ir neteisybe“ (Židinys 1929 m. 4 Nr., 360 p.). Ta pati idėja vadovavo Vyriausiai Valdybai, kai ši 1927 m. ragino ateitininkus apsiginkluoti kovos reikalui. Tų metų atsišaukime mes skaitome šitokius paraginimus: *„Labai aktualus šiais laikais ateitininkų uždavinys yra fizinis, dorinis ir protinis apsiginklavimas kryžiaus kovai su pasaulio dechristianizacija...* Kai mes kviečiame ateitininkus apsiginkluoti fiziniu, doriniu ir protiniu būdu kovai prieš pasaulio dechristianizaciją, mes turime galvoje tą dvasinį apsiginklavimą, kuris apgintų ateitininkus nuo dechristianizacijos pagundų ir suteiktų jiems pakankamai moralinio autoriteto garbingai stoti ateityje į didelį apaštalavimo darbą einant religinio atgimimo keliais. Tam tikslui ateitininkai turi būti tvirti kūnu, kad galėtų pakelti dideles pastangas; jie turi patobulinti dorinį savo išsiauklėjimą, kad galėtų įgauti entuziastiško išsižadėjimo bei pasiaukojimo kovai su pasaulio dechristianizacija; jie turi irgi pagilinti intelektualinį savo išsilavinimą, kad galėtų atsiekti tikros kultūros viršūnes ir iš jų aiškiai spręsti, kas mūsų pasaulyje yra neigiamo ir kas teigiamo. Gerai suprastas fizinis lavinimasis, dorinis auklėjimasis ir protinis lavinimasis, štai kas yra jūsų apsiginklavimo priemonės“. (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 237—238 p.).

Šalia to dar aiškus susipratimas, tamprus susiorganizavimas ir kuriamasis nusistatymas visame savo veikimo plote yra jau tam tikras apsiginklavimas kovoje dėl savo idealų. Bet to dar nepakanka kovoje su pasaulio dechristianizacija: reik dar savyje iš-

dirbti aktyvius nusiteikimus, reikalingus apsiginti nuo neteisybės ir pasipriešinti nepateisinamai prievartai. Katalikai ypatingai nerangūs yra apsigynimo ir pasipriešinimo dalykuose, ir tai jaunoms jų kartoms dera žinoti ir tinkamai ruoštis aktyviai gyvenimo kovai. Dabar, kai barbarų varžtas itin yra smarkus, dvasinis katalikų apsiginklavimas sprendžiamajai kovai yra tiesiog gyvybės klausimas. Ar šitas klausimas rado reikiamo įsisąmoninimo ateitininkų tarpe, gerokai abejoju: dezorientacijos ir dezorganizacijos nuotaika, apgobusi katalikų visuomenę Lietuvoje, veikia taip pat ir ateitininkus.

2. — Vykdomasis vajus ir čia taip pat turėtų padaryti gilią psichologinę revoliuciją. Jis turėtų sužadinti ateitininkuose maksimalinį veiklumą, tikrai sakant, veiklumo entuziazmą, bet sykiu taip pat pastumti šitą veiklumą į neišvengiamo apsigynimo ir privalomo pasipriešinimo vagą. Kitaip kova su pasaulio dechristianizacija liks tuščių žodžių ir bejėgių idėjų srityje. Ateitininkų organizacija yra pakankamai puolama, skriaudžiama ir koneveikiama, kad būtų pakankamai progos gintis nuo neteisingų puolimų ir priešintis skriaudoms ir neteisybėms. Be to, subrendę ateitininkai, kaipo pilnateisiai katalikų visuomenės nariai, negali abejingai žiūrėti į katalikų prigimtųjų teisių paneigimą ir jų katalikiškosios akcijos neteisėtą tramdymą. Gyvenimas visados yra kova dėl savo idėjų, ir katalikų gyvenimas mažiau, negu kitų žmonių gyvenimas, sudaro išimtį iš šitos taisyklės.

Paskaitę šituos atviros tiesos žodžius katalikų ir ypač ateitininkų priešai, snobizme paskendę, pasipiktins mano tariamai karingu tonu. Iš tikrųjų kviečiu ateitininkus ne į karą, bet į kovą, arba, kalbant ideologiškai, kviečiu ateitininkus būti tikrais Kovojančios Bažnyčios (Ecclesia militans) nariais. Visas dalykas sueina čia į tai, kaip privalu katalikui suprasti idėjinė kova, neišvengiamai surišta su katalikiškąja akcija, ir kaip ji gali reikštis praktiniame gyvenime. Visų pirma reik, pagaliau, suprasti, kad tos kovos priemonės, kurių griebėsi K.A.K.'o „riteriai", ne tik netinka katalikiškajai akcijai, bet ir grynai politiniam veikimui. Paškvilių ir pamfletų metodai ne tiek yra kenksmingi tiems, prieš ką jie yra atkreipti, kiek kompromituoja tuos, kas juos pavartoja savo kovoje. Šituo atžvilgiu kakininkų akcija yra didžiausias nusižengimas prieš pačią katalikiškąją akciją, kurios vardan ji tarsi yra varoma. Iš kakininkų Katalikų Bažnyčiai

tiek yra naudos, kiek iš fokstrotininkų arba degutininkų. Jaunieji katalikai tai turėtų vieną kartą ant visados tinkamai suprasti.

*Katalikų akcija, kaipo kova su pasaulio dechristianizacija ir šeimos, bendruomenės, visuomenės rechristianizacija pasaulietiškojo apaštalavimo priemonėmis, nepakenčia jokios prievartos, ar ji reikštųsi veiksmuose, ar žodžiuose, ar net mintyse.* Apaštalauti prievartos priemonėmis tegali arba visiškas nesusipratėlis arba piktas hipokritas. Tačiau, jei prievarta jokioje lytyje ir jokia prasme nepritinka katalikiškajai akcijai, tai dar nereiškia, kad gyvenime apskritai negali būti teisėtos prievartos tam tikrose aplinkybėse ir tam tikrose ribose. Tolstojus savo nesipriešinimo koncepcijoje giliai klydo, ir tai a contrario labai iškalbingai įrodė įsiviešpatavęs be tinkamo pasipriešinimo iš visuomenės pusės bolševizmas. Iš kitos pusės lygiai klysta ir tie modernieji diktatūros mėgėjai, kurie apoteozuoja prievartą, kaipo kovos priemonę. Prievarta yra leistina tiek atskiram žmogui, tiek ir visai visuomenei, kaipo neišvengiamo apsigynimo priemonė, ir tai tik būtinumo ribose. Bet ir teisėta prievarta neįeina į evangeliškųjų patarimų sritį ir todėl ji nerado pritarimo Kristaus pamoksle ant kalno. Todėl, kai kalbama apie katalikiškąją akciją, kaipo apie pasaulietiškąjį apaštalavimą, reik pripažinti visiškąjį šios akcijos nesutariamumą su prievartos priemonėmis.

3. — Tą kovos taktiką, kuri gerai galėtų pritikti katalikiškajai akcijai, yra nustatęs mūsų laikams visai nepriklausomai nuo katalikų pasaulio, bet aiškioje priklausomybėje nuo pamokslo ant kalno, Mahatma Gandhi, kurį jau pas mus kėlė aikštėn ir kuriuo domėtis kvietė ateitininkus Vyriausias Vadas prof. K. Pakštas. Kad vykdomasis vajus nustatytų ateitininkus tinkamu būdu kovos klausime, suglausiu čia trumpai ir sistemingai Gandhi taktiką, gana laisvai ją interpretuodamas, būtent, pagal mūsų gyvenimo reikalus.

Gandhi yra karštas aktyvinės kovos su blogiu šalininkas: jis kviečia visus aktyviai priešintis neteisybei, tačiau griežtai smerkia prievartą, kaipo normalią kovos priemonę; jis reikalauja sujungti kovoje meilę žmogui, su kuriuo kovojama, su neapykanta blogybei, kuri nuveikiama; taip pat politinėje kovoje jis ragina nuosekliai išlaikyti dorinį kovos pobūdį.

Pirmas pasipriešinimo aktas yra neteisybės nepripažinimas; antras — apsigynimo ir pasipriešinimo organizavimas; trečias — pasipriešinimo realizavimas įvairiomis neigiamojo ar teigiamojo

veikimo priemonėmis. Neteisybės nepripažinimas reikalauja elgtis taip, tarsi prievartos aktas, kuriuo neteisybė yra padaryta, būtų neįvykęs. Prievarta neprivalo sudaryti jokių laisvai priimamų priklausomybės ir paklusnumo ryšių. Pasipriešinimo organizavimas iš vienos pusės reiškiasi išviršinės organizacijos stiprinimu, o iš antros pusės — dalyvių sielos auklėjimu. Gandhi ypatingą dėmesį deda kaip tik į šitą reikiamą sielos organizaciją. Šita prasme jis reikalauja iš kovotojų a. tiesos bei teisybės meilės (Satya), b. prievartos neapykantos (Ahinsa), c. dorinio skaistumo (Bramacharya), d. baimės savyje nugalėjimo, e. išvidinio atsipalaidavimo nuo šio pasaulio gėrybių ir f. pasiryžimo kentėti dėl teisybės. Pasipriešinimo realizavimas neigiamai reiškiasi, pirma, nedalyvavimu aktuose, kurie kokia nors prasme gali stiprinti neteisybės ir prievartos vykdytojus, ir, antra, nepaklusnumu neteisingiems parėdymams, ogi teigiamai — savo idėjų manifestavimu ir jų vykdymu nežiūrint į priešingą neteisybę ir prievartą.

Gandhi kovos taktika įgavo garsų vardą — Sataygraha, kas, laisvai aiškinant šitą terminą, reiškia teisybės laimėjimą sielos galybe, t. y. meilės, tikėjimo ir pasiaukojimo pajėgomis. Šita taktika, pritaikyta Pietų Afrikoje, o paskui pačioje Indijoje, kovoje dėl indų pilietinių teisių, davė palyginant trumpu laiku labai gerų laimėjimų. Šitas patyrimas dar kartą konstatavo nepaprastą sėkmingumą apaštalavimo, vedamo to pamokslo ant kalno dvasioje, kuris mūsų eros pradžioje laimėjo griūvantį į chaosą pasaulį. Šito pamokomo patyrimo akivaizdoje katalikams susidaro ypatinga pareiga grįžti prie gerokai pamirštų pavyzdžių ir savo akciją atremti į krikščioniškosios kovos principus. Katalikai turėtų su nusižeminimu priimti tą pamokymą, kuris ateina mūsų laikais iš Azijos nuo žmogaus, kuris pamoksle ant kalno rado daugiau įkvėpimo, negu tai pasitaiko mums patiems, surembėjusiems žemuose įpročiuose ir nepagaunantiems kartais giliausios prasmės, glūdinčios Evangelijos pamokymuose.

Gandhi ne tik suprato tą elementarinį faktą, kad „idėjinė kova tik tada nedemoralizuoja, kai ji yra pagrįsta garbingos kovos principais“ (plg. Vyr. Val. Atsišaukimą, Židinys, 1929 m. 4 Nr., 360 p.), bet ir sugalvojo visą dorinių pratybų sistemą, kuri galėtų laiduoti kovai dorinį pagrindą. Dorinis skaistumas, žmonių meilė, pasiryžimas kentėti svetimas skriaudas, bet šių kitiems nedaryti, bailumo pergalėjimas, štai svarbiausios sielos ypatybės, kuriomis, jo supratimu, turi būti pagrįsta idėjinė kova

dėl savo idealų. O kai šitoje kovoje yra nusižengiama ar prievarta, ar neapykanta, ar kitais kokiais ekscesais, Gandhi uždeda sau ir savo šalininkams Hartal'ą, t. y. viešos atgailos, pasninko ir maldos dienas.

Dar viena gandiškos kovos ypatybė: Gandhi niekados neveikia iš pasalų; jis atlieka visus savo kovos žygius viešumoje ir yra visados pasiryžęs prisiimti už juos visą atsakomybę, nežiūrint į tai, kokia ji bebūtų. Gandhi smerkia bailumą daugiau, negu prievartą, kurios jis iš kitos pusės taip aistringai neapkenčia, ir todėl kiekvienas veikimas iš pasalų jam yra nepriimtinas, kaipo veikimas, už kurį nenorima prisiimti atsakomybės. Gandhi nevengia daryti tai, kas yra draudžiama, jei draudimas, jo supratimu, yra neteisėtas, bet jis biaurisi smūgiais iš užu kertės, ypač jei jie reiškiasi fizine ar moraline prievarta.

4. — Vykdomasis ateitininkų vajus turėtų iškelti į ateitininkų sąmonę reikalą radikaliai keisti kovos metodus kovoje dėl savo idealų. Šitie metodai turėtų būti suderinti su katalikiškosios akcijos principais ir pagrįsti apaštalavimo dvasia. Tie, kas norėtų kovoti dėl katalikų teisių ir katalikiškųjų idealų realizavimo gyvenime, turėtų visų pirma tinkamai kovai pasiruošti, nes pirm yra reikalingas dorinis kilnumas, o paskui ateina garbingas laimėjimas, bet ne atvirkščiai. Maža to: laimėjimas yra tiesiog nepageidaujamas, jei prie jo nėra moraliai priaugta. Pavyzdžiui, katalikai politikai per anksti laimėjo Lietuvos seime daugumą, ir todėl šitas laimėjimas nebuvo tikrai sėkmingas ir iš dalies net yra priežastimi tos apverktinos padėties, kurioje katalikai yra Lietuvoje šiuo momentu. Taigi *vykdomasis ateitininkų vajus privalo, jei ne realizuoti, tai bent ateitininkams tvirtai įsąmoninti, kad iš pradžios turi eiti dorinis kilnumas kovoje ir tik paskui gali ateiti tikras laimėjimas, bet ne atvirkščiai.* Studijuoti šitą klausimą ir daryti visas moralines pastangas, kad šitas nusistatymas įsikūnytų kovoje už katalikiškuosius idealus, yra kiekvieno ateitininko pareiga.

## VI.

1. — Vyriausioji Ateitininkų Vadovybė nuo 1927 m. nuolatos ragino ateitininkus padėti į pagrindą kovos už savo idealus organizacinį susitvarkymą ir organiškąjį veikimą. Šituo atžvilgiu nebuvo išskirta iš ateitininkų veikimo ploto ir visuomeninė sritis.

Tik čia labiausiai buvo kreipta dėmesio į rimtą pasiruošimą. *„Kataliko vardas,* skaitome 1927 m. atsišaukime, *uždeda ateitininkams prievolės ir todėl taip pat stato prieš juos visados aktualų... uždavinį įsigyti aiškaus visuomeninio susipratimo, atsakančio krikščioniškajai pasaulėžiūrai, ir rimtai pasiruošti visuomeniniam veikimui"* (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 241 p.). Tik nesusipratėliai ir ateitininkų sąmoningi ar nesąmoningi priešai galėtų norėti pastūmėti ateitininkus į politinę visuomenės kovą, žadėdami jiems lengvų laimėjimų ir visokių gėrybių. Bet ateitininkų prilaikymas nuo politinės kovos anaiptol nereiškė jų prilaikymo nuo idėjinės kovos už savo idealus pasaulietiško apaštalavimo plotmėje ir jų snaudinimas neveiklumo nuotaikoje.

1927 m. Vyriausios Valdybos atsišaukimas buvo ištisas kvietimas prie veiklumo, kuriam buvo nurodyti aktualiausi uždaviniai. 1928 m. atsišaukimas labiausiai atsižvelgė į tautinį veiklumą ir kvietė *„ištikimai patverti, garbingai kovoti, kuriamai dirbti ir galutinai laimėti"* (Ateitis 1928 m. 2—3 Nr., 73 p.). 1929 m. spaudos atgavimo sukaktuvių proga Vyr. Valdyba ragino ateitininkus ypatingai susidomėti katalikiškosios spaudos reikalais: *„Katalikų jaunuomenė,* rašė ji tada, *besiruošianti kovoti ir jau kovojanti su pasaulio dechristianizacija už katalikiškąją pasaulėžiūrą bei krikščioniškąją pasaulio santvarką, negali nesiruošti su rimtu atsidėjimu katalikiškosios spaudos reikalams"* (Židinys, 1929 m. 4 Nr., 359 p.).

Tų pačių 1929 m. rudenį per Studentų Ateitininkų Sąjungos metinę konferenciją savo pranešime „Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje" buvau pareiškęs savo susirūpinimą silpnu ateitininkų vykdomuoju veikimu ir dar kartą iškėlęs reikalą sustiprinti jų veiklumą. „Ateitininkai, sakiau tada, privalo įsigyti maksimalinio idėjinio veiklumo tiek apsigynimo kovai su ardomaisiais gyvenimo veiksniais ir neidėjiniais, neracionaliais demoralizuojančiais judėjimais, tiek kultūrinei pozityviai kūrybai, kuri galėtų sudaryti gyvenime krikščioniškosios kultūros aplinkumą" (Židinys, 1929 m. 11 Nr., 325 p.).

1930 m. Vyriausioji Valdyba, kviesdama ateitininkų kongresą trigubo jubiliejaus proga, iškėlė penktam ateitininkų gyvavimo penkmečiui subrendimo šūkį: *„susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti",* bet sykiu pabrėžė, kad „subrendimas nereiškia... tikslų visiško įvykdymo; todėl ir mūsų ideologija yra geriau suformuluota, negu įsisąmoninta; mūsų organizacija labiau sukon-

struuota principe, negu atspari gyvenime; mūsų kūryba labiau pageidaujama, negu konstatuojama; mūsų gyvenimo kova labiau skelbiama, negu reiškiasi žygiais; apskritai pas mus daugiau projektuojama, negu realizuojama“ (Židinys 1930 m. 2 Nr., 130 p.). Iki šiolei nematyti, kad konstatuota tada ateitininkuose vykdomojo sugebėjimo stoka būtų pranykusi paskutiniais laikais. Taigi stoka iniciatyvos, idealistiško kuriamojo užsimojimo, sutelktinių pajėgų koordinavimo ir vykdomojo entuziazmo yra pagrindinis trūkumas ateitininkų veikime, tiesa, — trūkumas, bendras jiems su visa mūsų visuomene.

2. — Tuo tarpu atsirado tarp ateitininkų tam tikra grupė žmonių, kurie ėmė versti atsakomybę už ateitininkų neveiklumą visų pirma ateitininkų vadovybei. Nėra abejonės, kad ateitininkų vadovybė, kad ir atrinkta rinkimų keliu, vis dėlto yra sudaryta iš tos pačios medžiagos, kuri yra bendra didžiausiai ateitininkų daugumai; todėl ir jai tam tikrame laipsnyje visados tenka prisiminti tie patys priekaištai. Bet būtų tiesiog neteisinga, kaip galima matyti iš viso, kas pasakyta, teigti, kad ji buvo neveiklumo ir apatijos skiepintoja ateitininkams. Žinoma, ateitininkų veiklumo linija negali niekados nebaudžiamai išsilenkti iš tam tikros linkmės, kuri atitinka jų prigimtį ir ideologiją, kaip to kartais norėjo neatsakingi ekstremistai, prisidengę veiklumo skraiste. Šitie ekstremistai tačiau tinkamai nesuprato ateitininkų pašaukimo katalikų visuomenėje ir Lietuvoje apskritai ir savo neatsakingomis sugestijomis didino dezorientaciją ir dezorganizacijų ateitininkų tarpe. Labai tad simptomingas faktas yra tai, kad kaip šitų ekstremistų tarpe pirmą kartą ateitininkų gyvenime yra demaskuojamas provokatorius, prisiplakęs prie jų iš šalies. Aš toli gražu neprikaišioju šitai ekstremistų grupei sąmoningos provokacijos, bet vienas tik provokacijos atsitikimas jų tarpe turėtų jiems duoti progos rimtai susimąstyti ir patirti, kad, matyti, kaž kam yra iš tikro naudingas iš vienos pusės agresyvus ateitininkų nesutariamumas, o iš kitos pusės kompromitavimas jų rinktosios vadovybės tarsi pateisinamais motyvais. Tačiau kurio karaliaus naudai tai eina?

3. — Taip dalykams stovint, *vienintelis pozityvus padėties gelbėjimas yra entuziastiškas visų pajėgų sutelkimas vykdomajame ateitininkų vajuje.* Reik sukelti vykdomąjį judėjimą ateitininkų tarpe, reik pajudinti kolektyvinę jų psichologiją iki pat gelmių, reik sužadinti visuotinį jų entuziazmą ir visų pasiryžimą

prisidėti visomis savo pajėgomis prie kolektyvinių uždavinių realizavimo individualinėmis pastangomis. Nėra abejonės, kad toks intensyvus, veiklus ir solidarus veikimas yra mums neįprastas, bet tai turėtų dar labiau sujdominti bendras ateitininkų mases vajaus idėja. Kaip tai galima būtų padaryti?

Visų pirma yra reikalingas greitas vykdomojo vajaus suplanavimas, be ilgų diskusijų apie jo reikalingumą, tikslus, būdus ir priemones. Ateitininkų organizacija turi savo struktūroje vieną organą, kuris galėtų čia suvaidinti ypatingą rolę, būtent, Vyriausiąją Tarybą. Tokia Taryba yra išrinkta 1930 m. kongrese ir galėtų pasireikšti šiuo atveju didesniu veiklumu. Ji iki šiolei neparodė jokio veiklumo ir todėl, dabar paraginta, turėtų atpildyti savo ikišiolinį atostogavimą. Vyriausioji Taryba greitu tempu, dar per šią vasarą, turėtų artimiausiame kontakte su Vyr. Valdyba sustatyti konkretizuotą bent svarbiausiuose bruožuose vykdomojo vajaus planą ir patiekti jį vykdyti per šią pastarąją visiems vadovybės organams.

Vajaus realizavimas turi būti atremtas į individualinių atsakomybių sistemą visuotinio solidarumo nuotaikoje. Dažniausiai kam iškėlus kokį nors sumanymą, bendra dalyvių masė pasilieka pasyvi, tarsi sakydama iniciatoriui: pats sugalvojai, pats ir vykdyk. Šita nesolidarios ir nerangios inercijos nuotaika yra paprastai pagrindinė vykdomojo nepasisekimo priežastis. Tuo tarpu, jei iš vienos pusės yra reikalinga individualinė iniciatyva ir individualinė atsakomybė, kaipo sėkmingo vykdymo veiksniai, tai iš kitos pusės nemažiau yra reikalingas bendras sumanymui pritarimas ir solidari pagalba jo realizavimui. Dažnai smulki miesčioniško maštabo ambicija neleidžia žmonėms pritarti svetimai idėjai, be pasirodymo su savo individualistišku nusistatymu ir sugebėjimu išlaikyti savo nepriklausomumą svetimų idėjų atžvilgiu. Šita pusinteligenčių psichologija turi būti pergalėta racionalaus ir garbingo bendradarbiavimo nuotaika. Kaip buvo jau sakyta, tikras bendradarbiavimas remiasi sugebėjimu kritiškai atskirti kiekvienam sumanyme tai, kas yra jame teigiamo, nuo to, kas yra jame neigiamo, pasiūlyti savo pataisų ir paskui ištobulintą sintetinėmis pastangomis sumanymą solidariai realizuoti gyvenime.

Paskelbus vykdomąjį vajų nieks neprivalo pasilikti jam abejingas; kiekvienas pagal savo išgales turi prisidėti prie vykdo-

mojo darbo toje plotmėje, kuri jam yra prieinama. Neprivalo būti jokio reikšmingesnio susirinkimo, kur šiaip ar taip nebūtų pajudintas vykdomojo vajaus reikalas. Žodžiu tariant, vykdomojo vajaus atmosfera turi būti įkaitinta solidarumo, entuziazmo, pasiryžimo šūkiais. Šitokioje atmosferoje kiekvienas ateitininkas turėtų psichologiškai persikeisti ir nustoti individualistiško savo nerangumo ir neproduktyvumo. Žodžiu tariant, vajus turėtų padaryti ateitininkuose psichologinę revoliuciją.

Kad vajaus varžtas galėtų vykti su visu smarkumu, reikalinga paskirti ar išrinkti visuose organizacijos punktuose atsakingus vajininkus, kurie galėtų vietose iš savo draugų išgauti maximum vykdomojo veiklumo, kiekvienam privalomo, pagal sudarytą Vyriausios Vadovybės planą. Sykiu tam tikri kontrolės organai turėtų prižiūrėti vajaus realizavimą.

Keldamas aikštėn naują vykdomojo ateitininkų vajaus idėją, neturėjau galimybės gilintis į smulkmenas ir konkretizuoti sumanymą iki sugestyvinio aukštajame laipsnyje ryškumo. Šiuo tarpu tai būtų per didelis darbas vienam žmogui. Tą darbą turėtų padaryti sutelktinėmis pastangomis ateitininkų vadovybė. Pabaigai aš tik suglausiu savo sumanymo esmę į atskirus punktus.

1. Atsižvelgiant į tai, kad visi bandymai pakelti į didesnį aukštumą ateitininkų susipratimą, susiorganizavimą, kūrybinį pajėgumą ir kovos metodus nedavė paprastų paraginimų tvarkoje realiai apčiuopiamų rezultatų, yra reikalinga vykdomojo vajaus tvarkoje sužadinti ateitininkų energiją, pakreipti ją į svarbiausius ateitininkų uždavinius ir radikaliai pakeisti pačią ateitininkų nuotaiką veiklumo klausimuose.

2. Vyriausioji Ateitininkų Taryba, kaipo kuriamosios iniciatyvos instancija, neturėjusi iki šiolei aiškiai apibrėžtų pareigų, turėtų artimiausiame kontakte su vyriausiąja Valdyba sudaryti smulkų konkretinį planą tokiam vykdomajam vajui tiek jo organizacijos, tiek ir jo vykdomosios programos atžvilgiu.

3. Vykdomojo vajaus organizacija turėtų sujungti rinktinių ir skirtinių vajininkų iniciatyvą bei atsakomybę su bendros ateitininkų masės solidaria pagalba ir paslankumu į vykdomąją akciją, kad organizacijoje susidarytų įkaitinta vykdomuoju varžtu atmosfera, psichologiškai veikianti kiekvieną organizacijos narį.

4. Susipratimo srityje vykdomasis vajus turėtų: pirma, pagaminti ideologinio susipratimo priemones, su kurių pagalba

ateitininkams būtų galima įsigyventi į savo ideologijos pagrindus, pagilinti katalikiškosios pasaulėžiūros supratimą ir susipažinti geriau su katalikiškosios akcijos uždaviniais bei principais; antra, sudaryti konkretizuotas programas lavinimosi rateliams pagal įvairius amžius, ir, trečia, patikrinėti ideologinio susipratimo įsigijimą tam tikrais kvotimais, kurie turėtų būti neišvengiama sąlyga organizacijos nariams kylant į aukštesnius laipsnius.

5. Organizavimosi srityje vykdomasis vajus turėtų: a. rauti su šaknimis iš organizacijos gyvenimo nedrausmingumą, netvarkingumą, nepunktualumą, nedraugiškumą ir kitus antiorganizacinius palinkimus, b. pagreitintu tempu planingai ruošti organizacijai vadų, c. griežtai pritaikinti ateitininkų organizaciją prie katalikiškosios akcijos reikalavimų ir d. išdirbti ateitininkuose organizacinį atsparumą prieš destruktyvines laiko tendencijas.

6. Kultūrinės kūrybos srityje vykdomasis vajus turėtų surasti priemones žadinti ateitininkuose iniciatyvai, kuriamajam nusistatymui, solidariam bendradarbiavimui ir pozityviam produktyvumui ir tuo pačiu atvaduoti juos nuo bergždžios inercijos, neigiamosios kritikos ir tuščios opozicijos ir sykiu apginkluoti juos fiziniu, doriniu ir intelektualiniu atžvilgiu pozityviai kovai su pasaulio dechristianizacija.

7. Kovos metodų srityje vykdomasis vajus turėtų: a. įteigti ateitininkams pasibiaurėjimą savo akcijoje bet kuria prievarta, kaipo nesuderinama su katalikiškosios akcijos dvasia, b. sužadinti juose maksimalinį aktyvizmą savo idealų gynime, c. įsąmoninti jiems katalikiškai suprasto gandizmo metodus kovoje su neteisybe ir nepateisinama prievarta.

8. Vykdomasis ateitininkų vajus turėtų būti vedamas tokiu tempu ir tokiu apskaičiavimu, kad per jubiliejinį ateitininkų 25 metų gyvavimo kongresą 1935 m. netektų konstatuoti rėkiančio ateitininkų atsilikimo nuo subrendimo šūkio „susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti“, ir kad tas kongresas būtų iš tikro pavyzdingas ateitininkų susipratimu, susiorganizavimu ir kuriamuoju nusistatymu.

Siūlydamas draugams ateitininkams pradėti vykdomąjį vajų ir jo priemonėmis atpildyti savo veiklumo trūkumus, turiu galvoje tuos laiko reikalavimus, kurių nepatenkinus, katalikams nebus

galimybės atsilaikyti gyvenimo lenktynėse su idėjiniais savo priešais. Apie tai kalbu visai aiškiai visai ateitininkų organizacijai, tiek jos vadovybei, tiek eiliniams nariams, kad vadovybė statytų iš viršaus vykdomųjų reikalavimų organizacijos nariams, o šie iš apačios reikalautų iš vadovybės autoritetingo vadovavimo.

Žodis tartas. Ar taps jis kūnu? — Štai klausimas, nuo kurio pareina tolimesnis pasitikėjimas ateitininkų organizacija.

# III. Pažiūra į studentų ateitininkų dabartį ir ateitį *)

Kaip vertinti Studentų Ateitininkų Sąjungą, ir ko jai linkėti 10 metų gyvavimo sukaktuvių proga?

Vertinti galima ir privalu dvejopai: atžvilgiu į tai, kas galėjo būti realaus mūsų gyvenimo aplinkybėse, ir atžvilgiu į tai, kas privalo būti. Pirmuoju atžvilgiu mano vertinimo išdava yra teigiama, antruoju atžvilgiu — neigiama. Padaryta tikrai nemaža; prasikišta net į priekį tarp kitų organizuotos jaunuomenės grupių; bet sykiu trūksta dar labai daug, nes idealas aukštas, pareigos didelės.

Inteligentiška katalikų jaunuomenė privalo būti tikras katalikiškosios akcijos avangardas, visomis savo pajėgomis atsidėjęs krikščioniškojo apaštalavimo idėjai. Tam reik aiškiai susiprasti, tampriai susiorganizuoti, pozityviai kurti ir su pasiaukojimu kovoti už kilnius savo idealus. Visuose šituose punktuose Studentų Ateitininkų Sąjunga nestovi dar reikiamoje aukštumoje. Kad šitokis pakilimas galėtų įvykti greit ir sėkmingai, reikalingas yra vykdomasis vajus, kuris, iškėlęs šūkį „susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti", radikaliai pakeistų studentų ateitininkų psichologiją veiklumo atžvilgiu.

Mano pasitikėjimas studentų ateitininkų ateitimi pareina kaip tik nuo vykdomojo vajaus idėjos pasisavinimo ir realizavimo ateitininkų gyvenime. Jei šita idėja neras atgarsio ateitininkų nusistatyme, ir jie ir toliau eis inercinga savo linkme, kaip iki šiolei, mano išvados akivaizdoje bręstančių įvykių bus apskritai labai pesimistiškos. Ateitininkams atėjo laikas galutinai apspręsti savo likimą.

---

*) Spausdinta V. D. Un-to Stud. Ateitininkų Sąjungos 10 m. sukaktuvių „Savu keliu" leidinyje, Kaunas 1932 m.

# Dalykų rodyklės *)

## A.

aesthetica perennis 136—137
antropologinis ūkis 110
apaštalavimas 46 ir t.
apsiginklavimas kovai su pasaulio dechristianizacija 198
Ateities kilmė 21 ir t.
„ organizacija 24 ir t.
„ santykis su Aušra 22 ir t.
ateitininkai ir partyvinė politika 27 ir t., 30 ir t.
„ „ pasaulinė perspektyva 182—185
„ „ skautai 44 ir t.
ateitininkų decentralizacija 28
„ inteligentiškumas 41—43, 57
„ įbalsis 24
„ judėjimo prasmė 55
„ katalikiškumas 25 ir t., 39—41, 55—56
„ korporacijos 117
„ kūrybinis nusistatymas 80
„ organizacijos istorija 92—94
„ „ pobūdis 55
„ pareigos 36
„ pašaukimas 155
„ principai ir pareigos 60
„ reorganizacija 51
„ rolė 79—80
„ šeimyniškumas 58
„ tautiškumas 22 ir t., 36—39, 56
„ ugdymasis 29 ir t.
„ veiklumas 43 ir t., 58
„ visuomeniškumas 58—59, 107
atsivadavimas nuo verguvės 130

## B.

biurokratinė nuožiūra spaudos dalykuose 85
bolševikų akcija 172—173.

## D.

demokratinis idealas 121
demokratizmo krizė 33 ir t.
dogmų išpažinimas 12
drausmingumas 49
dvasinis atgimimas 22
dvasios jaunatvė 141—142

---

*) Skaitmenys parodo puslapius.

## F.

fašistų akcija 172—173
federalizmas 113

## G.

gandizmas 200—202
garbinga idėjinė kova 88
geruomenės vadovaujamoji rolė 33 ir t.
grožis 133

## I.

idealizmas 20
idealo meilė 141 ir t.
ideologija 165—166
ideologijos realizavimas 174—180
ideologinis susipratimas 66, 166—170, 189—192
inteligentija 32
išeivijos klausimas 110
išvidinis moters išsivadavimas 131

## J.

jaunasis idealizmas 17, 139—144

## K.

katalikai kultūriniame gyvenime 185 ir t.
katalikiškoji akcija 187 ir t., 197 ir t., 199, 200
katalikiškoji jaunuomenė ir spauda 86 ir t.
katalikiškosios akcijos avangardas 187 ir t., 194
Klaipėdos pajūrys 111
kosmopolitai 21
kova su dechristianizacija 63—65
„ „ moderniaisiais šokiais 153—154
„ „ nutautimu periferijose 111
„ už savo idealus 174—176, 202
„ „ spaudos laisvę 83—84
kovos taktika 200
krikščioniškoji šeimyna 120
krikščioniškosios civilizacijos kūrimas 98—100
krikščioniškosios spaudos idealas 87
kultūra 11
kultūrinė statyba 176—178
kultūrinis bendravimas su nepavojingomis tautomis 112
kultūrinis apsiginklavimas 96
kuriamasis darbas 75
kūrinys 134—135
kūryba 133—134
kūrybinis produktyvumas 195 ir t., 197

## L.

laisvingumas 49
Lietuvos tarptautinis reikalingumas 112

## M.

maksimalizmas 20
menas 12, 133—134

menas, tiesa ir dora 135—136
meno reikšmė ir tikslas 136
modernieji šokiai 144—154
moralinis bolševizmas 148
moterų klausimas 128—129
„ uždaviniai 14
„ verguvės pagrindas 130

## N.

nacionalistai 22
nepriklausomumas ir vidaus laisvė 74
*numerus clausus* klausimu nusistatymas 160—161
nuosavybė 121

## O.

organizacijos priklausomumas nuo ideologijos 170—172
organizacinis susitvarkymas 62—63, 192 ir t.

## P.

pareiga 19
pasiruošimas vadovybei 65—66
patriotiškas auklėjimas 113—114
patriotizmas 37 ir t.
pilietiškas susipratimas 48 ir t.
politika 14
politinė partija 122
politinio nepriklausomumo stiprinimas 112
politinis centras 119
politinis pasiruošimas 49 ir t., 69
praktinis veikimas 12
praktiškumas 20
priemonė 19
prievartos nesuderinamumas su katalikškąja akcija 200 ir t.
principas 17 ir t.
prigimties jaunatvė 139
prigimtis 11
produktyvus bendradarbiavimas 196
programa-maksimumas, 20, 122
programa-minimumas 20, 122

## R.

realizmas 20
regionalizmas 28
reikalas kovoti 198—202
„ kurti 195—198
„ susiorganizuoti 192—195
„ susiprasti 189—192
reliatyvizmas 20
religija 12
religinė akcija 14
Romuva 10
Romuvos idealas 11, 81
„ pagrindas 11
„ pradmens 11
„ tikslas 11

## S.

sakramentalinė praktika 13
seksualizmas šokiuose 145 ir t.
servilizmas 126
socialinė akcija 13, 49
socialinės reformos 120
solidarizmas politikoje 121—126
solidarumas 47
spaudos draudimas 82—83, 123—127
„ laisvės branginimas 84
„ tvarkymas 86
susiorganizavimas pagal ideologijos reikalavimus 170—174
susipratimas 189 ir t.

## Š.

šeimyniškumas 58
Šv. Augustino jubiliejus 97—99, 107—108
šventųjų bendravimas 13
šviesuomenės rolė 34 ir t.

## T.

tautinis ištikimumas 72—73
tautiniai šokiai 157—158
tautinio mūsų gyvenimo trūkumai 76—78
tautinis gyvenimas 14
tautinis pašaukimas 78—79
tautiškoji politika 112
tautybė 22 ir t.
teisės sąmonė 47
teoretiškumas 20
tikslas 19
tranzito perspektyvos 111

## U.

universalizmo linkmė 67
uždavinys 19

## V.

vadų ruošimas 63
valstybės socialinė rolė 121
veiksena 13
vertikalinė augimo linija 112
vėliavos pašventinimas 159
viešosios opinijos organizacija 89
Vilniaus atvadavimas 77, 108—109, 112, 115—118
visuomenės santvarkos pagrindai 119
visuomeninio gyvenimo chaosas 106—107
visuomeninio veikimo principai 103—104
visuomeninis atgimimas 107 ir t.
visuomeninis susipratimas 68
vykdomasis vajus 184—185, 188, 191—192, 193, 197—198, 202
vykdomojo vajaus sprendžiamoji reikšmė 209
„ „ taktika ir organizacija 202—208
Vytauto Didžiojo jubiliejus 94—96, 108
vokiečių kaimynystės pavojingumas 111

## Ž.

žinija 12

# TURINYS


pusl.

Pratartis . . . . . 5

PIRMASIS SKYRIUS. — **Paruošiamieji ideologiniai formulavimai** . . . . . 9—51

I. Romuvos pradmens . . . . . 11—15

1. Romuvos pagrindas ir tikslas. — 2. Romuvos idealas. — 3. Prigimtis. 4. Kultūra (11). — 5. Religija (12). — 6. Veiksena (13). — 7. Tautinis gyvenimas. — 8. Moterų uždaviniai (14)

II. Ateitininkų principai ir pareigos 16—51

Įžanga.—Įvedamosios pastabos apie principus ir pareigas 16

I. *Ateitininkų principai ir pareigos Ateities organizacijos tikslų atžvilgiu* . . . . . 21

1. Ateitininkų principai bei pareigos, surišti su Ateities organizacijos kilme (21). — 2. Ateities principai bei pareigos, surišti su idealine Ateities organizacijos esme (24).

II. *Ateitininkų principai bei pareigos Ateities organizacijos uždavinių atžvilgiu* . . . . . 36

1. Patriotizmo principai bei pareigos tautiniame gyvenime (36). — 2. Katalikiškumo principai bei pareigos religiniame gyvenime (39). — 3. Inteligentiškumo principai bei pareigos intelektualiniame gyvenime (41). — 4. Veiklumo principai bei pareigos visuomeniniame gyvenime (43). — Pabaigos žodis (50).

ANTRASIS SKYRIUS. — **Oficialioji ateitininkų ideologija** . . . . . 53—100

I. Ateitininkų principai bei pareigos (Išplėstoji redakcija) . . . . . 55—59

a. Judėjimo prasmė. — b. Organizacijos pobūdis. — c. Katalikiškumas (55). — d. Tautiškumas (56). — e. Inteligentiškumas (57). — f. Veiklumas. — g. Šeimyniškumas. — h. Visuomeniškumas (58). —

II. Ateitininkų principai bei pareigos (Sutrauktoji redakcija) . . . . . 60

III. Aktualiausieji ateitininkų uždaviniai . . . . . 61
IV. Ateitininkai ir 10 metų Lietuvos nepriklausomybės sukaktuvės . . 71
V. Spaudos atgavimo minėjimo proga (1904-V. 7-1929) . . . . . 82
VI. Trigubo jubiliejaus reikalu . . . 91

TREČIASIS SKYRIUS. — **Įvairūs ideologiniai aktai, susidariusieji laisvo projektavimo tvarkoje** . . 101—161
I. Visuomeninio veikimo principai 103
II. Visuomeninio mūsų tautos atgimimo reikalu . . . . . 105
III. Tautinės lietuvių politikos kategoriniai imperatyvai . . . . . 110
IV. Ateitininkai ir Vilniaus atvadavimas . . . . . 115
V. Bendroji Politinio Centro Ideologija . . . . . 119
VI. Spaudos draudimo pamoka lietuvių tautai . . . . . 123
VII. Vedamosios idėjos moterų klausimui spręsti . . . . . 128
VIII. Išvidinis moters išsivadavimas, kaipo tikros jos emancipacijos pradžia . . . . . 130
IX. Estetinė ateitininkų ideologija 133—137
a. Grožis. — b. Menas ir kūryba (133). — c. Kūrinio lytis ir turinys (134). — d. Menas, tiesa ir dora (136). — e. Meno reikšmė ir tikslas. — f. Aesthetica perennis (136).
X. Jaunuomenės idealizmas ir modernieji šokiai . . . . . 138—154
Parinktasis moderniųjų šokių vertinimo atžvilgis — kilnusis jaunuomenės idealizmas (138).
I. *Jaunuomenės idealizmas ir jo prasmė* . . . . . 139—144
1. Jaunuomenės pareiga suprasti jaunatvės prasmę (139). — 2. Prigimties jaunatvė, kaipo „pilnas gyvastingų pajėgų klestėjimas“ (139). — 3. Nuosekli dorinė pažanga nuo prigimties jaunatvės prie dvasios jaunatvės, kaipo dorinio brendimo kelias (140). — 4. Dvasios jaunatvė, kaipo intensyvus sielos pajėgų išsivystymas idealo tarnyboje (141). — 5. Organiškas idealo meilės ir dvasios jaunatvės sąryšis (142). — 6. Neišvengiama jaunatvei apsisprendimo kova už kilniuosius susižavėjimus prieš žemuosius polinkius (143). — 7. Jaunatvės pasturlakos (143).
II. *Modernieji šokiai; jų esmė ir įvertinimas* . . . . 144—154

1. Šokio esmė ir aplinkybės, kuriose jis gali būti blogas (145). — 2. Dailusis bei profaniškas šokis ir erotinio momento išsigimimas juose seksualizmo linkme (145). — 3. Seksualinės degradacijos linkmė šokių evoliucijoje paskutiniais laikais (146). — 4. Simbolizavimas seksualinio orgiazmo, kaipo moderniųjų šokių esmė (147). — 5. Modernieji šokiai, kaipo „naujojo barbariškumo" apraiška (147). — 6. Kelios nuomonės apie moderniuosius šokius estetiniu, moraliniu ir medicininiu atžvilgiu (moralinis bolševizmas) (148). — 7. Modernieji šokiai ir deramas katalikų nusistatymas (149). — 8. Padorių nesusipratėlių psichologinis argumentas už moderniuosius šokius ir jo vertė (150). — 9. Tinkamos interpretacijos argumentas už moderniuosius šokius ir jo vertė (151). — 10. Deramas jaunuomenės nusistatymas moderniųjų šokių atžvilgiu (153).

XI. Vienas iš giliausių mano įsitikinimų . . . . . 155

XII. Vedamosios idėjos naujų tautinių šokių reikalu . . . . . 157

XIII. Ateitininkų vėliavą pašventinant 159

XIV. Prideramas ateitininkų nusistatymas *numerus clausus* klausimu 160

KETVIRTASIS SKYRIUS. — **Ateitininkų ideologijos realizavimo klausimas** . . . . . 163—208

I. Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje . . . . . 165—180

Ideologijos supratimas ir jos reikšmė gyvenimui (165). — I. *Ideologinis susipratimas:* 1. Ideologinio susipratimo reikšmė (167). — 2. Ideologinis susipratimas ateitininkuose (167). — II. *Susiorganizavimas pagal ideologijos reikalavimus:* 1. Organizacijos tipo priklausomumas nuo ideologijos ir aktualių gyvenimo aplinkybių (170). — 2. Katalikiškosios organizacijos bolševikų ir fašistų akcijos akivaizdoje (172). — III. *Ideologijos realizuojamasis veiklumas:* 1. Kova už savo idealus (174). — 2. Kuriamoji kultūrinė statyba (176). — Santrauka ir išvados (178).

II. Vykdomojo ateitininkų vajaus reikalu . . . . . 181—208

Ateitininkų vykdomasis nepajėgumas — paraginimas eit į vykdomąjį vajų (182).

I. *Pasaulinė perspektyva ir ateitininkai:* 1. Gaivalų kova dabartiniame gyvenime ir katalikai; katalikai, kaipo

tvarkos, išmintingos laisvės, visuomeninės pusiausvyros (centro), solidarumo ir pažangios evoliucijos veiksnys kultūriniame gyvenime (185). — 2. Katalikiškoji akcija, kaipo kova su destruktyviniu moderniosios barbarijos aktyvizmu ir kaipo kultūrinė statyba religiniais motyvais (187). — 3. Mokslą einanti katalikų jaunuomenė ir tame skaičiuje ateitininkai, kaipo katalikiškosios akcijos avangardas; reikalas jai vykdomojo vajaus tvarkoje išsiveržti iš sustingimo, iš nerangumo, iš dezorientacijos ir dezorganizacijos (187).

II. *Reikalas susiprasti:* 1. Susipratimo supratimas (189). — 2. Ideologinio susipratimo stoka ateitininkuose; pavyzdžiai antiideologinio ateitininkų nusistatymo gyvenime (190). — 3. Vykdomojo vajaus uždaviniai ideologinio ateitininkų susipratimo klausime: a. pagaminimas priemonių ideologiniam susipratimui; b. pagaminimas programų lavinimosi rateliams; c. patikrinėjimas ideologinio ateitininkų susipratimo (191).

III. *Reikalas susiorganizuoti:* 1. Organizuotumo savybės ir ateitininkai (192). — 2. Vykdomojo vajaus uždaviniai organizavimosi srityje — rauti su šaknimis organizacinis nerangumas ir ruošti organizacijai vadų pagreitintu tempu (193). — 3. Ateitininkų organizacijos priderinimas prie katalikiškosios akcijos ir laiko dvasios reikalavimų (194).

IV. *Reikalas kurti:* 1. Kūrybinis produktyvumas ir ateitininkai (195). — 2. Teigiamosios kritikos ir produktyvaus bendradarbiavimo reikalas (196). — 3. Katalikiškoji akcija ir kuriamoji kultūrinė statyba; reikalas katalikų jaunuomenei kuriamai nusistatyti katalikiškojoje akcijoje (197).

V. *Reikalas kovoti:* 1. Fizinis, dorinis ir protinis apsiginklavimas kovai su pasaulio dechristianizacija ir ateitininkai; dvasinis katalikų apsiginklavimas, kaipo gyvybės klausimas (198). — 2. Vykdomojo vajaus uždavinys — išdirbti ateitininkuose paslankumą į neišvengiamą apsigynimą ir privalomą pasipriešinimą; bet kurios prievartos nesuderinamumas su katalikiškosios akcijos dvasia (199). — 3. Tinkanti katalikiškajai akcijai kovos taktika: gandizmas, katalikiškai suprastas (200). — 4. Ateitininkų metodai kovoje už savo idealus: pirm dorinis kilnumas, paskui laimėjimas (202).

VI. *Vykdomojo vajaus taktika ir organizacija:* 1. Vadovybės daryti ateitininkams paraginimai į veikimą ir menkos jų išdavos (202). — 2. Vadovybė, ateitininkų neveiklumas ir ekstremistų opozicija (204). — 3. Entuziastiškas visų pajėgų sutelkimas vykdomajame ateiti-

ninkų vajuje: a. Vyriausios Tarybos planavimo darbai ir Vyriausios Valdybos vadovavimas vykdymui; b. individualinių atsakomybių sistema visuotinio solidarumo ir pagelbumo nuotaikoje; c. vykdomojo vajaus atmosferos įkaitinimas iki psichologinės revoliucijos; d. atsakingų vajininkų kadrai, kaipo tamprūs vajaus griaučiai (203). — Baigiamosios išvados (206).

III. Pažiūra į studentų ateitininkų dabartį ir ateitį . . . . . 209

Dalykų rodyklės . . . . . 211

Turinys . . . . . 215

TO PAČIO AUTORIAUS RAŠTAI:

1. Sur les Confins de deux Mondes. Essai synthétique sur le problème de la civilisation nationale en Lithuanie. Edition „Atar", Genève 1919. (išsemta).
2. L'Ame du monde dans la philosophie de Vladimir Soloviev. Berlin 1920 (disertacija, gaunama pas autorių).
3. Kultūros filosofijos metmens. Kaunas 1926.
4. Lietuvių tautos ugdymo uždaviniai. Kaunas 1926.
5. Bendrosios mokslinio darbo metodikos pradai. Kaunas 1926.
6. Racionali mokyklų organizacijos sistema. Kaunas 1927.
7. Fizinis lavinimas ir jo tikslai. Klaipėda 1928.
8. Jaunuomenės idealizmas ir modernieji šokiai. Kaunas 1928.
9. Tautybė, patriotizmas ir lietuvių tautos pašaukimas. Kaunas 1928.
10. Filosofijos įvada. I. Propedeutinė dalis. Kaunas 1928.
11. Skautai ir pasaulėžiūra. Kaunas 1930.
12. Visuomeninis auklėjimas. Kaunas 1927-1932.
13. Lietuvių tauta ir jos ugdymas (spaudoje).
14. Terminologijos teorija ir lietuviškoji filosofijos terminija (ruošiama spaudai).

# Gražiausios knygos

**Vaižganto gyvulėliai.** Knygoje gražiai atvaizduota autoriaus pažiūros į gyvulėlius. Ši knyga rekomenduotina perskaityti mūsų jaunimui. Kaina 5 litai.

**Karti mūsų Viešpaties Kristaus kančia.** Pagal Dievo tarnaitės Onos Kotrynos Emmerich regėjimus surašyta Klemenso Brentano. Iš penktojo leidimo išvertė J. Talmantas. Kaina Lt. 3,50.

**Turtingi skurdžiai,** labai įdomi apysaka, parašyta garsaus vengrų rašytojo *Maurico Jokay,* versta lietuviškai žinomo vertėjo *Sužiedėlio.* 4 lit. apie 400 pusl.

**Dvasiški mąstymai.** Trečiasis tomas: *Šventėse.* Parašė žinomas dvas. rašytojas *Chaignonas,* vertė liet. rašytojas kun. *M. Vaitkus.* Tai — vienos iš geriausių meditacijų knygų. Apie 200 pusl. Kaina 3 lit.

**Vakarai prie Lemano,** parašė *Moravskis,* vertė *V. Kamantauskas.* Puikiausias moksliškas - meniškas tikėjimo gynimas. 257 pusl. 6 l. 50 c.

**Apsigynimo ginklas kovoje su tikėjimo priešais,** parašė *Nilke S. J.* vertė *Sirūnas.* Neišsemiama kasykla žinių iš pasauliožiūros srities. 348 pusl. 7 lit.

**Filiotėja,** parašė garsusis *š. Pranciškus Salezietis,* vertė *Bikinas,* redagavo *M. Vaitkus.* Visiems prieinamas malonus kelias į tobulybę. 317 pusl. 3 litai.

**Gyveniman pažvelgus.** Jauniems darbininkams, valdininkams, mokytojams, kareiviams. Parašė *R. Plus,* vertė dr. *Pr. Petraitis.* 250 pusl. 2 l. 75 c.

**Kristus tikrai gyvena tarp mūsų,** parašė *J. Mačernis.* Labai įdomūs atsitikimai, su paveikslais, 72 pusl. 50 c.

**Ligonių prietelis,** naujas, par. *Pocius ir Sabaliauskas.* Daugybė naudingų patarimų ligoje. 2 lit. 50 c.

**Mūsų laikų stigmatizuotoji,** parašė *vysk. Vaitz,* vertė *V. Kamantauskas,* 48 pusl. 70 cent.

**Mūsų tikėjimas,** par. *J. Berthier* M. S., vertė *J. Navickas,* M. I. C. pusl. 109, 1 lit. 70 c.

**Naujojo Įstatymo Š. Istorija,** atpasakota Evangelijos žodžiais kan. *St. Jokūbausko,* su 70 gražių paveikslų, pas mus dar nevartotų. 256 pusl. 5 l. 50 c.

**Kūdikėlio Jėzaus Teresės Sielos Istorija,** jos pačios parašyta, versta J. Talmanto, su 10 paveikslų ant kreidinio popieriaus, 293 pusl. 8 litai.

**Iš įvairių pasaulių** rinkinys gražių apysakaičių, parašytų poeto *M. Vaitkaus,* 216 pusl. 4 litai.

**Šv. Kazimiero Draugija,**
Kaunas, Rotušės Aikštė Nr. 6.

272-48(474.5)
39-38

Kaina 5,50 [illegible].